

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

1001177106

Allmänna Sektionen

Socialpol.

Sv.

Emigr.

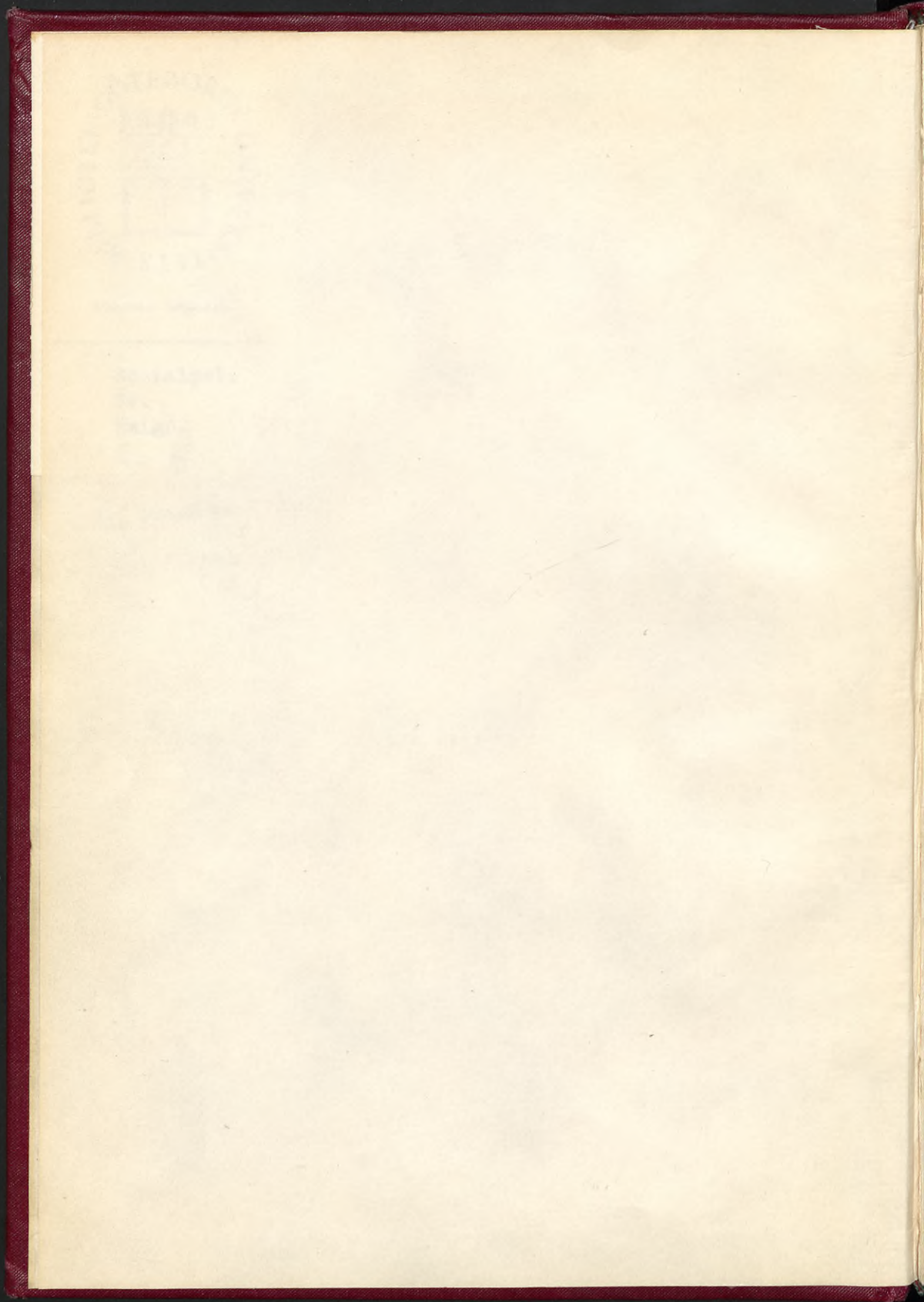
Ex B

Eg hemlib

EMIGRATIONSBEDNINGEN

PLAGG I

BEVÄNDRINGS-
LÄGSTÄMMING

Socialpol.
Sv.
Emigr.

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

ÖFVERSIKT AF DESS UTVECKLING
OCH NUVARANDE BESKÄFFENHET
I EUROPAS OLIKA STATER
BILAGA I

UTVANDRINGS- LAGSTIFTNING

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1908

2186/07

Sn. 58
452

EMIGRATIONSUFBEDNINGEN

BILAGA I

UTVÄNDRINGS-
LAGSTIFTNING

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF GÖTEBORG

INNEHÅLL

UTVANDRINGSLAGSTIFTNING

I. Den restriktiva utvandringslagstiftningen	1
II. De äldre, åren 1846-1862 utvandringsförhållanden	15
III. De yngre, åren 1863-1892 utvandringsförhållanden	32
ÖFVERSIKT AF DESS UTVECKLING	
Särskilt	
OCH NUVARANDE BESKAFFENHET	
I EUROPAS OLIKA STATER	
I. Samma utvandringsförhållanden	44
II. De svenska utvandringsförhållandenas allmänna karakter	46
III. Begreppet utvandring	50
IV. Beskrifningar i den individuella utvandringsfriheten	58
V. Utvandringsförhållandenas omfattning	71
VI. Olika slag af utvandringsmedel	87
VII. Utvandringsförhållandenas allmänna utveckling till redarna	93
VIII. Närmare beskrifningar	106
NILS WOHLIN	
IX. De svenska utvandringsförhållandenas allmänna utveckling, ombud	118
X. Utvandringsförhållandenas och deras egentliga utveckling. Emigrationsförhållanden	129
XI. Rättsförhållanden mellan den svenska utvandringsförhållanden och utvandringsförhållanden i andra länder	142
XII. Organisationer för utvandringsförhållanden och regeringens	159

—◆—

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1908

UTVÄNDRINGSLAGSTIFTNING

ÖFVERSIKT AF DESS UTVECKLING
OCH NUVÄRANDE BESKÄFFNENHET
I EUROPAS ÖFRIGA STATER

AF

NILS WOHLEN

BOKFÖRHANDLINGS- & FÖRLAGS- & BOKBINDERI

1887

INNEHÅLL.

Öfversikt af utvandringslagstiftningens historiska utveckling.

	Sid.
I. Den restriktiva utvandringslagstiftningen	1.
II. De äldre liberala utvandringsförfattningarna	15.
III. De moderna utvandringslagarna	26.

Särskild redogörelse för den nutida europeiska utvandringslagstiftningen.

I. Nutida utvandringsförfattningar	44.
II. De nutida utvandringsförfattningarnas allmänna karaktär	46.
III. Begreppet »utvandring»	50.
IV. Inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten	56.
V. Utvandringsförfattningarnas omfång	77.
VI. Olika slag af utvandrarbefordrare	87.
VII. Utvandringsförfattningarnas allmänna ställning till redarne	93.
VIII. Närmare bestämmelser om ansvariga utvandrarbefordrare	106.
IX. De ansvariga utvandrarbefordrarnes agenter (underagenter, ombud)	118.
X. Utvandrarbefordrarnes och deras agenter affärsrörelse. Emigrantvärfning	126.
XI. Rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne. Utvandrarkontrakten	142.
XII. Organisationer för utvandringens öfvervakande och reglerande	159.

INNEHÅLL

Öfversikt af utredningskommissionens historiska utveckling 315

I Den tekniska utredningskommissionen 315

II De tillika tekniska utredningskommissionerna 315

III De tekniska utredningskommissionerna 315

Särskild redogörelse för den tekniska utredningskommissionens verksamhet

I Tekniska utredningskommissionerna 315

II De tekniska utredningskommissionerna afseende tekniska 315

III Tekniska utredningar 315

IV Utredningar af den tekniska utredningskommissionen 315

V Utredningskommissionernas utgifter 315

VI Utgifter af utredningskommissionerna 315

VII Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

VIII Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

IX Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

X Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

XI Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

XII Utredningskommissionernas afseende tekniska utredningar 315

Öfversikt af utvandringslagstiftningens historiska utveckling.

I. Den restriktiva utvandringslagstiftningen.

Det är bekant, att den europeiska utvandringslagstiftningen i äldre tider uteslutande var en lagstiftning om den individuella utvandringsfrihetens omfång och om vid utvandringen förbundna restriktiva villkor. Det är icke här tillfälle att i detalj ingå på den individuella utvandringsrättens äldre historia i Europas olika stater; en så mycket mindre erforderlig redogörelse som denna rätt i olika länder företer i det stora hela samma hufvuddrag. Det bör emellertid framhållas, att äldre tiders utvandringsförbud och andra restriktiva utvandringsbestämmelser, om de ock i en viss grad böra förklaras ur dåtida statsrättsliga och statsfilosofiska teorier, dock äfven i flera länder vid åtskilliga tillfällen visa sig hafva framsprungit ur moderna ekonomiska öfverväganden. I det 18:de århundradet, då den restriktiva utvandringspolitiken i Europa i allmänhet erhöi sin högsta utbildning, bör den visserligen ses mot bakgrunden af detta århundrades militärstatliga och merkantilpolitiska åskådningar, men den närmaste anledningen till utvandringsförfattningarnas tillkomst var dock i flera länder en klar uppfattning om den vid denna tid tilltagande utvandringens menliga inflytande på det inhemska näringslivets utveckling och hemlandets välfärd.

Man finner i hvilken betydande grad detta sistnämnda var fallet, om man betraktar utvecklingen af Sveriges äldre lagstiftning öfver ifrågakarande ämne. Under de 16:de och 17:de århundradena vill det synas, som skulle utflyttningar till främmande länder icke hafva i stort sedt varit någon företeelse af samhällelig betydelse. Visserligen utfärdades häremot ett plakat af den 25 april 1620, där det klagades öfver, »att från Sverige och särskildt från Finland mycket folk utdroge, förlåtandes deras eget rätta fosterland och gifvandes sig under främmande herrskaper»; i detta plakat förbjöds utvandring i egentlig mening, d. v. s. utan bestämd afsikt i afseende å återvändandet, i allmänhet för personer tillhörande de ofrälse stånden. Men detta plakat står dock under de ifrågakarande århundradena

ganska ensamt; såsom det vill synas framkalladt af sådana tillfälliga förhållanden, hvilka sedermera under storhetstiden icke förekommo i tillräcklig omfattning för att ådraga sig större uppmärksamhet. Visserligen torde rymningar af till krigstjänst utskrifne icke hafva varit okända, men dessa föllo under krigslagarna och gjorde inga särskilda utvandringsförfattningar nödvändiga. I stället är det anmärkningsvärdt, att det i legostadgorna af den 30 aug. 1664 och den 23 nov. 1686 samt ännu den 6 aug. 1723 icke aktades nödigt att i ifrågavarande hänseende införa några som helst bestämmelser.

Under den tid alltså, då på grund af Sveriges politiska och militära ställning militärstatliga synpunkter i afseende å utvandringen böra starkast hafva gjort sig gällande, var denna företeelse förmodligen utan större betydelse och tilldrog sig i alla händelser föga uppmärksamhet. Genom det nämnda plakatet af 1620 blef utvandring visserligen förbjuden, men det synes tvifvelaktigt, om denna rättsuppfattning sedermera under det 17:de århundradet var den i allmänhet gällande; eftersom dels 1617 års Adelsprivilegier, § 31, försäkrade frälsemän dylik rätt, dels stadslagen Kg. B. XV, § 7, synes åtminstone principiellt hafva medgifvit byamän liknande rätt, och dels de tid efter annan utfärdade föreskrifterna om erläggande af utflyttningssensus och om särskilda befrielser från denna afgift böra haft till förutsättning utflyttningsrättens förefintlighet. Endast i afseende å tjänste- och arbetsfolk synes rätten till utflyttning icke hafva varit medgifven, men å andra sidan synes, såsom nämnts, en utflyttning af dylika samhällselement icke hafva varit oftare förekommande. 1620 års plakat torde fördenskull vid frihetstidens ingång hafva råkat rätt mycket i glömska. De vid denna tid bestående och tillämpade bestämmelserna i afseende å utvandring torde fördenskull hufvudsakligen hafva varit de sedermera i 1734 års lag Ä.-B. 15 kap., §§ 2 och 7 samt H.-B. 3 kap., § 5 äfvensom i Ad. Priv. den 16 okt. 1723, § 32, innehållna föreskrifterna om arfsrätt och egendomsafdrag vid fall af utflyttning ur riket.

Det är anmärkningsvärdt, att det först blef under frihetstiden, efter det demokratiska statskicketets införande och sedan Sveriges ställning som militärstat undergått så väsentlig förändring, som den restriktiva utvandringslagstiftningen utbildades och fick större aktualitet. Detta torde icke hafva berott därpå, att man utan särskilda anledningar begynte tillämpa militärstatliga och befolkningspolitiska doktriner, som vid denna tid vunno utbredning i Europa, utan orsakerna torde få sökas i närmare liggande ekonomiska omständigheter. Under början af frihetstiden nämligen, medan en allmän folkbrist gjorde sig kännbar i rikets alla näringsgrenar och dessa ännu långsamt återhämtade sig efter de stora krigen, begynte sam-

tidigt utflyttningar af tjänstefolk från en del landsändar taga ett omfång, som för första gången på åtminstone hundra år väckte större uppmärksamhet. Skälen till denna företeelses uppträdande på en tid, då tillgången på arbetsmöjligheter synes böra hafva varit större än tillföre, ansågos vara dels de bestående förbuden mot hemmans klyfvande till mer än ett visst antal delar och mot mera än ett visst antal tjänstefolks hållande på hemmanen, hvilka förbud ansågos minska utkomstmöjligheterna i jordbruket, dels vissa utländska grannstäders (Köpenhamns och St. Petersburgs) hastiga uppblomstring. Såsom allmännare anledningar måste man emellertid äfven antaga den vid denna tid begynnande liberalismen i tänkesätten och den därmed förenade upplösningen af fosterlandskänslan och af gamla rättsbegrepp, som veterligen redan under frihetstiden gjorde sig gällande.

Redan vid 1726–1727 årens riksdag anförde de skånska städerna besvär däröfver, att tjänstefolk olofligen begynte öfverresa till Köpenhamn och Seeland, och blifva borta. I k. resolutionen på städernas besvär af den 28 aug. 1727, § 41, erinrades fördenskull om bestående passföreskrifter och föreskrefs, att ingen som hörer under städernas jurisdiktion skulle utan kautions äga rätt att utfå pass öfver Öresund. Vid 1734 års riksdag framställdes på nytt klagomål, men denna gång af bondeståndet, öfver tjänste- och arbetsfolks tilltagande utflyttningar; dessa klagomål ledde till införandet i legostadgan af den 21 aug. 1739, art. 8, af särskilda föreskrifter om tjänstefolks utvandring. Dessa föreskrefvo ovillkorligt passtvang, hvarjämte de, som tänka gör ansökan om pass, föreskrefvos skola förse sig med trovärdig attest, å landet af sin husbonde, socknepräst och kronobetjante, samt i städerna af magistraten, att de äro stadda på riktiga vägar. Vidare skulle tjänstefolk, som efter af särskilda anledningar tillåten utfart ur riket icke inom två eller högst tre år återvändt, i saknad af laga förfall hafva förlorat all arfsrätt och undersåtars rätt i riket. Sammaledes skulle den, som utan pass hemligen afvikit och utpraktiserat sig och icke inom ett års tid åter funnit sig, hafva förlorat all arfsrätt. Stränga bötesstraff stadgades äfven för den, som vid en sådan persons afvikande varit beforderlig eller därom haft kunskap.

Dessa föreskrifter voro såsom af deras förhistoria framgår tillkomna, icke af omtanke om indelningsverket eller på grund af allmänna befolkningspolitiska teorier, utan till följd af den kännbara brist på arbetskrafter för allmogens jordbruk, till hvilken utflyttningen gaf anledning. Under det efterföljande decenniet förblef arbetsbristen i jordbruket en stående anledning till bekymmer, i sammanhang hvarmed utvandringen till utrikes orter ofta omtalades och beklagades. Det synes därjämte, som skulle denna brist hufvud-

sakligen hafva gjort sig kännbar för allmogen, antagligen af det skäl, att förbudet mot mera än ett visst antal tjänstefolks försvarande å hemmanen icke i samma stränghet tillämpades mot jordbrukande adel och ståndspersoner, samt att de bestående förbuden mot att anlägga torp på hemmansägorna endast träffade allmogen. Det var äfven från allmogens sida som klagomålen öfver arbetsbristen var starkast, samt i främsta rummet bondeståndet från hvilket förslagen utgingo om restriktiva åtgärder mot tjänstefolks utvandring ur riket.

Vid 1746—1747 årens riksdag besvarade sig bondeståndet på nytt däröfver, att »tjänstefolk vid gränsorterna, som därstädes uppfostras och njuta sin föda tills de något nyttigt arbete och gagn göra kunna, gifva sig till sjöss och tjäna främmande nationer». Samma klagomål inkommo från krigsbefälet, öfver »att i Finland, Bohuslän och andra gränsorter myckenhet af tjänstefolk, både drängar och pigor, dels förpassade, dels utan pass, begifva sig ur riket, hvarigenom det blifver svårt efter nödigt tjänstefolk i orten och äfven vid rekryteringen brist på manbare drängar». I anledning häraf utarbetade kammar- och ekonomideputationens förordningsutskott ett betänkande angående medel och utvägar till att hindra tjänste- och arbetsfolks flyttande ur riket till främmande makters tjänst, hvilket, om det äfven icke hann behandlas och kom att föranleda någon åtgärd, är af intresse. Utskottet framhöll, att de i 1739 års legostadga innehållna föreskrifter icke förmått uppfylla sitt ändamål; fördenskull föreslogs, att den som begär pass till utrikes ort, det vare sig tjänstehjon, torpare eller dagakarlar, bör utom de i legostadgan förordnade attester, antingen skaffa god och vederhäftig kausion för 100 dal: r silfvermynt, eller dem själf i landtränteriet till säkerhet för sin återkomst deponera. Vidare föreslogs, att tullbetjänterna å inrikes hamnorter skola hafva noga inseende, att det med fartyg dit inkommande folk är behörigen förpassadt, att återvända oförpassade till hemorten samt påse, att det folket som till fartygets besättning hör, är med fartyget tillbaka följaktigt. Skulle skepparen någon undanhålla, bör han plikta med 20 dal: r s:t för hvarje person, men skulle han lämnat dem till främmande fartyg eller herrskap, som utrikes farit, skall han plikta med 100 dal: r s:t. Arfsrättigheten, som den afvikne enligt 1739 års stadga skulle förlora, föreslogs böra hemfalla de fattige och socknekyrkan till lika delning, såframt den afviknes arfvingar äro myndige; »emedan det sällan sker, att någon afviker med mindre dess föräldrar, syskon och anhöriga det afveta och det icke är svårt för de senare, därest egendomen lämnas i deras händer, att likafullt författa sådana anstalter, att den afvikne dock undfår det som honom till arf lämnat varit». Sammaledes skola de 100 dal: r s:t, hvilka den afvikne, såframt han med pass utur riket gått, deponerat eller genom kausion

presterat, tillfalla kronan och angifvaren såsom böter, ifall han icke inom behörig tid återvändt. Kronobetjäningen skall, så snart en afviken lämnat efter sig någon egendom och dess flykt blifvit kunnig, låta värdera och sekvestrera egendomen till dess året är förbi, som honom lämnats till återvändningstid, hvarefter, i den händelse böter skola utgifvas, dessa skola däraf utmätas. Slutligen föreslogs en del bestämmelser om vederbörande landshöfdingars skyldighet att i hvarje fall pröfva, huruvida ett tjänstehjon borde få tillåtelse att utflytta från länet eller riket eller om icke något näringssätt för detsamma i orten finnes, hvarthän det förvisas kan; om mantalskommisariernas skyldighet att till landshöfdingarna inlämna förteckningar å inflyttade och utflyttade personer; om tjänstehjonets skyldighet att vid vite låta sin förre husbonde veta, hvart det ärnar flytta, hvarvid denne skall innehålla med afsked och kvarhålla tjänstehjonets kista och kläder samt förhindra dess afresa, ifall tjänstehjonet olofligen ärnar sig ut ur länet eller alldeles af riket.

Af dessa ofvannämnda förslag kommo inga till utförande; men med anledning af de öfverklagade förhållandena i afseende å sjöfolks rymning infördes i k. kofferdireglementet den 30 mars 1748, art. 3, § 4, stränga bestämmelser härom. En sådan utomlands förrymd sjöman skulle anses såsom menedare mot konungen och Sveriges krona och hafva förverkat alla dess undersåttliga rättig- och friheter i riket, hvarjämte allt hvad en sådan rymmare uti arf skulle kunna tillfalla, skulle vara förbrutet till kofferdisjömanshuset. Skepparen skulle, om han ej kunde förete bevis därå, att han till förekommande af rymningen och den rymdes återfående iakttagit all möjlig försiktighet, kunna dömas till böter. Genom k. förkl. den 12 aug. 1752 stadgades sedermera på borgarståndets begäran ytterligare föreskrifter till underlättande af förrymdts sjöfolks efterlysande.

Det bör anmärkas, att man enbart med ofvannämnda skärpta föreskrifter och förslag till sådana ingalunda ansåg sig hafva vidtagit tillfyllestgörande åtgärder mot utvandringen. Jämsides därmed var utvandringen en af hufvudanledningarna till flera vid samma tid vidtagna vidtgående förändringar i den inre lagstiftningen, framför allt jordbrukslagstiftningen, genom hvilka man afsåg att bereda ökad möjlighet till utkomst för de personer, som skulle förhindras att lämna fosterlandet. Redan är omnämndt, att landshöfdingeämbetena föreslogos skola vara verksamma såsom en slags arbetsförmedlingsanstalter för tjänstehjon inom länen. Vidare var den första upprinnelsen till k. förordningen den 30 juni 1747 om vidsträcktare tillåten hemmansklyfning ett protokollsutdrag från bondeståndet, hvaruti detta föreställde, att allmänt bekant vore, huru vårt kära fädernesland på åtskilliga ställen lider mycken brist på nödigt arbetsfolk, hvaraf till landets obotliga skada, utom annat, händer,

att vårt landtbruk ej kan bringas i behörigt stånd, och att många nog dräktige orter, hvaraf riket kunde äga anseelig nytta och inkomst samt en otrolig myckenhet folk dess tillräckliga uppehälle, blefvo alldeles öde liggande; hvilket till en stor del af de tid efter annan utkomna tjänstehjonsordningar syntes härröra, emedan därigenom ett stort antal folk, som emot berörde förordningar ej se sig kunna få förblifva hos deras föräldrar eller å de hemman, hvarest de blifvit uppfödda, och icke heller kunna finna någon utväg att här hemma erhålla sitt uppehälle, lika som tvingas att på främmande och vidt aflägsna orter söka deras föda, hvarom de många i främmande makters tjänst vistande infödde svenske ett öfvertygande prof aflämnar.» Sammaledes var, sedan genom tabellkommissionens första folkräkningar landets befolkningsfråga blifvit än mera aktuell, utvandringen och folkbristen ett hufvudämne vid förhandlingarna under 1751—1752 årens riksdag, hvarvid flera förslag till inre lagstiftningsåtgärder (om lättnader i äktenskapslagstiftningen, om torps anläggande, om skattelindringar för barnrika familjer m. m.) framställdes, i afsikt att öka folkmängden och utkomstmöjligheterna för densamma inom landet samt undanröja orsakerna till utvandringen. Af dessa kommo några sedermera till utförande.

Sedan i kanslikollegium vid afgifvande af generalsammandraget öfver folkmängdstabellerna år 1756 bekymmer blifvit uttalade angående folkbrist i följd af utvandringar och åtgärder påyrkats för dettas hämmande, utfärdade kommerskollegium på befallning af kungl. maj:t en kungörelse af den 8 sept. 1756, hvaruti 2,000 dal:r s:t plikt stadgades för den som söker att bortlocka eller hemligt och olofligtvis utur riket förskaffa någon manufakturarbetare, hvilken han dessutom skulle vara skyldig återskaffa; hvarjämte den som låter sig bortlocka bör med 1,000 dal:r s:t umgälda sitt brott, då han ertappas. Sedermera, sedan kanslikollegium i sin riksdagsberättelse år 1761 ytterligare uttalat bekymmer öfver den starka utvandringen, utkom k. för. den 20 juli 1762, angående dem, som olofligen och hemligen begifva sig utur riket under främmande herrskaper, hvaruti de i 1739 års legostadga innehållna bestämmelserna återupprepades. Att emellertid de restiktiva föreskrifterna icke ensamma ansågos tillfyllest framgår bäst däraf, att samma dag som nyssnämnda förordning äfven är dagtecknad en annan, nämligen k. förordningen att jordägare och hemmansbrukare å landet måga för gifva legohjon å sina ägor uppbygga backstugor och boningsrum, hvilken förordning jämte den af den 30 juni 1747 om hemmansklyfning samt den utvidgade rätten att anlägga torp kan sägas hafva inneburit det definitiva brytandet med den äldre jordpolitiken och inledningen till de efterföljande mansåldrarnas starka omhvälfningar inom jordbruksnäringen. Det bör än en gång påpekas, att detta inre lagstiftningsarbete

under de ifrågavarande decennierna gick parallelt med och till stor del leddes af samma fosterländska önskemål, som de restriktiva utvandringsföreskrifterna.

Sin strängaste form torde dessa sistnämnda hafva erhållit i den ytterligare kungl. förordningen af den 18 febr. 1768 angående dem, som olofligen och hemligen begifva sig utur riket. Häri gjorde konungen veterligt, att »ehuru naturliga skyldigheten förbinder alla till kärlek för fäderneslandet samt att där förblifva och sig redeligen nära, så hafva dock illa sinnade och af sådan skyldighet förgätne personer tagit sig före att olofligen begifva sig utur riket till främmande orter, i den bedrägliga tanke, att där kunna lättare vinna deras bergning». I anledning häraf gjordes detaljerade och stränga föreskrifter för en hvar särskild af följande samhällsgrupper: 1:o arbetare vid bruken och bergverken; 2:o sjöfarande; 3:o soldater och krigsfolk; 4:o handtverks- och tjänstefolk; 5:o ståndspersoner och allmoge. Rörande de först nämnda stadgades, att de icke utan bergskollegii reselof eller tillståndssedel kunna af k. bådhe förpassas till utrikes ort; att den som utan sådant tillstånd drager ur riket skall böta första gången 200 dal:r s:t, andra gången dubbelt och tredje gången straffas till lifvet. Förmår han ej fullgöra böterna, plikte han första gången med fem och andra gången med sju gatulopp. Den som söker att locka eller tubba något bruksfolk ur riket, föreskrefs skola vara lika straff underkastad. Rörande förrymd sjöfolk stadgades, att de vid ertappande skola icke allenast återbära allt hvad de i städja, såväl som lego och hyra, af skepparen bekommit, utan ock plikta med spö eller fängelse vid vatten och bröd efter omständigheterna; skulle åter en sådan bortrymd blifva alldeles böta, skall han i enlighet med 1748 års kofferdireglements anses såsom menedare och hafva förverkat alla rättigheter i riket. De som låta värfva sig såsom soldater och krigsfolk för främmande herrskap skola undergå det straff, som för rymmars i krigs- och sjöartiklarna är stadgadt; kunna de ej igenfinnas eller förblifva de motvilligt utomlands anses de såsom menedare och förlora såsom sjöfolk i liknande fall alla rättigheter i riket. Den åter, som gör sig skyldig till att värfva, öfverlåta eller ur riket praktisera något manskap för nämnda ändamål, skall straffas efter omständigheterna, antingen med ansenliga penningböter eller svår kroppsplikt eller ock till lifvet. I afseende å handtverks- och tjänstefolk återupprepades stadgandena i 1739 och 1762 årens förordningar. I afseende å ståndspersoner och allmoge gäfvos en del stränga passföreskrifter. Till slut föreskrefs i allmänhet, att då någon som icke är försedd med nådigt tillstånd anmäler sig till erhållande af pass till utrikes ort, skola vederbörande taga af den resande tvenne säkra löftesmän eller

en viss nedsatt penningesumma till borgen att han inom den i passet nämnda tid skall vara i riket tillbaka.

Genom hallordningen den 2 april 1770, art. III, § 16, stadgades sedermera om hallrättens skyldighet att i hvarje fall pröfva, om svensk arbetare till större fullkomlighets vinnande bör få utrikes resa, samt träffades förbud mot att innan hallrättens tillstånd företes utgifva resepass åt sådan arbetare. Genom k. br. den 21 april 1774, k. br. den 11 sept. 1777 och komm.-koll. kung. den 27 juli 1778 gäfvos vidare ytterligare föreskrifter rörande sjöfolks rymning; hvilka föreskrifter efterföljdes af k. kungörelsen och förbudet emot svenskt sjöfolks utpraktisering utur riket af den 30 maj 1781. Här förnyades uttryckligen den tre år tidigare gjorda föreskrift, att främmande skeppare ej utan en i sjömanshuset nedsatt borgen af 100 rdr specie ägde rättighet att i skeppstjänst antaga svensk man eller underofficerare vid örlogsfloktan, och skyldighet att ställa sådan borgen förskrefs i vissa fall äfven för de sistnämnde. Rörande handtverksgeäller, arbetare och betjante säges i samma förordning, »att de sällan hafva annan orsak till fäderneslandets lämnande än otidig nyfikenhet samt ett inbilladt oriktigt begrepp om utländska förmåner, och det skall därför hädanefter som hittills i allmänhet vara förbjudet för dem att begifva sig utrikes». I den händelse dock en eller annan bevisligen skulle behöfva för vidare kunskaps och färdighets vinnande i sin slöjd på någon tid resa utrikes, så skall k. bhde och kommerskollegium utlåta sig däröfver, och vederbörande kan mot borgen af två godkände män och bötesstraff, om han ej i rätt tid återkommer, erhålla tillstånd därtill.

Under de efterföljande decennierna utfärdades tid efter annan en rad förordningar och cirkulär, i ändamål att försäkra efterlefnaden af den gällande lagstiftningen. Genom k. cirk. den 17 jan. 1785 till hofrätterna, angående förvarande af kronans rättigheter vid tillfällena då någon utur riket flyttar och här sin egendom försäljer, stadgades att vederbörande domstolar i dylik händelse skola till kammarkollegium inberätta förhållandet och icke meddela sista uppbud och än mindre fastebref å sådana fastigheter, innan kollegium yttrat sig och bevakat kronans rätt. Genom komm.-koll. kung. den 11 aug. 1788, komm.-koll. cirk. den 20 maj 1794 och k. kung. den 27 aug. 1828 utfärdades ytterligare kompletterande föreskrifter till 1781 års förbud i afseende å utländsk skeppares skyldigheter vid förhyrande af svensk sjöman. Genom krigs-art. den 31 mars 1798, kap. 14, § 73, förnyades och modifierades 1768 års straffbestämmelser vid bergverksarbetares lockande till utlandet. Genom k. br. den 15 okt. 1792, k. kung. den 17 april 1795, k. br. den 12 maj 1801 och komm.-koll. kung. den 1 juni 1801 utfärdades förnyade föreskrifter om passförfattningarna och deras efterlefnad. Genom k. förordn. den

17 juni 1801 angående passagerareafgiften förnyades vissa redan i äldre k. påbud af den 16 mars 1732 och den 26 mars 1734 samt k. resolution af den 3 febr. 1748, § 19, träffade bestämmelser om skyldighet att erlägga vissa afgifter vid uttagande af pass till utrikes ort, hvilka afgifter, som tidigare varit anslagna amiralitetsinkvarteringskassan, genom k. brevet den 29 mars 1798 hade förordnats därefter skola komma amiralitetskrigsmanskassan till godo. Genom k. kung. den 26 juni 1804 utfärdades en närmare förklaring öfver 1768 och 1781 årens förbud, hvilka ytterligare inskräptes till efterlefnad med den inskränkning, att bofaste personer skulle efter k. bhdes pröfning kunna befrias från skyldighet att ställa borgen vid utrikes resa.

Dessa under det gustavianska enväldet utfärdade författningar voro som synes hufvudsakligen föreskrifter till betryggande af de under frihetstiden utfärdade hufvudförfattningarnes efterlefnad. De inneburo i ingen mån någon skärpning af de sistnämndas restriktiva bestämmelser; snarare medgäfvos de i en och annan punkt en lättnad i tidigare utfärdade föreskrifter. Den restriktiva utvandringslagstiftningen i Sverige måste fördenskull anses hafva i alla väsentliga delar tillkommit under det föregående demokratiska statsskicket, liksom den då framgick ur allvarliga fosterländska omsorger om det inhemska näringslivets förkofran samt åtföljdes af ett omfattande inre lagstiftningsarbete för underlättande af de utvandrande folkelementens utkomst och bosättning. Huruvida de restriktiva bestämmelserna i och för sig kunna antagas hafva under ifrågavarande tidsskeden fyllt sitt ändamål, kan ej med någon vissnet sägas; de tätt efter hvarandra utfärdade förnyade påbudena antyda visserligen motsatsen, men å andra sidan torde under den gustavianska tiden de olagliga utflyttningarna ej hafva haft så synnerligen stort omfång.

Ännu några år efter det nuvarande statsskickets införande tillkommo författningar för inskräpande af bestående restriktiva föreskrifter. Uti kungl. förbudet den 27 dec. 1811 säger sig kungl. maj:t hafva inhämtat, att författningarnas förbud att utan vederbörligt tillstånd begifva sig utur riket icke noggrannt blifvit iakttaget, i synnerhet i gränsorterna; och att »ehuru det å ena sidan är nödvändigt för näringarnas tillväxt och förkofran, att handverksfolk å utrikes ort söka förvärfva sig ytterligare kunskaper och skicklighet uti de slöjder de idka, så är det å andra sidan icke förenligt med rikets sanna fördel att från åkerbruket skilja nyttiga arbetare». Fördenskull påminnes om att bestående föreskrifter på det nogaste skola iakttagas, och erinras om att sådana rikets undersåtar, hvilka satt sig alldeles neder att bygga och bo under främmande herrskap, icke kunna annorlunda anses än såsom utländske män, och att med dem, i händelse de vilja uti riket återkomma, skall förfaras på samma stränga sätt som för utlänningar strax förut stadgats i k. för. den

19 febr. 1811. Genom k. för. den 16 juli 1812 förordnades om förändrad och skärpt lydelse af dåvarande Missgärningsbalkens 4 kap., 6 §, i afseende å svenska undersåtar som utan nådigt tillstånd taga tjänst hos främmande herrskap. Genom k. brefvet den 11 jan. 1815 upphäffdes i afseende å resor till Norge ett par af de i 1768 års författning innehållna och senare utfärdade föreskrifter.

I och med dessa författningar synes den restriktiva utvandringslagstiftningen i Sverige afstanna. Under de efterföljande decennierna förblef den bestående lagstiftningen visserligen i sin helhet i gällande kraft, men synes icke hafva haft någon större betydelse, då utflyttningar till utrikes orter under denna tid icke synas hafva haft något anmärkningsvärdt omfång. Under dessa decennier faller emellertid liberalismens allmänna genombrott inom ett flertal områden af näringslagstiftningen, och det är historiskt naturligt, att under samma tid de dåvarande utvandringsbestämmelserna alltmer kommo att anses föråldrade och hinderliga. Man hade under 1830—40-talen och ännu in på 1860-talet ingen erfarenhet af en utflyttning från riket, som kunde väcka några farhågor ur det allmännas synpunkt, och de bestående straffbestämmelserna och utvandringshindren kunde därför, i de enstaka fall då deras tillämpning kunde sättas i fråga, med skäl synas onödigt stränga.

Det första steget till den äldre lagstiftningens upphäfvande för- anledes af en motion i borgareståndet vid 1840 års riksdag, hvaruti motionären ansåg de i 1768, 1801 och 1804 årens författningar innehållna föreskrifter om borgens ställande vid uttagande af pass till utrikes ort samt om arfsrättens förlorande vid afresa utan pass och bortblifvande mera än ett år, icke öfverensstämmande med närvarande tid och föreslog deras upphäfvande. Allmänna besvärs- och ekonomitskottet, till hvilket motionen remitterades, sade sig dela motionärens åsikt »att de besvärande villkoren för erhållande af pass, hvarmed synbarligen varit åsyftadt att inom riket kvarhålla den arbetande klassen af rikets befolkning, icke mera äro lämpliga efter den utveckling af samfundsskicket, som senare tider visat sig, utan böra upphöra, såsom på ett skadligt sätt hinderliga för begagnande af de så sorgfälligt beredda lättare och lifligare kommunikationerna olika stater emellan, hvarigenom äfven ringare personer, för billigt pris, blifva i tillfälle att å utrikes orter förvärfva ytterligare kunskap och färdighet i de slöjder de idka, till förkofran och tillväxt af näringarne i allmänhet.» Utskottet ansåg äfvenledes att den, som utpraktiserat sig utan pass, icke begått sådant brott som borde för- anleda arfsrättens förlust, samt hemställde om bifall till motionen.

Sedan nämnda utskottsbetänkande af vissa skäl blifvit återremitteradt till förnyad behandling i förening med lagutskottet, afgåfvö de båda utskotten gemensamt ett förnyadt betänkande, hvaruti

de jämte ställandet af borgen och förlust af arfsrätt äfven såsom otidsenliga påpekade de i 1756, 1768 och 1781 årens författningar innehållna öfriga straffbestämmelser vid bergverksarbetares och sjöfarandes olaga utflyttning. I enlighet härmed uttalade ständerna utan nämnvärda invändningar i något af de fyra stånden såsom sin mening, »att äfven under förutsättning, att det med de ifrågavarande föreskrifterna åsyftade ändamål, att inom riket kvarhålla den för industrien och näringarne nödiga arbetskraften och slöjdfärdigheten, skulle kunna anses påkalla all den stränghet dessa inhålla, ständerna likväl trott en sådan ekonomisk angelägenhet icke utgöra någon tillräcklig grund för de våldsamma band, som därigenom blifvit lagda på den personliga friheten, och för de ända till ytterlighet utsträckta ansvarsbestämmelserna, som, vid jämförelse med brottmålslagstiftningen i allmänhet, ingalunda kunna anses afvägda efter förbrytternas beskaffenhet, hvarförutan numera lärer vara allmänt erkändt, att sådana tvångslagar, långt ifrån att befordra och stadga näringsdriften, snarare äro hinderliga för industriens utveckling, för hvilken just friheten utgör ett oeftergiftigt villkor.» I anledning häraf beslöto de för sin del upphäfvande af de i nyssnämnda äldre författningar innehållna ansvarsbestämmelser och föreskrifter af ifrågavarande slag. Denna riksdagsskrifvelse föranledde emellertid från kungl. maj:ts sida ingen annan åtgärd, än att genom k. kung. den 4 maj 1840 den i k. för. den 18 febr. 1768, k. kung. den 30 maj 1781 och k. br. den 26 juni 1804 föreskrifna skyldigheten att ställa borgen eller deponera viss penningesumma vid företagande af utrikes resor upphäfdes. I öfrigt förblefvo de äldre författningarna vid gällande kraft.

Under de båda efterföljande decennierna skedde inga andra förändringar i utvandringslagstiftningen, än att efter ständernas medgifvande genom k. för. den 9 nov. 1844 gjordes tillägg till H.-B. kap. III, § 5, samt förklaring öfver Ad. Priv. den 16 okt. 1723, § 32, i ändamål att göra kungl. maj:t oförhindrad att med utländska makter sluta aftal om upphörande af det på nämnda ställen införda stadgande om egendomsafdrag vid utflyttning till utrikes ort; hvilket stadgande redan tidigare (k. br. den 6 maj 1830) hade uttryckligen förklarats sträcka sig endast till adelsmän och borgare. Redan före den nämnda tiden hade med ett flertal utländska makter deklatoriska noter utväxlats angående det nämnda egendomsafdragets ömsesidiga upphäfvande, och under den efterföljande tiden hafva som bekant konventioner därom ingåtts med ett flertal andra makter, så att stadgandet ifråga för närvarande saknar praktisk betydelse.

Genom k. brefvet den 28 mars 1854 föreskrefs ytterligare, att beväringsskyldig, som ej satt karl i sitt ställe, som blifvit antagen, ej utan kungl. maj:ts tillstånd får från riket afflytta, så länge han

är underkastad beväringsskyldigheten, hvaremot detta föreskrefs ej skola gälla om den, som ännu ej uppnått beväringåldern. Dessutom utfärdades genom k. kung. den 23 mars 1855 närmare föreskrifter om pass för ämbets- och tjänstemän vid utrikes resa; genom k. brefven den 26 april 1856 och den 18 aug. 1857 gäfvos ytterligare bestämmelser om passersedlar för öfverresa till Danmark.

Ännu år 1860 bestodo, såsom af det ofvanstående framgår, de flesta af de restriktiva utvandringsbestämmelser, hvilka voro innehållna i det föregående århundradets författningar. Endast skyldigheten att ställa borgen var upphäfd, och egendomsafdraget vid utflyttning hade i hufvudsak förlorat sin betydelse; däremot kvarstodo bestämmelserna om passtväng och passafgifter, om skyldighet för bergverksarbetare, handverkare och tjänstefolk att hafva särskildt tillstånd för erhållande af pass, om förlust af medborgerliga rättigheter och af arfsrätt samt om bötes-, fängelse- och i vissa fall dödsstraff för bergverksarbetare, soldater och sjöfolk vid olaga utvandring samt för personer, hvilka värfvat bergverksarbetare och soldater för utvandring. Det föreligger emellertid starka skäl att antaga, att med undantag af passtväng och passafgifter de ofvan nämnda bestämmelserna under tidernas lopp i praktiken förlorat det hufvudsakliga af sin betydelse. Då därför genom k. för. den 21 sept. 1860, i sammanhang med pass-skyldighetens upphäfvande i allmänhet, äfven förbuden att utan pass begifva sig utur riket upphäfdes, så måste därmed äfven samtliga äldre, i allmänhet vid förpassningen knutna utvandringsbestämmelser anses hafva blifvit upphäfd, om detta ock icke var fallet med en bokstaffig tolkning af en del äldre författningars ordalydelse. Genom de under 1860-talet utfärdade förordningarna om hvad som bör iakttagas vid utvandrares fortskaffande till främmande världsdel, hvilka underförstådt voro byggda på utvandringsfrihetens princip, måste lagstiftningen äfven anses hafva erkänt det nyssnämnda förhållandet. I svensk rätt kvarstod fördenskull vid nämnda tid, utom de hinder för utvandring som följa af vissa offentligt-rättsliga föreskrifter om häktning och fullföljande af strafförfarande, endast det i k. kung. angående den allmänna beväringen den 13 november 1860, § 4, innehållna stadgande, att beväringsskyldig, som vill blifva fri från värnplikten för att kunna till främmande land utflytta, därtill skall hafva nådigt tillstånd af konungen.

Ofvanstående öfversikt af den äldre svenska utvandringslagstiftningen angifver i sina hufvuddrag de europeiska staternas i allmänhet. Under de 17:de och 18:de århundradena utfärdades såväl i de västeuropeiska nationalitetsstaterna som i de mellaneuropeiska småstaterna restriktiva utvandringsförfattningar, hvilka väl i detaljer

afvika från hvarandra, men som i stort sedt öfverensstämma i afseende å lagstiftningen om passkyldighet, om egendomsafdrag och inskränkning af arfsrätt vid utflyttning samt om utvandringsförbud för vissa kategorier af personer (tjänstefolk, kvalificerade arbetare). Sedermera, under inflytandet af den franska revolutionens idéer och den liberala ekonomiska politiken, upphäfdes under förra hälften af förra århundradet successivt denna äldre restriktiva lagstiftning; eller ock förlorade den, såsom i Sverige, sin faktiska rättsgiltighet. Med undantag af några i en del mellaneuropeiska stater kvarstående, i flere af dem föga stränga hinder för värnpliktiges utvandring, kan i allmänhet sägas, att under 1850—60-talen utvandringsfrihetens grundsats var blifven i Europa erkänd.

Emellertid kommo under liberalismens bristande uppfattning af den enskildes offentligt-rättsliga och privaträttsliga förpliktelser åskådningar att göra sig gällande i afseende å utvandringsfriheten, hvilka voro i motsatt riktning öfverdrifna och ensidiga. Sedan de äldre hindren för utvandring försvunnit ur lagstiftningen, kom denna i de flesta länder att sakna alla fasta föreskrifter i afseende å sådana rättsförhållanden, som skäligen böra föranleda utvandringsförbud eller utgöra faktiska hinder för utvandring. I de reglementen öfver utvandringen, hvilka under denna tid af andra orsaker tillkommo, aktades icke nödigt att kodificera de utvandringshinder, som i alla stater föranledas af häktning, fullföljande af strafförfarande m. m., än mindre att träffa några stadganden i afseende å vissa betydelsefulla privaträttsliga förhållanden, som stå i nära sammanhang med utvandringsfriheten. Till följd däraf kom i flera länder en liberal praxis att utbildas i afseende å dessa frågor, hvilken knappast har stått i öfverensstämmelse med civillagstiftningens afsikter och äfven onekligen gifvit anledning till förekommande missförhållanden.

Dessa förhållanden hafva emellertid vunnit beaktande, då på senare tid den liberala regleringen af utvandringsväsendet i flera mellan- och sydeuropeiska stater efterträddes af en modernare utvandringslagstiftning. Att den föreliggande frågan, liksom öfverhufvud utvandringslagstiftningen i allmänhet, för de västeuropeiska staterna varit af mindre vikt, äger sin naturliga förklaring däri, att England under hela det förflutna århundradet fört en i stort sedt utvandringsbefrämjande politik, medan i Frankrike, Belgien och Nederländerna den inhemska utvandringen icke har spelat någon större roll eller med förhärskande liberala åskådningar icke har ansetts innebära nationella olägenheter. Äfven har i dessa af liberalismen behärskade stater en mindre sträng uppfattning af statens förpliktelser till ingripande själfallet gjort sig gällande. För de

mellan och sydeuropeiska staterna åter, för hvilka utvandringen har inneburit ojämförligt större nationella faror och hvarest uppfattningarna om statens förpliktelser jämväl varit strängare, har nödvändigheten äfven starkare framträtt af fasta föreskrifter i afseende å de hinder för utvandring, som böra föränledas af vissa den utvandrande åliggande offentligt-rättsliga och privaträttsliga skyldigheter.

I de nyare schweiziska, tyska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna beröra dessa föreskrifter, förutom värnpliktiges rätt till utvandring, dels omyndiges rätt att utvandra utan målsmans samtycke, dels minderårigas och öfverårigas rätt att utvandra utan att vara åtföljda af lämpliga personer och försäkrade om utkomst och vård i destinationslandet, dels olika slag af försörjningspliktige personers rätt att utvandra. Rörande dessa olika kategorier af personer gifvas i flere af de nämnda lagarna bestämmelser, på sätt som närmare framgår af den särskilda härefter följande redogörelsen. De principer, som genom dessa stadganden kommit till uttryck, kunna äfven anses hafva i afseende å sitt berättigande vunnit internationellt erkännande, i det att l'Institut de droit international i sitt uttalande öfver önskvärdheten af en mellanfolklig reglering af utvandringsväsendet äfven uttalat sig för ett internationellt införande af de åsyftade utvandringshindren.

Hvad Sverige beträffar, är lagstiftningen fortfarande i saknad af bestämmelser i afseende å här omhandlade frågor. Med undantag af de föreskrifter om värnpliktiges utvandring, som gifvos i den ofvan omnämnda kungörelsen om den allmänna beväringen af år 1860, och hvilka sedermera förnyats och fullständigats i k. kung. om hvad iakttagas bör af värnpliktig, som önskar vinna tillstånd att från riket afflytta etc. af den 28 jan. 1887 samt i inskrifningsförordningen af den 5 dec. 1901, finnas i vårt land inga utvandringsförbud i egentlig mening och inga andra faktiska hinder för utvandring än dem som själfallet följa af vissa offentligt-rättsliga föreskrifter. Visserligen kan anses, att enligt gällande svensk rätt (G.-B., kap. IX, § 1) hustru icke är berättigad att utvandra utan mannens samtycke, och att omyndig (Ä.-B. kap. XIX, § 1, samt kap. XXII, § 2) åtminstone under 15 år icke är därtill berättigad utan målsmans tillstånd; i afseende å omyndige i åldern 15—21 år samt vuxne omyndige måste man emellertid ställa sig tveksammare, och i afseende å försörjningspliktige personers utvandring finnas inga andra hinder än i det fall, att de enligt k. för. angående fattigvården den 9 juni 1871, §§ 35—36, kommit under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap eller husbondevälde. I praxis tillämpas dessutom i afseende å dessa olika kategorier af personer godtyckliga och ofta

liberala principer, äfven då de efter hvad nu är nämndt borde enligt lag kunna förhindras att utfå utflyttningsbetyg. Fasta stadganden härutinnan torde fördenskull vara nödiga; och i än högre grad äro stadganden erforderliga i afseende å personer, som enligt gällande lag icke äro förhindrade att utvandra, men som enligt internationellt erkänd och i den nyare lagstiftningen tillämpad rättsuppfattning böra vara detta.

II. De äldre liberala utvandringsförfattningarna.

Redan på en tid, då den äldre restriktiva utvandringslagstiftningen var bestående i Europas flesta stater, hade i England de första stegen tagits till en lagstiftning öfver utvandringen med väsentligt olika karaktär och ändamål. Med anledning därpå, att i olika delar af de Förenade konungarikena ett antal personer hade förledts till att lämna sin hembygd och hade lidit stor nöd ombord å fartygen på grund af brist på vatten och lifsmedel och andra nödvändiga ting äfvensom på tillräckligt utrymme, utfärdades år 1803 den första af de Passengers Acts, hvilken bildar inledningen till århundradets europeiska *utvandrarskyddslagstiftning*. Sedan denna lag år 1816 något kompletterats, efterföljdes den af Passengers Acts utfärdade åren 1825, 1828, 1835, 1842, 1848, 1852 och 1855, vid hvilken tid det kan anses att den engelska utvandrarskyddslagstiftningen i hufvudsak hade nått den utbildning, som den ännu besitter, och vid hvilken tid den äfven blef mönstret för liknande i andra europeiska länder utfärdade författningar.

Hvad beträffar denna engelska lagstiftning under det förlutna århundradets förra hälft, anmärkes i korthet följande. Den framtvangs icke utan motstånd från en del redareintressens sida af en allmän samhällelig opinion af liknande slag som den, hvilken under samma tidsskede framdref den engelska arbetarskyddslagstiftningen. Det bör erinras därom, att den engelska utvandringen redan under århundradets första decennier antog ett omfång, som för dåtidens segelfart var betydligt, och denna masstransport af människor bör med hänsyn till den outvecklade samhälleliga hygienien på nämnda tid hafva kräft särskilda åtgärder och föreskrifter. Det står äfven af samtida skildringar utom tvifvel, att en del människoovärdiga och hälsofarliga förhållanden såväl ombord å utvandararfartygen som i inskeppnings- och afstigningshamnarnas öfverfyllda baracker gjorde lagstiftningen i hög grad befogad. Det tvång på utvandararfartygens

redare, den fördyring af öfverfartskostnaderna och den hämsko på rederirörelsens utveckling, som af motståndarna mot lagstiftningen vid flera tillfällen framhöllos såsom följder af densamma, torde icke kunna tillmätas någon större betydelse. Då man betraktar meningsbrytningarna härutinnan i historiskt perspektiv, torde man kunna säga, att lagstiftningen i fråga på sin tid lika litet var till hinder för den engelska rederirörelsens utveckling, som arbetarskyddslagstiftningen på samma tid hämmade den engelska industriens.

Innehållet i de tre första Passengers Acts var i hufvudsak några summariska bestämmelser om besiktning af utvandrarfartygen, om högsta tillåtna passagerareantal i förhållande till fartygens dräkthet samt om fartygens utrustning och proviantering. Någon större verkan torde emellertid dessa äldsta föreskrifter knappast hafva haft. Sedan de en kortare tid åren 1827—1828 varit alldeles upphäfdade, tillkommo författningarna af åren 1828 och 1835, uti hvilka bestämmelser af i det stora hela samma art på nytt träffades. För att bringa lagstiftningen till större effektivitet tillsattes vidare år 1830 i de viktigaste brittiska inskeppningshamnarna samt i det brittiska Nordamerikas hamnar särskilda tjänstemän, med uppdrag att öfvervaka författningarnas efterlefnad och tillvarataga utvandrarnas intressen. Äfven hade vid denna tid såväl Förenta Staternas som staten New-Yorks skyddslagstiftning öfver invandringen till unionen begynt, hvilken lagstiftning sedermera under århundradet utvecklade sig i viss växelverkan med den engelska utvandringslagstiftningen och för utvandrartrafiken mellan dessa båda länder varit af stor betydelse. Emellertid förekommo under senare hälften af 1830-talet allt fortfarande talrika klagomål öfver utvandrarexpedienternas ohederliga manipulationer, och uti Passengers Act af den 12 aug. 1842, som dessutom i flera afseenden skärpte bestående föreskrifter om utvandrarfartygen, infördes för första gången i utvandringslagstiftningens historia *koncessionsplikt* för vissa utvandringsexpedienter. Detta innebar med den kontroll, som därigenom möjliggjordes öfver utvandrarbefordringen, ett afsevärdt steg framåt. Hungersnöden och massutvandringen från Irland år 1847 och de följande åren gjorde dock ytterligare förbättringar af lagstiftningen erforderliga, och efter en mindre författning år 1848 utfärdades Passengers Acts af åren 1852 och 1855, uti hvilka dels föreskrifterna om utvandrarfartygens inredning och utrustning ytterligare skärptes, dels en särskild kategori af medverkande vid utvandrartransporten, de s. k. emigrant runners, ställdes under kontroll, dels utvandrarfartygens redare gjordes i vidsträcktare mån än förut ansvarige vid befordringen. Författningen af år 1855 har sedermera med en del tillägg uppgått uti Merchant Shipping Acts af åren 1894 och 1906, uti hvilka den nuvarande engelska utvandringslagstiftningen är innehållen.

De principer, hvilka den engelska utvandringslagstiftningen intill århundradets midt hade utbildat, upptogs såsom nämnts af de vid denna tid i de flesta andra europeiska stater tillkomna författningar. Sedan nämligen under 1840—70-talen utvandringen från flera fastlandsstater begynt taga ett större omfång, sågo sig äfven dessa nödsakade att för antingen den egna utvandringens eller genomvandringens skyddande och reglerande träffa särskilda föreskrifter. Sålunda utkommo utvandringsförfattningar i *Frankrike* den 15—27 januari 1855, den 18—23 juli 1860, den 9 mars—6 april 1861 och den 15 mars—16 april 1861; i *Belgien* den 14 dec. 1876; i *Nederländerna* den 1 juni 1861 och den 15 juli 1869; i *Danmark* den 1 maj 1868; i *Norge* den 23 maj 1863 och den 22 maj 1869; i *Sverige* den 6 aug. 1864, den 5 febr. 1869 och den 4 juni 1884; i *Preussen* den 7 maj 1853; i *Bayern* den 7 juni 1862; i *Württemberg* den 17 april 1879; i *Sachsen* den 3 jan. 1853; i *Hessen* den 25 jan. 1851; i *Mecklenburg-Schwerin* den 15 april 1859; i *Mecklenburg-Strelitz* den 11 juni 1852; i *Oldenburg* den 3 aug. 1853; i *Lübeck* den 29 juli 1857; i *Bremen* den 9 juli 1866; i *Hamburg* den 14 jan. 1887; i *Schweiz* den 24 dec. 1880; i *Italien* den 30 dec. 1888; i *Spanien* den 16 sept. 1853; i *Portugal* den 20 juli 1855; hvarvid endast hufvudförfattningarna äro nämnda. I en del af dessa och andra äldre författningar, hvilka alla icke ägde annat ändamål än utvandrartransportens skyddande, träffades såsom i den engelska lagstiftningen föreskrifter om utvandrarfartygens beskaffenhet, inredning och utrustning; i dem alla med blott några få undantag upptogs därjämte principen om vissa utvandringsexpedienters ställande under koncessionsplikt samt plikt att ställa viss säkerhet för fullgörandet af sina förbindelser gentemot utvandrarerna.

Den ifrågakommande från 1850—1880-talen stammande lagstiftningen, hvilken som bekant ännu är i flera stater bestående, tillkom under en tid, då i de flesta europeiska stater den äldre restriktiva utvandringslagstiftningen i sina väsentliga delar upphäfts. Utvandringen var vid denna tid en företeelse, gentemot hvilken utvandringsstaterna icke vidare ansågo sig kunna eller vilja lagstifta i hämmande riktning. Af denna orsak blefvo författningarna från denna tid icke utvandringslagar i egentlig mening, innehållande på ett enhetligt sätt sammanförda de för utvandringen tilläfväntade gällande eller i afseende å frågor, som med den sammanhänga, utfärdade föreskrifter, utan endast en rad mer eller mindre fullständiga reglementen öfver själfva utvandrartransporten. I dessa saknades dels alla fasta föreskrifter öfver ännu bestående, i civil- och kriminallagstiftningen grundade hinder för utvandring och dels alla föreskrifter i öfrigt, som kunde vara ägnade att skydda och tillvarataga utvandringslandets intressen. Författningarnas uppgift var i stället blott

att tillvarataga utvandrarnas intressen, genom att för den stora massan af dem skapa en viss laglig teknik för transporten öfver oceanen. Alla de öfriga frågor, som jämte denna transport böra komma i betraktande vid utvandringen, lågo utom dessa äldre författningars syften; och äfven den frågan, huruvida tekniken för transporten var ordnad i öfverensstämmelse med utvandringslandets nationella kraf och önskningsar, ansågs såsom för lagstiftningen underordnad eller kom alls icke i betraktande.

De väsentliga brister, hvilka af dessa anledningar kommo att vidlåda de äldre utvandringsförfattningarna, voro följande.

Författningarna voro endast reglementen för utvandrars befördran; de lämnade fördenskull ur räkningen den för utvandringsstaten än viktigare och äfven ur utvandrarskyddsynpunkt därmed i vikt jämförliga frågan om utvandrars värfning eller anskaffandet åt dem af anställning å utrikes ort. I själfva verket kan ju den verksamhet, som från någon mellanhands sida utöfvas i afseende å utvandringen, bestå *antingen* däri, att han i någon form medverkar vid utvandrarnas transporter till bestämmelseorten, *eller* däri, att han utan att befatta sig med eller medverka vid denna transport har sin hand med i de omständigheter, som föranleda dem att utvandra. Af de äldre författningarna ansågs det tillfyllest att lagstifta endast öfver den förstnämnda verksamheten, emedan lagstiftningens ändamål som nämnts endast var att skydda utvandrarna för öfvergrepp och vidriga förhållanden under transporten öfver oceanen. För befordringen fastställdes fördenskull en viss anordning med koncessionerade expedienter. Värfningen åter och all annan verksamhet i afseende å utvandringen än medverkan vid transporten lämnades antingen alldeles fri från lagstiftning, eller reglerades i enstaka fall, i afseende å utvandringen till särskilda länder, genom i mycket ofullständiga specialförfattningar. I afseende å den ojämförligt viktigaste, eller den transatlantiska utvandringen, inskränkte sig, såvidt bekant i alla länder, den äldre lagstiftningen blott till transportens reglerande och lämnade fältet öppet för en obehindrad kommissionärs- och värfningsverksamhet från andra personers än de lagliga transportföretagarnas sida. Äfven dessas och deras medhjälparens verksamhet var emellertid genom lagstiftningen så ofullkomligt reglerad, att äfven från dem en verksamhet af sistnämnda slag ofta icke var förbjuden och än mindre i verkligheten utesluten.

En andra punkt, i afseende å hvilken de äldre författningarna blefvo bristfälliga, var det inskränkta omfång, hvori transporten af utvandrare till utrikes orter gjordes till föremål för reglering. Författningarna tillkommo, såsom framhållits, icke i afsikt att innehålla en uttömmande lagstiftning öfver utvandringen, och de afsågo icke att vara tillräckligt vidt affattade för att möta möjliga förändringar

i dennas karaktär och riktning. De voro i stället endast af de rådande förhållandena föranledda reglementen öfver den transatlantiska utvandringen, och öfver denna blott i den mån den ansågs vara af tillräckligt stort omfång för att göra särskilda skyddsbestämmelser erforderliga. Af detta skäl lämnade de utom lagstiftningen såväl utvandringen å vissa router, hvilka icke betraktades såsom emigrantrouter, som den utvandring å emigrantrouterna, hvilken försiggår å högre klasser än mellandäck och med mellandäck likställd klass. Detta betydde visserligen ur utvandrarskyddets synpunkt mindre, men kom att föranleda olägenheter i den mån utvandringsstaterna senare sökte att under hägnet af sina föräldrade författningar upprätthålla träffade inskränkningar i utvandringsfriheten. Dessa olägenheter blefvo så mycket större i de fall då, såsom nedan skall framhållas, de koncessionerade expedienterna icke voro redarna själfva utan vissa mellanhänder mellan dem och allmänheten; i sådant fall har det stått redare äfven af utvandrarfartyg fritt att från agenturer med benämningen »resebyråer» eller liknande utan koncession utöfva sin verksamhet med befordran af utvandrare och i saknad af kontroll äfven af sådana utvandrare, hvilkas befordran rätteligen bort underligga koncessionsplikt. Den allmännare omständighet åter, att transporten af utvandrare till andra än transatlantiska länder lämnades utom lagstiftningen, har för åtminstone några utvandringsstater senare blifvit en olägenhet, som nödvändiggjort efterhand utfärdade tilläggsförfattningar och visat behovet af att alla utvandringen rörande frågor på ett uttömmande sätt regleras i ett sammanhang.

De ifrågavarande författningarna, som sålunda inskränkte sig till att med vissa inskränkningar reglera transporten af utvandrare till främmande världsdelar, visa vidare stora brister i afseende å det sätt, hvarpå denna reglering skedde. För lagstiftningen på nämnda tid var den hufvudsakliga synpunkten att finna en person, som i hvarje fall kunde göras ansvarig för transporten samt deponera den penningesumma eller ställa den borgen, hvilken ansågs nödvändig såsom säkerhet för fullgörandet af hans civilrättsliga förbindelser. Rättsförhållandet mellan denne ansvarige expedient samt utvandrarerna reglerades genom lagstiftningen om de s. k. utvandrarkontrakten. Expedienten föreskrefs nu visserligen i allmänhet skola besitta vissa personliga kvalifikationer i afseende å hederlighet och god frejd; hvilken ställning han emellertid eljest intog i ledet af olika medverkande vid befordringen ansågs vara af underordnad betydelse. Under en sådan reglering af utvandrarstransporten kunde fördenskill koncessionerade ansvarige expedienter af väsentligt olika karaktär uppstå: dels redarne af utvandrarfartygen; dels mäklare, säljande af redarne undertecknade resekontrakt utan att dock af de senare hafva full-

makt att handla å deras vägnar; dels företagare som icke äro redare, utställande kontrakt i eget namn och åtagande sig det civilrättsliga ansvaret för deras uppfyllande; dels agenter till någon af förestående kategorier, säljande kontrakt för deras räkning eller eljest medverkande vid kontraktens afslutande. I flera länder uppstodo äfven expedienter af tre och ända till fyra af ofvanstående slag bredvid och under hvarandra, förutom de personer som till stort antal uppträdde såsom de förenämndas mer eller mindre fasta biträden och medhjälpare. Att det under sådana förhållanden, där samtliga dessa medverkande sökte att draga största möjliga personliga vinst af sin verksamhet, skulle uppstå talrika öfvergrepp gentemot utvandrarerna och missförhållanden i afseende å resekostnader och afgifter, är uppenbart och visade sig äfven vara fallet. Äfven mötte stora svårigheter att med en dylik sammansatt teknik för befordringen utöfva en verksam kontroll öfver denna och att på grund af författningarnas ofta tvetydiga bestämmelser slita under densamma uppkommande rättskonflikter.

Härtill kom ytterligare, att de här åsyftade författningarna saknade bestämmelser, som på ett tillfredsställande sätt möjliggjorde begränsning af antalet mellanhänder af olika slag samt reglering af omfånget och arten af enhvars affärsverksamhet. Redarne af emigrantlinjerna, såväl som alla medverkande vid transporten, hvilkas vinst står i proportion till antalet af dem afslutade eller förmedlade resekontrakt, kunna icke hafva något annat intresse knutet vid utvandringen än att denna antager största möjliga omfång. Det ligger därför i sakens natur, att om icke genom lagstiftningen en motsatt anordning träffas, verksamheten med utvandrarbefordring antager samma karaktär som affärsverksamhet i allmänhet, d. v. s. att hvarje intresserad i transporten söker att genom ett stort antal lokala ombud och genom en vidtutgrenad propaganda drifva upp omfånget af sin kundkrets och draga till sig konkurrenternas. Det är mot detta tillvägagående i och för sig intet att anmärka, så länge i denna affärsverksamhet blott lojala medel komma till användning, hvilket sistnämnda i den europeiska utvandringens historia visserligen icke alltid skett. Emellertid måste det för en stat, som skadas af sin utvandring, vid fall af utvandrartransport anses föreligga särskilda förhållanden, som göra det berättigadt att denna affärsverksamhet på ett mera ingripande sätt än annan affärsverksamhet inskränkes och regleras. Ty äfven om den nutida utvandringsstaten lämnar den personliga frihetens princip oinkräktad, följer däraf icke, att den skall tillåta en verksamhet som går ut på att, om äfven så är med hederliga medel, bearbeta dess medborgare till handlingar hvilka för hemlandet äro skadliga; de må från abstrakta rättsprincipers synpunkt bedömas hur som helst. De äldre utvandringsför-

fattningarna, hvilka tillkommo under den ekonomiska och politiska liberalismens inflytelserikaste tidsskede, hade i afseende å denna punkt ingen klar ståndpunkt och än mindre någon tillfredsställande affattning; vid författningarnas praktiska handhafvande visade de sig fördenskull vara otillräckliga att förhindra en värfnings- och påtryckningsverksamhet från de olika utvandringsförmedlarnes sida och odugliga såsom grundval för en utvandringshämmande politik. Dessa förhållanden skola i den särskilda redogörelsen öfver den nutida utvandringslagstiftningen närmare belysas.

Den väsentliga bristen hos den ifrågavarande liberala lagstiftningen måste emellertid anses vara själfva karaktären af den teknik för utvandarbefordringen, hvilken de skapade. Denna bestod, som påpekats, däri, att en viss person gjordes civilrättsligt ansvarig för transporten, hvilken själf icke behöfde disponera öfver utvandararfartygen och hvilkens rättsliga ställning till dessas redare icke underkastades någon reglering. I alla stater uppträdde äfven personer af detta slag under benämningen »utvandaragenter» såsom företagare vid utvandartransporten vid sidan af redarne; i flera stater, hvilka icke voro sjöstater eller hvilka saknade inhemska utvandarlinjer, voro dessa utvandaragenter de enda förekommande sådana företagare. Då nu endast dessa agenter, men icke de bakom dem stående utvandringsrederierna, voro underställda utvandringsförfattningarna, blefvo de senare oåtkomliga för lagstiftningen. Dens samtliga bestämmelser (de undantagna, hvilka hade afseende å inländska utvandararfartygs beskaffenhet och inredning) träffade endast en person, hvilken, oaktadt han af lagstiftningen gjordes till ansvarig ledare af transporten, dock i verkligheten endast var en mellanhand mellan den i rörelsen mest intresserade hufvudpersonen samt allmänheten. I de flesta utvandringsförfattningar var denna mellanhand icke ens skyldig att uppgifva, hvilket eller hvilka utvandringsrederier han hade för afsikt att representera, än mindre lämna några andra upplysningar om dessa bakom honom stående redare. Koncessioneringen af en dylik mellanhand kan fördenskull icke hafva någon annan innebörd än utvandrarnes intressens skyddande under deras transport med en oceanlinje och till ett destinationsland, för hvilka lagstiftningen i öfrigt icke intresserar sig. Någon allmännare utvandringspolitisk innebörd har en sådan koncession icke, hvilket äfven låg utom de nämnda liberala författningarnas syften.

Denna anordning af transportens teknik har i flere afseenden vidtgående ofördelaktiga konsekvenser. Den under lagstiftningen ställde företagaren kan i alla de fall, då han icke själf såsom redare eller befraktare disponerar öfver utvandararfartygen, icke hafva några synnerligen stora personliga intressen förknippade vid sin affärsrörelse. Icke ens den säkerhet, hvilken en sådan agent är skyldig

att ställa för sina civilrättsliga förbindelser och ådragna bötesstraff, torde i regel vara hans personliga egendom, utan torde vara lämnad honom af det rederi, hvars intressen han i verkligheten, om än icke rättsgiltigt, skall representera. Förseelser och uraktlåtelser under affärsrörelsen med utvandartransporten äro fördenskull oftare att förvänta från en dylik agents sida än från en redares, som själf äger den deponerade säkerheten. Härtill kommer, att det för en agent, hvars affärsvinst sammansätter sig af provisioner å afslutade resekontrakt, föreligger större anledning att med tilläffventyrs äfven olagliga medel drifva upp kunder, än för ett stort rederi, hvars affärsrörelse försiggår i helt annorlunda dimensioner och för hvilket en liten procentisk ökning af resandeströmmen betyder relativt mindre. Den viktigaste omständighet emellertid, som gör faran för värfningsverksamhet och i allmänhet för författningsöfverträdelse betydligt större då en agent än då redaren själf är underställd lagstiftningen, är den, att i förra fallet lagstiftningens längst gående bestraffningsåtgärd, nämligen koncessionens återtagande, endast träffar en person, som därigenom icke har synnerligen mycket att förlora. För en redare åter har utsikten att blifva fräntagen koncessionen till utvandarbefordring gifvetvis de vidsträcktaste konsekvenser, hvilka med stor sannolikhet böra afhålla honom från sådana författningsöfverträdelse som kunna leda därtill. Slutligen tillkommer, att redarne af oceangående fartyg i regel torde vara personer med högre samhällsställning, större ansvarskänsla och i allmänhet högre personliga kvalifikationer än utvandaragenterna, äfven om i afseende å dessa sistnämnda en del själffallna fordringar om god frejd o. s. v. vid koncessionen göras gällande.

Samtliga dessa omständigheter samverka sålunda därtill, att vid en anordning af utvandarbefordringen med ansvariga expedienter, som icke själfva äro redare, större möjligheter föreligga för olika slag af författningsöfverträdelse och uppkommande missförhållanden. Detta blir så mycket mer fallet, då, såsom omnämmts har i en del stater förekommit, jämte redarne och de ansvariga expedienterna äfven en tredje kategori af medverkande vid utvandartransporten har uppträdt, nämligen mäklare, hvilka, utan att stå i något rättsbundet förhållande till öfriga kategorier, emot courtage förmedlat öfverlåtelse af resebiljetter antingen mellan redarne och de ansvarige utvandringsexpedienterna eller mellan redarne och utvandrarne. I England förekomma, såsom i den särskilda redogörelsen skall omnämnas, dylika mäklare eller »passage brokers» ännu för närvarande; emellertid förmedla de resekontraktens öfverlåtelse från redarne direkt till utvandrarne samt äro underkastade licensplikt och äfven i visst omfång civilrättslig ansvarighet. I Tyska riket åter förekommo före den nya rikslagens ikraftträdande, jämte

redarne af utvandrarfartygen och de ofvannämnde ansvarige utvandringsföretagarne (hvilka sistnämnda i Hamburg och Bremen kallades »Passagierexpedienten», i det öfriga Tyskland ofta »binnenländische Unternehmer») såsom tredje kategori de i Hamburg och Bremen uppträdande skeppsmäklarne (Schiffsmakler), med den medverkan vid biljettförsäljningen som omnämnts. Dessa mäklares verksamhet föll i alla väsentliga afseenden utom den dåvarande utvandringslagstiftningen. Kom så härtill, att de ofvannämnde ansvariga expedienterna drefvo sin verksamhet med hjälp af under dem arbetande talrika lokala agenter och andra biträden, så synes att icke mindre än fyra led af medverkande vid befordringen voro i verksamhet. Under sådana förhållanden måste olägenheterna af den omständighet, att det lagliga ansvaret för transporten hvilade på den näst understa kategorien af mellanhänder, ytterligare ökas. Icke endast stodo redarne, på hvilka det faktiska om än icke rättsgiltiga ansvaret för transporten öfver sjön hvilat, alldeles utom lagstiftningen; dessutom kunde de genom mäklarnes tillvaro icke göras ens moraliskt ansvarige för utvandringsexpedienternas handlingar, hvilka dock i verkligheten företrädde deras intressen, eftersom ingen redare kunde påvisas hvarken i allmänhet eller vid något visst tillfälle stå i förbindelse med någon viss expedient; slutligen kunde de ansvarige expedienterna vid öfvergrepp gentemot utvandrarne skjuta ansvaret på mäklarne och på redarne, hvilkas medansvarighet emellertid icke kunde bevisas och hvilka för öfrigt stodo utom lagstiftningen.

Särskild olägenhet måste samma omständighet, att de civilrättsligt ansvarige personerna voro andra än redarne, förorsaka i afseende å de lokala underagenternas eller ombudens verksamhet. Underagenter till personer med den ställning som »utvandrarenterna» i de flesta länder intagit, måste nämligen gifvetvis ofta blifva personer af lägre samhällsställning och mindre ansvarskänsla än de lokala agenter, hvilka ett stort oceanrederi kan vilja befullmäktiga. I länder, där de här åsyftade äldre författningarna bestodo och ännu bestå, hafva äfven dessa underagenter ofta visat sig vara personer, hvilka, äfven om de kunnat förete intyg om god frejd och medborgerligt förtroende, dock måste anses hafva varit olämpliga att biträda vid utvandrarbefordringen. Såsom underagenter uppträdde exempelvis i de mellaneuropeiska utvandringsstaterna (Tyska riket, Schweiz, Ungern, Italien) landthandlande, värdshusvärdar, marknadsresande, kringresande hästhandlande o. s. v.; i allmänhet personer, hvilkas verksamhet i afseende å utvandringen praktiskt sedt var omöjlig att öfvervaka och i afseende å hvilkas ansvarskänsla och hederlighet grundade misstankar med skäl kunde hysas. Då nu dessa underagenter i alla väsentliga afseenden icke voro själfva ansvariga för sina öfverträdelser af utvandringsförfattningarna, utan

denna ansvarighet hvilade på den ofvannämnde hufvudagenten, för hvilken icke heller några större personliga intressen sattes på spel genom författningarnas ansvarsbestämmelser, så måste lagstiftningen anses hafva skapat ringa garantier mot författningsöfverträdelser. Det har äfven visat sig i alla länder, där den ifrågavarande anordningen varit träffad och där utvandringen varit en samhällsföreteelse af större betydelse, att stora missförhållanden varit rådande i afseende å utvandringsförmedlarnes affärsrörelse.

Äfven i ett annat väsentligt afseende har de liberala utvandringsförfattningarnas teknik för utvandrarbefordringen ofördelaktiga konsekvenser. Eftersom redaren af utvandrarfartygen i alla de fall, då han är utlänning, står helt utom den inländska lagstiftningen, är utvandringsstaten beröfvad alla medel att gentemot sådana utländska redare göra några fordringar gällande eller vid deras affärsrörelse inom riket knyta några särskilda villkor. Det betraktas af den liberala lagstiftningen såsom en själffallen sak, att enhvar utländsk redare har rätt att drifva verksamhet med befordring af utvandrare från riket, samt att utan särskildt tillstånd etablera emigranttrader från hvilka inrikes inskeppningshamnar och till hvilka destinationsland han behagar. Som nämnts beror detta därpå, att för den liberala utvandringspolitiken inga andra uppgifter finnas än utvandrarnes skyddande under transporten. Emellertid kan med en dylik anordning icke ens denna synpunkt alltid på ett tillfredsställande sätt tillvaratagas. Ty då den inländska lagstiftningen om utvandrarfartyg icke kan göras gällande mot andra än inländska fartyg eller utländska fartyg som anlöpa inländsk hamn, samt å andra sidan flere smärre utvandringsstaters belägenhet är sådan, att deras utvandrare under hela eller större delen af transporten till den främmande världsdelen måste färdas ombord å fartyg och med järnvägar samt inkvarteras i härbergen, i afseende å hvilka den egna lagstiftningen icke kan direkt ingripa, så hafva dessa staters författningar om utvandrarfartyg o. s. v. föga betydelse och innebära inga garantier för dess utvandrares tillbörliga skyddande under transporten. Visserligen kan göras gällande, att alla fartyg, med hvilka utvandrartransport bedrifves, äro underställda någon stats utvandringsförfattningar, men dels äro dessa författningar i stränghet mycket olika, och dels är den noggrannhet hvarmed de tillämpas veterligen olika i olika stater och äfven olika inom samma stat mot skilda rederier. Det kan för en i ifrågavarande beroende ställd stat föreligga starka skäl att i afseende å dess egna utvandrares skydd och hygien uppställa större fordringar än de af vissa utländska rederier uppfyllda. Detta är emellertid med den af de liberala författningarna träffade anordning af befordringen icke möjligt, eftersom vid fall af s. k. utvandraragenter till utländska

redare icke redaren, men blott den nämnda mellanhanden uppträder såsom sökande af koncession och åläggas vissa förpliktelser. Än mindre kan den bakom agenten stående utländske redaren ställas till ansvar för missförhållanden som uppstå eller blifva kända sedan koncession meddelats; författningarnas strängaste ansvarspåföljd eller en återtagen koncession träffar endast mellanhanden, och det ligger i de liberala författningarna och i den praxis de utbildat intet hinder för att redaren fortsätter sin verksamhet med en annan koncessionerad agent såsom mellanhand.

Vid betraktande af de under den liberala ekonomiska politikens inflytande tillkomna utvandringsreglementenas beskaffenhet kan man fördens skull såsom sammanfattning anmärka följande. Dessa reglementen hafva visserligen i flere afseenden fyllt den uppgift, som med dem afsågs, nämligen att genom vissa ansvariga expedienters ställande under koncessionsplikt och genom lagstiftningen om de s. k. utvandrarkontrakten tillvarataga utvandrarne intressen vid befordringen. Men

dels underlåto dessa reglementen att gifva fasta föreskrifter i afseende å bestående hinder för utvandring eller i afseende å förhållanden, som rätteligen böra utgöra sådana hinder;

dels lämnade reglementena emigrantvärfningen i alla väsentliga afseenden utom lagstiftningen;

dels reglerade de endast med vissa inskränkingar transporten af utvandrare till utrikes orter;

dels tillåto de i flera stater tillvaron af för många led af medverkande vid befordringen, utan att reglera dessa olika kategoriers af personer rättsliga ställning inbördes och gentemot utvandrarne;

dels saknade de bestämmelser, hvilka på ett tillfredsställande sätt möjliggjorde begränsning af de olika mellanhändernas antal samt reglering utaf omfånget och arten af enhvars affärsrörelse;

dels tillåto de, vid sidan af redarne, såsom ansvarige befordrare personer, som icke voro redare. Detta sistnämnda förhållande har haft vidtgående ofördelaktiga följder,

dels genom att leda till en större ansvarslöshet inom hela verksamheten med utvandrarbefordringen,

dels genom att redarne (i främsta rummet de utländska) i talrika, och i flera stater i samtliga fall ställts utom lagstiftningen; hvilket sistnämnda i sin tur föranledt,

dels att det utvandrarskydd, som afses med den inhemska lagstiftningen, i flere afseenden måst blifva illusoriskt, och

dels slutligen att hvarje utvandringspolitik omöjliggjorts, i hvilken högre nationella synpunkter kunnat komma i betraktande.

III. De moderna utvandringslagarna.

Det ligger i förhållandenas natur, att de äldre utvandringsreglementenas otillfredsställande beskaffenhet skulle starkast göra sig gällande i de stater, där utvandringen blifvit en företeelse af större samhällelig betydelse. England, som under hela det 19:de århundradet fört en i stort sedt utvandringsbefrämjande politik, har sett sina utvandringspolitiska önskningsar bäst gagnas genom utvandringsförmedlarnas möjligast obundna affärsverksamhet såväl å de Brittiska öarna som å kontinenten. Endast gentemot sådan affärsverksamhet, som måste betraktas såsom uppenbart bedräglig, har den engelska lagstiftningen sökt träffa bestämmelser; i öfrigt måste hela den egendomliga teknik för befordringen, som i England utbildat sig och genom lagstiftningen erkänts, anses vara af beskaffenhet att underlätta utvandringen och värfning till utvandring. I Frankrike, Belgien och Nederländerna, där utvandringsreglementena ännu hafva den ofvan angifna föräldrade karaktär, har den egna utvandringen icke varit eller ansetts vara en företeelse af större betydelse; i alla händelser har den uppfattning, som ännu till våra dagar dikterat utvandringslagstiftningen i dessa länder, varit den västeuropeiska liberalismens från det förra århundradets midt. I stället har det varit utvandringen öfver dessa länders hamnar af genomresande emigranter, vid hvilken de tre staternas utvandringspolitik i första rummet knutit sig; den hufvudsynpunkt, som därvid gjort sig gällande, har varit denna genomvandrings möjligaste utnyttjande i den inhemska rederirörelsens intresse. Det ligger därför i förhållandenas natur, att någon egentlig otillfredsställelse med de liberala författningarna icke i dessa föregående länder har framträdt. I de trenordeuropeiska länderna åter, äfvensom i de mellaneuropeiska staterna, blef utvandringen under senare hälften af det förra århundradet en företeelse af största nationella betydelse, hvilken i allmänhet har betraktats såsom för utvandringslandet icke önskvärd och i flera stater af stor fara. Det har fördenskull äfven varit i dessa stater som de gamla liberala utvandringsreglementena visat sig mest otillfredsställande och i hvilka behovet af en modernare reglering af utvandringsväsendet gjort sig gällande.

De stater, uti hvilka en sådan förändrad lagstiftning först började förberedas och först kom till genomförande, voro Schweiz och Tyska riket. I Tyska riket uppkommo planerna härpå redan på 1870-talet, till en början icke i främsta rummet på grund af en allmän öfvertygelse om den bestående lagstiftningens otillräcklighet, utan hufvudsakligen på grund af önskningsar att genom en rikslag-

stiftning på ett enhetligt sätt reglera utvandringsväsendet i samtliga stater, i hvilka ett brokigt komplex af författningar voro gällande. På grund af en rad omständigheter kom denna rikslag först betydligt senare till genomförande. Under tiden hade i *Schweiz* arbetena på en omreglering af den i äldre författningar och senast i förbundslagen af den 24 dec. 1880 innehållna lagstiftningen resulterat i förbundslagen af den 22 mars 1888, med i anslutning därtill utfärdade författningar, hvilken schweiziska lag torde få betraktas som den första europeiska författning, i hvilken modernare principer i lagstiftningen och vidsträcktare utvandringspolitiska synpunkter kommo till uttryck.

Den närmaste anledningen till den ifrågavarande schweiziska förbundslagen var af förbundsregeringen under 1880-talet föranstaltade ingående undersökningar öfver orsakerna till den på nämnda tid starka utvandringen. Dessa undersökningar gåfvo bland annat vid handen, att utvandaragenturerna under trycket af den ömseidiga konkurrensen använde sig af ett mycket för stort antal underagenter; att dessa underagenter ofta voro för sin verksamhet synnerligen olämpliga personer (värdshusvärdar o. s. v.); att en vidsträckt värfningsverksamhet var inom hela republiken utbildad; att öfvergrepp och skinnande af utvandrarna voro allmänt förekommande, samt att utvandringen under agenternas och deras medhjälparens påtryckningar ofta försiggick till länder, hvilka för utvandrarnes fortkomst och välfärd voro vådliga. På grund af dessa förhållanden framgick det såsom nödvändigt att införa en strängare kontroll öfver utvandarbefordringen än den som på grund af lagen af 1880 var möjlig. För detta ändamål ändrades emellertid *icke* den teknik för befordringen, som redan var bestående, nämligen befordringens förmedlande genom vissa koncessionerade, civilrättsligt ansvarige utvandaragenturer samt dessas underagenter. Såsom företagare vid transporten bibehöllos fortfarande dessa agenturer, hvilkas förhållande till de utländske redarne, trots den i lagen införda illusoriska bestämmelsen att de icke få stå i något vare sig tjänste- eller annat afhängighetsförhållande till ett transoceanskt ångbåts- eller järnvägsföretag, nödvändigtvis måste vara ett agentförhållande. De ansvarige expedienterna förblefvo sålunda fortfarande s. k. »binnenländische Unternehmer» (jfr ofvan), hvilkas vid utvandringsförmedlareverksamheten knutna personliga intressen måste vara i jämförelse med redarnes mindre stora, hvilkas presterade kautions icke kan föreskrivas vara deras personliga egendom samt hvilkas agentförbindelser med de utländske redarne icke med ett än så noggrannt öfvervakande kunna kontrolleras.

Emellertid införde den nya förbundslagen i öfriga afseenden en väsentligt strängare reglering af utvandarbefordringen. Jämte ut-

vandraragenterna sattes äfven de s. k. resebyråerna under koncessionsplikt; agenternas och resebyråernas innehafvare underkastades väsentligt större fordringar på personliga kvalifikationer; deras samfälda affärskorrespondens underkastades en ingående reglementering och föreskrefs skola stå öppen för vederbörande myndigheter; anställandet af underagenter, som äfven var beroende af Förbundsrådets tillstånd, inskränktes inom trängre gränser genom uppställande af höjda fordringar på dessas personliga egenskaper; den lokala begränsningen infördes för hvarje underagents verksamhet genom förbud för dessa att drifva verksamhet utom den ort, där de äro domicilerade samt särskildt att göra det under omkringresande; förbud gjordes mot användande af s. k. anvisare; agenterna gjordes ansvariga för alla personers handlingar i in- och äfven utlandet, af hvilkas hjälp de använda sig; m. m. Den viktigaste i samband med den nya lagen träffade anordning var emellertid inrättande af en särskild statsmyndighet för utvandringsväsendets öfvervakande, nämligen en särskild med utrikesdepartementet förenad *byrå*, med dels en administrativ afdelning, som fick högsta ledningen och kontrollen öfver utvandringförmedlarne om händer, och dels en kommissarisk afdelning, hvars uppgift blef att på sätt strax skall nämnas tillvarataga större, vid utvandringen knutna frågor och intressen.

Förutom den strängare lagstiftning om själfva utvandarbefordringen, som sålunda infördes, voro andra med utvandringen sammanhängande frågor före lagens tillkomst föremål för liflig uppmärksamhet. Ett af de vid förbundsregeringens undersökningar uppdagade missförhållandena var som nämnts den schweiziska utvandringens riktning till länder, där utvandrarnes fortkomst och välfärd genom klimatiska, ekonomiska och politiska förhållanden sattes i allvarlig fara. Redan under 1870-talet hade äfven Förbundsrådet haft under öfvervägande den frågan, huruvida icke förbundsregeringen skulle anses hafva vissa förpliktelser ifråga om utvandringens dirigerande och om utöfvande af kontroll öfver transoceanska kolonisationsföretag, samt huruvida den icke borde positivt ingripa i dessa förhållanden genom att själf förvärfva och kolonisera transoceanska landområden och därigenom utnyttja utvandringen i de nationella intressenas tjänst. Denna åsikt förfäktades sedermera och framlades vid upprepade tillfällen till behandling af ett parti inom Förbundsrådet, utan att den dock lyckades tillvinna sig allmännare anslutning. Visserligen erkändes nödvändigheten af att i och för utvandrarnes skyddande tillägga statsmyndigheterna ett inflytande på utvandringens dirigerande, men å andra sidan gjordes gällande, att statliga kolonisationsföretag måste vara uteslutna för ett utvandringsland, som saknar kuststräcka samt såväl handels- som krigsmariner och som fördenskull icke kan vara i stånd att med fram-

gång anknyta de koloniserade gebiten till moderlandet och utnyttja dem i inhemska näringsintressens och politiska intressens tjänst. Äfven bidrogo till denna uppfattning förhärskande liberala åskådningar, enligt hvilka utvandringen måste betraktas endast såsom ett faktum, gentemot hvilket statens roll bör vara neutral och i afseende å hvilket inga andra förpliktelser därför åligga densamma än utvandrarnes skyddande mot samvetslösa mellanhänder.

Om emellertid äfven frågan om en statlig kolonisationspolitik icke blifvit ett led i den schweiziska utvandringspolitiken, så blefvo dock i förbundslagen af år 1888 viktiga nationella synpunkter beaktade. Äfven om det icke ansågs lämpligt och möjligt att staten uppträdde som koloniserande myndighet, så gafs åt densamma en högsta kontroll öfver utvandringens riktning och öfver utrikes kolonisationsföretag därigenom, att all värfning i och för utrikes kolonisationsföretag och all förbindelse mellan utvandrareagenterna och dylika företag gjordes beroende af Förbundsrådets pröfning och tillstånd. Sålunda stadgades, att »personer, bolag eller agenturer, hvilka i någon som helst form representera ett kolonisationsföretag, skola anmäla detta hos Förbundsrådet och gifva detsamma noggranna upplysningar om företaget»;¹ vidare att »Förbundsrådet i hvarje särskildt fall äger afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag och agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag». Agenternas koncession föreskrefs skola kunna omedelbart återtagas, »om de befatta sig med ett kolonisationsföretag, i afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning».² Uti särskild författning³ gafs vidare förnyade föreskrifter om samma ämne och föreskrefs särskildt, att »alla offentliggöranden samt allt meddelande af upplysningar i propagandaändamål öfver af Förbundsrådet icke såsom tillåtna erkända kolonisationsföretag förbjudas».

Genom dessa bestämmelser i förening med inrättandet af den ofvannämnda kommissariska afdelningen i utrikesdepartementets utvandringsbyrå, åt hvilken pröfningen och kontrollen i afseende å dessa frågor uppdrogs, gafs åt statsmyndigheterna medel i händer att förhindra utvandring till sådana trakter eller vid sådana tillfällen, då utvandrarnas välfärd enligt dessa myndigheters mening sattes i fara. Den princip, på hvilken den schweiziska lagstiftningen sålunda ställde sig, var visserligen i första hand de utvandrande medborgarnes personliga intressens skyddande, men denna uppgift uppfattades på ett vidsträcktare sätt än af den äldre liberala utvandringslagstiftningen. Det gjordes af den schweiziska förbundslagen den åskådningen gällande, att utvandringsstaten icke uppfyllt sina förpliktelser i afseende å utvandringen enbart genom ut-

¹ B.-G. 1888, Art. 10. — ² D:o Art. 3. — ³ B.-B. 12 febr. 1889.

vandrarnas nödortfuga skyddande under själfva transporten öfver oceanen, utan att den äfven är förpliktigad till en högsta kontroll öfver emigrantvärfningen och öfver utvandrarnes användning i utländska kolonisations- och andra företags tjänst. Genom rätten att utestänga icke önskvärda sådana företag och deras utskickade från verksamhet inom republiken gaf förbundslogen uttryck åt åskådningar, som i de nyaste utvandringslagarna kommit än starkare till uttryck. Och om hufvudsynpunkten härvidlag äfven var utvandrarnes intressens tillvaratagande, så ligger dock i denna politik en nationell politik innesluten, eftersom utvandringslandets intressen alltid måste anses gagnas genom dess utvandrares välfärd samt ekonomiska och nationella sammanhållning i utlandet.

Såsom nämnts, hade redan på 1870-talet frågan om en riks-rättslig reglering af utvandringsväsendet varit före i *Tyska riket*. År 1873 tillsattes för ändamålet en regeringskommission, hvars arbeten dock icke ledde till några åtgärder; år 1878 framlade d:r Kapp inför riksdagen ett i detalj utarbetadt, af en ingående motivering åtföljdt förslag till rikslag för utvandringsväsendet, som dock efter granskning af en särskild riksdagskommission befanns alltför prägladt af de liberala utvandringsreglementenas synpunkter för att kunna antagas. Sedan frågan under 1880-talet varit föremål för behandling såväl hos regeringsmyndigheter som i riksdagen, kom den år 1891 åter på allvar upp, närmast med anledning af frågan om det s. k. v. d. Heydt'ska reskriptets upphäfvande;¹ och af en större regeringskommission utarbetades ett förslag till utvandringslag, som år 1892 förelades Förbundsrådet och riksdagen. Detta kom af särskilda anledningar icke till behandling, men var under de efterföljande åren föremål för en liflig offentlig diskussion, hvilken föranledde regeringen att låta den kommission som utarbetat det samma taga det under förnyad ompröfning. Efter en del ändringar framlades förslaget på nytt 1896—97 inför Förbundsrådet och riksdagen och utkom efter några af den senare föranledda ändringar den 9 juni 1897 såsom rikslag.

Det är icke utrymme att redogöra för de olika synpunkter och intressen, som gjort sig gällande under den tyska lagens tillkomsthistoria. Denna är visserligen liksom de liberala utvandringsförfattningarna ytterst byggd på utvandringsfrihetens grundsats och utgår från den princip, att enhvar, som efter fritt öfvervägande beslutat sig för att utvandra, skall obehindradt kunna göra detta, försåvidt hans förpliktelser i afseende å värnpliktsskyldigheter äro uppfyllda. Men i flera väsentliga afseenden betecknar dock den tyska lagen ett genombrott i utvandringslagstiftningens historia, dels

¹ Ett i Preussen vid denna tid gällande förbud mot utvandring till Brasilien.

genom den helt förändrade teknik för befordringen, som den för första gången gjorde konsekvent gällande, och dels genom den i ekonomiskt och nationellt afseende målmedvetna utvandringspolitik, åt hvilken den skaffat medel i händerna.

Det är anmärkt (jfr ofvan), att i Tyska riket före rikslagens tillkomst en otillfredsställande teknik för utvandrartransporten hade utbildat sig, med ej mindre än fyra olika kategorier af utvandringsförmedlare, bland hvilka redarne och skeppsmäklarne stodo utom lagstiftningen och ansvaret för transporten hvilade på s. k. »binnenländische Unternehmer». Genom rikslagen infördes nu en fullständig omreglering af dessa förhållanden i den riktning, att endast två kategorier af utvandringsförmedlare hädanefter tillätos, nämligen de under koncessions- och kautionsplikt ställde ansvarige företagarna (Unternehmer), och dessas lokala agenter, hvilka äfven underkastades kautionsplikt samt ansvarighet för sina handlingar. Det föreskrefs vidare, att om icke rikskansleren i särskilda fall medgifver undantag, skola de ansvarige företagarna vid transoceansk befordring vara *redarne själfva*, med, i den händelse de äro utläningar, inom Tyska riket befullmäktigade sysslomän. Dessa utländska redare, hvilka sålunda personligen äga att söka och erhålla koncession, skola underkasta sig inrikes lag och inrikes domstolar och genom sysslomannen tala och svara i alla mål, som röra utvandrartransporten. Genom denna anordning och genom den stränga begränsning af agenternas antal samt den noggranna reglering af företagarnes och agenternas affärsrörelse, som genom lagen infördes, skapades en teknik för utvandrartransporten, som har visat sig innebära tillfredsställande garantier mot författningsöfverträdelser och i främsta rummet mot emigrantvärfning från dei transportenintresserade personernas sida. Genom särskild sträng straffbestämmelse, stadgande fängelsestraff intill ett år och böter intill sextusen mark eller ettdera af dessa straff för den som gör affärer i emigrantvärfning, fastslogs vidare den rättsprincip, att all på personlig vinst beräknad sådan värfning från hvilken som helst persons sida är brottslig.

Bakom denna nya reglering af utvandrartbefordringen lågo emellertid i främsta rummet vidsträcktare utvandringspolitiska afsikter. I den regeringskommission, som 1891—1892 utarbetade det preliminära förslaget till den senare rikslagen, voro andra utvandringspolitiska åskådningar förhärskande än de, som dikterat de äldre europeiska utvandringsreglementena. Visserligen erkändes nödvändigheten af att fota utvandringslagstiftningen på utvandringsfrihetens grundsats, men å andra sidan rådde en enstämmig uppfattning om utvandringsstatens rätt och plikt att med denna grundsats okränkthet söka utnyttja den oundvikliga utvandringen i sitt eget intresse. Redan på 1880-talet hade, såsom ofvan är nämnt, sådana

synpunkter gjort sig gällande i Schweiz, ehuru de till följd af flere samverkande omständigheter endast i viss grad kommo till uttryck i den nya förbundslagen. I Tyska riket åter med dess annorlunda marina och politiska ställning lågo förhållandena gynnsammare för insläendet på en nationell utvandringspolitik, och den nya rikslagen genomdrefs i riksdagen med understöd af alla nationella parter, under motstånd endast från »de frisinnade» och socialdemokraterna.

Den anordning med öfverflyttande på redarne själfva af koncessionsplikt och ansvarighet för transporten, som genom lagen föreskrefs skola vara regel, mötte visserligen icke gensagor från något håll inom riksdagen. Utom de ofvannämnda fördelar, som detta medför i afseende å kontrollen inom landet öfver hela utvandringsväsendet, erkändes från alla håll fördelen af de strängare fordringar, som genom en sådan anordning möjliggöras i afseende å förhållandena ombord å utländska redares fartyg, i de härbergen, med hvilka dessa stå i förbindelse, samt i allmänhet i afseende å deras behandling af utvandrarne. Endast genom att dessa redare personligen ställas under koncession kunna villkor i dessa afseenden förbindas vid deras rätt att drifva rörelse inom landet och kunna de genom risken att utstängas från all sådan verksamhet antagas vinnlägga sig om en god behandling af utvandrarne. Äfven lagstiftningens längst gående åtgärd, nämligen vägran eller återkallande af koncession för en redare på grund af missförhållanden vid transporten och i hans affärsverksamhet, kan icke med någon utvandringspolitisk utgångspunkt väcka betänklighet, eftersom denna princip redan i den liberala lagstiftningen allmänt har kommit till uttryck i afseende å de ansvarige utvandringsföretagarne och den nya lagstiftningen endast gör en dylik åtgärd verkligt effektiv genom att göra redarne själfva till sådana ansvarige företagare. Med de rättsuppfattningar, som i innevarande tid äro rådande i afseende å mellanfolkliga förbindelser och hvarje stats befogenhet att medgifva och vägra utlänningar rätt till näringsverksamhet inom densamma, äro åtgärder af detta slag äfven erkända såsom hvarje nations naturliga rättighet. Den af den tyska rikslagen fastslagna principen i detta afseende har äfven i de länder, där den kommit till införande (se nedan), visat sig fördelaktig, och har äfven vid sitt strängaste tillämpande icke gifvit anledning till mellanfolkliga anmärkningar.

Det var i stället i andra afseenden, som den tyska rikslagen var föremål för en del om ock icke större meningsskiljaktigheter. Då den lade ansvaret för utvandrarbefordringen på vissa *företagare* på sådant sätt, att den åt hvarje företagare meddelade koncessionen endast skall hafva afseende å transporten från bestämda inskeppningshamnar samt till bestämda transoceanska orter, landsdelar eller länder, så låg bakom detta den grundsats, att hvarje koncession

skall hafva en bestämd utvandringspolitisk mening. Med de liberala utvandringsreglementenas principer ligger, såsom ofvan påpekats, i koncessionen åt en utvandrarbefordrare icke någon sådan mening, utan utvandringsstaten ställer sig likgiltig inför den frågan, hvart de egna utvandrarne styra kosan och huru de taga sig fram i främmande länder. Med den högre uppfattning af utvandringsstatens rättigheter och förpliktelser, som den tyska rikslagen gjort gällande, är det emellertid den förras uppgift att söka leda utvandringen till länder och trakter, där utvandrarne välfärd kan förenas med bibehållandet af hemlandets nationalitet, religion och kultur samt utvandrarne politiska och ekonomiska intressegemenskap med det gamla fosterlandet. För detta ändamål kunna tvångsmedel visserligen icke komma i betraktande; endast för så vidt i något visst invandringsland vid någon viss tidpunkt sådana förhållanden råda, att utvandrarne lif och välfärd uppenbart äfventyras, skall det vara utvandringsstatens rätt och plikt att vägra koncession för utvandrartransport till denna trakt. Redan för mötande af sådana särskilda händelser är det emellertid nödvändigt, att lagen i allmänhet vid koncession af utvandrarbefordrare förbinder den ofvannämnda specialiseringsbestämmelsen. Då vidare denna bestämmelse naturligtvis icke *i och för sig* lägger något tvång på utvandringen, utan endast möjliggör ett sådant tvång vid extraordinära tillfällen af ofvannämnda art, och bestämmelsen dessutom är oundgänglig för utfölvande af en verksam kontroll öfver själfva transporten, så kan den icke på något annat sätt väcka betänkligheter äfven hos en liberal uppfattning, än att den kan tänkas lämna *möjlighet* öppen till missbruk af en ansvarslös koncessioneringsinstans. Då emellertid vid en anordning af denna art af utvandringsväsendet koncessioneringsinstansen bör vara den högsta regeringsmakten, och utvandringspolitiska åtgärder af detta slag för öfrigt icke kunna undgå att väcka den största allmänna uppmärksamhet och kritik, så bör möjligheten af missbruk lika litet utgöra hinder för denna befogenhets läggande i regeringsmaktens händer som nyttiga författningar i allmänhet böra hindras, därför att de kunna missbrukas. I Tyska riket ansågs emellertid vid lagens behandling i riksdagen lämpligt att lägga koncessioneringen i händerna på rikskanslären *i förening med* Förbundsrådet; och till yttermera säkerhet för ett klokt och sakkunnigt handhafvande af lagens befogenheter inrättades ett särskildt utvandringsråd (*Beirat für das Auswanderungswesen*), hvilket skall äga en allsidig och sakkunnig sammansättning och hvars mening ovillkorligen skall inhämtas vid meddelande af koncession åt sådana företag, som afse kolonisation af ett bestämdt transoceanskt gebit, äfvensom vid återkallande och inskränkning af en redan meddelad koncession.

Genom dessa anordningar lade den tyska rikslagen medel i händerna på utvandringslandets myndigheter att vid koncessionering af utvandringsföretagare förbinda nationella synpunkter. Det önskemål, som framför allt gjort sig gällande hos den tyska utvandringspolitiken i detta afseende, har varit den oundvikliga utvandringens ledande från den nordamerikanska unionen, där utvandarnes nationella sammanhållning och förbindelser med moderlandet lättast gå förlorade, till andra länder, där utsikterna för deras framgång äro lika stora och än större, men där deras nationella, religiösa och ekonomiska förbindelser med hemlandet kunna förblifva starkare. Bland dessa senare länder hafva hitintills hufvudsakligen ett par af de sydamerikanska staterna kommit i betraktande, men allteftersom förhållandena i de tyska rikskolonierna i Afrika blifva för kolonister gynnsammare, är det för den tyska utvandringspolitiken själfallet ett önskemål att leda utvandrarströmmen till dessa. För detta önskemåls realiserande lägges emellertid icke i något afseende ett direkt eller indirekt tvång på de utvandrandes fria vilja, och inga af lagstiftningens kraftåtgärder hafva för detta ändamål hitintills satts ifråga eller tillämpats. De stora in- och utländska rederier, hvilka drifva utvandrartrafik mellan Europa och Nord-Amerika, hafva alla efter ansökan koncessionerats. Den enda grundsats, som härutinnan vunnit tillämpning, har så vidt bekant varit den, att inga bolag, som haft till ändamål kolonisationsföretag eller andra företag i Nord-Amerika, erhållit tillstånd att vara företagare vid utvandrarbefordring vid sidan af redarne; däremot hafva ett par tyska kolonisationsbolag med liknande afsikter uti vissa sydamerikanska trakter erhållit dylik koncession, sedan deras kolonisationsprojekt varit föremål för omsorgsfull pröfning. Denna politik kan dock så mycket mindre betraktas som en tvångspolitik, som den allmänna uppfattningen äfven i stater med liberal utvandringslagstiftning icke ålägger utvandringsländerna någon förpliktelse att öfverhufvud koncessionera några utländska kolonisationsbolag.

Om emellertid den tyska utvandringspolitiken hitintills undvikit äfven hvarje sken af att utöfva ett tvång på utvandringens riktning, så har den dock genom en vidtutgrenad *upplysningsverksamhet* sökt sprida kännedom om förhållandena i olika invandringsländer och dymedelst intressera utvandrarne för andra länder än den nordamerikanska unionen och de brittiska skyddsområdena. Genom initiativ af Deutsche Kolonialgesellschaft upprättades nämligen år 1902 en upplysningsbyrå (*Centralauskunftsstelle für Auswanderer*), som arbetar med stöd af allmänna medel samt under rikskanslärans (och utvandringsrådets) direktiv. Med ett hufvudkontor i rikshufvudstaden och filialkontor i en mängd andra städer meddelar denna byrå upplysningar om förhållanden i olika transoceanska länder, som kunna vara af

intresse för invandrare. I motsats mot i England och Belgien upprättade byråer af motsvarande slag ledes den tyska byrån, på samma gång som tillvaratagande af utvandrarnas välfärd är dess öfversta grundsats, af en målmedveten nationell hållning. I afsikt att icke stimulera utvandringen lämnar den sålunda upplysningar endast på (muntlig och skriftlig) förfrågan. Utan att afvika från en såvidt möjlig objektiv framställning af faktiska förhållanden söker den äfven fästa sådana personers uppmärksamhet, som beslutat sig för att utvandra, på lämpliga, ur nationell tysk synpunkt önskvärda invandringsländer. Emellertid är det, såsom skall framhållas i den särskilda redogörelsen, i grunden omöjligt, att i en skildring af ett invandringsland, som bygges på meddelanden från olika personer, undvika *all* subjektiv färg; det kan heller icke förnekas, att den tyska byråns publikationer öfver de länder, som ur den nationella tyska utvandringspolitikens synpunkt äro minst önskvärda, kännetecknas af en mera reserverad hållning än de engelska och belgiska byråernas. Häri kan dock icke sägas ligga något otillbörligt; hufvudsaken ur utvandrarskyddssynpunkt är nämligen att förhållandena i invandringsländerna icke framställas i för gynnsam dager, hvarigenom vid umbäranden mindre härdade utvandrare förledas att resa ut och misslyckas. Härutinnan iakttaget byrån i afseende å länder, som den rekommenderar, en stor försiktighet; och icke ens i afseende å de tyska rikskolonierna har på minsta sätt satts ifråga att underordna utvandrarnes välfärd under rikets intressen. Hvad i öfrigt beträffar byråns verksamhet, hvilken hitintills haft sin största betydelse för utvandrare med kvalificerade yrken, hänvisas till den särskilda redogörelsen.

Den genom den nya rikslagen i Tyska riket inaugurerade utvandringspolitiken kan sålunda sägas inrikta sig på ett arbete för den oundvikliga utvandringens utnyttjande i fosterlandets intresse, utan att dock i något afseende kränka den enskildes fria självbestämmningsrätt. Jämte detta har denna politik, med de nya principer för utvandringsväsendets organisation som den infört, skapat en i jämförelse med den liberala lagstiftningen väsentligt noggrannare kontroll öfver själfva utvandartransporten och satt som sin uppgift ett starkare tillvaratagande af utvandrarnes personliga intressen. Slutligen har densamma grundlagt en reglering af utvandringsväsendet, som i vissa afseenden bildar utgångspunkt för nya principer i den nationella sjöfartspolitik.

Den tyska lagen har i flere afseenden blifvit förebild för tre senare tillkomna europeiska utvandringslagar, nämligen den *italienska* lagen af den 31 januari 1901, den *ungerska* lagen af den 11 mars 1903 och den *spanska* lagen af den 22 december 1907. I dessa trenne utvand-

ringslagar har den teknik för utvandrarttransporten, hvilken skapats af den tyska rikslagen, i så måtto vunnit efterbildning, att de ansvarige företagarna vid transoceansk befordring skola vara *redarne själfva*, med, i den händelse de äro utlänningar, inom riket befullmäktigade sysslomän. Det i den tyska lagen tillätna undantag, att särskilda företagare kunna koncessioneras utan att vara redare, har emellertid i de tre nämnda lagarna icke medgifvits. Dessutom har i de italienska och ungerska lagarna den motsatta anordning mot i den tyska lagen träffats, att redarnes lokala ombud icke underkastas kautionsplikt och civilrättslig ansvarighet, utan denna ansvarighet i alla afseenden lägges på deras hufvudmän. Medan sålunda, med den i Tyska riket och Spanien träffade anordning, det civilrättsliga ansvaret är fördeladt på redarne och deras lokala agenter, förlägga de italienska och ungerska lagarna, såsom i de äldre liberala författningarna, det sammanlagda civilrättsliga ansvaret på de för transporten öfver sjön ansvariga företagarna. Då emellertid dessa i nämnda lagar skola vara redarne själfva, blir de sistnämndas ställning än strängare reglerad i dessa lagar än i de tyska och spanska. Äfven föreskrifterna om kautionens storlek, om koncessionens återkallande vid fall af författningsöfverträdelser och om redarnes och deras ombuds affärsverksamhet torde i de italienska och ungerska lagarna kunna anses strängast.

I afseende åter å de vidsträcktare utvandringspolitiska synpunkter, hvilka voro bestämmande för den tyska lagens reglering af utvandringsväsendet, intaga den italienska lagen å ena samt de ungerska och spanska lagarna å andra sidan i visst afseende olika ståndpunkter. Vid nyregleringen af det *italienska* utvandringsväsendet, som föregicks af omfattande officiella undersökningar öfver bristerna i den dåvarande organisationen af utvandrartbefordringen, var den ledande synpunkten nödvändigheten af att på ett omsorgsfullare sätt än ditintills tillvarataga utvandrarnes intressen och skydda dem för öfvergrepp under transporten. Några i egentlig mening nationella synpunkter af den art, som i Tyska riket kraftigt framförts, hafva i Italien, om icke saknats, så dock icke spelat en afgörande roll vid utvandringsväsendets ordnande. Detta torde hafva berott dels därpå, att med de i Italien rådande befolknings- och ekonomiska förhållanden utvandringen af de flesta samhällliga partier icke betraktats såsom landsfördärfvig, dels åter därpå, att den italienska rasen i utlandet utan särskilda statsåtgärder lättare än den germanska bibehåller sin nationella särställning, medan å andra sidan de italienska utvandrarnas beskaffenhet ofta är sådan, att deras bevarande åt moderlandet icke är särskildt eftersträfvansvärdt och deras betydelse för hemlandets handels- och sjöfartsförbindelser för öfrigt ringa. Icke desto mindre har ett energiskt skyddande af de italienska utvand-

rarnas intressen i utlandet varit en hufvuduppgift för den nya lagen; hvarvid den dock synes hafva ledts mera af allmänna humanitära synpunkter än af i egentlig mening nationella.

Detta sistnämnda förhållande kommer särskildt till uttryck i den ståndpunkt, som den italienska lagen intagit till emigrantvärfningen. I afseende härå har den ställt sig på liknande princip, som varit ledande för den schweiziska utvandringspolitiken, nämligen att värfning till utvandring visserligen skall vara i regel förbjuden från de i transporten intresserade personernas sida och i öfrigt i alla icke lagligen tillåtna och kontrollerade former, men att under vissa omständigheter viss person kan erhålla tillstånd därtill. Den stadgar nämligen, »att utrikesministern i samråd med inrikesministern kan med föreskrifvande af särskilda villkor tillåta en enskild person att uteslutande för egen räkning värfva det antal utvandrare, som han behöfver för utförande af ett bestämdt arbete i utlandet eller ett kolonisationsföretag», hvarvid dock tillägges den i Schweiz icke förefintliga bestämmelse, att den ifrågavarande personen i och för transporten ovillkorligen skall begagna sig af en lagligen koncessionerad redares åtgörande. Uppenbarligen är härmed lika litet som i Tyska riket och Schweiz (samt Ungern och Spanien, se nedan) tillåtet, att en person »gör affärer i emigrantvärfning», d. v. s. lockar personer att utvandra utan annat intresse förbundet med sin verksamhet än att förtjäna penningar på den medverkan han tager vid transporten. Men medan i Tyska riket (samt Ungern och Spanien) värfning, d. v. s. hänvändelse till andra personer än dem, som själfmant anmäla sig vilja utvandra, icke är tillåten ens i det fall, att ett kolonisations- eller liknande bolag lagligen tillåtes vara representeradt inom riket, så är i Italien liksom i Schweiz en sådan värfning icke obetingadt utesluten, då ändamålet blifvit pröfvadt af högsta myndighet. Emellertid ställer den italienska lagen värfningen under om möjligt än strängare kontroll, än hvad i Schweiz är fallet, genom sitt tillägg »uteslutande för egen räkning» samt genom sin fordran att värfvaren (kolonisationsbolaget) icke får vara samma person som transportföretagaren (redaren) eller stå i intressegemenskap med denne.

Den italienska lagens mera utvandrarskyddsvänliga än nationella karaktär kommer emellertid tydligast till uttryck i det sätt, hvarpå utvandrarsporten utöfver hvad ofvan sagts underkastats reglementering. Under det att i den tyska rikslagen vid redarnes ställande under koncessionsplikt kanske i främsta rummet afsågs att göra gällande den utrikes specialiseringsbestämmelsen och därigenom möjliggöra nationella synpunkters tillvaratagande, så torde samma anordning i den italienska lagen i främsta rummet hafva förorsakats af önskan att tillvarataga utvandrarnes egna intressen. Den omnämnda specialiseringsbestämmelsen infördes icke uttryckligen i den

sistnämnda lagen, och det däri förekommande stadgande »att utrikesministern kan i samråd med inrikesministern för en viss tid förbjuda all utvandring till en viss trakt, då den allmänna ordningen så fordrar eller utvandrarne kan löpa stor fara till lif, frihet eller egendom» har uppenbarligen endast skyddsvänliga motiv. Redarnes ställande under koncession förorsakades i hufvudsak af andra skäl. Ett af de vid de förberedande undersökningarna upptäckta missförhållandena var nämligen de höga biljettpriser, hvartill systemet med underförstådda agenter till rederierna hade ledd. Det hade visat sig, dels att dessa agents provisioner, som alltid öfvervältrats på utvandrarne, hade varit oskäligt höga, dels att resepriserna under olika årstider blifvit mycket olika fastställda, i ändamål att tillförsäkra rederierna och agenterna största möjliga vinst, men så att utvandringen på icke önskvärdt sätt påverkats i sina fluktuationer och sin omfattning. För att göra slut på dessa från utvandrarne synpunkt otillfredsställande förhållanden förbjöds agentsystemet; men förutom detta föresatte sig lagstiftaren att på ett ingående sätt reglera hela det transatlantiska biljettväsendet, i ändamål att förhindra biljettprisernas uppskrufvande med därpå följande personligt men för utvandrarne.

I afseende å denna reglering af persontarifferna å de transoceanska utvandringlinjerna står den italienska lagen ensam i den nutida lagstiftningen. Den senare tillkomna ungerska lagen har af samtliga de ifrågavarande bestämmelserna endast upptagit föreskriften »att redarne skola underställa inrikesministern sina tariffer till godkännande»; ett stadgande af förmodligen mera formell innebörd. Den nyaste spanska lagen har endast upptagit föreskriften om redarnes skyldighet att till visst pris och i visst antal återbefordra fattiga utvandrare till hemlandet. I den italienska lagen åter stadgas för redarne, jämte sistnämnda skyldighet, att deras förslag till persontariffer årligen tre gånger skola inlämnas hos utvandringskommissariatet till godkännande; att detta skall begära utlåtanden och inhämta upplysningar från en rad myndigheter i in- och utlandet; och att det skall äga ovillkorlig rätt att vägra fastställelse å inlämnade förslag. I sådan händelse kan frågan gå till utrikesministerns afgörande, som skall inhämta ytterligare vissa myndigheters utlåtanden och som årligen inför parlamentet skall redogöra för den af regeringen följda tariffpolitiken. Om någon redare tager mera betaldt än efter de statliga biljettaxorna, skall hans koncession fråntagas honom och kan ånyo meddelas honom först efter beslut af utrikesministern. Däremot äger en redare att efter behag *nedsetta* ett fastställt pris, endast nedsättningen utsträcker till samtliga emigranter; af hvilken bestämmelse framgår regleringens uteslutande ändamål att gå utvandrarne till mötes, men icke att hindra biljettpriser-

nas nedpressande genom illojal konkurrens med dettas följder i afseende å utvandringens ökande och andra (inländska) redareintressens skadande.

Det synes i hög grad tvifvelaktigt, att denna statssocialistiska reglering af den transoceanska passageraretrafiken skall kunna uppfylla det med den afsedda ändamålet, och sannolikt, att de ifrågavarande befogenheterna hos statsmakterna skola få en tämligen formell betydelse. Den italienska utvandringen förmedlas till större delen af inländska rederier, och statsmakterna skola väl näppeligen gentemot ett nationellt så betydelsefullt företag som ett inländskt oceanrederi kunna tillgripa en för detta ruinerande åtgärd, endast emedan detta icke anser sig kunna foga sig efter de statliga taxorna. Än vanskligare blir situationen, då utvandringsrederierna sammansluta sig till en trust och vägra att underkasta sig det statliga förmyndarskapet; i sådan händelse skall koncessionen frångå till hela redaretrusten för att först efter motiveradt beslut af ministerkonseljen ånyo kunna beviljas densamma. I händelse af upprepad sådan vägran skall koncessionen indragas t. o. m. »för beständigt». Till mötande af denna af lagstiftaren förutsedda händelse säges, att regeringen i sådant fall skall kunna »genom särskilda koncessioner bemyndiga andra bolag, redare och befraktare, såväl italienska som utländska, att befordra emigranterna»; att den skall kunna »medgifva dessas öfverflyttande till andra fartyg i europeiska hamnar och vidtaga alla andra åtgärder till beskyddande af emigrationen». Härvid lämnas åsido, huru dessa »andra bolag» i en hast skola anträffas, och huruvida de skola befinnas villiga och i stånd att insätta fartyg på de italienska traderna. Om emellertid äfven lagens hot skulle vid tillfälle kunna bringas till verkställighet, så kan ett tillintetgörande af de bestående rederierna knappast anses motiveradt af de skäl, som för lagen varit bestämmande.

Äfven om den italienska utvandringslagens ställning till emigrantvärfningen, dess reglering af biljettväsendet och i allmänhet dess bristande nationella hållning icke mana till efterföljd för en stat med utvandringshämmande politik, så har lagen dock gifvit flera beaktansvärda uppslag i afseende å utvandrarne skyddande under transporten och i utlandet. Lagstiftningen om utvandrankontraktet har i densamma, äfven i jämförelse med den tyska lagen, ytterligare utbildats, i några detaljer måhända ända till öfverdrift. För handläggande af utvandringsärenden, för utvandringens kontrollerande och skyddande samt för att tillvarataga den italienska rasens intressen i utlandet har vidare skapats en omfattande apparat af särskilda myndigheter och tjänstemän, för hvilken närmare är redogjort i den särskilda redogörelsen. En beskattning af emigrantrederierna är dessutom införd (hvars öfvervältrande på emigranterna genom reglerin-

gen af biljettpriserna möjligen torde kunna förhindras), hvarigenom medel erhållas till bestridande af den statliga utvandringskontrollen och dessutom till bildande af en särskild utvandringsfond, afsedd att användas till »utvandringens fromma». Denna vidlyftiga apparat af myndigheter och tjänstemän torde i betraktande af den italienska utvandringens stora omfång och den italienska politikens energiska humanitära sträfvanden vara motiverad och hafva fält för verksamhet, äfven om den synes hafva större uppgifter i ett land med nationellare utvandringspolitik.

Det är anmärkt, att de nyaste *ungerska* och *spanska* lagarna i afseende å tekniken för utvandrartransporten i hufvudsak äro efterbildade de tyska och italienska. Hvad åter beträffar deras ställning till emigrantvärfning, är denna, i olikhet med den italienska lagen, bestämd af samma utvandringshämmande hållning som den tyska rikslagen. Den ungerska lagen står till och med ensam bland de nya utvandringslagarna därutinnan, att den helt och hållet underlåter att gifva föreskrifter om tillstånd för utländska kolonisations- och andra företag att vara representerade inom landet. Ehuru detta visserligen icke behöfver utgöra hinder för att sådant tillstånd vid tillfälle kan medgifvas, vill det dock synas som skulle den ungerske lagstiftaren icke hafva tänkt sig ett sådant förhållande. Den spanska lagen åter omnämner visserligen liksom den schweiziska och italienska det fall, att tillstånd begäres och erhålles för ett kolonisationsföretag att vara representeradt inom landet; men i motsats mot samma lagar och i öfverensstämmelse med de tyska och ungerska synes den icke tillåta någon som helst värfning för ändamålet, d. v. s. hänvändelse till personer, som icke själfmant anmält sig vilja utvandra.

Hvad beträffar allmännare utvandringspolitiska afsikter, står den ungerska lagen närmare den tyska och den spanska närmare den italienska. Den spanska saknar nämligen i likhet med den italienska den utrikes specialiseringsbestämmelsen vid koncessionering af emigrantrederierna; och den i lagen förutsedda åtgärd, att utvandringen under en viss tid förbjödes till en viss trakt, föreskrifves liksom i den italienska lagen endast få tillgripas för att afvända exceptionella risker för utvandrarne. En i egentlig mening nationell politik torde icke i Spanien hafva varit afsedd vid koncessionsplikens öfverflyttande på redarne; hvartill orsaken torde ligga däri, att den spanska utvandringen sedan gammalt går i en för landets utvandringspolitik gynnsam hufvudriktning och att den spanska liksom den italienska nationaliteten utan särskilda statsåtgärder lättare än den germanska bibehåller sin särställning och förbindelse med moderlandet.

I den ungerska lagen åter har den utrikes specialiseringsbestämelsen inryckts i samma formulering som i den tyska rikslagen. De afsikter, som i den sistnämnda varit underförstådda, hafva dessutom i den ungerska lagen blifvit direkt uttalade. Förutom bestämelsen »att inrikesministern befullmäktigas att tidvis förbjuda utvandringen till en sådan stat eller ett sådant land, där utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet utsättas för allvarlig fara», tillägges nämligen att han äfven befullmäktigas »inskränka utvandringen till en eller flera vissa bestämda router, hvilka synas ändamålsenligast ur synpunkten af den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande». Det framgår häraf, att ofvannämnda åtgärd, d. v. s. koncessionsvägran, är tillåten icke blott då utvandrarne utsättas för risk i afseende å lif och hälsa, utan äfven i afseende å »förmögenhet»; en bestämmelse, som i vidsträckt mån tillåter en nationell tolkning. Dessutom innebär befogenheten att inskränka utvandringen till vissa router, som äro ändamålsenligast ur synpunkten af »den statliga uppsikten», uppenbarligen en rätt att monopolisera vissa utvandringsrederier, hvilka för utvandrarne, men äfven för utvandringslandet och andra intressen inom detsamma, äro önskvärdast. Den ungerska lagen har härmed tydligast bland de europeiska lagarna uttalat vissa principer, som allt starkare gjort sig gällande i utvandringslagstiftningens senare utveckling.

Om de ungerska och spanska lagarna äfven sinsemellan afvika i nyssnämnda hänseenden, så hafva de båda efterbildat den italienska lagen i afseende å inrättandet af en omfattningsrik officiell apparat för utvandringens reglerande och öfvervakande. Särskilda myndigheter och tjänstemän äro liksom i Italien inrättade och tillsatta i Ungern, och föreskrifvas i den nyaste spanska lagen skola med det snaraste inrättas. (Se den särskilda redogörelsen). Äfven en sådan utvandringsfond som i Italien är bildad, är föreskrifven i de ungerska och spanska lagarna; dock med den skillnad att någon beskattning af emigrantrederierna icke är införd i Spanien och veterligen icke heller i Ungern. Den ungerska utvandringsfonden föreskrifves skola användas till »att delvis eller helt och hållet betäcka resekostnaderna för sådana medellösa, hvilka vilja återvända till hemlandet; dessutom för de utvandrarnes ledning i utlandet och arbetsförmedling åt dem, för upprättande af utvandrarrhärbergen, för välgörenhetsändamål och för befordrande af utvandrarnes religiösa och andliga behof»; hvilket som synes äfven går ut på utvandrarnes nationella bevarande i utlandet och deras återförvärfvande åt hemlandet. Den spanska lagen stadgar utförligt om de inrättade myndigheternas åligganden och arbete, hvaribland utom handläggande af utvandringsärenden samt utöfvande af utvandringskontrollen ingår skyldighet att följa och

afgifva rapporter om utvandringen och dess sammanhang med de ekonomiska förhållandena i in- och utlandet.

De nyare utvandringslagarna och den utveckling hos den europeiska lagstiftningen, som de beteckna, uppbares af den uppfattning, att utvandringsstaten i afseende å utvandringen har väsentligt större förpliktelser än som uppfyllas af de liberala transportreglementena. Sedan dessa reglementen tillkommo, har utvandringen för ett flertal europeiska stater blifvit en utomordentligt viktig, för flera af dem den viktigaste samhällsföreteelsen; och lagstiftningens uppgift är icke fylld genom att utvandrarne försäkras mot öfvergrepp och vidriga förhållanden under sjötransporten. De nya utvandringslagarna hafva i stället och förutom detta gjort gällande som erforderligt

dels att gifva fasta stadganden i afseende å sådana privaträttsliga och offentligt-rättsliga förhållanden, som rättvisligen böra utgöra hinder för utvandring;

dels att reglera icke enbart utvandrartransporten, utan äfven all annan verksamhet, som har sammanhang med utvandringen;

dels att effektivare än hvad med hjälp af de liberala reglementena varit möjligt skydda de utvandrande medborgarna, och

dels, samt framför allt, att tillvarataga hemlandets vid utvandringen förbundna intressen och så långt möjligt hålla det skadeslöst för de nationella förluster, som utvandringen förorsakar.

För dessa trenne sista ändamål är nödigt

att emigrantvärfning i alla former och från hvilka som helst personers sida underställes lagstiftningen;

att en förändrad teknik för utvandrartransporten åvägbringas, i främsta rummet genom att systemet med ansvarige företagare, som icke själfva äro redare (s. k. agenter), öfvergifves, samt de in- och utländska redarne af emigrantfartygen personligen underställas lagstiftningen;

att ett effektivare skydd för de inhemska utvandrarne åvägbringas därigenom att erforderliga garantier förbindas vid koncessionen åt utländska rederier; hvilket är så mycket viktigare när, såsom i Sverige är fallet, utvandringen helt och hållet försiggår å utländska linjer; hvarförutom utvandringsstaten skall äga ovillkorlig rätt att af dylika skäl utestänga ett utländskt rederi från verksamhet inom riket;

att vid koncession åt emigrantrederierna specialiseringsbestämmelsen i afseende å bestämda in- och utskeppningshamnar tillämpas;

att utvandringsstatens högsta myndighet medgifves rätt att i form af koncessions vägrande eller återkallande förbjuda utvandringen till en viss trakt, när utvandranes välfärd gör detsamma påkalladt;

att ett målmedvetet, statsunderstödt arbete åvägbringas för att skydda och konsolidera den inhemska nationaliteten i de trans-oceanska invandringsländerna;

att för sistnämnda ändamål en statlig upplysningsverksamhet organiseras med mål dels att hämma utvandringen, dels att afvända densamma från länder och trakter, där hemlandets nationalitet lättast går förlorad;

att koncessioneringsinstansen befullmäktigas att, då omständigheterna göra detsamma synnerligen påkalladt, äfven för sistnämnda ändamåls befrämjande vägra utländskt emigrantrederi koncession;

att den inhemska nationaliteten i utlandet ekonomiskt anknytes till hemlandet genom befrämjande af dettas handels- och sjöfartsförbindelser med de länder och trakter, där dess forna medborgare äro samlade;

att den inhemska sjöfartsnäringens intressen understödjas, vid behof därigenom att endast visst eller vissa rederier koncessioneras att åtaga sig utvandrartransporten från riket;

att en beskattning af emigrantrederierna, uteslutande eller företrädesvis de utländska, införes, i ändamål att tillförsäkra utvandringslandet en del af den vinst, dessa rederier draga af utvandringen såsom samhällelig företeelse;

att för de så erhållna medlen kostnaderna bestridas för inrättande af särskilda för utvandringen afsedda statsmyndigheter, med uppgift att handlägga utvandringsärenden, utöfva kontroll öfver utvandringsförfattningarnas efterlefnad, studera utvandringen och dess sammanhang med andra ekonomiska företeelser samt på grund däraf motarbeta densamma och på ofvan anförda sätt befrämja dess utnyttjande i hemlandets tjänst;

att hvad genom den nämnda beskattningen ytterligare kan inflyta afsättes till en utvandringsfond, som ställes till nyssnämnda myndigheters förfogande för här ofvan omnämnda ändamål.

Särskild redogörelse för den nutida europeiska utvandringslagstiftningen.

I. Nutida utvandringsförfattningar.

De europeiska staternas nu gällande utvandringsförfattningar äro följande:

England. *Merchant Shipping Act 1894, Part III: Passenger and Emigrant Ships. Merchant Shipping Act 1906, Part II: D.o. Frankrike.* *Loi sur l'émigration 18—23 Juillet 1860.* Med särskilda reglementen: *Décret impérial pour l'exécution de la loi du 18 juillet 1860 sur l'émigration 15 Mars—16 Avril 1861* och *Décret impérial qui détermine les conditions auxquelles peut être accordé l'autorisation d'entreprendre les opérations d'engagement et de transport des émigrants 9 Mars—6 Avril 1861.* Dessutom ministerialförfordningar den 8 februari 1889 och den 9 april 1894 samt *Décret portant règlement de police sanitaire maritime 4—21 Janvier 1896.*

Belgien. *Loi du 14 Déc. 1876 réglant le transport des émigrants;* reviderad den 29 april 1890. *Règlement sur le transport des émigrants pris en exécution de la loi du 14 Déc. 1876, du 2 Déc. 1905.*

Nederländerna. *Wet van den 1sten Junij 1861, houdende bepalingen omtrent den doortogt en het vervoer van landverhuizers. Wet van den 15den Julij 1869, tot wijziging en aanvulling der wet van den 1sten Junij 1861.* Därjämte särskilda reglementen: *Besluit van den 27sten November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861. Besluit van den 30sten September 1869, houdende wijziging van het Koninklijk besluit van 27 November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861. Besluit van den 21sten Julij 1875 houdende aanvulling van art. 20 van het Koninklijk besluit van 27 November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861.*

Danmark. *Lov om Tilsyn med Udvandrerens Befordring 1ste Mai 1868. Lov indeholdende Tillæg til Lov om Tilsyn med Udvandrerens Befordring af 1ste Mai 1868 25de Marts 1872.* (För Island: *Lov om Tilsyn med Udvandrerens Befordring 14de Januar 1876.*) *Reglement for Tilsynet med den direkte Befordring af Udvandrerne 28de Marts 1870. Bekjendtgjørelse om nogle Forskrifter, som blive at iagttage ved Afslutning af Kontrakter med Udvandrerne 2den Juli 1873. Anordning om et Tillæg til § 8 i Lov om Tilsyn med Udvandrerens Befordring af 1ste Mai 1868, 21de Juli 1899.*

Norge. *Lov angaaende Fart med Passagerer, bestemte til fremmede Verdensdele 23de Mai 1863. Lov om Kontrol med Befordring af Udvandrerne til fremmede Verdensdele 22de Mai 1869. Lov angaaende Tillæg til Lov af 23de Mai 1863 om Fart med Passagerer, bestemte til fremmede Verdensdele 22de Juni 1886. Lov angaaende Tillæg til Lov af 22de Mai 1869 om Kontrol med Befordring af Udvandrerne til fremmede Verdens-*

dele, dens §§ 1 och 6 5te Juni 1897. *Reglement for Kontrol med Befordring af Udvandrere til fremmede Verdensdele, udfærdiget af Departementet for det Indre i Henhold til § 9 i Lov af 22de Mai 1869 og Kgl. Resolution af 2den December 1899. Sverige. Kongl. Maj:ts nådiga förordning om hvad med afseende å utvandreres fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör den 4 Juni 1884. Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående ändringar i förordningen den 4 Juni 1884 om hvad med afseende å utvandreres fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör den 28 September 1893. Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående ändrad lydelse af 57 § i förordningen den 4 juni 1884 om hvad med afseende å utvandreres fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör den 8 juli 1904. Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär till Öfverståthållare-ämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län angående öfvervakande af utvandrareagenternas och deras ombuds verksamhet den 8 juli 1904. Tyska riket. Reichsgesetz über das Auswanderungswesen vom 9 Juni 1897. Bekanntmachung betreffend Bestimmungen über den Geschäftsbetrieb der Auswanderungsunternehmer und Agenten vom 14 März 1898. Bekanntmachung betreffend Vorschriften über Auswandererschiffe vom 14 März 1898. Regulativ, betreffend die Organisation des Beirats für das Auswanderungswesen vom 26 Januar 1898. Hamburg.¹ Gesetz, betreffend das Auswandererwesen vom 14 Januar 1887. Verordnung, betreffend das Auswandererwesen vom 13 Mai 1887. Polizei-Regulativ, betreffend die Beherbergung von Auswanderern vom 26 Mai 1887. Jämte kungörelser den 8 mars 1889, den 23 oktober 1889, den 20 dec. 1889, den 31 mars 1890, den 11 april 1890, den 18 sept. 1896. Bremen. Obrigkeitliche Verordnung, die Beförderung von Schiffspassagieren nach aussereuropäischen Ländern betreffend vom 9 Juli 1866. Obrigkeitliche Verordnung, gesundheitspolizeiliche Vorschriften bezüglich der Schiffsbeförderung von Auswanderern betreffend vom 27 November 1868. Jämte kungörelser, förordningar och lagar den 7 dec. 1868, den 13 sept. 1869, den 3 okt. 1870, den 10 juli 1872, den 23 febr. 1873, den 26 juni 1875, den 21 nov. 1877, den 20 febr. 1881. Schweiz. Bundesgesetz betreffend den Geschäftsbetrieb von Auswanderungsagenturen vom 22 März 1888. Vollziehungsverordnung zum Bundesgesetze vom 22 März 1888, betreffend den Geschäftsbetrieb von Auswanderungsagenturen vom 10 Juli 1888. Bundesrathsbeschluss betreffend die Ergänzung der Vollziehungsverordnung vom 10 Juli 1888 zum Bundesgesetz über die Auswanderungsagenturen vom 12 Februar 1889. Österrike. Auswanderungspatent vom 24 März 1832. Erlass d. Min. d. Innern vom 23 Okt. 1852. Staatsgrundgesetz vom 21 Dec. 1867, § 4. Staatsministerialerlass vom 28 Febr. 1863. Min. Ver. vom 23 Nov. 1895. Gesetz vom 21 Jänner 1897, womit strafrechtliche Bestimmungen in Bezug auf das Betreiben der Auswanderungsgeschäfte erlassen werden. (Jfr dessutom 1905 års icke antagna regeringsproposition till Gesetz betreffend den Schutz der Auswanderer.) Ungern.²) IV Gesetz-Artikel vom Jahre 1903 über die Auswanderung; sanktioniert am 11 März 1903. Zirkularverordnung des kgl. ung. Ministers des Innern, Zl. 40.000/904, Inslebentreten und Vollzug des Gesetzartikels IV vom Jahre 1903, über die Auswanderung*

¹ Genom den tyska rikslagen af den 9 juni 1897 upphäfdes den dessförinnan bestående partikularlagstiftningen i olika stater endast för såvidt den innehöll mot rikslagen stridande bestämmelser. En del af de äldre författningarnas bestämmelser äro fördenskuil ännu gällande. Af dessa författningar är det här endast nödigt att omnämna de i Hamburg och Bremen gällande.

² Lagarna endast tillgängliga i deras halfofficiella redaktion på tyska språket.

beträffand. Italien. Legge sulla emigrazione 31 gennaio 1901. Regio Decreto che manda in vigore la legge n. 23 del 31 gennaio 1901 sull'emigrazione ed approva il relativo regolamento 10 luglio 1901. Regio Decreto che modifica alcuni articoli del regolamento del 10 luglio 1901, n. 375, sull'emigrazione 11 dicembre 1902. Regio Decreto che dà facoltà ai vettori di emigranti di istituire in determinati comuni del Regno un loro rappresentante pei servizi dell'emigrazione 10 marzo 1904. Regio Decreto rörande detsamma som i näst föregående, 24 april 1904. Därjämte ministerialförrättning den 13 juli 1904 angående några ändringar i dekretet den 10 juli 1901, samt lag den 1 februari 1901, angående sparmedel, återsända till hemlandet af utrikes vistande italienare; äfvensom specialreglemente den 29 dec. 1901 angående det sistnämnda. Spanien. Ley de Emigración, publicerad i Gaceta de Madrid den 22 december 1907. Portugal. Ministeriell kungörelse den 9 juli 1895. Lag den 23 april 1896. Specialreglemente, i anslutning till sistnämnda lag, den 3 juli 1896.

II. De nutida utvandringsförfattningarnas allmänna karaktär.

Flertalet nu gällande europeiska utvandringsförfattningar äro icke utvandringslagar, innehållande de i vederbörande stater tilläfventyrs gällande bestämmelser om inskränkningar i utvandringsfriheten, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran. Detta är fallet med nästan alla af dem som äro af äldre datum eller tillkomna under den liberala ekonomiska politikens inflytande: de engelska, franska, belgiska, nederländska, danska, norska, svenska och österrikiska författningarna. De restriktiva bestämmelser i afseende å utvandringen, som i en del af dessa stater ännu förefinnas, hafva blifvit stående i de lagrum och författningar, där de förut funnits; och de egentliga utvandringsförfattningarna, som haft till ändamål utvandringens reglerande, hafva på sin höjd kommit att innehålla hänvisningar till dessa ställen.

Undantag härifrån utgöra i viss mening de tyska och schweiziska författningarna, men endast i så mätto, att i dessa moderna utvandringslagar samtliga kategorier af personer äro sammanförda och angifna, hvilka enligt äldre och nydekreterade bestämmelser äro förbjudna att befordras enligt de för utvandarbefordran fastställda grunder.

Undantag i egentlig mening åter utgöra de nyaste italienska, ungerska och spanska författningarna, hvilka äro verkliga utvandringslagar, innehållande samtliga bestående förbud mot utvandring öfverhufvud.

Skillnaden mellan förbudsbestämmelser emot att befordras enligt vissa för utvandarbefordran fastställda, men icke för utvandring oefftergiftigt nödvändiga grunder, å den ena sidan, samt emot att

öfverhufvud i hvad form som helst utvandra, å den andra sidan, spelar för de nutida utvandringsförfattningarnas teknik en viktig roll. De principiella svårigheter, hvartill denna punkt gifver anledning, skola i det följande angifvas. I detta sammanhang bör emellertid påpekas, att med utvandringsförfattningarnas olika karaktär af *dels* utvandringslagar, *dels* reglementen öfver utvandringen, sammanhängar frågan om deras karaktär *antingen* af lagar, gemensamt stiftade af regering och riksförsamling, *eller* af regeringsförordningar och ministerialdekret. Samtliga i denna redogörelse afhandlade europeiska staters principala utvandringsförfattningar, med undantag af *Sveriges* och *Rysslands*, äro förelagda och antagna af vederbörande folkrepresentationer. I Sverige (samt Ryssland, som dock icke ännu äger andra utvandringsförfattningar än en del kejsrerliga dekret om utvandringsfrihetens utsträckning) äro samtliga utvandringsförfattningar utfärdade af regeringsmyndigheterna utan folkrepresentationernas hörande. I Sverige hafva som bekant författningarna endast till ändamål utvandringens reglerande och äro af konungen enbart, i stöd af 89 § regeringsformen, utfärdade.

Åtminstone när utvandringsförfattningarna äro utvandringslagar, dekretterande vissa bestämda inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten, torde i nutida konstitutionella stater erfordras att de föreläggas vederbörande lagstiftande nationalförsamlingar. I de flesta stater har, som nämnts, detta äfven i annat fall varit erforderligt. Sålunda hade äfven det österrikiska lagförslaget af år 1905 om utvandrarskydd att såsom regeringsproposition föreläggas deputeradekammaren (där det föll igenom), ehuru det endast innehöll reglering af kommissionärs- och agenturverksamheten i afseende å utvandring.

Rörande Sveriges säregna ställning är följande att anmärka. Vid affattandet af 89 § regeringsformen voro restriktiva bestämmelser i afseende å utvandringen med stor sannolikhet inbegripna i »den allmänna hushållningens» begrepp, sådant detta af lagstiftaren på sin tid uppfattades, och sålunda därmed i konungens ekonomiska lagstiftningsmakt. På nämnda tid bestodo nämligen ännu, såsom framgår af den allmänna redogörelsen, samtliga äldre restriktiva utvandringsbestämmelser. Af dessa voro de i gamla legohjonstadgan innehållna visserligen af ständerna på sin tid antagna; de grundläggande förbudsbestämmelserna äfven under frihetstidens statsskick voro emellertid kungliga förordningar eller kungörelser från centrala ämbetsverk, utfärdade efter därom af regeringen fattadt beslut. Dessutom utfärdade kungl. maj:t äfven efter det nuvarande statsskickets införande, utan riksdagens hörande och utan anmärkningar af konstitutionsutskottet, brefven af den 27 december 1811 och den 11 januari 1815, af hvilka det förstnämnda till efterlefnad inskröpte

och förnyade samtliga de strängaste äldre förbudsbestämmelserna. Utvandringslagstiftningen, ehuru den nära rör den personliga friheten, torde sålunda enligt äldre svensk uppfattning hafva ansetts falla under konungens allenabestämmande, och 16 § regeringsformen har som bekant i sin formulering intet, som kan stödja en motsatt uppfattning. Då vid 1840 års riksdag, efter därom väckt förslag, sammansatta lag- samt allm. besv.- och ek.-utskotten tillstyrkte ständerna att *för sin del besluta* om upphäfvande dels af vissa af dessa äldre utvandringsbestämmelser, dels af vissa i äldre författningar innehållna restriktiva bestämmelser om inflyttning i riket, så föranledde detta ett särskildt memorial af expeditionsutskottet, som enligt sin öfvertygelse ansåg den senare frågan vara att hänföra till den lagstiftning, som i 89 § regeringsformen omförmäles, och i afseende å hvilken beslutanderätten är kungl. maj:t ensam förbehållen. I anledning af exp.-utskottets anmärkning blef riksdagsskrifvelsen äfven omredigerad, men icke blott i afseende å den senare utan äfven å den förra delen af densamma, så att ständerna *underdånigst anhöllo* om såväl de ena som de andra författningarnas upphäfvande. Detta synes icke ens från kungl. maj:ts sida hafva föranledt någon åtgärd. Uppfattningen om konungens uteslutande beslutanderätt i dessa frågor kan sålunda med visshet sägas hafva ännu vid nämnda tidpunkt varit den förhärskande. Då sedermera den 21 sept. 1860 genom passtvängets upphäfvande samtliga dessa äldre förbudsbestämmelser om icke efter orden så dock efter andan i författningen upphäfdes, så skedde äfven detta visserligen på riksdagens underdåniga anhållan, men dock genom af kungl. maj:t ensam beslutad och utfärdad förordning.

Från en formellt rättshistorisk ståndpunkt kan konungens rätt att enbart dekretera inskränkningar i utvandringsfriheten fördenskull försvaras. Det är sedermera en annan fråga, på hvilken icke är anledning att ingå, i hvad mån de förändrade tidsförhållandena närmat denna i den allmänna hushållningen ursprungligen inbegripna fråga till civillags natur; äfvensom i hvad mån det under nuvarande tidsförhållanden kan anses lämpligt, att den underställes riksdagen. Gifvetvis måste detta bero på arten af de restriktiva bestämmelser, som kunna blifva ifrågasatta; äro dessa af mera ingripande natur torde det med så mycket större sannolikhet anses nödvändigt eller lämpligt.

Nu gör sig emellertid i den europeiska lagstiftningen en utpräglad tendens gällande att ersätta utvandringsreglementena med, samt låta dem uppgå uti, fullständiga utvandringslagar. Ty om det äfven är möjligt att fasthålla skillnaden mellan utvandringsförbud å den ena sidan samt förbud för utvandrarexpedienter att befordra vissa personer å den andra, samt fördenskull låta gällande utvandringsförbud kvarstå i sina särskilda lagrum och regleringen af ut-

vandringen i sina särskilda författningar, så följa dock flera olägenheter häraf, hvilka senare skola påpekas. Men därtill komma ytterligare ett par omständigheter. I den mån nämligen, som utvandringslagstiftningen, hvilket äfven är fallet, utvecklar sig till att blifva mer än en endast utvandrarskyddslagstiftning samt staten tillerkänner sig rätten och plikten att under vissa omständigheter, indirekt genom koncessionsvägringar, förbjuda utvandringen en masse på vissa router och till vissa länder, så bortfaller den principiella skillnaden mellan utvandringslag och lag om utvandrares befordran. Samtidigt som nämligen denna senare för det öfvervägande antalet utvandrare (nämligen de, för hvilka skyddslagstiftningen är afsedd) måste, när det gäller förbud att befordras med utvandrarkontrakt, hänvisa till gällande utvandringsförbud, så kommer den dessutom att lagstadga om möjlighet till särskilda sådana förbud, visserligen icke individuella, men kollektiva. Lämpligheten talar då för att *sammansföra samtliga utvandringen rörande författningar i en enhetlig lagstiftning*. Detta blir så mycket mera ändamålsenligt, som den moderna utvandringslagstiftningen äfven omfattar ytterligare uppgifter (om särskilda organisationer för utvandringens öfvervakande och ledande, om utvandringsfonder m. m.), hvarom lämpligen bör lagstiftas i anslutning till lagstiftningen om öfriga hithörande frågor.

Den andra omständighet, som härvid är af betydelse, är den större styrka, vid eventuella diplomatiska underhandlingar såväl som vid framtida internationella förhandlingar i den mellanfolkliga befolkningsfrågan, som det innebär att äga en af vederbörande folkrepresentation antagen utvandringslag. Sådana förhandlingar äro af flera tecken att döma i icke aflägsen framtid att förvänta, och den nyaste af de europeiska utvandringslagarna, nämligen den spanska, innehåller t. o. m. ett uttryckligt stadgande,¹ att regeringen skall befordra afslutandet af mellanfolkliga traktater för att hindra okontrollerad utvandring och för att förbättra utvandrarnas blifvande ställning». Vid sådana förhandlingar, som kunna komma att beröra betydande nationella intressen och där hvarje eftergift från utvandringsländernas sida gentemot invandringsländerna bör om möjligt köpas med ett motsatt tillmötesgående, är stödet af en utvandringslag, som icke utan folkrepresentationens medgifvande kan förändras, otvifvelaktigt af betydelse.

Den europeiska utvandringlagstiftningen utvecklar sig äfven i här ofvan omnämnda riktningar: samtidigt med att den utvidgar sina uppgifter, får den karaktär af utvandringslag, antagen af vederbörande nationalförsamling. Om detta sistnämnda emellertid i nästan alla stater är fallet med den *principal*a utvandringsförfatt-

¹ Art. 57.

ningen, har det dock i dem alla befunnits ändamålsenligt att öfverlämna vissa *specialfrågor* åt särskilda regeringsförordningar eller ministerialdekret. Ett sammanförande i hufvudförfattningen af den stora mängd detaljbestämmelser (i synnerhet i afseende å utvandrarfartygens inredning och utrustning, utvandrarexpedienternas och deras ombuds affärsrörelse o. s. v.) som äro nödvändiga, skulle på ett onödigt sätt tynga denna och äfven vara i hög grad obekvämt, då sådana reglementen kunna behöfva att tid efter annan förändras efter omständigheterna. Det är fördenskull af fördel, att de grundläggande bestämmelserna om utvandringen och utvandrarens befordran på ett ändamålsenligt sätt sammanföras i en hufvudlag, uti hvilken på ifrågakommande ställen hänvisningar göras till specialreglementena.

III. Begreppet »utvandring».

Frågan om hvad som bör förstås med »utvandring» och »utvandrare» i statsrättslig bemärkelse är visserligen i första hand en teoretisk fråga, men kan under vissa omständigheter för den nutida utvandringslagstiftningen få en praktisk betydelse.

Af naturliga skäl har man gjort försök att anknyta definitionen härutaf till de båda begrepp, som för den privata internationella rätten äro af betydelse vid personalstatutet och dess bestämmande, nämligen statsborgarskapet och domicilet. Sålunda var enligt en äldre åskådning¹ såsom förutbetingelse för att ett fall af utvandring skulle kunna anses föreligga nödvändigt, att ett utträdande ur hittillsvarande statsborgarskap försiggått. Enligt denna uppfattning skulle »utvandring» betyda, visserligen icke enbart utträdande ur hittillsvarande statsborgarskap, men detta i förening med afresa från hemlandets territorium.

Det ligger i öppen dag, att om statsborgarskapet äfven numera spelar den förnämsta rollen bland grunderna för personalstatutets bestämmande, så kan det dock icke på nämnda sätt läggas till grund för en definition af utvandringsbegreppet. Såsom bekant hafva olika staters positiva rätt mycket växlat och äro äfven för närvarande olika i afseende å statsborgarskapets förlostande. Om man anknöte utvandringsbegreppet till statsborgarskapet skulle man fördenskull blifva nödsakad att med »utvandring» från olika stater förstå olika företeelser, äfven om dessa ur befolkningsteoretisk och världsekonomisk synpunkt vore likartade. Man skulle icke heller hafva någon

¹ Jfr t. ex. v. Martens: Völkerrecht 1886 II, 174.

användning för en dylik definition vid statistisk och ekonomisk behandling af det faktiska utvandringsproblemet, liksom densamma icke kunde komma till någon användning i den praktiska utvandringslagstiftningen.

Enligt den uppfattning, som för närvarande torde vara mest omfattad, bör begreppet »utvandring» i stället anknytas till domicilet. Uti det första projekt till internationell traktat om emigrationen, som vid kongressen i Köpenhamn år 1897 framlades inför l'Institut de droit international af herrar Olivi och Heimburger (men hvilket af andra grunder omredigerades), definierades begreppet »utvandrare» sålunda (Art. 1):

Såsom utvandrare anses enhvar, hvilken lämnar sitt fosterland (s'ex-patrie) i afsikt att välja sitt domicil i en annan världsdel, oberoende utaf om han växlar statsborgarskap eller icke.

Med denna definition, som mera står i öfverensstämmelse med hvad som ekonomiskt och statistiskt brukar förstås med utvandring, fordras sålunda, för att ett fall af utvandring skall föreligga, tvenne moment: dels afresa från hemlandet, dels förefintlig afsikt att välja sitt domicil i en annan stat. I denna sistnämnda afsikt bör visserligen afsikten att växla statsborgarskap äfven anses ligga innesluten, men, såsom framhållits, behöfva steg i sådan riktning icke tagas för att utvandring skall anses föreligga.

Anknytningen af utvandringsbegreppet till domicilet står äfven så tillvida i öfverensstämmelse med de flesta staters utvandringslagstiftning, som det för lagenlig utvandring brukar fordras uttagande af vissa legala handlingar (pass, utflyttningsbetyg etc.), hvarmed förändring i domicilet anses följa. Men äfven icke lagenlig utvandring, där detta sistnämnda underlåtes, men där samma afsikt som ofvan dock är för handen, faller under denna definition.

Emellertid kan densamma dock icke anses tillfredsställande. »Afsikten att välja sitt domicil i en annan stat» kan gälla såväl för en kortare som en längre tid som äfven för beständigt, och olika meningar kunna råda om, huruvida i alla dessa fall utvandring skall anses föreligga. Några författare¹ anse utvandring endast föreligga, då afsikten är »att icke mera återvända», hvarvid dock måste tilläggas, att detta icke utesluter återvändande på besök i hemlandet, utan endast innebär ett för listiden räckande förläggande af de hufvudsakligaste lefnadsintressena å utrikes ort. Denna uppfattning står emellertid knappast i öfverensstämmelse med hvad som statistiskt och ekonomiskt brukar förstås med utvandring.

¹ Jfr von Battaglia, Darstellung des allg. mod. Auswanderungsrechts 1897, s. 13 o. f.

I den tyska utvandringslagen har definition å utvandringsbegreppet undvikits, ehuru väl en uppfattning af detta begrepps innehåll och omfång är nödvändig för lagens tolkning; man har emellertid ansett, att frågan bör afgöras enligt allmänna rättsgrunder. Enligt ett par för frågans uppfattning i Tyskland bestämmande domstolsutslag¹ skall utvandring innebära väljande af domicil i utlandet, i afsikt att »varaktigt» uppehålla sig därstädes, d. v. s. det är icke nödvändigt, att enligt utvandrarens afsikt detta utrikes uppehåll skall räcka hela hans lifstid. Denna uppfattning göres äfven gällande i den förnämsta kommentaren till den tyska utvandringslagen², hvilken för ett fall af utvandring uppställer följande definition:

Utvandring är lämnande af ett lands territorium i afsikt att varaktigt, om äfven icke för alltid, så dock för längre tid, slå sig ned i utlandet.

Enligt denna definition fordras för att ett fall af utvandring skall föreligga följande villkor: a) Ett visst *statsterritorium* måste lämnas, där utvandrare tillföre haft sin bostad. Det är emellertid enligt kommentatorns uppfattning icke nödvändigt, att detta statsterritorium är det land, där personen i fråga är statsborgare; äfven öfver Tyskland utvandrande östeuropéer äro, då de lämna de tyska utskeppningshamnarna, enligt den tyska lagens mening att anse som utvandrare. b) Lämnandet af statsterritoriet i fråga måste vara *frivilligt*; personer, som expatrieras, och utlänningar, som utvisas, äro icke att betrakta som utvandrare. c) Det måste hos personen i fråga förefinnas afsikten att *varaktigt* uppehålla sig utom statsterritoriet. Huruvida detta är fallet, måste enligt kommentatorn i hvarje särskildt fall afgöras. d) Det måste förefinnas afsikt att varaktigt uppehålla sig *utom statsterritoriet*. De tyska kolonialländerna, ehuru de icke tillhöra tyska riksområdet, äro dock icke utomtyska länder, och befordringen dit faller enligt kommentatorns uppfattning icke under den tyska utvandringslagen. — Däremot är det, såsom redan nämnts, för utvandringsbegreppet likgiltigt, om den utvandrande har statsborgarskap i det land, som han lämnar; likaledes är det likgiltigt på hvilken väg, med hvilka befordringsmedel och på hvilken klass resan företages.

Hvad återutvandrare beträffar, äro de enligt kommentatorn i förhållande till den stat, från hvilken de på nytt afresa, icke att anse som utvandrare, då de endast hafva för afsikt att återvända till den utrikes hemorten och det sålunda icke begreppsmässigt kan vara tal om en afsikt att »slå sig ned» utom statsterritoriet. Denna punkt har enligt kommentatorn ingen praktisk betydelse, ty så snart frågan är om verkliga utvandrare, så är det likgiltigt, om de för

¹ Se Goetsch's kommentar till den tyska utvandringslagen. Berlin 1907, sid. 41.

² Goetsch, sid. 41.

första gången resa till det främmande landet eller återvända dit; om däremot utvandring icke sättes i fråga, så kommer ju lagen öfverhufvud icke att tillämpas.¹

Det framgår af ofvanstående, att en begreppsmässig bestämning af hvad som bör förstås med »utvandring» icke är lätt. Saken försvåras praktiskt sedt ytterligare af den omständigheten, att utvandrare ofta vid afresan hemifrån icke hafva någon bestämd afsikt alls i afseende å tiden för den utrikes vistelsen. En person kan resa ut på försök, med afsikten att *antingen* efter kort tid återvända, eller blifva varaktigt borta. I detta icke ovanliga fall äro alla sådana definitioner af utvandringsbegreppet oanvändbara, hvilka anknyta detta begrepp till någon viss tid för den utrikes vistelsen.

Såsom framhållits i afsnitt II, är flertalet ännu bestående europeiska utvandringsförfattningar icke utvandringslagar, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrarens befordran. Det är i sådant fall visserligen nödigt att förstå hvad författningen menar med »utvandrare», vid de tillfällen nämligen, då koncession att åtaga sig befordran af resande enligt författningen ifrågasättes. I regel möter emellertid mindre svårighet att efter praktiska grunder afgöra detta. Ur synpunkten åter af rättsförhållandet mellan utvandringslandets myndigheter och utvandrarna är någon definition af utvandringsbegreppet icke behöflig, ej heller ur synpunkten af rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarna. För de stater åter (Italien, Ungern, Spanien), som hafva verkliga utvandringslagar, där inskränkningar äro träffade icke endast i rättigheten att avsluta kontrakt med utvandrarbefordrare, utan i själfva rättigheten »att utvandra» i allmänhet, blir det nödvändigt att bestämma, hvad som skall förstås med att utvandra. Det är då icke tillfyllest att härmed mena uttagande af de legala handlingar, som för lagenlig utvandring erfordras; detta är ingen begreppsbestämning, ty för vederbörande myndigheter kommer det ju an på att veta de grunder, efter hvilka dessa handlingar skola utlämnas eller vägras. Om i en sådan utvandringslag icke innehölles någon bestämmelse om hvad som i lagen bör förstås med »utvandring», så vore naturligtvis de däri innehållna förbuden mot »att utvandra» i alla de fall ändamålslösa, där afresan från hemlandet sker utan förmedling af de därstädes koncessionerade utvandrarbefordrarna; exempelvis, om resebyråer icke äro underkastade kontroll, genom förmedling af sådana, eller genom förmedling af utvandrarbefordrare å ort i angränsande stat.

I utvandringslagar sådana som de italienska, ungerska och spanska är det fördenskull nödvändigt att gifva någon praktiskt användbar

¹ Jfr vidare prejudikat härutinnan. Goetsch, sid. 44.

definition å utvandringsbegreppet. Detta är äfven en fråga, som för den europeiska lagstiftningen växer i betydelse, allteftersom denna lagstiftning, såsom fallet är, utvecklar sig från enbara författningar om utvandrarens befordran till fullständiga utvandringslagar. Den ofvan nämnda »afsikten att taga sitt domicil i utlandet» är en tämligen svag grund för definitionen i fråga; om den äfven i enstaka rättsfall kan användas som grund för ett domstolsutslag, så är den dock mindre lämplig vid utvandrings- eller andra myndigheters dagliga handhafvande af utvandringsförfattningarna. Det kommer här i stället an på att äga en efter praktiska kraf och det egna landets särskilda förhållanden lämpad bestämning.

Ett visst sätt att definiera utvandrarsbegreppet användes redan i det *franska* kejsrerliga dekretet af den 9 mars—6 april 1861, som gaf ett slags definition härå sålunda (Art. 7):

Såsom utvandrare anses utan vidare enhvar passagerare, som icke åter vid kaptenens eller befålets bord, och som i reseafgift inkl. vivre betalar en summa af å segelfartyg mindre än 40 fres i veckan och å ångfartyg mindre än 80 fres i veckan, då såsom utgångspunkt för beräkningen toges den tid för öfverresan, som bestämmes i reglementet. I fall af tvifvel om egenskapen af utvandrare, afgör utvandringskommisarien frågan.

I den *italienska* utvandringslagen af den 31 januari 1901 finner man icke anledning att definiera begreppet utvandrare i allmänhet, utan endast i afseende å transoceanska länder. I Kap. II, som handlar om utvandringen till länder på andra sidan oceanen, säges i Art. 6:

Med utvandrare menas i detta kapitel den medborgare, som begifver sig till något land bortom Suezkanalen, med undantag af de italienska kolonierna och protektoraten, eller till något land bortom Gibraltar, med undantag af Europas kuster, och som reser i tredje klass eller i sådan klass, som Utvandringskommisariatet förklarar vara likställd med nuvarande tredje klass. Passagerare, som resa frivilligt och på egen bekostnad i tredje eller därmed likställd klass på italienska eller utländska fartyg och hvilka resa längre än till Suezkanalen, skola icke anses såsom utvandrare, om icke de, som äro af italiensk nationalitet, till antalet öfverskrida femtio. Om de äro flera än femtio, fordras särskildt tillstånd af Utvandringskommisariatet för att de ej skola anses såsom utvandrare.

I den *spanska* utvandringslagen af den 22 december 1907 definieras i Art. 2:

De spanjorer anses såsom utvandrare, hvilka ämna lämna fäderneslandet med betalad eller gratis erhållen biljett å tredje klass eller på sätt som Öfverstyrelsen för utvandringen anser däremot svarande, med hvilken som helst ort i Amerika, Asien eller Australien såsom bestämmelseort. Icke desto mindre kunna utvandringskommissionerna, på ansökan af vederbörande eller oberoende däraf, utesluta dem från att såsom utvandrare vara underkastade lagen.

Såsom häraf synes, göres det i dessa fall icke försök till begreppsmässig bestämning, utan lagen endast förklarar såsom ut-

vandrare den hufvudmassa af till utrikes ort resande, som anses böra omfattas af de följande i lagen innehållna skyddsbestämmelserna. Hvad särskildt den italienska definitionen beträffar, så är att anmärka, att de flesta öfriga staters utvandringsförfattningar likaledes fastställa ett visst minimiantal af passagerare som villkor för att ett fartyg skall anses som utvandrarfartyg. Det är tydligen en fråga af endast formell betydelse, om man, i den händelse detta minimiantal icke är uppnådt eller i allmänhet i den händelse utvandrarskyddslagstiftningen icke skall gälla, äfven benämner passagerarne utvandrare eller bestämmer, att de skola undantagas från denna benämning. Det är tydligt, att begreppsbestämningar af denna art kunna tjäna som ledning för handhafvandet endast af utvandringsförfattningarnas föreskrifter om utvandrarfartygens beskaffenhet och i allmänhet om utvandrarskyddet, men icke för handhafvandet af deras bestämmelser om inskränkningar i utvandringsfriheten.

För detta sistnämnda ändamål är en mera begreppsmässig bestämning nödvändig. I den *ungerska* utvandringslagen af den 11 mars 1903 ges i § 1 följande definition:

Ur synpunkten af denna lags tillämpande betraktas den person såsom utvandrare, hvilken för sökande af stadigvarande utkomst på obestämd tid begifver sig utrikes.

I tillämpningsinstruktionen till samma lag af den 13 april 1904 förklaras detta sålunda:

Huruvida i hvarje särskildt fall utvandring föreligger, fastställles af myndigheterna antingen på grund af vederbörandes egen förklaring eller på grund af omständigheter, som göra det sannolikt. Utvandring skall supponeras a) då någon såsom tredje klass passagerare (mellandäck) reser till utomeuropeisk stat, b) då någon afreser till en utomeuropeisk stat, antingen såsom efterskrifven yrkesarbetare eller efter uppgörelse om privat eller annan tjänst eller ock för vinnande af annan utkomst, varande längre eller obestämd tid. Såsom utvandrare kunna *icke* betraktas 1) de personer, hvilka icke för vinnande af utkomst, utan såsom turister, i studieändamål etc. resa utrikes, äfven om deras vistelse i utlandet varar längre tid, 2) de personer, hvilka hafva något af de under b) anförda yrken, men äro såsom tjänstemän eller arbetare utsända af bolag eller privatfirmor i hemlandet, i och för temporärt arbete utrikes, äfvensom de, hvilka periodiskt resa utrikes på arbetsförtjänst (skördearbete, skogsarbete, jordarbete).

I det *österrikiska* lagförslaget om utvandrarskydd af år 1905 definierades i § 1:

Med hänsyn till denna lags tillämpande betraktas den person som utvandrare, hvilken afreser från de i riksrådet representerade konungariket och länder till utlandet, i ändamål att där vinna sitt lefnadsuppehälle. Undantagna äro personer, hvilka begifva sig utrikes på uppdrag af sina i hemlandet befintliga husbönder och arbetsgifvare.

På dessa båda ställen, hvilka äro de enda, där försök gjorts att finna en vid handhafvandet af utvandringslagens inskränkande bestämmelser i afseende å utvandringsfriheten användbar definition å »utvandring», har sålunda »afsikten att på utrikes ort söka sin utkomst» ansetts vara det för utvandringen karakteristiska, oberoende af tiden för den utrikes vistelsen, hvarom ingen vetskap förefinnes. Den ungerska lagens tillägg »på obestämd tid» har med hänsyn till den periodiska utvandringen på arbetsförtjänst från detta land ansetts behöflig; såsom utvandrare anses därjämte vid bestämningar af detta slag icke sådana personer, som resa utrikes på temporärt arbete på uppdrag af i hemlandet befintliga arbetsgifvare.

Det är tydligt, att dessa formuleringar af utvandringsbegreppet icke täcka sig med den som föreslagits af l'Institut de droit international (hvilken sistnämnde för öfrigt blott erkänner till främmande världsdel resande såsom utvandrare) eller med den uppfattning, som i Tyskland gjorts gällande. Afsikten att »välja sitt domicil i en annan stat» eller att »en längre tid, om äfven icke för alltid, uppehålla sig därstädes» är icke likbetydande med afsikten att »där söka sin utkomst». Med den senare bestämningen uteslutes ur kategorien utvandrare en del personer, hvilka innefattas i de förra, men till hvilka utvandringslagstiftningens skyddsbestämmelser icke afse att sträcka sig och på hvilka dess samtliga inskränkningar i utvandringsfriheten äfven mycket sällan torde hafva afseende. Den betydelselösa bristfällighet, som på denna sista punkt vidlåder de ungerska och österrikiska definitionerna, uppväges af den större skärpa, hvarmed dessa framhålla det i praktiken mest afgörande kännetecknet å fall af utvandring.

Den praktiska betydelse, som definitionen af utvandringsbegreppet äger för en modern utvandringslags formulering, skall framhållas i nästföljande afsnitt.

IV. Inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten.

Såsom framhållits, äro de nutida utvandringsförfattningarna af äldre datum icke utvandringslagar, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandräres befordran. De innehålla fördenskull i regel icke de utvandringsförbud, som tilläfventyrs äro gällande för olika kategorier af personer, utan endast förbud för utvandrarebefordrarna att befordra sådana personer eller med dem afsluta utvandrarkontrakt. För detta ändamål är vanligen föreskrifvet eller tillämpas det system, att vissa legala handlingar skola före afslutandet af utvandrarkontraktet uppvisas af utvandrarren, utvisande att inga lagliga hinder möta för utvandringen. Samma anordning är träffad äfven i de länder, hvilka hafva utvandringsförfattningar med karaktären af utvandringslagar.

I afseende å föreliggande punkt är följande att anmärka. De utvandringsförbud, hvilka bestå i de flesta staters nutida lagstiftning, hafva afseende dels å värnpliktige eller framdeles värnpliktskyldige samt dels å personer, hvilka af kriminella eller vissa civilrättsliga grunder äro förbjudna att afresa ur landet. Förutom dessa gifves det emellertid andra kategorier af personer, för hvilkas utvandring visserligen inga hinder förefinnas i utvandringslandets öfriga författningar, men för hvilka det oaktadt i flera nyare utvandringsförfattningar förbudsbestämmelser ansetts böra inryckas. Då nu i sådana stater, hvilkas utvandringsförfattningar endast äro författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrars befordran, förbud göras, icke mot dessa personers utvandring, utan endast för vissa utvandrarsbefordrare att med dem afsluta utvandrarkontrakt (eller, såsom fallet är i den tyska lagen, att på hvad sätt som helst befordra dem), så blir häraf en följd, att det kan gifvas vissa kategorier af personer, hvilka icke äro förbjudna att utvandra (utfå de till utvandring berättigande legala handlingar samt utan förmedling af utvandrarsbefordrarna inom landet afresa därifrån), men väl förbjudna att vid utvandringen betjäna sig af utvandrarsbefordrarnes bemedling.

Ur praktisk synpunkt kan visserligen göras gällande, att denna brist på öfverensstämmelse är af mindre betydelse, emedan de ofvan åsyftade kategorierna af personer i allmänhet kunna antagas vid påtänkt utvandring vända sig till lagliga utvandrarsbefordrare för erhållande af utvandrarkontrakt. Emellertid står dock, såsom flera författningar äro formulerade, utvägen öppen att resa utan utvandrarkontrakt och under alla omständigheter att öfver närliggande utrikes orter begifva sig öfver oceanen. I sådana fall brister hemlandets lagstiftning i afseende å det utvandrarskydd, som är ett af dess hufvudändamål, på en punkt, där detta skydd kan vara mest af nöden. Förhållandet i fråga är i alla händelser en inkonsekvens i den lagstiftning, där det förekommer, som visserligen förklaras af dennas historiska utveckling, samt som talar för lämpligheten af att bestämmelser af utvandringsförbuds natur och bestämmelser om hvad som bör iakttagas vid utvandrars befordran enhetligt sammanföras i en författning.

Med denna fråga sammanhänger en annan af större räckvidd. Då i de flesta nutida författningar de bestämmelser, som hafva afseende å utvandrars befordran, endast afse passagerare, som resa å mellandäck eller därmed likställd klass, så blifva restriktiva bestämmelser i afseende å denna befordring utan verkan å de utvandrare, som resa i 2:dra och högre klass. Om äfven de af värnplikten betingade inskränkningarna i utvandringsfriheten i de flesta stater dekreteras i form af verkliga utvandringsförbud på annat

ställe än i utvandringsförfattningarna, så återstå dock andra inskränkningar, där detta ej är fallet. Sådana författningar, som endast innehålla förbud för utvandrarbefordrarna att enligt de i författningen fastställda grunder (med utvandrarkontrakt) befordra vissa kategorier af personer, lämna utvandringen å 2:dra och högre klass å utvandrarfartygen utan kontroll; och äfven om författningarna förbjuda utvandrarbefordrarne att öfverhufvud på hvad sätt som helst befordra dessa personer (den tyska rikslagen), lämna de utan kontroll personer, som lämna landet på fartyg, som icke äro utvandrarfartyg, eller i allmänhet dem, som afresa utan inrikes utvandrarbefordrares bemedling. De författningar, som icke innehålla verkliga utvandringsförbud, utan endast förbud af ofvannämnda art, hafva sålunda i vissa fall icke förbjudit de personer att utvandra, hvilka de förbjuda utvandrarbefordrarne att befordra (därom, se ofvan); i andra fall åter hafva de icke ens förbjudit utvandrarbefordrarne att befordra dem, endast det sker på en fartygsklass, där utvandrarkontrakt icke erfordras. Härtill kommer ytterligare, att äfven i de fall, där direkta utvandringsförbud äro träffade, dessa förbud äro praktiskt ineffektiva, så länge möjlighet finnes att på andra vägar än på från inrikes ort afgående utvandrarfartyg och t. o. m. i vissa reseklasser ombord å dessa afvika från fäderneslandet.

Dessa brister, hvilka i synnerhet vidlåda de nutida författningar, som äro af äldre datum, göra, såframt restriktiva bestämmelser öfverhufvud däri skola innehållas, nödvändigt, dels att författningarna gifvas karaktär af utvandringslagar, innehållande uttryckliga förbud att utvandra ur riket för alla de personer, som utvandrarbefordrarne förbjudas att befordra, dels att bestämmelser träffas och åtgärder vidtagas, som göra kontroll möjlig äfven öfver sådana personer, som på annat sätt än på grund af med utvandrarbefordrare afslutadt kontrakt afresa ur landet. Detta sistnämnda fordrar till en början hvad de personer beträffar, som afresa med utvandrarfartyg, ehuru utan utvandrarkontrakt, att äfven försäljningen af 2:dra och högre klass biljetter underställes kontroll, d. v. s., då denna försäljning vanligen sker från särskilda agenturkontor med benämning »resebyråer», att dessa sistnämnda underställas utvandringslagen (jfr Tyska riket, Österrike, Schweiz). Därjämte fordras emellertid ytterligare, att en kontroll åvägbringas äfven vid sådana fartygs afresa, som icke enligt författningen äro utvandrarfartyg, äfvensom vid de förbindelseleder till lands (järnvägar, landsvägar), där afresa ur riket kan ske; dock under förutsättning, att icke genom traktater med närgränsande stater den inhemska utvandringen öfver dem kan ställas under kontroll.

Ofvannämnda kontroll kan tänkas sålunda åvägbragdt, att utvandringslagen på ett praktiskt sätt bestämmer, hvad som skall för-

stås med »att utvandra» (därom, se ofvan afsnitt III), hvarefter vid ifrågakommande viktigare gränssorter bevakning inrättas, hvilken har att vägra och förhindra afresan ur hemlandet i alla de fall, där utvandringsafsikt i lagens mening kan antagas föreligga. Huru en sådan bevakning skall organiseras, faller utom detta sammanhang. Då det emellertid i åtskilliga fall kan uppstå tvekan om utvandringsafsiktens förefintlighet, särskildt då icke i värnpliktsåldern inträdd uppgifver sig hafva för afsikt att innan denna ålder uppnåtts återvända, så drager kontrollen i fråga, om den skall uppfylla större anspråk på effektivitet, med sig som konsekvens passtvängets återinförande.

Det är icke anledning att i detta sammanhang ingå på denna sistnämnda fråga, då de nutida utvandringsförfattningarna icke gifva anledning därtill.

Vi öfvergå att betrakta de inskränkningar i afseende å utvandringsfriheten, hvilka förefinnas i de europeiska staternas nutida lagstiftning. Den viktigaste af dessa har afseende å *värnpliktskyldigheten*, hvarvid det emellertid måste anses falla utom föreliggande redogörelse att ingå på bestämmelser, som hafva afseende å officerare och värfvadt manskap i aktiv tjänst och i reserven samt medborgare, hvilka (i enlighet med hvad i några stater förekommer) på grund af frivilligt åtagande äro underkastade militär tjänst inom vissa särskilda organisationer. De bestämmelser, som äro träffade rörande dessa kategoriers af personer utrikes resor och utvandring, måste nämligen anses tillhöra de särskilda militärförfattningarna och falla på sidan om den allmänna utvandringslagstiftningen. I stället komma i ifrågavarande sammanhang endast de utvandringsbestämmelser i betraktande, hvilka afse medborgare, som icke tillhöra ofvanstående kategorier, men äro underkastade allmän värnpliktskyldighet eller allmän inskrifningsskyldighet i och för uttagning genom lottdragning till värnpliktsöfningar.

I afseende å dem är i olika stater på följande sätt stadgadt:

England. Detta land kommer på grund af ofvanstående anmärkning icke i detta sammanhang i betraktande.

Frankrike. I afseende å den värnpliktskyldighet, som franska medborgare äro underkastade, se *Loi du 21 Mars 1905 modifiant la loi du 15 Juillet 1889 sur le recrutement de l'armée et réduisant à deux ans la durée du service dans l'armée active.*

De franska författningarna föreskrifva inga med värnpliktskyldigheten sammanhängande villkor för eller hinder mot att utvandra. Inga ansvarspåföljder äro förenade härmed, men å andra sidan frikallar utvandringen icke den franska medborgaren från hans värnpliktskyldighet.

Emellertid märkes, att medan fransman, som fullgjort sin värnplikt, icke behöfver formligen frikallas från sin franska nationalitet, därest han låtit naturalisera sig i ett annat land, blir för den, som icke fullgjort värnplikten, dylik naturalisation utan verkan gentemot Frankrike, såvida icke vederbörande erhåller särskildt tillstånd — icke att utvandra, hvilket står hvar och en fritt — men att låta naturalisera sig. (*Code Civil* Art. 17).

Belgien. I afseende å den inskrifningsskyldighet, som åligger belgiska medborgare samt vissa i Belgien bosatta utländska medborgare, äfvensom den värnpliktsskyldighet, som vissa genom lottdragning bland de inskrifna uttagna äro underkastade, se *Loi sur la milice* du 21 Mars 1902.

De i de belgiska författningarna innehållna utvandringsbestämmelserna hafva afseende å personer, hvilka på ofvannämnda sätt blifvit uttagna till värnpliktsöfningar och hvilka antingen äro »militaires en congé limité», d. v. s. på viss tid tillåtna, eller s. k. »militaires en congé illimité», d. v. s. efter fullgörandet af den normala aktiva tjänstgöringen till hemorten återsända (jfr *Loi* du 21 Mars 1902 Art. 85).

I anslutning till Art. 89 af ofvannämnda lag äro i *Règlement pour les militaires en congé* du 1:er Avril 1903, Art. 17 följande bestämmelser utfärdade om de ifrågavarande personernas utvandring.

Hvarje värnpliktsskyldig af ofvannämnda slag, hvilken är nödsakad att begifva sig utrikes, skall, försedd med sin inskrifningsbok, anmäla sig hos vederbörande kantonbefälhafvare samt göra ansökan om tillstånd att lämna landet. Han skall därvid uppgifva adress på föräldrar eller borgesman, boende inom den kommun, där han är inskrifven. Kantonbefälhafvaren skall undersöka sökandens ställning, göra sig underkunnig om han befinner sig i de af krigsministern föreskrifna omständigheter, anteckna den ort, där han ämnar bosätta sig, samt den noggranna adressen på föräldrarna eller borgesmannen: därefter skall han öfversända ansökningen, åtföljd af inskrifningsboken, till distriktsbefälhafvaren. Om skäl därtill finnas, skall denne meddela tillståndet och inlägga det i inskrifningsboken, hvarefter det samma dag skall öfversändas till sökanden genom kantonbefälhafvaren eller borgmästaren. Distriktsbefälhafvaren skall underrätta regementschefen om det fattade beslutet.

Om den värnpliktsskyldige, i stället för att bosätta sig i utlandet, vill göra en resa i Europa eller taga tjänst ombord å ett belgiskt fartyg, skall distriktsbefälhafvaren anteckna resplanen och den sannolika tiden för återkomsten.

I afseende å värnpliktsskyldige, hvilka göra ansökan om tillstånd att begifva sig *utom Europa* eller att afresa med ett utländskt fartyg, skola distriktsbefälhafvarne hänskjuta frågan till krigsministern.

Då värnpliktsskyldig omedelbart efter vapenöfningarnas slut vill resa utrikes, utan att dessförinnan besöka hemorten, stadgas liknande bestämmelser som ofvan; endast skall vederbörande regementschef pröfva ansökningen och meddela tillståndet såsom i förenämnda fall kantonbefälhafvaren.

Dessutom gifvas en rad föreskrifter om de förpliktelser i afseende å meddelande af adress, ombyte af vistelseort m. m., hvilka i utlandet bosatta värnpliktige af här omhandlade slag äro underkastade.

Nederländerna. I afseende å den inskrifningsskyldighet, som åligger nederländska medborgare samt vissa i Nederländerna bosatta utländska medborgare, äfvensom den tjänstgöringsskyldighet i nationalmilisen, som vissa genom lottdragning uttagna värnpliktige äro underkastade, och bestämmelserna om inträde i landtvärnet, se *Wet* van 19 Augustus 1861 *betrekkelijk de Nationale Militie*, med ändringar den 17 September 1901, och *Wet* van den

24sten Juni 1901 *tot regeling van de landweer en van de opheffing van de schutterijen.*

I afseende å utvandring af till milisen hörande permitteradt manskap stadgas i den första af ofvannämnda lagar Art. 123: permitterade tillhörande milisen få icke utan tillstånd af krigsministern på längre tid än *tre efter hvarandra följande månader* begifva sig utrikes. För permitterad tillhörande landt- eller sjömilisen, hvilken icke står under bestraffning, skall på begäran detta tillstånd i fredstid icke vägras, då han är i behof af att afresa för att skaffa sig utkomst eller utbildning i jordbruk, handel och näringar. Vid tillståndets meddelande kan den permitterade frikallas från förpliktelsen att deltaga i de i Art. 111 omförmälda öfningarna, att inställa sig vid de i Art. 125 föreskrifna mönstringarna och att inställa sig till verklig tjänstgöring i händelse af krig, krigsfara eller andra utomordentliga händelser. Vid tillståndet kunna i öfrigt sådana villkor förbindas, som i afseende å tjänsten anses erforderliga.

I afseende å utvandring af till landtvärnet hörande personer, hvilka på längre tid än *ett år* vilja resa utrikes, stadgas i den sistnämnda af ofvan omnämnda lagar, Art. 27, på öfverensstämmande sätt som ofvan.

Då det gäller vistelse *inom Europa* (men icke eljest), kan provinskommissionarien i bådadera af ofvanstående fall meddela tillståndet i krigsministerns namn.

Danmark. I afseende å i Danmark gällande inskrifnings- och värnpliktskyldighet, se *Lov om Værnepligt* den 6:te Marts 1869 med förändringar och tillägg den 13 dec. 1895.

Om värnpliktskyldiges resor till utlandet och utvandring stadgas i §§ 49—51 af ofvannämnda lag och i tjänstereglementena på i hufvudsak följande sätt:

Den som efter att vara intagen i rullan¹ eller efter den tid då han bort anmäla sig till intagning i rullan, men *innan han ännu är uttagen till tjänstgöring* reser utomlands eller går i fart med utländskt fartyg, skall vid bötesstraff anmäla såväl sin afresa som sin återkomst för vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare (lægdforstander).

Den som är *uttagen till tjänstgöring, men ännu icke är tilldelad någon afdelning*, ävensom *den som tilldelats en afdelning, men hilkens tjänstgöring ännu icke tagit sin början* skall, innan han lämnar landet, hafva justitteministerns tillstånd härtill. Detta tillstånd meddelas så godt som alltid, men blott till inryckningsdagen och mot det att den värnpliktskyldige uppgifver en inom rullföringsområdet bosatt person, till hvilken inryckningsordern kan sändas.

Den värnpliktige, som fullgjort stadgad tjänstgöring och som *kvarstår i länjen*, tillåtes icke att företaga resa utom riket, såframt han icke erhållit behörigt tillstånd härtill. Detta tillstånd skall meddelas af chefen för det truppförband, vid hvilket den värnpliktige är rullförd. Det kan medgifvas för en tid af högst tre år i sänder, men meddelas aldrig för det fall att sannolikhet föreligger, det den värnpliktige på grund af sitt lottdragningsnummer skall komma att inkallas till täckande af tillfällig afgang inom en årsklass, hvilken ej i sin helhet blifvit inkallad till tjänstgöring. Tillåtelse att företaga resa utom riket under tid, då värnpliktig förutses blifva inkallad till fortsatt öfning, beviljas endast på grund af särskildt tvingande skäl. För att då sådana skäl icke kunna andragas erhålla resetillstånd erfordras, antingen att tiden för inkallelsen till fortsatt öfning blifvit af vederbörligt generalkommando ändrad, eller ock att krigsministeriet medgifvit befrielse från inkallelsen i fråga. Sådan befrielse medgifves dock endast i sällsynta undantagsfall.

¹ Enligt värnpliktslagens § 7 skall hvarje manlig medborgare vid uppnådda 17 års ålder upptagas i rullan.

Värnpliktig, som *öfverförts till förstärkningen* äger rätt att i fredstid företaga resa utom landet, endast mot att anmäla sin afresa och återkomst hos vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare och vid den kår eller afdelning af förstärkningen, dit han hör.

Öfverträdelse af här refererade bestämmelser straffas med böter eller fängelse.

Norge. I afseende å den i Norge gällande inskrifnings- och värnpliktskyldighet, se *Lov om Værnepligt og Udskrivning* den 12te Mai 1866 med ändringar och tillägg i *Lov* den 3die Juni 1876 och *Lov* den 16de Juni 1885. I afseende å värnpliktsskyldiges utvandring är stadgad i § 19 af ofvannämnda *Lov* 1866, äfvensom i § 104 af *Regl. for Udskrivning till Landvæbningen* den 28 Febr. 1877 och i ett stort antal kungl. bref, resolutioner och cirkulär; af hvilka sistnämnda må anföras *Kgl. Res.* 22 Dec. 1880; *Cirk. fra Forsvars Deptet* 23 Juli 1891; *Skr. fra Forsvars Deptet* 2 Aug. 1902, *Skr. fra Forsvars Deptet* 10 Mai 1904.

I ofvannämnda § 19 stadgas: Det kan i fredstid tillåtas manskap, som är utskrifvet till värnplikt, att utvandra ur riket, under förutsättning af att de, såframt de återvända hem, skola aftjäna den återstående delen af värnplikten.

I de senare nämnda författningarna stadgas, att utskrifne värnpliktige, som tillhöra de årsklasser, som i fredstid icke inkallas till vapenöfningar, kunna erhålla tillstånd att utvandra af sektionsstyrelsen, då de göra ansökan genom afdelningsofficeren. Värnpliktige, tillhörande någon af linjens 3 (vid specialvapnen 4) yngsta årsklasser, erhålla dock icke tillstånd att utvandra under tiden fr. o. m. den 1 mars intill slutet af årets vapenöfningar.

Tillstånd för värnpliktige, tillhörande specialvapnen, att utvandra, beviljas endast i begränsad utsträckning. Ej heller kan utvandringstillstånd beviljas manskap af rekrytårsklassen tillhörande specialvapnen i större utsträckning, än att antalet man under första tjänsteåret uppgår till minst viss procent af den från början utskrifna styrkan.

I afseende å värnpliktigt underbefäls utvandring är särskildt stadgad i den sist angifna skrifvelsen från försvarsdepartementet af den 10 maj 1904.

Sverige. *K. F. angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m.* den 5 dec. 1901, §§ 138—140. Flyttning-betyg för afflyttning från riket må meddelas värnpliktig, som ej blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, endast för så vidt han erhållit vederbörligt tillstånd att afflytta från riket. Önskar värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, att för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter erhålla tillstånd att afflytta från riket, skall han till befälhafvaren för det rullförings- eller sjörrullföringsområde, han tillhör, ingifva till Kungl. Maj:t ställd ansökan i ämnet, åtföljd af prästbetyg äfvensom af uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verkställande af utflyttningen förfogar, samt de andra handlingar, som han till stöd för ansöknings vill åberopa. Sedan sagde områdesbefälhafvare om sökanden inhämtat tillgängliga upplysningar, åligger det honom att till landförsvarsdepartementet eller, om den sökande tillhör sjörrullföringsområde, till sjöförsvarsdepartementet insända handlingarna jämte eget yttrande och intyg om den tjänstgöring, sökanden i beväringen må hafva undergått; kommande, sedan nådigt beslut i ärendet fattats, att till befälhafvaren expedieras resolution att sökanden, under uppgifven adress, tillställas.

Tyska riket. I afseende å värnpliktsskyldigheten i Tyska riket, se *Kriegsdienstgesetz* vom 9 Nov. 1867 samt *Gesetz, betr. Änderungen der Wehrpflicht* vom 22 Nov. 1888 och därtill gjorda tillägg.

Om värnpliktiges utvandring är stadgad i *Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich* vom 26 Febr. 1876, § 140, sålunda: För förseelse mot värnplikten straffas 1:o den värnpliktige, som i afsikt att undandraga sig inträdet i den stående härens och flottans tjänst, utan tillstånd antingen lämnar riksområdet eller efter uppnådd värnpliktsålder uppehåller sig utom riksområdet: med böter från 150 till 3,000 mk eller med fängelse från en månad intill ett år. 2:o -- -- -- 3:o den värnpliktige, som efter det offentliga kungörandet af en af kejsaren vid fall af krig eller krigsfara utfärdad särskild befallning, i strid med denna utvandrar: med fängelse intill två år, hvartill kunna komma böter intill 3,000 mk.

Genom *Strafprocessordnung* vom 1 Febr. 1877, §§ 470—476, gifvas närmare föreskrifter angående förfarandet mot frånvarande personer, som undandragit sig värnplikten.

Om värnpliktiges utvandring gifvas vidare särskilda föreskrifter i ofvan nämnda *Deutsche Wehrrordnung* vom 22 Nov. 1888 sålunda: § 27. *Mom. 1.* Utträdande ur statsborgarskap i Tyska riket¹ (tillstånd att utvandra) får icke medgifvas: värnpliktige, som befinna sig i åldern från fyllda sjutton till fyllda tjugufem lefnadsår, innan de hafva uppvisat ett intyg af rekryteringskommissionen att de icke göra ansökan i fråga endast i afsikt att undandraga sig sin tjänstgöringsplikt i hären eller flottan. *Mom. 2.* Rekryteringskommissionen skall pliktenligt taga i öfvervägande, huruvida bakom ansökningen om utvandringstillstånd endast ligger afsikten att undandraga sig tjänstgöringsplikten i hären eller flottan. Om detta senare är fallet, skall det ofvan nämnda intyget vägras. De ständiga medlemmarnes i rekryteringskommissionen beslut i dessa frågor kunna icke öfverklagas. Vid meningsskiljaktighet hos de båda ständiga medlemmarna i rekryteringskommissionen skall öfverrekryteringskommissionens beslut inhämtas. Innan detta beslut fallit, får utvandringstillståndet icke medgifvas. *Mom. 3.* I den händelse familjefäder göra ansökan om utträdande ur tyska rikets statsborgarskap för sig och sina familjer, tillämpas stadgandet i mom. 1 på sådant sätt på söner, som hafva uppnått sjutton lefnadsår, att, äfven om tillståndet i fråga måste medgifvas familjefäderna, deras söner dock skola förvägras samma tillstånd till dess att det i mom. 1 omnämnda intyget anskaffats. *Mom. 5.* I händelse af krig eller krigsfara kan genom kejsarlig förordning meddelande af utvandringstillstånd till värnpliktige förbjudas.

Utvandringslagens af den 9 juni 1897 § 23 mom. a förbjuder utvandrarbefordrarna att befordra eller afsluta resekontrakt med de i härordningens § 27 ofvan omnämnda värnpliktige, innan de uppvisat det där omnämnda intyget af rekryteringskommissionen.

Österrike-Ungern. I afseende å den i Österrike-Ungern gällande värnpliktsskyldighet, se för Österrikes vidkommande *Gesetz* vom 11 April 1889, *betr. die Einführung eines neuen Wehrgesetzes*, och för Ungerns vidkommande *Gesetz-Artikel VI vom Jahre 1889 über die Wehrkraft*.

Om värnpliktiges utvandring stadgas för Österrikes vidkommande i den förstnämnda af ofvanstående lagar, § 64. Tillstånd att utvandra kan blott af riks-krigsministern meddelas åt till hären (flottan) hörande värnpliktig före afslutad tjänstgöring. Utvandringen af öfriga värnpliktige äfvensom af sådana

¹ Jfr St. A. G. 1870, § 15, 1 § 14, § 19, § 17.

personer, som ännu icke inträdt i värnpliktsåldern, erfordrar landtförsvarsministerns tillstånd. Åt i linjen kvarstående värnpliktige samt åt sådana personer, som ännu icke inträdt i värnpliktsåldern eller ännu icke fullständigt fullgjort sin värnplikt, kan utvandringstillstånd endast meddelas försävidt de utvandra i sällskap med föräldrar (eller en af dem, om den andra är afiden). I händelse af mobilisering och krig får utvandringstillstånd icke meddelas.

Om samma ämne stadgas för *Ungerns* vidkommande i den sistnämnda af ofvannämnda lagar, § 64, på öfverensstämmande sätt; endast gäller bestämmelsen om att utvandringstillstånd blott kan meddelas om vederbörande utvandar i sällskap med föräldrar, blott för i linjen stående värnpliktige.

I *Wehrvorschriften, enthaltend die Durchführungbestimmungen zum Wehrgesetze*, gemensamt utfärdade i anslutning till ofvanstående värnpliktslagar, stadgas i § 80, mom. 4 om straffpåföljder för olaglig utvandring af värnpliktige och framdeles värnpliktige.

I den ungerska utvandringslagen af den 11 mars 1903 § 2 mom. a förbjudes i anslutning till ofvanstående bestämmelser utvandring af dem, som enligt värnpliktslagen äro underkastade inskrifnings- och vapenöfnings skyldighet, i den händelse de icke af vederbörande myndighet erhållit tillstånd att utvandra.

Schweiz. I afseende å den i Schweiz gällande värnpliktsskyldighet, se *Militärorganisation der schweizerischen Eidgenossenschaft* vom 12 April 1907, Erster Teil. Die Wehrpflicht.

I afseende å värnpliktiges utvandring föreskrifva de schweiziska författningarna inga villkor eller hinder. Det erinras endast om den i ofvanstående lag, Art. 3, föreskrifna skyldighet för utomlands vistande värnpliktige att erlägga viss årlig värnskatt, äfvensom det i den schweiziska utvandringslagen af den 22 mars 1888, Art. 11 mom. 6, införda stadgande, att utvandringsagenterna ej få befordra militärpliktige medborgare, som icke förete bevis om att de återlämnat de af staten till låns erhållna militärpersedlar.

Italien. För förståendet af de italienska utvandringsbestämmelserna äro följande upplysningar om värnpliktens organisation i detta land erforderliga. Alla män äro skyldiga låta inskrifva sig i rullorna under det år, hvarunder de fylla 18 år. Dessa inskrifne, som ej ännu kallats till vapentjänst, bilda en klass för sig och skola här kallas »de inskrifne». Själfva vapentjänsten börjar under det år hvarunder ynglingarna fylla 21 år. Då emellertid antalet af ynglingar som skola vapenöfvas tid efter annan bestämmes genom lag, och detta antal alltid understiger antalet af disponibla inskrifne, uttagas af de till vapentjänst duglige genom lottning blott det i lagen föreskrifna antalet, hvilka kallas »första kategorien». De öfverblifna kallas »andra kategorien», permittteras genast på obegränsad tid och äro liksom »tredje kategorien» i regel befriade från hvarje vapentjänst i fredstid. Den första kategorien fullgör sin vapentjänst under i regel tre år och permittteras därefter på obegränsad tid, hvarunder den dock fortfarande anses tillhöra den permanenta styrkan samt är skyldig att på kallelse inställa sig till repetitionsöfningar eller annan tjänst. Mot slutet af 28:de året öfvergå de värnpliktige af denna kategori till mobilisen, och med slutet af 32:dra året till territorialmilisen.

I afseende å dessa olika kategorier af personers utvandring stadgar *Legge sulla emigrazione* 31 jan. 1901 Art. 1 på följande sätt:

De ofvannämnda andra och tredje kategorierna äro icke underkastade någon inskränkning i utvandringsfriheten.

»De inskrifne» få icke från och med början af det år, hvarunder de fylla 18 år, utvandra utan särskildt tillstånd. Detta beviljas af vederbörande hamnkaptan ifråga om i flottans rullor inskrifne, af kärbefålet ifråga om unge män, som redan antagits vid flottans matroskår, samt ifråga om alla andra af prefekten eller underprefekten.

De *värnpliktige* få icke utvandra utan tillstånd af vederbörande militärbefäl före slutet af 28:de året. Därefter och till slutet af 32:dra året behöfva de intet tillstånd, men äro skyldige att hos militärbefålet skriftligen anmäla sin afresa. Efter slutet af 32:dra året upphör hvarje inskränkning.

I fråga om »de inskrifne» beviljas tillstånd till utvandring icke, då anledning finnes att antaga att sökanden vill utvandra för att undandraga sig sin militärförpliktelse. Prefekten eller hamnkaptanen afgör dock icke själf frågan om sådan anledning finnes, utan underställer saken, jämte utlåtande, krigs- eller marinministeriet. Om tillståndet meddelas, utfärdas för den inskrifne pass, som gäller i högst två år, d. v. s. till början af det år, hvarunder hans vapentjänst börjar.

Ifråga om de *värnpliktige* beviljar militärbefålet icke tillstånd, såväl när anledning föreligger att antaga att utvandranden vill undandraga sig vidare militära förpliktelser, som när hans åldersklass genom kungligt dekret inkallats till ny tjänstgöring eller repetitionsöfning. I detta senare fallet afvaktar befålet den nya skyldighetens fullgörande, innan tillståndet beviljas.

Den ofvannämnda villkorliga utvandringfriheten kan vid utomordentliga tillfällen temporärt upphävas genom kungligt dekret, på förslag af krigs- och marinministrarna.

Det framgår häraf följande:

A) Utaf de här ofvan omnämnda stater förefinnas i Frankrike och Schweiz inga hinder för värnpliktiges utvandring. Dock intaga de värnpliktige i Frankrike en olika ställning mot andra medborgare i afseende å villkoren för växlande af statsborgarskap (en fråga, som i öfrigt faller utom detta sammanhang); i Schweiz äro utvandrade värnpliktige skyldige att utgöra viss värnskatt.

B) I Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige, Tyska riket, Österrike-Ungern och Italien kunna *vissa kategorier af i värnpliktsåldern varande personer* icke utvandra utan tillstånd. I afseende å den närmare karaktären af dessa kategorier af värnpliktige, som gifvetvis är beroende af vederbörande staters värnpliktslagar, hänvisas till utdragen ofvan. Tillståndet meddelas i Belgien och Nederländerna (hvad beträffar utvandring till europeiskt land), i Danmark (hvad beträffar till vapenöfningar inryckte), i Norge, i Tyska riket och i Italien af vederbörande militärbefäl eller underordnade myndigheter. I Belgien och Nederländerna (hvad beträffar utvandring till utomeuropeiskt land), i Danmark (hvad beträffar till vapenöfningar ännu icke inryckte), i Sverige samt i Österrike-Ungern meddelas tillståndet antingen af vederbörande minister eller af den högsta regeringsmakten.

I afseende å villkoren för tillståndets beviljande och icke beviljande hänvisas till utdragen ofvan. Under pågående vapenöfningar be-

viljas det naturligtvis icke i något land. I Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige äro föreskrifterna så formulerade, att tillståndet i regel torde meddelas alla permitterade värnpliktige, som fullgjort åtminstone den hufvudsakliga delen af sin vapenöfningsskyldighet (se närmare ofvan). I Tyska riket och Italien är stadgadt, att vederbörande myndigheter skola pröfva, huruvida bakom ansökningen ligga några giltiga skäl eller endast önskan att undandraga sig värnplikten; i sistnämnda fall skall tillståndet icke beviljas.

I Österrike-Ungern kan utvandringstillstånd åt i linjen kvarstående värnpliktig endast beviljas, för såvidt han utvandrar i sällskap med föräldrar (eller en af dem); hvilket icke hindrar, att det äfven då kan vägras.

C) I Danmark fordras för personer, som *äro rullförda, men ännu icke i värnpliktsåldern inträdde*, att de anmäla sin afresa, då de utvandra. I Italien gäller om *motsvarande kategori af personer*, att de skola hafva utvandringstillstånd af vederbörande minister, hvilket icke beviljas om ansökningen kan antagas hafva önskan om värnpliktens undgående till orsak, men som i annat fall kan beviljas intill början af det år, då vapenöfningarna börja.

I Tyska riket samt Österrike-Ungern kunna *vissa ännu icke i värnpliktsåldern inträdde* endast utvandra efter därtill meddeladt tillstånd. I Tyska riket gäller detta framdeles värnpliktsskyldige i en ålder öfver sjutton år; i Österrike-Ungern alla framdeles värnpliktsskyldige. Tillståndet skall i Tyska riket vägras, då utvandringen har värnpliktens undgående till påtagligt ändamål. I Österrike är dessutom för denna kategori af personer stadgadt, såsom ofvan nämnts beträffande i linjen stående värnpliktig, att de skola vid utvandringen vara åtföljda af föräldrar (eller en af dem), om tillstånd öfverhufvud skall kunna meddelas.

De öfriga förhållanden, hvilka för den nutida lagstiftningen jämte värnplikten kunna ifrågasättas såsom grunder till utvandningsförbud, äro utförligast sammanställda i det första projekt till internationell reglering af utvandringen, hvilket år 1897 framlades inför l'Institut de droit international. Dettas Art. 3 lydde som följer:

Utvandringen är förbjuden för följande personer:

1:o) Alla de personer, hvilka på grund af framskriden ålder, hvarom hvarje stats författningar böra närmare bestämma, eller på grund af sjukdom och bräcklighet äro oförmögna till arbete, såframt det icke visas, att det är tillbörligt sörjdt för deras underhåll å destinationsorten;

2:o) Omyndiga personer, utan skriftligt lagligt tillstånd af föräldrar eller målsmän. Minderårige under 16 år äfvensom lytta personer böra dessutom åtföljas af tillförlitliga personer, och det bör uppvisas, att det är sörjdt för deras underhåll å destinationsorten;

3:o) Personer, hvilka anlända till destinationsorten, blottade på alla medel;

4:o) Personer, hvilkas invandring är förbjuden enligt invandringslandets lagar;

5:o) Personer, hvilka icke äro i besittning af papper, som utvisa dels deras nationalitet, dels att de icke äro åtalade för brott af hvad slag som helst samt dels icke förbjudna att utvandra på grund af sitt hemlands värnpliktslagar;

6:o) Gift person, som vill utvandra utan makes (makas) samtycke, då skilsmässa icke försiggått;

7:o) Kvinnor, hvilkas hafvandeskap varat öfver 6 månader, undantagandes i trängande fall;

8:o) Föräldrar, hvilka utan tillstånd af vederbörande myndighet hafva för afsikt att kvarlämna i hemlandet barn under 15 år, utan att öfverlämna dem i mor- eller farföräldrars eller andra släktingars eller tillförlitliga personers vård;

9:o) Personer, hvilka på goda skäl kunna antagas vilja utvandra för att öfverlämna sig åt prostitutionen;

10:o) Personer, behäftade med smittosamma sjukdomar af den natur, att de sätta i fara medresandes hälsa eller destinationslandets sanitära förhållanden.

Af dessa förslagsvis framställda bestämmelser äro flera tillämpade och tillfinnandes i nutida utvandringsförfattningar eller utvandringsländers andra författningar. Vi sammanställa här bestämmelserna i de schweiziska, tyska, ungerska och spanska utvandringslagarna:

Schweiz. (*Bundesgesetz v. 22 März 1888*) Art. 11. Utvandrarenterna äro förbjudna att befordra:

1:o) Personer, som till följd af framskriden ålder, sjukdom eller bräcklighet icke äro arbetsföra, för så vidt det icke på ett tillfyllestgörande sätt är sörjdt för dem å destinationsorten;

2:o) Minderåriga eller under förmyndare stående personer utan skriftligt, af vederbörande myndighet bestyrkt, tillstånd af föräldrar eller målsmän. Minderåriga under 16 år måste dessutom ledsagas af tillförlitliga personer, och det måste vara sörjdt för deras behöriga utkomst å destinationsorten;

3:o) Personer, hvilka efter resekostnadernas bestridande anlända medelösa till destinationsorten;

4:o) Personer, hvilka enligt invandringslandets författningar äro förbjudna att där invandra;

5:o) Personer, hvilka icke äga några dokument öfver härkomst och statsborgarskap;

6:o) Värnpliktsskyldige schweiziska statsborgare, hvilka icke äga intyg därom, att de återlämnat de af staten erhållna militära effekter;

7:o) Föräldrar, såframt dessa ämna kvarlämna barn utan fullbordad uppfostran och vederbörande fattigvårdsmyndighet icke gifvit tillåtelse därtill.

Utvandrarenturerna måste vid kontrakts afslutande låta förelägga sig de i mom. 2, 5, 6 och 7 omnämnda handlingarna.

Art. 12. Såväl utvandrarenterna som kolonisationsbolagen äro förbjudna att afsluta kontrakt, enligt hvilka de förpliktiga sig att anskaffa ett visst antal personer, vare sig till ångbåtsbolag, kolonisationsföretag eller andra företag eller främmande regeringsmyndigheter.

Art. 13. Kontrakt och öfverenskommelser af hvarje slag, som ingåtts i strid med bestämmelserna i Art. 11 och 12, äro ogiltiga och belagda med straff.

Tyska riket. (*Gesetz über das Auswandererwesen* v. 9 Juni 1897).

§ 23. Befordring af och avslutande af utvandrarkontrakt med följande personer förbjudes:

a) Värnpliktige i åldern från fyllda sju till fyllda tjugufem år, innan de erhållit utflyttningsbetyg (§ 14 i Lagen om förvärfvande och förlust af statsborgarskap af den 1 juni 1870) eller ett intyg af rekryteringskommissionen att i afseende å värnplikten intet hinder möter för utvandring;

b) Personer, å hvilka häktningsorder är utfärdad af polismyndighet eller domstol;

c) Riksmedborgare, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis betalats eller förskotterats af främmande regeringar eller kolonisationsföretag; undantag härifrån kan af rikskansleren tillåtas.

§ 24. Utvandrare, hvilka icke innehafva det enligt § 23 a) erforderliga intyg, eller hvilka tillhöra de i § 23 b) och c) nämnda kategorier, kunna af polismyndigheterna hindras vid gränsen att afresa. Polismyndigheterna i hamnorterna äro berättigade att förhindra redarne att låta sådana personer embarkera, hvilkas befordran enligt denna lag är förbjuden.

Ungern. (*Gesetz-Artikel* vom 11 März 1903).

§ 2. Med afseende å utvandringen bestå följande inskränkningar:

a:o) De, hvilka på grund af värnpliktslagen äro mönstrings- och värnpliktsskyldige, få endast utvandra efter därtill af vederbörande myndighet erhållet tillstånd;

b:o) De, hvilka äro ställda under åtal, hvarå frihetsstraff kan följa, äfvensom till icke aftjänadt straff dömda personer, få icke utvandra;

c:o) Minderåriga få endast utvandra med faders eller målsmans skriftliga och af vederbörande myndighet legaliserade tillstånd; manliga personer under 15 år och kvinnliga personer få emellertid äfven med sådant tillstånd endast utvandra för det fall, att de åtföljas af en vuxen, tillförlitlig person samt att det är sörjdt för deras utkomst å destinationsorten. Vidare äro förbjudna att utvandra:

d:o) Föräldrar, hvilka kvarlämna hemma barn under 15 år, utan att det är sörjdt för deras omvårdnad;

e:o) Personer, hvilka icke äro i besittning af den för resan till bestämmelseorten nödvändiga penningesumman, eller hvilka icke uppfylla de villkor, som äro föreskrifna i den stats invandringsförfattningar, dit de ämna invandra;

f:o) Personer, för hvilka, i och för planerad kolonisation, en helt och hållet eller delvis fri resa eller förskottering af resekostnaderna är ställd i utsikt af regeringsmyndighet i utländsk stat eller kolonisationsbolag eller liknande bolag eller privatperson.

Spanien. *Ministerio de la Gobernacion. Ley de Emigración* 1907.

Art. 1. Hvarje spanjors frihet att utvandra erkännes.

De inskränkningar och garantier, som denna lag föreskrifver, äro af beskyddande egenskap.

Art. 3. De, som ej tillåtas utvandra, äro:

1:o) De, som äro underkastade militärtjänst under den permanenta aktiva perioden.

2:o) De, som stå under åtal eller dömts till straff.

Art. 4. Rätten att utvandra för minderåriga öfver femton år, som ej hafva uppfyllt med militärtjänsten förenade skyldigheter, och för dem, som tillhöra första och andra reservklasserna, kan suspenderas genom kungligt dekret, beslutadt i ministerråd.

Art. 5. För gift kvinna erfordras, för att utvandra, förutgående tillstånd af hennes man.

Minderåriga tillåtas utvandra blott om deras föräldrar, målsmän eller beskyddare utfärda tillhörande medgifvande. Ogifta kvinnor under tjugutre år, ej underkastade föräldramyndighet, målsmans- eller förmyndarskap tillåtas icke utvandra, då grundade misstankar finnas att de, genom att ej vara åtföljda af föräldrar, släktingar eller respektabla personer, kunna blifva föremål för sådan handel, som strafflagen bestaffar.

De tillstånd att utvandra, på hvilka ifrågavarande artikel hänsyftar, skola klart affattas på sätt, som reglementet bestämmer, sedan rätt att utfärda dem befunnits föreligga.

Art. 14. Administrativa myndigheter och deras ombud kunna ej intervensera i utvandringsfrågor, utom i följande fall:

1:o) då andra civila eller militära myndigheter gifva dem uppdrag; och skola de därom ingifva meddelande till inrikesministern, hvilken delgifver saken åt öfverstyrelsen.

2:o) då de erhålla uppdrag af öfverstyrelsen, kommissionerna eller inspektörerna för utvandringen.

3:o) på begäran af föräldrar, målsmän, förmyndare eller äkta män, då det gäller att hindra inskeppning af minderåriga, sinnesrubbad eller gifta kvinnor.

4:o) för att hindra inskeppning af personer, underkastade den permanenta aktiva militärtjänsten, eller under lagligt åtal stående eller dömda personer, utan att dock det särskilda i dessa fall må tjäna som förevändning att ständigt eller i allmänhet intervensera.

Det framgår häraf, att följande förbud att utvandra (eller att befordras af lagliga utvandrarbefordrare) äro i dessa författningar, jämte de förbud som hafva afseende å värnpliktsskyldigheten, tillämpade:

a) Förbud för personer, å hvilka häktningsorder är utfärdad eller hvilka äro ställda under åtal, hvarå frihetsstraff kan följa (Tyskland, Ungern); personer, hvilka äro dömda till icke aftjänadt straff (Ungern); personer, hvilka i allmänhet stå under åtal eller äro dömda till straff (Spanien). Äfven i de stater, där i utvandringsförfattningarna ingenting finnes stadgadt om utvandringsförbud för personer af ofvannämnda art, torde sådana antingen vara tillfinnandes i allmän strafflag eller polisförfattningar eller faktiskt på grund af förhållandenas natur komma till tillämpning. Det är emellertid lämpligt, att uttryckligt stadgande härom införes i utvandringslagen.

b) Förbud för personer, som ämna kvarlämna barn under viss ålder eller utan fullbordad uppfostran, utan att det på tillbörligt sätt är sörgdt för dessa senare eller utan att vederbörande fattigvårdsmyndighet därtill gifvit sitt bifall (Schweiz, Ungern). Äfven

detta utvandringsförbud torde möjligen vara stadgadt eller i praktiken tillämpladt äfven i andra stater, hvilkas utvandringsförfattningar därom icke innehålla några bestämmelser; i Sverige tages dock veterligen ingen hänsyn till dylika förhållanden vid utskrifvande af utflyttningsbetyg. Då emellertid i alla händelser tillämpandet i det fall, att inga uttryckliga lagstadganden därom finnas, lätt kan blifva godtyckligt och vid tillfälle underlåtet, äro fasta föreskrifter därom i utvandringsförfattningarna behöfliga.

c) Förbud för minderåriga och öfrige omyndige utan målsmans uttryckliga, skriftligt affattade och lagligen vidimerade tillstånd (Schweiz, Ungern, Spanien). Dessa äro bland här förekommande kategorier af personer naturligen af särskild betydelse; för alla länder måste nämligen utvandringen af minderåriga ur utvandrarskydds synpunkt vara föremål för särskildt beaktande, och för länder med en utvandringshämmande hållning bör detta vara fallet äfven ur nationell synpunkt. Frågan står desslikes i nära sammanhang med frågan om värnpliktens ställning till utvandringen. Nyssnämnda förbud för omyndig att utvandra utan målsmans skriftliga samtycke torde äfven i andra länder än de trenne ofvannämnda på sina håll tillämpas, äfven om det icke finnes några uttryckliga stadganden därom i allmän lag. Det synes emellertid, med tanke på svenska förhållanden, råda oklarhet på denna punkt i rättsuppfattningens såväl teori som praxis. Man torde visserligen kunna göra den uppfattningen gällande, att omyndige *med själfständig ekonomisk existens* rätteligen böra vara fritagna från skyldigheten att hafva målsmans samtycke att utvandra (utfå flyttningsbetyg till utrikes ort), medan sådan skyldighet skulle åligger omyndige utan själfständig ekonomisk existens. Gentemot denna uppfattning kan emellertid å andra sidan anföras, att det måste anses ligga i omyndighetsbegreppets karaktär, att den omyndige icke ensam bör äga att bestämma i en angelägenhet af den betydelse, som växlande af fosterland innebär. På denna punkt tillämpas i saknad af lagbestämmelser i praxis olika principer, och veterligt är, att i Sverige utflyttningsbetyg utgifvas utan målsmans skriftliga samtycke och utan ens någon granskning af den omyndiges ekonomiska ställning. Då emellertid å andra sidan omyndige enligt den svenska utvandringsförfattningen icke i någon händelse äga rättighet att afsluta utvandrarkontrakt utan målsmans tillstånd, så föreligger sålunda här ett exempel på den tidigare påpekade inkonsekvens, att vissa personer, hvilka äro i särskildt behof af skydd, tillåtas att utvandra, men förbjudas att använda sig af den teknik vid befordringen och det skydd, som med utvandringslagstiftningen afses. Såväl ur denna synpunkt, som ur den nationella utvandringspolitikens, äro härutinnan öfverensstämmelse och fasta föreskrifter nödiga.

d) Förbud för vissa minderåriga att utvandra, äfven om de hafva målsmans tillstånd, i den händelse de icke åtföljas af föräldrar eller någondera af dessa eller af tillförlitlig person samt det är tillbörligt sörjdt för dem å destinationsorten (Schweiz, Ungern, jfr äfven Österrike i sammanhang med bestämmelserna i dess härordningslag¹). Äfven detta förbud torde i synnerhet ur synpunkten af det utvandrarskydd, som med den moderna utvandringslagstiftningen afses, vara behöfligt.

e) Förbud för vissa åldriga och bräckliga personer, utan de garantier för deras skydd, som i nästföregående fall nämnas; för personer med viss grad af medellöshet; för personer utan identitets-handlingar; samt för personer, hvilka enligt ifrågakommande invandringslands författningar äro förbjudna att där invandra. Under denna sistnämnda kategori falla för flera invandringsländers vidkommande flera nyss uppräknade samt ytterligare andra kategorier af personer.

Denna sistnämnda kategori af personer är för de europeiska utvandringsförfattningarna af särskild betydelse. Dessa personer äro med ett viktigt undantag (hvarom nedan i mom. f) sådana, hvilkas utvandring för utvandringsländerna är af minsta olägenhet och i många fall af fördel, och hvilkas utvandring intet nationellt intresse därstädes sålunda har anledning att förbjuda. De flesta stater hafva äfven icke aktat nödigt att i sina utvandringsförfattningar taga hänsyn till dem, och hafva äfven ur utvandrarskyddets synpunkt betraktat det såsom onödigt, då utvandrarbefordrarne kunna antagas utan särskild anmaning vägra att befordra dessa personer. Då emelertid erfarenheten visat, att i synnerhet efter skärpningen af de transoceanska ländernas (framför allt Förenta Staternas) invandringslagar utvandrare i icke ringa antal blifvit afvisade vid ankomsten och nödsakade att återvända hem, har det i flera nyare utvandringsförfattningar ansetts nödigt att stipulera särskilda bestämmelser härom. Dessa bestå *antingen* däruti, att utvandrarbefordraren är skyldig i vissa fall bekosta återresan för dylika personer, *eller* däruti, att sådana personer, som i invandringslandets lag äro förbjudna att invandra, äfven i utvandringslandet förbjudas att utvandra (eller att befordras med utvandrarkontrakt). Sålunda:

Sverige. (K. F. 28 sept. 1893).

Utvandrarent skall i kontraktet utfästa sig att, om utvandrarne vid ankomsten till den främmande världsdelen varder af vederbörande myndighet därstädes förbjuden att invandra, och agenten icke kan ådagalägga, att detta förbud är föranlett af förhållanden, som inträffat efter det kontraktet upprättats, återgälda utvandrarne betalningen för bortresan samt på sin bekostnad besörja utvandrarens återresa till den ort i hemlandet, där kontraktet blifvit

¹ Ofvan sid. 66.

upprättadt, tillika med underhåll till återkomsten samt befordrande och vård af medförda reseffekter.

Italien. (Lagge 31 jan. 1901. Art. 24).

Utvandrarbefordraren är skyldig att lämna skadestånd till utvandrare, som blir tillbakavisad från destinationslandet på grund af dettas invandringslagar, för det fall det är bevisligt, att de omständigheter, som äro anledning till utvandrarens tillbakavisande, varit kända af utvandrarbefordraren före afresan.

Schweiz. (Bundesgesetz 22 März 1888. Art. 11. Mom. 4.).

Utvandraragenterna äro förbjudna att befordra personer, hvilka enligt invandringslandets författningar äro förbjudna att där invandra.

Ungern. (Gesetz-Artikel 11 März 1903).

§ 2 mom. e. Utvandringen är förbjuden för personer, hvilka icke uppfylla de villkor, som äro föreskrifna i den stats invandringsförfattningar, dit de ämna utvandra.

§ 31. Företagaren är förpliktigad att afgiftsfritt återbefordra de personer, hvilka han trots det i § 25 innehållna förbudet befordrar till utlandet. (Bland dessa äro äfven nyss ofvan nämnda).

Spanien. (Ley 1907, Art. 45).

Den redare, som befordrar utvandrare, hvilken blir nekad att landstiga på grund af gällande invandringslagar i det land, där destinationsorten är belägen, är skyldig att genast och kostnadsfritt återbefordra utvandraren till hemlandet.

Om nämnda lagar modifieras, upphävas eller ersättas af andra på sådan tid, att förändringen icke varit känd vid utvandrarcontraktets undertecknande, har redaren rätt att erhålla beloppet för sagda återresa återbetaladt, på sätt som reglementet bestämmer.

I afseende å föreliggande fråga göra sig tvenne motsatta önskemål gällande för utvandringslandets lagstiftning: å ena sidan bör denna icke onödigtvis försvåra utvandringen af element, hvilkas öfverflyttning det är invandringslandets men icke utvandringslandets uppgift att söka förhindra; å den andra sidan gör det utvandrarskydd, som med lagstiftningen afses, bestämmelser önskvärda för det fall att utvandrare afvisas vid ankomsten. Det är dock anmärkningsvärdt, att äfven en så modern och sträng författning som den nya tyska rikslagen icke innehåller några bestämmelser härom, vare sig af det ena eller andra slaget. Grunden härtill torde vara den nationella synpunktens starka tillvaratagande, hvilken i denna punkt fått gå före skyddsynpunkten. Om åter valet står mellan de i Sverige, Italien, Ungern och Spanien förefintliga bestämmelserna om expedientens skyldighet att kostnadsfritt återbefordra vid ankomsten afvisade invandrare samt de i Schweiz och Ungern stipulerade förbuden för sådana personer att utvandra, så torde de förra vara att föredraga, emedan de på ett lika fullkomligt sätt som de senare tillvarataga utvandrarskyddsynpunkten, samtidigt med att de innebära en mindre eftergift gentemot invandringsländernas intressen och

dessutom äro strängare gentemot utvandringsförmedlarne. För öfrigt torde, såsom i Ungern skett, ett förbud af det sistnämnda slaget behöfva för att blifva ur utvandrarskyddsynpunkt tillfredsställande kompletteras med en bestämmelse af det förstnämnda slaget. Det är då ur utvandrarskyddsynpunkt så mycket onödigare att öfverhufvud hafva det nämnda förbudet.

Äfven af ett annat skäl är det olämpligt att följa det af Schweiz och Ungern gifna föredömet i afseende å ett dylikt förbud. Såsom tidigare ofvan framhållits, torde i framtiden internationella förhandlingar i den mellanfolkliga omflyttningsfrågan vara att förvänta. En af de viktigaste punkter för dessa förhandlingar, där äfven ut- och invandringsländernas intressen komma att vara mest motsatta, blir i så fall frågan om de icke önskvärda eller mindre önskvärda folkelementens omflyttning. Det kan vid sådant tillfälle, då det för hvarje stat blir uppgiften att draga möjligast stora nytta af ömsesidiga koncessioner, icke vara lämpligt att hafva på förhand fallit undan för invandringsländernas intressen. Det är härvid af intresse att iakttaga, hurusom l'Institut de droit international vid den slutliga formuleringen af sitt uttalande i utvandringsfrågan år 1897 ansåg sig böra inrycka bestämmelsen »utvandringen är förbjuden för personer, hvilka invandringslandets lagar förbjuda att invandra» i sina »Principes recommandés par l'Institut etc. en vue d'un Projet de convention»; medan Institutet i sina »Vœux relatifs à la matière de l'émigration»; af samtliga i det första projektet medtagna kategorier af personer endast tillstyrkte utvandringsförbud för följande:

- a) omyndiga personer, utan tillstånd af föräldrar och målsmän;
- b) personer, oförmögna att arbeta på grund af ålder och bräcklighet, såframt det icke är tillbörligt sörjdt för deras utkomst å destinationsorten;
- c) personer, behäftade med smittosamma sjukdomar af den natur, att de sätta i fara medresandes hälsa eller destinationslandets sanitära förhållanden.

Institutet ansåg sig sålunda icke böra utsträcka sina önskemål med afseende å utvandringsförbud så långt som invandringsländernas intressen sträcka sig eller komma att sträcka sig, under det att det bland sina principer upptog öfverensstämmelse mellan ut- och invandringsförbud. Det är fördenskull sannolikt, med tanke på de rättsuppfattningar, som vid framtida underhandlingar om denna fråga kunna komma att förhärskas, att utöfver de kategorier af personer, hvarom enstämmighet kan vara att förvänta, åtskilliga skola blifva öfriga, där ut- och invandringsländernas *ekonomiska* intressen komma att vara motsatta och där spelrum för underhandlingar finnas. Hvarje medgifvande på förhand med afseende å dessa kategorier

af utvandrare kan för utvandringslandet innebära förlust af ett motmedgifvande.

f) Det gifves emellertid en kategori af utvandrare, i afseende å hvilka utvandringsländernas och invandringsländernas intressen i en del fall sammanfalla. Denna egendomlighet består i afseende å det viktiga fallet af s. k. *kontraktarbetare*. Vissa invandringsländers lagstiftning gentemot dem dikteras af uppfattningen, att på förhand efterskrifna samt för ett temporärt arbetsföretag afsedda, okvalificerade arbetare med sannolikhet kunna antagas efter detta arbetsföretags upphörande blifva arbetslösa och falla invandringslandet till last. Denna åskådnings berättigande afhänger gifvetvis af invandringslandets särskilda ekonomiska situation och af beskaffenheten hos de konjunkturen på arbetsmarknaden, som där för tillfället äro rådande. Förenta Staternas lagstiftning gentemot kontraktarbetare (Contract Labour Act 26 febr. 1885 med Amendments 23 febr. 1887 och 19 okt. 1888) tillkom under trycket af 1880-talets ekonomiska kris med däraf följande öfverfyllnad på arbetsmarknaden; förhållandena hafva sedan dess väsentligt ändrat sig, och lagarna i fråga synas, att döma af den invandringspolitik, som f. n. föres af vissa östliga stater i unionen, ingalunda vara för dessa angenäma. Uti det för de europeiska utvandringsstaterna måhända i framtiden farligaste invandringslandet (Canada) råda äfven ännu i stort sett andra ekonomiska förhållanden och torde dylika författningar icke vara påtänkta.

Utvandringsländerna måste emellertid betrakta samma företeelse med oblida ögon, af två skäl. Dels är det en uppgift för deras skyddspolitik att tillse, att egna medborgare icke i utländska företagens intresse lockas ut till förhållanden, som framdeles kunna blifva för de förra ogynnsamma. Denna ståndpunkt bör vara gemensam för alla utvandringsländer och göra sig gällande med särskild styrka under de förhållanden, då äfven invandringsländerna äro rädda för kontraktarbetare. Dels och för det andra är det vid företeelser af denna art, som de mest omfattande formerna af emigrantvärfning förekomma, hvilket för alla länder med utvandringshämmande hållning bör vara än större anledning till särskilda lagstadganden.

I afseende å en sida af denna punkt ställa sig utvandringsländernas författningar sålunda:

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna och Italien hafva, såvidt bekant, härom inga bestämmelser i sina utvandringsförfattningar. **Danmark.** (Lag 1 maj 1868, § 8). Bestämmelse (i utvandrarkontraktet) om att det fordrade resepriset helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete vid ankomsten till den främmande världsdelen gör kontraktet ogiltigt, och hvarje på annat sätt med ut-

vandraren därom träffadt aftal är icke förbindande för denne och ådrager agenten de högsta i § 10 fastställda böter. **Norge.** (Lag 1869, § 6). Bestämmelse om att frakten helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete efter ankomsten till den främmande världsdelen, anses ogiltig, och ådrager agenten böter efter § 10. (Reglement af Dep. for det indre § 9.) Vederbörande polismyndighet bör vid undersökning af utvandrarens förhållanden söka förhindra, att förbudet i § 6 i Lov 22 Mai 1869 mot bestämmelse i utvandrarkontraktet om att frakten helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete vid framkomsten till den främmande världsdelen, kringgås därigenom, att särskildt kontrakt därom ingås efter uppgörelse med utvandraren. **Sverige.** (K. F. 4 juni 1884, § 5 mom. 3). Ej må i kontraktet (utvandrarkontraktet) ingå aftal därom, att kostnaden för resa och underhåll skall efter ankomsten till bestämmelseorten genom arbete aftjänas. **Tyska riket.** (G. 9 juni 1897, § 22). Utvandrarerna få icke förpliktigas, att efter ankomsten till bestämmelseorten betala eller återlämna eller genom arbete aftjäna resekostnaderna eller en del däraf eller åt dem förskotterade medel; lika litet få de inskränkas i val af uppehållsort eller sysselsättning i bestämmelselandet. **Schweiz.** (B.-G. 22 mars 1888, Art. 16 Mom. 4). Resekostnaden får hvarken helt och hållet eller delvis bestå af personliga tjänster. **Ungern.** (G.-A. 11 mars 1903, § 27). Det är förbjudet att med afseende å resekostnaden träffa öfverenskommelse, enligt hvilken utvandraren helt och hållet eller delvis skall aftjäna denna kostnad genom arbete under resan eller efter inträffande vid bestämmelseorten; det är förbjudet, att inskränka utvandraren i fritt val af uppehållsort och sysselsättning. **Spanien.** (L. 1907). Art. 37. Ogiltig är hvarje särskild utfästelse från utvandrarens sida, hvarigenom öfverenskommes att resan skall betalas med personligt arbete. Art. 38. Ogiltig är hvarje öfverenskommelse mellan fartygsägare eller redare eller deras konsignatörer och utvandraren, gående ut på den sistnämndes åtgöranden efter landstigningen i destinationsorten; äfvenså hvarje annat kontrakt, hvari utvandraren förbinder sig gentemot fartygsägaren, redaren eller konsignatören till åtgöranden efter landstigningen, på hvilket sätt det vara må.

Ehuru dessa bestämmelser formellt sedt höra samman med frågan om rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarerna, hafva de äfven i detta sammanhang betydelse. De innebära nämligen i vissa fall förbud att befordra vissa personer (personer med viss ekonomisk ställning), och kunna sålunda från dessa sistnämndas synpunkt betraktas såsom inskränkingar i utvandningsfriheten. Betraktar man emellertid denna fråga i dess allmänhet, så äro följande ståndpunkter hos lagstiftningen tänkbara: a) Utvandrarbefordrarna äro förbjudna att i utvandrarkontraktet inrycka be-

stämmelse om att afgiften för öfverresan, eller en del däraf, skall aftjänas genom arbete. (Jfr Sverige; Norge, Lov 1869). Denna bestämmelse är i så måtto otillfredsställande, som den kan kringgås därigenom, att särskildt aftal vid sidan af utvandrarkontraktet därom ingås. Bestämmelsen bör därför formuleras sålunda, att b) utvandarbefordraren är förbjuden att i någon, hvilken som helst, form ingå aftal med utvandraren om att resepriset eller en del däraf skall aftjänas genom arbete och att hvarje sådant aftal är ogiltigt samt ådrager utvandarbefordraren straff (jfr Norge, inrikesdep. regl., Danmark, Tyska riket, Schweiz, Ungern, Spanien). I och med detta är emellertid det missförhållande, som man med bestämmelsen vill förebygga, icke förebyggt. Lagstadgandet har endast afseende å det fall, att det utrikes arbets- eller kolonisationsföretaget, som kontraherar om arbetskraft, står i öppen förbindelse med utvandarbefordraren. Det kan väl tänkas, att ett sådant företag genom särskilda utskickade personer eller genom andra personer i utvandringslandet, med hvilka det står i förbindelse, värfvar och gör kontrakt med en viss arbetsstyrka, hvilken därefter befordras öfver oceanen af en redare (eller agent till redare), hvilken åtminstone icke rättsgiltigt står i förbindelse med företaget. I sådan händelse betalas resebiljetten visserligen kontant till befordraren, men dessa penningar kunna hafva af den speciellt utsände värfvaren förskotterats åt kontraktarbetaren, för att vid framkomsten aftjänas genom arbete. Nu faller visserligen en sådan värfning i flera länder under särskilda bestämmelser, men detta är icke öfverallt förhållandet, och utvandarbefordraren bör dessutom, om han är underkunnig om förhållandet, kunna göras medansvarig. Lagbestämmelserna b) böra därför kompletteras på sådant sätt, c) att det är befordraren förbjudet att befordra utvandrare, åt hvilka förskott lämnats äfven af andra personer än af honom, eller att utvandring öfver hufvud är förbjuden för personer, åt hvilka sådana förskott lämnats. Sålunda:

Tyska riket. (G. 9 juni 1897, § 23 mom. c.) Det är förbjudet att befordra och att avsluta utvandrarkontrakt med riksmedborgare, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis betalats eller åt hvilka förskott lämnats af främmande regeringsmyndigheter eller kolonisationsföretag eller liknande företag. **Schweiz.** (B.-B. 12 febr. 1889). Utan Förbundsrådets tillstånd får intet utvandrarkontrakt avslutas med sådana personer, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis förskotterats eller betalats af utländska bolag, regeringsmyndigheter, institut eller företag. **Ungern.** (G.-A. 11 mars 1903, § 2 mom. f). Utvandring är förbjuden för personer, för hvilka, i och för planerad kolonisation, en helt och hållet eller delvis fri resa eller förskottering af resekostnaderna är ställd i utsikt

af regeringsmyndighet i utländsk stat eller kolonisationsbolag eller liknande bolag eller privatperson.

Genom dessa bestämmelser i förening med dem af slaget b) är visserligen det missbruk förebyggt, som närmast åsyftas, men uppenbarligen innebära dessa lagstadganden intet förbud för kontraktsarbetare att blifva befordrade eller att utvandra. Detta är fortfarande tillåtet, för den händelse kontraktsarbetaren med egna medel kan verkställa öfverresan. Ett förbud mot kontraktsarbetares utvandring måste vara formuleradt *antingen* så d) att det är utvandrarbefordrarne förbjudet att befordra enhvar, som har gjort upp kontrakt om arbete med ett arbetsföretag i den främmande världsdelen (eller att enhvar sådan person är förbjuden att utvandra), *eller* så e) att det är alla förekommande utrikes företag och deras ombud förbjudet att med personer inom landet träffa uppgörelse om sådana kontrakt. Det förra (d) vore uppenbarligen ett stadgande, som skulle leda till orimliga konsekvenser och vara omöjligt att bringa till efterlefnad, om icke det senare stadgandet (e) samtidigt infördes. I och med detta senare är man emellertid inne på frågan om lagstiftningens ställning till emigrantvärfningen, hvaruti denna fråga om kontraktsarbetares utvandring sålunda mynnar ut, och för hvilken fråga lämpligen bör redogöras i ett sammanhang.

V. Utvandringsförfattningarnas omfång.

För den efterföljande redogörelsen för de europeiska författningarnas ställning till utvandrarbefordrarne är det nödvändigt att förutskicka följande anmärkningar rörande det olika omfång, hvori olika länders författningar göra den utrikes omflyttningen till föremål för lagstiftning. I de äldre författningar, hvilka tillkommo uteslutande ur utvandrarskyddets synpunkt och i hufvudsak blott voro reglementen om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordring, afsågs, såsom i den allmänna öfversikten framhållits, i regel endast utvandringen till transoceanska länder, och denna blott för så vidt den var af tillräcklig omfattning för att göra skyddsbestämmelser behöfliga. I de nyare utvandringslagarna åter, hvilka jämte regleringen af utvandrars transporterne afse att träffa bestämmelser om utvandringen öfverhufvud, särskildt om inskränkningar i utvandringsfriheten, samt om de villkor i afseende å befordring af passagerare från hemlandet, som äro nödvändiga för upprätthållandet af dessa förbud, kan det vara lämpligt att under utvandringslagens bestämmelser ställa utvandringen äfven

till utrikes orter i europeiska länder. Å den andra sidan är det emellertid icke möjligt eller lämpligt att för all passagerarebefordring till utrikes orter uppställa de ingående föreskrifter, hvilka utvandrartransport i nutida författningar är underkastad, än mindre att ställa alla redare under de lagstadganden, som gälla för redare af utvandrarfartyg, i den bemärkelse detta ord vanligen tages. En modern utvandringslag, som afser att möjliggöra en verksam kontroll öfver utvandringen utan att verka hinderlig för den allmänna passageraretrafiken till utrikes orter och för rederirörelsen i allmänhet, möter vid sin formulering vissa svårigheter, som kunna på följande sätt sammanfattas. Det kan vid bestämmandet af det omfång, hvori passagerarebefordring till utrikes orter skall ställas under utvandringslagens bestämmelser, tänkas följande fyra alternativ: 1:o) under lagen faller all befordring af passagerare till utrikes ort; 2:o) under lagen faller all befordring till utrikes ort af sådana passagerare, hvilka i lagens mening äro att anse som utvandrare; 3:o) under lagen faller all befordring af till främmande världsdelar destinerade passagerare; 4:o) under lagen faller all befordring af sådana till främmande världsdelar destinerade passagerare, hvilka i lagens mening äro att anse som utvandrare.

För en författning, hvilken i likhet med flera nu bestående väst- och nordeuropeiska, har till enbart ändamål utvandrarnes tillbörliga skydd under öfverresan och garantier därför, är det i alternativet 4:o) gifna omfånget för författningens giltighet i regel under nuvarande förhållanden tillfyllest. Författningen har i så fall att såsom »utvandrare» betrakta endast de passagerare, hvilka resa på mellandäck och därmed likställd fartygsklass, med den ytterligare förutsättningen, att de till antalet äro tillräckligt många, för att särskilda skyddsbestämmelser skola kunna anses behöfliga. Endast redare af sådana fartyg, med hvilka en regelbunden transport med visst minimiomfång af dylika passagerare äger rum, behöfva i sådant fall ställas under utvandringsförfattningarnas bestämmelser.

Då erfarenheten emellertid visat, att vid befordring (till främmande världsdel) af passagerare på andra och högre fartygsklass öfverträdelse af tilläfvventyrs gällande utvandringsförbud och äfven andra bestämmelser i utvandringsförfattningarna förekomma, har behovet framträdt att ställa äfven denna befordring under utvandringsförfattningarnas kontroll. Detta är så mycket mera lämpligt, som enligt de moderna utvandringslagarnas ståndpunkt den fartygsklass, med hvilken resa sker, och i allmänhet det sätt, hvarpå hemlandet öfvergifves, äro för utvandringsbegreppet oväsentliga. Utvandring kan föreligga, äfven då resan företages å högre fartygsklass, liksom å andra sidan alla resande å mellandäck och därmed likställd klass icke behöfva vara utvandrare. Om äfven befordringen

af passagerare å högre fartygsklasser icke i samma grad som transporten af mellandäckspassagerare är i behof af skyddsbestämmelser, så följa dock inga olägenheter af att äfven den förstnämnda befordringen ställes under utvandringslagen, *för så vidt nämligen* fartyget i fråga till följd af sin mellandäckstrafik ändock måste segla under utvandringslagen och dess redare till följd däraf ställa sig till efter rättelse de för redare af utvandrarfartyg gällande bestämmelser. Den kontroll äfven öfver med redarne af utvandrarfartyg i förbindelse stående *resebyråer*, som ett dylikt utsträckande af lagens giltighetsområde innebär, möjliggör, utan att förorsaka olägenheter, en kontroll öfver all på de ifrågakvarande fartygen försiggående utvandring.

Det kvarstår emellertid den frågan, om äfven sådana fartyg, som förmedla befordringen till främmande världsdelar, men där antalet mellandäckspassagerare gemenligen understiger ett visst minimum, äfvensom dessa fartygs redare, böra underställas utvandringslagen eller icke. Uppenbarligen tala inga med utvandrar skyddet sammanhängande skäl för nödvändigheten af detta, då de ifrågakvarande fartygslinjerna icke tillhöra de vanliga emigrantlinjerna och de resande, som använda sig af dem, torde kunna utan särskilda skyddsbestämmelser taga sina intressen vid befordringen tillvara. De största olägenheter skulle äfven följa för rederirörelsen, om redare af alla transoceanska linjer underställdes utvandringslagen, liksom det ju är obehöfligt att underkasta för emigrantransport icke afsedda fartyg alla de för inredning och utrustning af sådana sistnämnda gällande bestämmelser. I de flesta europeiska författningar äro äfven fartyg, där det nyssnämnda är förhållandet, äfvensom deras redare, undantagna från utvandringsförfattningarna. Då det emellertid å andra sidan är ett önskemål att kunna kontrollera utvandringsförbudens efterlefnad äfven i afseende å den utvandring, som försiggår med dylika fartyg, så är intet hinder för att äfven till dessas redare utsträcka de föreskrifter, hvilka tilläfventyrs träffas rörande iakttagelser vid utvandrarfartygs afsegling.

Den frågan åter, i hvad mån äfven befordring af passagerare, destinerade till utrikes, men inom Europa belägen ort, bör underställas utvandringslagen, sammanhänger gifvetvis nära med hvarje lands särskilda ställning i utvandringshänseende. För de flesta europeiska stater har det visserligen varit utvandringen till främmande världsdelar, som genom sitt växande omfång gifvit anledning till författningar öfver utvandringen, men flera stater hafva dock äfven en icke obetydande åtminstone periodisk utvandring till närgränsande länder i Europa. Det är för dem en lämplighetsfråga, om denna befolkningsrörelse bör göras till föremål för särskild lagstiftning eller om det bör lagstiftas om den i samband med lagstiftningen

om utvandringen till främmande världsdelar. För de moderna utvandringslagarna är det emellertid ett önskemål att sammanfatta alla utvandrarbefordringen rörande frågor i en enhetlig lagstiftning, så mycket mer som de däri innehållna allmänna bestämmelser rörande utvandringsfrihetens omfång naturligtvis hafva afseende å all utvandring till utrikes ort. Vid affattandet af en utvandringslag bör det dessutom vara ett önskemål att lagen erhåller en så allmängiltig affattning, att den vid framtida eventualiteter icke behöfver ändras eller kompletteras, och särskildt att befordringen äfven af andra än till främmande världsdelar destinerade passagerare vid förefallande behof kan ställas under lagens bestämmelser. Då det emellertid å andra sidan är praktiskt sedt ogörligt att under utvandringslagen ställa all befordring af passagerare till utrikes orter (alternativ 1:0 ofvan), och äfven skulle vara i hög grad olämpligt att under lagen ställa all befordring till utrikes ort af »utvandrare», detta begrepp på visst sätt i lagen bestämdt (alternativ 2:0 ofvan), så torde det vara mest praktiskt att genast under lagen ställa endast befordringen af till främmande världsdel destinerade passagerare, men därjämte genom särskild § stadga rätt för högsta administrativa myndighet att vid förefintligt behof utsträcka lagens samtliga bestämmelser äfven till befordringen af passagerare till annan utrikes ort. I den händelse en effektiv kontroll öfver utvandringen (genom passivång eller annorledes) ifrågasättes, bör lagen vara så affattad, att alla befordrare af passagerare till utrikes ort, äfven om de icke i öfrigt falla under utvandringslagen, dock äro skyldiga att ställa sig till efterrättelse de vid biljettförsäljningen och fartygens afsegling tilläfventyrs gällande föreskrifter.

I afseende å föreliggande punkt intaga, såsom nämnts, de äldre utvandringsförfattningarna i Europa en principiellt olika ståndpunkt mot de flesta nyare. De *engelska, franska, belgiska, nederländska, danska, norska* och *svenska* utvandringsförfattningarna hafva endast afseende å befordringen af utvandrare, destinerade till främmande världsdelar, med vissa ytterligare inskränkningar och tillägg, för hvilka nedan skall redogöras. Detta framgår, hvad England beträffar, redan däraf, att den engelska lagstiftningen om befordring af utvandrare ingår såsom en del af dess allmänna sjölagar. I de franska författningarna talas visserligen om befordring af utvandrare i allmänhet, men det framgår af däri innehållen bestämning om hvad som skall förstås med utvandrare, att författningarna blott hafva haft i sikte utvandringen öfver franska hamnar till främmande världsdelar. De belgiska författningarna, hvilka i sina allmänna drag äro efterbildade de franska, omnämna äfven i allmänhet befordring af utvandrare, men afse af flera artiklars affattning att döma likaledes endast utvandringen öfver belgiska hamnar till främmande

världsdelar. I de nederländska, danska, norska och svenska författningarna är denna inskränkning i författningarnas giltighetsområde uttryckligen uttalad.

Af de nyare europeiska utvandringslagarna har den *spanska* i afseende å omfånget samma karaktär som de ofvan nämnda äldre författningarna, i det att endast befordringen af till främmande världsdelar destinerade utvandrare underställes lagen.

De nyare *schweiziska*, *tyska*, *italienska* och *ungerska* utvandringslagarna åter hafva på denna punkt i sina allmänna tendenser ett vidsträcktare omfång, om äfven blott de tyska och ungerska lagarna hafva allmängiltigheten klart uttalad. I den *schweiziska* utvandringslagen ställes »affärsmässig befordring af utvandrare och försäljning af resebiljetter» i allmänhet under lagen; om äfven för närvarande endast befordring af till främmande världsdelar destinerade passagerare torde vara ställd under kontroll, så finnes dock i lagens affattning intet hinder för att kontrollen kan vid behof utsträckas äfven till annan utrikes befordring. Vid affattandet af den *tyska* rikslagen har lagens allmängiltighet varit ledande princip. Detta framgår redan af lagens olika hufvudafdelningar: I. Företagare vid utvandrarbefordring. II. Agenter. III. Gemensamma bestämmelser öfver företagare och agenter. IV. Allmänna bestämmelser öfver befordring af utvandrare. V. Särskilda bestämmelser öfver den transoceanska befordringen till utomeuropeiska länder. VI. Utvandringsmyndigheter. VII. Befordring från utomtyska hamnar. VIII. Straffbestämmelser. Såsom här af synes, ingår befordringen till främmande världsdelar blott såsom en del af utvandrarbefordring i allmänhet; samtliga de rörande utvandrarbefordrare i afdelningarna I—IV och VIII träffade bestämmelser hafva afseende å befordring äfven till andra än transoceanska länder och oafsedt hvilket befordringsmedel, som användes. Det anses vara en uppgift för högsta administrativa myndighet att sedermera afgöra, hvilken utvandrarstransport, som bör ställas under lagen, och hvilken som bör fritagas därifrån. Dock fästes uppmärksamheten å den begränsning af lagens giltighetsområde, som ligger däri att icke transport af passagerare i allmänhet, utan blott af »utvandrare» faller under lagen; dess omfång afhänger sålunda af den tolkning, vederbörande högsta administrativa myndighet vill gifva detta begrepp; i afseende å hvilken fråga hänvisas till ofvan. Den *italienska* utvandringsförfattningen afser likaledes att omfatta utvandringen i dess helhet; den sönderfaller i fem kapitel: I. Om utvandringen i allmänhet. II. Om utvandringen till transoceanska länder. III. Allmänna stadganden. IV. Särskilda bestämmelser angående militärtjänst och statsborgarskap. V. Öfvergångsstadganden. Samtliga de föreskrifter, som hafva afseende å befordring af utvandrare, äro dock innehållna i kap. II; i kap. I innehållas blott allmänna lag-

stadganden om utvandringsfrihetens omfång, äfvensom en rad för speciella italienska förhållanden afsedda straffbestämmelser om minderårigas utvandring. I motsats mot den tyska rikslagen, på grund af hvilken all befordring af utvandrare vid behof kan göras beroende af koncession med därvid bundna villkor, synes sålunda den italienska lagen förutse nödvändigheten af detta blott för den transoceanska utvandringen. Den *ungerska* utvandringslagen, hvilken eljest i sina hufvuddrag är efterbildad den italienska, har dock i denna punkt en allmängiltigare affattning. Den sönderfaller i följande hufvudafdelningar: I. Om utvandringen i allmänhet. II. Transportföretagare och deras fullmäktige. III. Rättsförhållandet mellan transportföretagaren och utvandrarne. IV. Utvandringsfonden. V. Myndigheter. VI. Straffbestämmelser. VII. Slutbestämmelser. De i kap. II och följande gifna lagstadganden om utvandrarebefordring hafva afseende å all utvandring, äfven till icke transoceanska länder; och det blir liksom för Tyska rikets vidkommande en uppgift för högsta administrativa myndighet att afgöra, vid hvilka fall af befordring lagen skall tillämpas. Dock är denna giltighet, liksom den tyska rikslagens, inskränkt genom den definition å begreppet utvandrare, som innehålles i lagen. Tilläggas bör, att i det *österrikiska* lagförslaget af 1905 en allmängiltighet af samma art som de tyska och ungerska utvandringslagarnas var afsedd.

Såsom här af synes, äro de tyska och ungerska utvandringslagarna uti ifrågavarande principiella afseende mest utbildade, hvarvid dock erinras om att den tyska rikslagen icke finner lämpligt vare sig att definiera hvad som skall förstås med »utvandrare» eller att stadga om utvandringsförbud i annan form än såsom förbud för de koncessionerade utvandrarebefordrarne att befordra vissa personer. Den ungerska lagen åter, hvilken såsom senast af de tre ifrågavarande lagarna tillkommen, har haft att träffa val mellan de flesta förebilder, har samtidigt med att den i afseende å befordringen af utvandrare upptagit den tyska lagens allmängiltiga affattning, därjämte efterbildat den italienska lagens allmänna byggnad genom att oberoende af stadgandena om befordringen träffa vissa allmänna bestämmelser om utvandringen öfverhufvud.

Hvad åter beträffar de inskränkningar, med hvilka den transoceanska befordringen faller under utvandringsförfattningarna, ställa sig olika länders författningar sålunda:

England. (*Merchant Shipping Act* 1894). § 268. Med uttrycket »utvandrarfartyg» menas hvarje sjögående fartyg, brittiskt eller utländskt, postfartyg eller icke, hvilket på sådana resor, för hvilka denna lagafdelnings bestämmelser i afseende å utvandrarfartyg gälla (jfr nedan § 364), medtager mera än femtio mellandäckspassagerare eller ett större antal sådana än det, som bestämmes af proportionen a) för segelfartyg: en vuxen person på 33 registerton

b) för ångfartyg: en vuxen person på 20 registerton, af fartygets dräktighet. Äfven ett sådant fartyg räknas hit, som afgått från hamn utom de Brittiska öarna, men som i hamn å dessa tager ombord så många mellandäckspassagerare, vare sig brittiska undersåtar eller icke, hvilka, med eller utan inräknande af de mellandäckspassagerare, som det redan har ombord, gör det till utvandrarfartyg enligt ofvannämnda bestämning. — I samma § samt i M. Sh. A. 1906, § 14, bestämmes närmare innebörden af uttrycken »vuxen person» och »mellandäckspassagerare». — § 270. I denna lagafdelning menas med »kolonialresa» en resa från någon hamn å de brittiska besittningarna, med undantag af Brittiska Indien och Hongkong, till någon hvilken som helst hamn, där afståndet mellan sådana hamnar öfverskrider fyrahundra mil eller resans längd, sådan den i denna lagafdelning bestämmes, öfverskrider tre dagar. — § 364. Denna lagafdelnings bestämmelser i afseende å utvandrarfartyg skola gälla för alla resor från de Brittiska öarna till någon hamn utom Europa och icke vid Medelhafvet. § 365. Denna lagafdelning skall i den mån den är tillämplig hafva afseende å hvarje fartyg, som medför mellandäckspassagerare på en kolonialresa, sådan den definieras i denna lagafdelning (§ 270), dock med iakttagande af att följande dess bestämmelser icke skola gälla, nämligen rörande a) redares borgen, b) mellandäckspassagerarnes resekontrakt, c) kungliga förordningar, reglerande utvandringen från de Brittiska öarna, eller gifvande föreskrifter rörande hygien, renlighet, ordning och ventilation, d) »passage brokers» e) »emigrant runners», f) publicerande af utdrag ur eller kopior af denna lagafdelning. Då den koloniala resans varaktighet är mindre än tre veckor, skola följande bestämmelser icke heller gälla, nämligen a) reglementeringen i denna lagafdelning rörande mellandäckspassagerares bekvämlighet, b) rörande fartygs-läkare, steward, kockar, kokapparater och bemanning med tillräckligt stor besättning, c) rörande mellandäckspassagerarnes underhåll efter ankomsten. Då den koloniala resans varaktighet är mindre än tre veckor, skola bestämmelserna om proviants utgifvande, vatten undantaget, icke gälla med afseende å mellandäckspassagerare, som har gjort upp om att själf förse sig med proviant.

Frankrike. Décret 1861. Art. 6. Hvarje fartyg, som emottager ombord fyratio utvandrare, anses vara särskildt afsedt för utvandrarstransport. Dock äger en utvandrare, som skall befordras med ett fartyg med mindre än fyratio utvandrare, rättighet att påkalla utvandringskommissariens ingripande i afseende å hvad som rörer kostens kvantitet och kvalitet och de i hans kontrakt fastställda villkoren. Art. 7. Såsom utvandrare anses utan vidare en hvar passagerare, som icke åter vid kaptenens eller befälets bord och som i reseafgift inkl. älvre betalar en summa af å segelfartyg mindre än 40 frcs och å ångfartyg mindre än 80 frcs i veckan, då såsom utgångspunkt för beräkningen toges den tid för öfverresan, som bestämmes i reglementet. I fall af tvifvel om egenskapen af utvandrare afgör utvandringskommissarien frågan.

Belgien. Règl. 2 Dec. 1905. Art. 29. I detta reglemente betraktas såsom fartyg, fallande under utvandringsinspektionens kontroll 1:o) alla sjögående fartyg, destinerade till transatlantiska hamnar, med hvilka man transporterar s. k. mellandäckspassagerare; 2:o) alla sjögående fartyg, destinerade till europeiska hamnar, med hvilka man transporterar s. k. mellandäckspassagerare, hvilka skola embarkera i utländska hamnar. Passagerare, benämnda däckspassagerare, och passagerare i 3:dje klass hytter betraktas äfven såsom mellandäckspassagerare. Art. 17. Regeringens kommissarie för utvandringsväsendet afgör, efter att hafva förhandlat därom med provinsguvernören, huruvida det är anledning att underställa ett fartyg föreliggande reglementes bestämmelser, hvilka dock alltid skola gälla, då utvandrarnes antal öfverstiger tjugufem. Då ett fartyg befordrar mindre än tjugufem

fem utvandrare, kunna dessa alltid påkalla regeringskommissariens ingripande för att undersöka kostens kvantitet och kvalitet samt anordningarna ombord och försäkra efterföljd af utvandrarkontraktets bestämmelser. **Nederländerna.** *Wet* 15 Juli 1869. Art. 16. Denna lag är icke tillämplig a) på fartyg, som äro destinerade till en ort utom Europa och hvilka taga ombord mindre än tjugu utvandrare, hyttpassagerare icke däri inbegripna; b) på fartyg destinerade till en europeisk ort, hvilka taga ombord mindre än tio utvandrare, hyttpassagerare icke däri inbegripna; c) på alla fartyg, hvilka icke äro sjögående fartyg. **Danmark.** *Lov* 1 Maj 1868. § 1. Denna lag skall icke äga tillämpning på den direkta befordringen från danska sjöhamnar, så länge passagerarnes antal icke öfverstiger tjugufem. **Island.** *Lov* 14 Jan. 1876. § 1. Denna lag skall icke äga tillämpning på den direkta befordringen från isländska sjöhamnar, när samtliga utvandrare, som med ett fartyg, vilja afresa därifrån, höra till samma hushåll och deras antal därjämte icke öfverstiger tio. **Norge.** *Lov* 23 Maj 1863. § 12. Denna lag (om inredning och utrustning etc. af till främmande världsdel destinerade fartyg) skall icke äga tillämpning på krigsfartyg och icke heller på andra fartyg, när det antal passagerare, som fartyget medtager, icke utgör flere än en på fyra kommersläster. *Lov* 22 Maj 1869. § 11. Det är tillåtet, att utan iakttagande af denna lags föreskrifter (om kontroll vid utvandrarebefordringen) medtaga ombord å fartyg, som gå i direkt resa till främmande världsdel, utvandrare till ett antal, som icke öfverstiger tjugu. **Sverige.** *K. F.* 4 Juni 1884. § 15. Hyad här ofvan om utvandrareagent är stadgadt gälle ej i fråga om redare eller befälhafvare å fartyg, hvarmed utvandrare öfverföras till främmande världsdel, när passagerarnes antal ej öfverstiger trettio. § 16. Med utvandrarfartyg förstås sådant fartyg, som användes till utvandrarens befordran till främmande världsdel och å hvilket passagerarnes antal öfverstiger trettio. **Tyska riket.** *Gesetz* 9 Juni 1897. § 37. Såsom utvandrarfartyg i denna lags mening anses alla till utomeuropeiska hamnar destinerade sjögående fartyg, med hvilka, oafsedt hyttpassagerarne, minst tjugufem resande skola befordras. **Ungern.** *Gesetz-Artikel* 1903. § 34. Såsom för utvandrartransport lämpliga fartyg betraktas i denna lag alla sådana sjögående fartyg, hvilka gå till utomeuropeiska hamnar, och hvilka, med frånräknande af i särskilda rum resande, befordra minst tjugufem passagerare. **Italien.** *Legge* 31 Januari 1901. Art. 6 (jfr tidigare refererade definition å »utvandrare»). Med utvandrare menas i detta kapitel den medborgare, som begifver sig till något land bortom Suezkanalen, med undantag af de italienska kolonierna och protektoraten, eller till något land bortom Gibraltar, med undantag af Europas kuster, och som reser i tredje klass eller i sådan klass, som Utvandringskommissariatet förklarar likställd med nuvarande tredje klass. Passagerare, som resa frivilligt och på egen bekostnad i tredje eller därmed likställd klass på italienska eller utländska fartyg och hvilka resa längre än till Suezkanalen, skola icke anses såsom utvandrare, om icke de, som äro af italiensk nationalitet, till antalet öfverskrida femtio. Om de äro flere än femtio, fordras särskildt tillstånd af Utvandringskommissariatet, för att de ej skola anses såsom utvandrare. — Häraf torde följa, att lagens bestämmelser om kontroll vid utvandrarebefordringen äfvensom bestämmelserna i kungl. dekretet den 10 juli 1901, Art. 94—192, angående utvandrarfartyg, icke hafva afseende å annan passagerarbefordring än den, som härmed är angifven. **Spanien.** *Ley* 1907. Art. 2 (jfr tidigare refererade definition å utvandrare). De spaniorer anses såsom utvandrare, hvilka ämna lämna fäderneslandet med betalad eller gratis erhållen biljett å tredje klass eller på sätt, som Öfverstyrelsen för utvandringen anser däremot svarande, med hvilken som helst ort i Amerika, Asien eller Australien såsom bestämmelse-

ort. Icke desto mindre kunna utvandringskommissionerna, på ansökan af vederbörande eller oberoende däraf, utesluta dem från att såsom utvandrare vara underkastade lagen. — Häraf torde följa, att lagens och de särskilda reglementenas bestämmelser om utvandarbefordringen och utvandarfartygen blott hafva afseende å befordring af till främmande världsdel destinerade passagerare.

Det framgår häraf, att i samtliga författningar äfven befordringen af till främmande världsdel destinerade passagerare i vissa fall fritages eller förklaras kunna fritagas från reglementering. (Endast den spanska lagstiftningens ståndpunkt i ifrågavarande hänseende är obekant, emedan det i anslutning till den nyaste lagen förberedda reglementet öfver utvandarfartygen ännu icke är utkommet). Dock bör den skillnad påpekas, som härvid förefinnes mellan olika författningar, i det att en del af dem fritaga utvandarbefordraren från koncessionsplikt med därvid knutna villkor i de fall, då fartyget ifråga fritages från lagstiftningen om utvandarfartyg, medan åter andra författningar väl i vissa fall medgifva det sistnämnda undantaget, men icke det förstnämnda. Såsom nämligen de franska, belgiska, tyska och ungerska författningarna äro formulerade, kan en redare (resp. annan representant) af ett oceangående passagerarfartyg, så snart detta medtager resande, hvilka i författningarnas mening äro att anse såsom utvandrare, förpliktigas till koncession med därvid knutna villkor, äfven om fartyget fritages från lagstiftningen om utvandarfartyg. Samma förhållande består i Sverige och Schweiz i afseende å de s. k. utvandaragenterna, hvilka med författningarnas formulering under alla omständigheter kunna underkastas koncessionsplikt; likaledes består samma förhållande i Danmark och Norge i afseende å utvandarbefordrare, hvilka åtaga sig utvandrars s. k. indirekta befordring. Såsom åter de engelska, nederländska och italienska författningarna äro formulerade, är utvandarbefordraren, i den händelse fartyget icke anses såsom utvandarfartyg, fritagen från samtliga öfver utvandarbefordrare gällande bestämmelser; detsamma gäller i Sverige om redare och befälhafvare för dylika fartyg, när de befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, samt i Danmark och Norge om utvandarbefordrare, hvilka åtaga sig utvandrars s. k. direkta befordring. Det bör emellertid tilläggas, att denna här framhållna skiljaktighet mellan olika författningar i verkligheten torde bestå endast på papperet, då äfven i de förstnämnda af ofvan uppräknade stater utvandarbefordrare, hvilkas fartyg icke anses såsom utvandarfartyg, icke torde ställas under koncessionsplikt, trots den möjlighet författningarna gifva därtill.

Hvad åter beträffar vissa fartygs fritagande från de om utvandarfartyg och transporter med sådana gällande bestämmelser, framgå de synpunkter, som härvid äro bestämmande, af sammanfattningen ofvan. Dessa synpunkter äro dels fartygets destinations-

ort, dels utvandrarne antal, dels vissa ytterligare förhållanden i afseende å utvandrarne beskaffenhet. I de engelska, svenska,¹ tyska, ungerska och italienska lagarna kunna fartyg komma i betraktande såsom utvandrarfartyg endast om de äro destinerade till ort i främmande världsdel (i de engelska och italienska författningarna med vissa undantag och tillägg). De franska författningarna äro härutinnan tvetydiga; i de belgiska, nederländska, danska och norska författningarna åter kunna äfven till ort i Europa destinerade fartyg komma i betraktande såsom utvandrarfartyg, endast utvandrarne, hvilka transporteras med desamma, äro destinerade till främmande världsdel. Förutom fartygets destinationsort är emellertid i samtliga författningar äfven passagerarantalet i så måtto bestämmande, att ett fartyg icke anses såsom utvandrarfartyg, när antalet af de passagerare, hvilka äro att anse såsom utvandrarne, understiger ett visst, antingen i absolut tal fixerad eller i relation till fartygets dräktighet ställt minimum. I de isländska och italienska författningarna göras dock härvid vissa ytterligare förbehåll. Då emellertid fixerandet af ett dylikt minimum alltid måste blifva i viss mån godtyckligt och ett med hänsyn till växlingar i passagerartrafikens omfång otillförlitligt medel att afgöra, när tillämpandet af lagstiftningen i fråga är af behovet påkallad eller ej, torde de i Frankrike och Belgien träffade bestämmelser om vissa myndigheters alltid gällande rätt till ingripande vara ändamålsenliga.

*

Till ofvanstående anmärkningar om de nutida utvandringsförfattningarnas omfång bör ytterligare fogas följande. De europeiska utvandringsförfattningarna hafva, såsom påpekats, haft till hufvudsakligt ändamål *utvandrarbefordringens* reglerande, och ofvanstående anmärkningar hafva äfven afseende blott å denna del af deras innehåll. Förutom transport af utvandrarne hafva emellertid i flera stater äfven andra utvandringen rörande förhållanden gjort lagstiftning erforderlig, nämligen *kommissionärsverksamhet* för anskaffande åt utvandrarne af anställning eller arbete utrikes och den därmed sammanhängande frågan om emigrantvärfning i allmänhet. Emigrantvärfningen, som icke behöfver sammanhänga med utvandrarbefordringen, göres dock i alla nyare utvandringslagar till föremål för lagstiftning, om ock icke alltid i den uttömmande grad att särskilda författningar om kommissionärsverksamheten i fråga blifva öfverflödiga. I flera stater, där omständigheterna nödvändiggjort lagstiftning om denna kommissionärsverksamhet, har denna lagstiftning

¹ Författningens ordalydelse är dock något tvetydig.

kommit att innehållas i andra författningar än utvandringsförfattningarna. För de moderna utvandringslagarna är det emellertid ett önskemål, att äfven denna utvandringspolitiken nära berörande fråga i sina hufvudsakliga delar regleras i dessa lagar, så att om ytterligare bestämmelser äfven blifva erforderliga, dessa dock kunna gifvas form af på utvandringslagen byggda specialreglementen. Det bör äfven påpekas, att i Österrike, där frågan om dylik kommissionärsverksamhet spelar en afsevärd roll, regeringsförslaget af år 1905 till »lag om utvandrarskydd» var byggt på nyssnämnda princip, så att det i den ena af sina hufvudafdelningar reglerade denna kommissionärsverksamhet och i den andra verksamheten såsom utvandrarbefordrare. I denna riktning af vidgadt omfång torde äfven den europeiska utvandringslagstiftningen utveckla sig.

VI. Olika slag af utvandrarbefordrare.

Såsom *företagare* vid utvandrarbefordring äro i inskränktaste mening att beteckna de personer (föreningar af personer), hvilka disponera öfver de för befordringen nödvändiga viktigaste kommunikationsmedlen. I den nutida europeiska utvandringen äro dessa *redare* af utvandrarfartyg, om begreppet redare tages i den vidsträckt betydelse, att därmed förstås äfven den som gentemot tredje man med redares förpliktelser uppträder såsom redare af annans fartyg. Förutom dessa hafva emellertid i de flesta länder förekommit och förekomma ännu andra medverkande vid utvandrarbefordringen, hvilka med hänsyn till sin olika karaktär kunna uppdelas i följande tre slag:

A) Personer (föreningar af personer), hvilka utan att disponera öfver de för utvandrarbefordring nödiga kommunikationsmedel (i regel: utan att vara redare af utvandrarfartyg) afsluta kontrakt i eget namn med utvandrare om deras befordring och hvilka fördens skull äro civilrättsligt ansvariga i afseende å kontraktens uppfyllande. B) Personer (föreningar af personer), hvilka sälja af andra personer under tecknade utvandrarkontrakt (resebiljetter) till utvandrare, utan att af dessa andra personer hafva skriftlig fullmakt eller särskildt uppdrag att handla å deras vägnar, sålunda utan att stå i egentligt syssломansförhållande till dem. C) Personer (föreningar af personer), hvilka på grund af uppdrag eller fullmakt äro att anse såsom syssломän till personer, hörande till någon af ofvanstående kategorier, och hvilka medverka vid befordringen af utvandrare antingen genom att försälja af hufvudmannen undertecknade utvandrarkontrakt eller ock

genom att för hans räkning avsluta endast preliminärt kontrakt eller hvilka medverka vid hans affärsrörelse utan att taga någon befattning med kontrakten.

Personer af slaget A) kunna i vidsträcktare mening äfven kallas *företagare* vid utvandarbefordring, då de äfven i den händelse de af en redare uppbära provision för avslutade utvandrarkontrakt dock ensamma äro ansvariga för sina vid utvandarbefordringen uppkommande civilrättsliga förbindelser. Personer af slaget B) kallas lämpligen *mäklare*; de äro icke civilrättsligt ansvariga för de resekontrakt, hvilka de sälja, och stå därjämte icke i egentligt sysslomansförhållande till de personer, hvilka äro ansvariga för befordringen. Personer af slaget C) böra med exakt terminologi ensamma kallas *utvandarager* eller ock om deras hufvudmän äro af kategorien A) och själfva hafva denna benämning, kanske lämpligare *underager* eller *ombud*.

I afseende å olika länders ställning är nu följande att anmärka:

England. Alla utvandrarkontrakt (contract tickets) skola under-tecknas af utvandararfartygets redare, befraktare eller befälhafvare eller i dessas namn. (M. Sh. A. 1894, § 320.) Dessa, och såsom det i regel torde vara, redarne, äro sålunda de med afseende å resekontraktens uppfyllande civilrättsligt ansvarige företagarna. Hvad i öfrigt beträffar dessa tre kategoriers af personer inbördes civilrättsliga ansvarighet och ansvarighet gentemot tredje man, hänvisas till den allmänna engelska sjörätten; på dessa frågor är i föreliggande sammanhang icke anledning att ingå. Alla personer åter, hvilka sälja de af redarne utställda resekontrakten, sammanfattas under benämningen *Passage Brokers* genom följande definition (§ 341): »Hvar och en person som säljer eller afåter eller samtycker till eller på hvilket som helst sätt medverkar vid säljandet eller afåttandet af mellandäcksbiljetter på något fartyg, gående från de Brittiska öarna till någon ort utom Europa och icke vid Medelhafvet, skall i denna lagafdelnings mening anses såsom passage broker.» Dessa mäklare, hvilka visserligen icke äro förhindrade att själfva vara redare, äro dock i regel andra personer och böra, då de icke stå i egentligt sysslomansförhållande till redarne, hänföras till ofvannämnda grupp B). Förutom dem omnämner den engelska lagstiftningen *agents* till dem (§ 345); då dessa skola hafva skriftliga och af vederbörande myndigheter viserade fullmakter af sina hufvudmän, äro de att hänföra till ofvannämnda grupp C). De i den engelska lagstiftningen omnämnda *emigrant runners* (§§ 347—352) äro likaledes i de fall, då de hafva skriftlig fullmakt af en mäklare, att hänföra till gruppen C).

Frankrike. De franska författningarna sammanföra alla de personer (föreningar af personer), hvilka vilja *entreprendre les opérations d'engagement ou de transport des émigrants*, uti en kategori af

ansvariga företagare. (L. 1860, Art. 1). Dessa äro emellertid dels redare, »compagnies d'émigration», dels personer (bolag), hvilka utan att vara redare drifva rörelse i eget namn med utvandrares befordran, »agences d'émigration». (D. 9 Mars—6 Avril 1861, Art. 1). Dessa senare böra räknas till ofvannämnda grupp A). Förutom dem omnämner den sistnämnda franska författningen »agents» till ofvannämnda företagare (Art. 4), hvilka böra räknas till grupp C).

Belgien. De belgiska författningarna sammanföra, såsom de franska, (L. 1876, Art. 1; R. 1905, Art. 13) under benämningen »*entrepreneurs d'opérations d'engagement ou de transport*» alla företagare vid utvandrarbefordring, vare sig de äro redare eller icke, endast de drifva sin affärsrörelse i eget namn. Förutom dem omnämna författningarna »*sous-agents*» till ofvannämnda (R. 1905, Art. 16) hvilka äro att räkna till grupp C).

Nederländerna. Äfven de nederländska författningarna sammanföra under benämningen »*ondernemer*» alla företagare vid befordring af utvandrare till främmande världsdel, vare sig de äro redare eller icke (W. 1869, Art. 4). I senare fallet böra de alltså räknas till grupp A). Förutom dem förutsätter lagen af år 1869 (Art. 11) tillvaron af en andra grupp af företagare, hvilka åtaga sig befordring af till främmande världsdel destinerade utvandrare från nederländsk hamn till genomfartshamn i Europa och hvilka icke äro tillåtna att åtaga sig deras befordring längre än till denna; en dylik företagare benämnes, vare sig han är redare eller icke, »*agent*», men är civilrättsligt betraktadt företagare vid den ifrågavarande delen af befordringen och bör, om han icke är redare, räknas till ofvannämnda grupp A).¹

Danmark, Norge, Sverige. I den danska och den norska äfvensom i den svenska lagstiftningen betecknas såsom »*utvandrareagent*» enhvar, som åtager sig utvandrares befordran till främmande världsdel, vare sig han gör detta för egen räkning eller såsom kommissionär för utländsk man (Danmark L. 1868, § 1, Norge L. 1869, § 1, Sverige K. F. 1884, § 1). Dessa »agenter» äro som bekant i båda fallen företagare, hvilka afsluta utvandrarkontrakten i eget namn och af lagstiftningen åläggas det civilrättsliga ansvaret för desammas uppfyllande. I de fall, då de icke själfva äro redare, böra de fördenskull hänföras till ofvannämnda grupp A). De i de danska och norska lagarna omnämnda »*fullmäktige*» (Danmark L. 1868, § 7, Norge L. 1869, § 3) och i den svenska författningen omnämnda »*ombud*» (K. F. 1884, § 4) äro, då de hafva skriftliga fullmakter eller däremot svarande särskildt uppdrag af sina hufvudmän, att hänföra till ofvannämnda grupp C).

Tyska riket. Karakteristiskt för den tyska rikslagen är förbudandet af alla utvandrarbefordrare med karaktären af grupp B) äfvensom förbudandet af alla dylika med karaktären af grupp A),

¹ De ifrågavarande »agenterna» hade i lagen af år 1861 en annan karaktär.

det sistnämnda dock med det undantag, att rikskänslaren enligt lagens § 7 i vissa fall kan gifva inländska tyska kolonisationsbolag tillstånd att vara ansvariga utvandrarbefordrare utan att vara redare. Med det sistnämnda undantaget äro de enda tillåtna utvandrarbefordrarne *dels* de för befordringen civilrättsligt ansvarige »*Unternehmer*», hvilka enligt lagens § 5 vid transoceansk befordring måste vara redare med, i den händelse de äro utlänningar, i Tyska riket befullmäktigade juridiska ställföreträdare, och *dels* dessas »*Agenten*», hvilka äro att hänföra till grupp C).

Schweiz. Karakteristiskt för den schweiziska förbunds lagen åter är det mot den tyska lagen motsatta förhållande, att de enda förekommande ansvarige utvandrarbefordrare äro sådana med karakteren af grupp A), d. v. s. själfständiga företagare, hvilka icke äro redare. Till denna grupp äro nämligen att hänföra de i lagen omnämnda »*Auswanderungsagenturen*», hvilka äro de civilrättsligt ansvarige utvandrarbefordrarne och (B.-G. 1888, Art. 3, sista punkten) uttryckligen utsägas icke få stå i tjänste- eller något annat afhängighetsförhållande till de utländske redare, af hvilka de uppbära provision för afslutade kontrakt.¹ Förutom dessa förekomma såsom medverkande vid befordringen deras »*Unter-Agenten*», (Art. 5), hvilka äro att hänföra till grupp C).

Italien. Den italienska lagens egendomlighet är densamma som den tyska rikslagens, nämligen att de enda tillåtna företagare vid utvandrarbefordring till främmande världsdel, »*vettori di emigranti*», äro sådana, hvilka själfva äro ägare, befraktare eller redare af utvandrarfartyg (L. 1901, Art. 13), och hvilka, i den händelse de äro af utländsk nationalitet, skola inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dessa företagare få icke finnas andra privata medverkande vid utvandrarbefordringen än deras fullmäktige, »*rappresentati*» (Art. 16), hvilka äro att hänföra till ofvannämnda grupp C).

Ungern. Den ungerska utvandringslagens ställning i ifrågasvarande punkt öfverensstämmer med den italienska lagens, hvaraf den är en efterbildning. De ensamt tillåtna ansvarige företagarné vid transoceansk transport »*Transportunternehmer*», skola (Z.-V. 1904, § 8) personligen disponera öfver de ifrågakommande utvandrarfartygen (vara ägare, befraktare eller redare af utvandrarfartyg) och, i den händelse de äro af utländsk nationalitet, inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dem få såsom medverkande vid utvandrarbefordringen endast förekomma deras *fullmäktige*, hvilka äro att hänföra till grupp C).

¹ Angående afsikten med nämnda stadgande och dess praktiska betydelselöshet se sid. 27.

Spanien. Den nyaste spanska utvandringslagens ståndpunkt i ifrågavarande afseende öfverensstämmar med de tyska, italienska och ungerska lagarnas. De ensamt tillåtna ansvariga utvandrarbefordrarna (L. 1907, Art. 22, 34) skola såsom ägare eller redare (*navieros; armadores*) disponera öfver utvandrarfartygen och i den händelse de äro af utländsk nationalitet eller äro bosatta utrikes, hafva inom riket befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dessa ansvariga hufvudmän få såsom medverkande vid befordringen förekomma af dem befullmäktigade *consignatarios*, hvilka äro att hänföra till grupp C).

Såsom af denna sammanfattning framgår, är utvandrarbefordringens teknik väsentligt olika i olika stater. I *England* samt i *Tyska riket*,¹ *Italien*, *Ungern* och *Spanien* måste de för befordringen ansvarige företagarna, i den händelse det gäller transoceansk transport, personligen disponera öfver utvandrarfartygen, d. v. s. själfva vara redare i vidsträckt mening. I det fall att de äro af utländsk nationalitet eller i utlandet hafva sitt affärsdomicil, måste de i de fyra sistnämnda staterna inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. I *Frankrike*, *Belgien*, *Nederländerna*, *Danmark*, *Norge*, *Sverige* kunna de ansvarige företagarna väl vara redare, men detta göres af författningarna icke till en nödvändig betingelse; de kunna äfven vara personer, hvilka, utan att vara redare, af lagstiftningen göras civilrättsligt ansvarige för den transoceanska befordringen och hvilka sålunda måste betraktas som företagare, oafsedt i hvilket underförstådt agentförhållande de stå till den inländske eller, såsom fallet i regel torde vara, den utländske redaren. I *Schweiz* är af geografiska skäl denna sistnämnda art af ansvarige företagare den enda af lagstiftningen förutsedda.

Förutom dessa ansvarige utvandrarbefordrare finnas i *England* som medverkande vid befordringen vissa mäklare, hvilka, oafsedt i hvilket underförstådt förhållande de stå till redarne, dock icke äro dessas sysslomän på grund af uppdrag eller fullmakt. Deras rörelse består i att mot provision försälja de af redarne utställda resekontrakten, för hvilkas uppfyllande i de punkter, som röra den transoceanska transporten, dessa senare, men icke mäklarne, äro ansvariga. Mäklarne äro sålunda, liksom de ofvannämnda ansvarige företagare, som ej äro redare, visserligen redarnes underförstådde medhjälpare vid befordringen, men de stå icke i sysslomansförhållande till någon hufvudman och göras af lagstiftningen personligen ansvarige för de civilrättsliga förbindelser, hvilka de ådraga sig under den medverkan, hvilken de taga vid befordringen. Till denna kategori af mellanhänder finnes för närvarande ingen motsvarighet i andra länder,

¹ Med det undantag, hvarom ofvan är nämndt.

och desamma äro i de nyare tyska, schweiziska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna uttryckligen förbjudna.

I alla stater tillåtas emellertid de ansvarige företagarne vid öfningen af sin verksamhet begagna biträde af agenter eller ombud, hvilka hafva skriftliga fullmakter eller däremot svarande särskilda uppdrag af sina respektive hufvudmän och medverka vid befordringen, antingen genom att för hufvudmannens räkning och i hans namn afsluta kontrakt med utvandrare eller ock endast genom att afsluta preliminära öfverenskommelser eller på annat sätt förbereda kontraktens afslutande. Dessa äro de engelska »agents», de franska »agents», de belgiska »sous-agents», de danska och norska »fullmäktige», de svenska »ombuden», de tyska »Agenten», de schweiziska »Unter-Agenten», de italienska »rappresentati», de ungerska »fullmäktige», de spanska »consignatarios», hvilkas verksamhet efter omständigheterna kan vara af det ena eller andra af ofvannämnda slag. För dem alla, med undantag af de tyska agenterna och de spanska konsignatörerna, är gemensamt, att hufvudmannen, men icke agenten eller ombudet, är civilrättsligt ansvarig för den senares åtgöranden med afseende å utvandrarbefordringen. (Härom, se nedan afsnitt IX).

Den följande redogörelsen öfver de europeiska författningarnas ställning till utvandrarbefordrarne är det lämpligt att uppdelas sålunda: I VII redogöres för författningarnas *allmänna ställning till redarne*, d. v. s. de allmänna synpunkter, som framför allt i de moderna utvandringslagarna göras gällande vid meddelande af tillstånd för sådana att bedriva utvandartransport. I VIII redogöres för författningarnas *ställning i detalj till de ansvariga utvandrarbefordrarne* vid transoceansk befordring (koncessionsplikt, personliga kvalifikationer, ställande af säkerhet etc.), hvarvid bör erinras om att dessa ansvarige befordrare i stater med äldre författningar kunna vara antingen redare eller civilrättsligt själfständige s. k. agenter till redare, i de fyra staterna åter med nya utvandringslagar endast redare. I IX redogöres för utvandringsförfattningarnas *ställning till de ansvarige utvandrarbefordrarnes agenter (underagenter, ombud)* i egentlig mening. I X behandlas i ett sammanhang frågan om den närmare regleringen af utvandringsförmedlarnes affärsrörelse samt i sammanhang därmed frågan om *emigrantvärkning* i allmänhet, hvarvid visserligen en del af de punkter i lagstiftningen komma att på nytt framhållas, för hvilka i de föregående afsnitten redogjorts. I XI redogöres för lagstiftningen om utvandrarkontrakten samt i allmänhet om *rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne*. I XII gifves slutligen en öfersikt af de i olika stater för ändamål, som stå i sammanhang med utvandringen, förordnade särskilde *tjänstemän* eller inrättade *organisationer*.

VII. Utvandringsförfattningarnas allmänna ställning till redarne.

Såsom ofvan framhållits, förefinnes mellan de äldre utvandringsförfattningarna i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige samt de nya utvandringslagarna i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien äfvensom lagstiftningen i England en principiell skillnad i afseende å deras ställning till redarne af utvandararfartyg. Medan i de senare den för den transoceanska transporten ansvarige expedienten (med hvad den tyska lagen beträffar visst undantag) ovillkorligen bör själf såsom redare i vidsträckt mening disponera öfver utvandararfartyget i fråga, är detta i de äldre författningarna icke nödvändigt. Såsom i den allmänna redogörelsen framhållits, sammanhänger denna olika ståndpunkt hos de äldre och nyare författningarna därmed, att i de förra den uteslutande förekommande synpunkt var utvandrarnes intressens skyddande och tillvaron af en koncessionspliktig expedient, som kunde göras civilrättsligt ansvarig för befordringen, medan i de nya utvandringslagarna ytterligare andra synpunkter varit bestämmande.

I ifrågavarande afsnitt är frågan, icke om de särskilda fordringar rörande ställande af säkerhet, personliga kvalifikationer etc., som vid koncession af ansvarige utvandringsexpedienter ställas på dessa, utan om de *allmänna* synpunkter, som göras gällande vid tillståndsmeddelande åt redare att direkt eller genom mellanhänder bedriva utvandartransport. Denna fråga rörer den ur nationell synpunkt viktigaste punkten i den nutida utvandringslagstiftningen.

De historiskt tidigast förekommande fordringar, som gjordes gällande gentemot redarne af utvandararfartyg, rörde utvandararfartygens beskaffenhet och inredning. Med de i afsnitt V refererade förbehåll om hvad som bör förstås med utvandararfartyg innehålla äfven de flesta nutida författningar ingående bestämmelser om utvandararfartygs beskaffenhet, inredning och utrustning, nämligen:

England. *Merchant Shipping Act* 1894, Part III, Passenger and emigrant ships §§ 267—368. *Merchant Shipping Act* 1906, Part II, §§ 13—24. Frankrike. *Décret* 15 mars—16 april 1861, Art. 5—13. *Décret portant règlement de police sanitaire maritime* 4—21 januari 1896. Belgien. *Règl.* 2 dec. 1905. Art. 28—50. Nederländerna. *Besluit* van den 27:sten nov. 1865; d:o 30 sept. 1869; d:o 21 juli 1875. Danmark. *Lov* 25 marts 1872, § 1; *Règlement* 28 marts 1870. *Lov* 13 febr. 1903. *Lov* 5 okt. 1903. Island. *Lov* 14 jan. 1876, §§ 7, 10, 11, 12. Norge. *Lov* 23 mai 1863. Sverige. *K. F.* 4 juni 1884, §§ 16—52. Tyska riket. *Bekanntmachung* vom 14 März 1898. Italien. *Decreto* 10 juli 1901, Titolo IV, Art. 94—173; *Decreto* 11 dec. 1902. Ungern. *Ges.-Art.* 1903, § 34; *Zirk.-Ver.* 1904, §§ 48—51: Specialinstruktion af icke känt datum. Spanien. *Ley* 1907, Art. 44. Särskildt reglemente i anslutning till hufvudlagen, tills dato ej utkommet. Schweiz och, såvidt bekant, Österrike hafva inga bestämmelser af här ifrågakommande art i sina utvandringsförfattningar.

En närmare redogörelse för dessa bestämmelsers innehåll måste anses falla utom härvarande öfversikts uppgift, då denna lagstiftning om utvandararfartyg nära sammanhänger med den allmänna sjöfartslagstiftningen och i den nyare europeiska lagstiftningen äfven urskiljes ur utvandringsförfattningarna för att inryckas såsom en del af den allmänna lagstiftningen om handelsfartyg.¹ Hvad emellertid denna lagstiftning om utvandararfartyg i allmänhet beträffar, må erinras, att den endast äger någon betydelse i de stater, hvilkas utvandrare befordras med inländska fartyg eller möjligen med utländska fartyg, anlöpande inländsk hamn.² Då emellertid flera staters belägenhet är sådan, att deras utvandrare måste befordras öfver utländska hamnar samt helt och hållet eller till större delen med utländska fartyg, så hafva dessa staters egna författningar om utvandararfartyg föga betydelse och innebära inga garantier för deras utvandrars tillbörliga skydd under öfverresan. Dessa måste under hela eller större delen af sjöresan färdas under förhållanden, gentemot hvilka den egna lagstiftningen icke kan direkt ingripa. Visserligen kan å den ena sidan göras gällande, att till följd af den ifrågavarande lagstiftningens internationalitet alla fartyg, med hvilka utvandartransport bedrifves, segla under någon stats utvandringslag. Å den andra sidan äro emellertid dessa lagar i stränghet mycket olika, och i synnerhet är den noggrannhet mycket olika, hvarmed de af olika rederier efterleivas; och det kan för en i ofvannämnda beroende ställd stat föreligga starka skäl att med afseende å dess egna utvandrars säkerhet och hygien under sjötransporten ställa högre fordringar än de uti ifrågakommande utländska författningar innehållna eller gentemot de utländska rederierna tillämpade. Denna anmärkning gäller *Schweiz* och *Ryssland* samt *Sverige*, *Norge*, *Danmark*, *Österrike* och *Ungern*, hvilkas utvandring helt och hållet eller till stor del förmedlas af utländska redare. Äfven för öfriga stater minskas betydelsen af de egna stadgandena om utvandararfartyg, i samma mån som en större procent af den inhemska utvandarströmmen går öfver utrikes hamnar med utländska fartyg.

Redan denna synpunkt om tillbörligt utvandararskydd bör fördenskull i flera stater på annat sätt tillvaratagas, när utländska redare tillåtas att direkt eller genom mellanhänder från dem bedrifva utvandartransport. Detta kan endast ske därigenom, att, såsom i de nyare utvandringslagarna skett, koncession såsom ansvarige befordrare endast meddelas redarne själfva, och att dessutom vid koncessionen vissa villkor i nyssnämnda riktning antingen i utvandringslagen uttryckligen utsägas skola göras gällande eller af vederbörande högre koncessioneringsinstans tillämpas. Härutinnan är den nutida

¹ Hvad Sverige beträffar, är äfven frågan om förändrade bestämmelser öfver utvandararfartyg f. n. under behandling inom kungl. sjöfartskommittén.

² Jfr sid. 82—85.

lagstiftningen föga utvecklad, hvilket äger sin historiska förklaring i omständigheter, för hvilka i den allmänna öfversikten redogjorts. Denna punkt sammanhänger emellertid med den andra hufvudfråga, som här kommer i betraktande, nämligen de nationella synpunkternas tillvaratagande vid nyssnämnda koncessions meddelande. Det är för-densskull lämpligt att i ett sammanhang referera de nutida utvandrings-författningarnas ställning i detta afseende.

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna. I dessa fyra länders utvandringsförfattningar finnas bland de villkor, vid hvilka tillstånd åt redare att bedriva utvandrartransport är bundet, inga som hafva afseende å utvandringens reglerande i stort eller som hänsyfta på koncessionsvägringar i ändamål att tvinga utländska redare till vissa medgifvanden eller främja nationella intressen. I England äro redare af utvandrarfartyg i afseende å koncessionsplikt icke underkastade andra villkor än de för firmors och bolags inregistrering i allmänhet gällande bestämmelser, detta under förutsättning att de icke personligen befatta sig med resekontrakts försäljning till utvandrarne. I sådan händelse blifva de underkastade samma villkor om licens och borgensplikt, som äro stadgade för alla personer, hvilka äro att betrakta såsom »passage brokers». I Frankrike, Belgien och Nederländerna är likaledes en redare, hvilken vill bedriva utvandrartransport, endast i det fall underkastad de för ansvariga befordrare föreskrifna villkor om koncession, ställande af säkerhet etc., att han gör detta utan mellanhand; är åter det senare fallet, lägges det civilrättsliga ansvaret på denne senare och redaren fritages från alla dylika bestämmelser. I samtliga dessa författningar hafva sålunda inga sådana allmänna synpunkter varit ifrågasatta, som här afses.

Sverige, Norge, Danmark. Om dessa tre länders lagstiftning gäller i stort sedt samma anmärkning som om de föregående. Lagstiftningens uteslutande synpunkt är tillvaron af en befordrare (»agent»), hvilken underkastas koncessionsplikt med därvid knutna villkor om ställande af säkerhet etc. och hvilken göres civilrättsligt ansvarig för befordringen. Om en redare vill med dylik person såsom mellanhand bedriva utvandrartransport, är han fritagen från alla liknande villkor. Om åter en redare (befraktare, befälhafvare) vill utan dylik person såsom mellanhand vid resekontraktens afslutande bedriva utvandrartransport, är han i den norska lagstiftningen (Lov 1869, § 11) underkastad samma bestämmelser, som eljest gälla för agent. I den danska äfvensom i den isländska lagstiftningen göres den skillnad, att tillstånd att åtaga sig utvandrares indirekta befordring öfver utländska hamnar meddelas af underordnade polismyndigheter åt »agenter» till utländska redare enligt de allmänna principerna om borgensplikt, personliga kvalifikationer etc.; tillstånd att åtaga sig utvandrares direkta befordring från danska (resp. is-

ländska) hamnar meddelas åter af högre myndighet (justitieministern resp. landshöfdingen) samt är knutet vid de villkor, denna myndighet finner skäl att uppställa. I Sverige (K. F. 1884, §§ 52—54) är redare (befälhafvare) för utvandrarfartyg, som utan agent såsom mellanhand vill bedriva utvandrartransport, icke underkastad de bestämmelser om koncession med därvid knutna villkor, som gälla för agent; det är i så fall tillfyllest att han vid hvarje fartygs afgång anmäler detta hos viss myndighet och för hvarje gång ställer viss säkerhet samt att han, i den händelse han är bosatt utomlands, inom riket befullmäktigar en syssloman.

Såsom häraf framgår, ligga i de ifrågavarande författningarna inga afsikter på en utvandringspolitik, som vid koncessionering af utländska utvandrarbefordrare vill gentemot dem göra gällande några som helst fordringar. De omnämnda »agenternas» civilrättsliga ansvarighet är uteslutande synpunkt, och i Sverige och Norge behöfva dessa »agenter» icke ens uppgifva den utländske redare, hvilken de i verkligheten, om än icke rättsgiltigt, företräda. I Danmark skall »agenten» visserligen uppgifva, om han har för afsikt att drifva rörelsen för egen eller för annans räkning, samt i senare fallet uppvisa sin fullmakt af det utvandrarbolag eller rederi, han företräder, och meddela polismästaren ett exemplar af dess stadgar eller offentligen utfärdade program (Lov 1868, § 4). Bakom denna bestämmelse torde dock så mycket mindre ligga tankar på någon gentemot de utländska redarne vid behof riktad politik, som tillståndet för agenterna i fråga skall meddelas af underordnade ortsmyndigheter, i motsats mot tillstånd för inländska redare (direkt befordring från danska hamnar), hvilken lagts i händerna på högre myndighet. I ingendera af de tre staterna har lagstiftningen fördenskull en från de västeuropeiska författningarna afvikande karaktär.

Schweiz. Den schweiziska utvandringslagen af år 1888 bildar öfvergången mellan de nyss omnämnda äldre utvandringsförfattningarna och de moderna utvandringslagarna. I ifrågavarande afseende har den icke någon fullt målmedveten afsikt: bland de villkor, vid hvilka patent åt utvandringsagenturer äro bundna, ingå icke uttryckligen några, som hafva afseende å de utländska redare, agenturerna hafva för afsikt att i verkligheten om än icke öppet representera. Dock äro agenturerna (Art. 9) skyldige att lämna alla begärda upplysningar om sitt förhållande till dessa redare, hvarjämte med den i Schweiz inrättade vidlyftiga apparaten för utvandringens öfvervakande inga omständigheter härutinnan torde vara vederbörande myndigheter obekanta. Af förbundslagens allmänna affattning framgår visserligen, att bakom densamma icke legat direkta planer på en af nationella intressen och skyddsintressen dikterad politik med gentemot redarne riktade koncessionsvägningar; men å andra sidan

utestänger författningen på intet vis regeringens handlingsfrihet i detta afseende. Detta framgår tydligast af författningens ställning till emigrantvärfning, för hvilken fråga senare i ett sammanhang skall redogöras; då den emellertid stadgar (Art. 3) att »Förbundsrådet äger rätt att återkalla det åt en agentur gifna patentet äfven i det fall, att denna tager befattning med ett kolonisationsföretag, med afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning», samt (Art. 10) »att Förbundsrådet i hvarje särskildt fall äger att afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag och agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag», så kan detta under vissa omständigheter innebära utestängandet af en utländsk redare från verksamhet inom republiken, då den schweiziska utvandringens intresse gör detta påkalladt.

Tyska riket, Italien, Ungern, Spanien. I dessa fyra länders utvandringslagar lägges, såsom omnämnts, ansvarigheten för den transoceanska befordringen på redarne, och dessutom tillämpas vid meddelande af koncession åt dem nya, i de äldre utvandringsförfattningarna icke förekommande synpunkter. Det är lämpligt, att in extenso anföra dessa lagar, i den mån de hafva afseende å de ansvarige företagarna vid befordringen, äfven om därmed följa en del af de speciella bestämmelser, för hvilka först i nästa afsnitt skall redogöras.

Tyska riket. *Gesetz über das Auswanderungswesen 1897.*

§ 1. Den som vill befordra utvandrare till utomtyska länder (företagare), måste härtill hafva tillstånd.

§ 2. Rikskansleren med instämmande af Förbundsrådet har att meddela eller vägra sådant tillstånd.

§ 3. Tillståndet kan i regel endast meddelas a) åt riksmedborgare, hvilka hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet; b) åt handelsbolag, inregistrerade föreningar och juridiska personer, hvilka hafva domicil inom riksområdet; åt öppna handelsbolag och kommanditbolag samt kommanditbolag på aktier dock endast i det fall, att deras personligen ansvarige delägare samtliga äro riksmedborgare.

§ 4. Utländska personer eller bolag, äfvensom sådana riksmedborgare, hvilka icke hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet, kunna endast erhålla tillståndet i fråga, om de a) bemyndiga någon inom riksområdet bosatt riksmedborgare såsom sin fullmäktige, hvilken i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen, har att rättsgiltigt representera dem gentemot myndigheter och private; b) underkasta sig tysk lag och tyska domstolar i alla rättstvister, som kunna uppstå vid utvandrarbefordringen.

§ 5. Före tillståndets meddelande har sökanden att ställa säkerhet till ett minsta belopp af femtiotusen mark och vid fall af afsedd transoceansk befordran visa att han är redare.

§ 6. Tillståndet meddelas blott för vissa bestämda länder, delar af sådana eller orter, och vid fall af transoceansk befordring blott för bestämda inskeppningshamnar.

§ 7. Vid meddelande af tillstånd till sådana tyska bolag, hvilka hafva till ändamål att kolonisera ett i transoceanska länder förvärfvadt gebit, är rikskansleren icke bunden af föreskrifterna i § 5. I öfrigt kunna af särskilda orsaker undantag medgifvas från föreskrifterna i § 5.

§ 8. Tillståndet berättigar företagaren till affärsrörelse inom hela riksområdet med den inskränkning, att han, såframt det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågan af upplysningar eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid utövande af sin affärsrörelse utom den kommun, där han har sitt affärsdomicil, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använder sig af de enligt § 11 o. följ. tillåtna utvandragerter.

§ 9. Företagaren kan utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. En sådan är erforderlig för affärsrörelsen i filialer. Efter företagarens död eller i den händelse han blir ställd under förmyndare, kan hans affärsrörelse högst sex månader fortsättas genom ställföreträdare.

Anställande af ställföreträdare erfordrar rikskanslerens tillstånd.

§ 10. Det åt företagaren gifna tillstånd kan med Förbundsrådets instämmande vid hvilken tid som helst inskränkas eller återkallas af rikskansleren. Tillstånd att anställa ställföreträdare kan af rikskansleren när som helst återkallas.

Ungern. *Gesetz-Artikel 1903.*

§ 5. Inrikesministern befullmäktigas att tidvis förbjuda utvandringen till en sådan stat eller ett sådant land, där utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet utsätts för allvarlig fara; hvilket förbud kan utfärdas öfverhufvud eller blott för personer med viss sysselsättning.

§ 6. Inrikesministern befullmäktigas att inskränka utvandringen till en eller flera vissa bestämda router, hvilka synas ändamålsenligast ur synpunkten af den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande.

§ 7. Den, som vill befatta sig med transport af utvandrare, måste härtill hafva tillstånd. Tillståndet meddelas af inrikesministern.

§ 8. Tillstånd kan meddelas 1:o åt inländska företagare, såväl private som bolag, då innehafvaren resp. de personligen ansvariga bolagsmedlemmarna och vid fall af aktiebolag styrelsens flertal äro ungerska statsborgare, såframt desamma icke till följd af förbrytelse eller förseelse stå under åtal, eller öfverhufvud ådömts frihetsstraff, eller icke varit straffade för en af vinningslystnad begången förbrytelse, förseelse eller öfverträdelse af denna lag och ingen befogad anmärkning gentemot dem med afseende å heder och tillförlitlighet finnes; 2:o åt utländska företagare, private eller bolag, a) om de inom det ungerska statsområdet anställa en där bosatt ungersk statsborgare såsom sin ställföreträdare, hvilken i utvandringsangelägenheter representerar dem med full rättsgiltighet och full ansvarighet gentemot myndigheter och enskilde; b) om de vid fall af under transporten uppkomna rättskonflikter underkasta sig ungerska lagar och ungerska domstolar.

§ 9. Den, som gör ansökan om sådant tillstånd, skall uppvisa att han är i stånd att ombesörja utvandrarens säkra befordring och på förhand ställa en kausion till ett minsta belopp af 100,000 kronor.

§ 10. Tillståndet meddelas blott för vissa länder, delar af länder eller enstaka orter; vid transoceansk befordring blott för vissa hamnorter.

§ 11. Företagaren är förpliktigad att till fastställelse förelägga inrikesministern sin transporttariff. Det är förbjudet att pålägga en transportafgift högre än den sålunda fastställda.

§ 13. Företagaren kan med inrikesministerns tillstånd utöfva sin affärsrörelse äfven genom en ställföreträdare, och likaledes upprätta filial. I filialen måste en ställföreträdare anställas. Med afseende å ställföreträdarens person är inrikesministerns tillstånd erforderligt.

§ 14. Ställföreträdare kan endast den vara, som a) är ungersk statsborgare, b) är bosatt inom det municipium resp. ett af de municipier, till hvilket resp. till hvilka hans verksamhet sträcker sig, c) icke står under förmyndare, kuratel eller konkurs, mot hvilken intet åtal för förbrytelse eller förseelse är inledt, som icke ådömts frihetsstraff, icke varit straffad för en af vinningslystnad begången förbrytelse eller för en öfverträdelse af lagen XXXVIII af år 1881 eller denna lag och mot hvilken ingen befogad anmärkning i afseende å heder och tillförlitlighet finnes.

§ 21. Såväl den åt transportföretagaren och hans ställföreträdare meddelade koncession som tillståndet att anställa fullmäktig kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återtagas. Koncessionen resp. tillståndet skall återtagas a) då vederbörande icke längre uppfyller de fordringar, som äro innehållna i § 8 resp. §§ 14 och 18; b) då sådana förhållanden visat sig, hvarur det framgår, att företagaren, hans ställföreträdare eller fullmäktige med afseende å affärsrörelsen är otillförlitlig. Koncessionen skall frångå utvidgningen äfven i det fall, att han icke inom 15 dagar efter anfordran kompletterat en genom lagliga afdrag uppkommen minskning i kautionssumman.

Italien. *Legge sulla emigrazione* 1901.

Art. 1, sista mom. Utrikesministern kan i samråd med inrikesministern för en viss tid förbjuda all utvandring till en viss trakt, då den allmänna ordningen så fordrar eller då utvandrarerna kan löpa stor fara till lif, frihet eller egendom.

Art. 13. Ingen äger rättighet att värfva eller taga handpenning af utvandrare, att borttinga eller sälja resebiljetter, för så vida han icke af Utvandringskommissariatet erhållit patent såsom utvandrarbefordrare (*vettore di emigranti*) samt dessutom ett särskildt tillstånd af samma kommissariat, försedt med tillbörliga garantier, då det är fråga om utvandrare med fri resa eller till hvilkas resa understöd lämnats eller hvilka på något sätt åtnjuta några förmåner eller blifvit värfvade.

Såvida de förfoga öfver sådana fartyg, som uppfylla de i Art. 32 omnämnda villkoren, kunna följande erhålla ofvannämnda patent, nämligen: a) inländska rederibolag; b) utländska rederibolag, erkända i riket enligt §§ 230 o. följ. af handelsbalken; c) inländska redare, ensamma eller i konsortier; d) utländska redare samt inländska och utländska befraktare.

Utländska rederibolags konstituerande handlingar skola inregistreras mot en fast afgift af lägst 500 lire, högst 3,000 lire. Handlingar rörande ökning i bolagskapitalet skola inregistreras mot en fast afgift, hvars belopp utgör samma andel af ofvannämnda registreringsavgift, som kapitalökningen utgör af det ursprungliga bolagskapitalet.

Åt utländska bolag, redare och befraktare kan patentet i fråga utfärdas endast om de till sin fullmäktige utnämna en inom riket bosatt italiensk statsborgare eller en lagligen konstituerad italiensk firma, och om de underkasta sig alla inrikes förordningar och reglementen i fråga om allt som rör utvandrarbefordringen och hvad därmed sammanhängar.

Patentet gäller för ett år och är för hvarje gång underkastadt en koncessionsavgift af 1,000 lire och bundet vid en borgenssumma, icke understigande 3,000 lire i ränta å statspapper, hvilken summa skall bestämmas af utrikesministern alltefter verksamhetens betydelse.

Ansökan om patent innesluter antagande af de villkor och förpliktelser, som på grund af denna lag tillkomma utvandrarbefordraren.

Utrikesministern kan, efter Utvandringsrådets hörande, genom motiveradt dekret vägra, inskränka eller återtaga patentet.

Art. 14. De transportafgifter, hvilka utvandarbefordrarne hafva för afsikt att taga af utvandarne, skola godkännas af Utvandringskommissariatet.

Senast den 15 november, den 15 mars och den 15 juli hvarje år skola utvandarbefordrarne inlämna sina förslag till kommissariatet. Detta skall godkänna afgifterna efter att hafva inhämtat utlåtande af handelsmarinens allmänna direktion och af handelskamrarna i de viktigaste italienska sjöstäderna samt efter att hafva fäst afseende vid upplysningarna från utvandringsinspektörerna och från de italienska handelskamrarna i utlandets hufvudcentra för italiensk utvandring samt vid de uppgifter om transportafgifterna från de förnämsta utländska hamnarna, hvilka de italienska konsulerna böra lämna i sina periodiska rapporter.

I fråga om de tarifförslag, som ej blifva godkända, är kommissariatet skyldigt att inbjuda utvandarbefordrarne att inom behörig tid inkomma till detsamma med sina skäl; därefter skall det öfversända alla handlingar tillika med sina egna motiverade förslag till sjöförvaltningskommissionen, som skall afgifva eget motiveradt utlåtande. Det skall därefter tillkomma utrikesministern att bestämma transportafgifterna efter transporterans beskaffenhet samt fartygens klass och hastighet.

Utrikesministern skall i fråga om såväl de tariffer, som blifvit godkända, som de, hvilka blifvit af honom fastställda, lämna meddelande till parlamentet i en särskild rapport, hvilken alla ofvannämnda utlåtanden och upplysningar skola biläggas.

I regel skall fastställandet af tarifferna ske hvar fjärde månad, d. v. s. den 1 januari, den 1 maj och den 1 september hvarje år, och tarifferna skola gälla under de fyra följande månaderna. Likväl kan, om så erfordras, på förslag af utvandarbefordrarne eller på initiativ af kommissariatet, ändring ske i tarifferna äfven under fyramånadersperioden, efter samma normer som vid fastställandet, och efter samma normer kunna äfven inom samma period tarifferna bestämmas för nya utvandarbefordrare. Tarifferna skola offentliggöras minst 14 dagar före deras tillämpande, och vid extra ändringar så fort därefter ske kan.

Kommissariatet skall kringlämna meddelande om de fastställda biljettpriserna till distriktskommittéerna och de lokala kommittéerna¹ samt äfven delgifva dem transportanbud till billigare priser från alla de utvandarbefordrare, hvilka därom anhålla, och till hvilka kommittéerna kunna hänvisa utvandarne genom utvandringsinspektörerna, ifall utvandarbefordraren saknar ombud på platsen.

Om någon utvandarbefordrare fordrar högre betalning än efter de godkända och bestämda tarifferna, eller om han vägrar att befordra utvandarne efter de fastställda priserna, fräntages honom hans patent, och sådant kan ej ånyo beviljas honom annat än genom beslut af utrikesministern.

Utvandarbefordrare få icke höja de befodringsafgifter för utvandarne, som redan blifvit offentliggjorda eller som fixerats i resekontraktet eller däremot svarande öfverenskommelse. Om han vill nedsätta ett redan tillkännagifvet eller öfverenskommet pris, skall denna nedsättning utsträckas till alla utvandarne, som medfölja.

Art. 15. Om utvandarbefordrarne sammansluta sig och vägra att befordra utvandarne för de godkända eller bestämda afgifterna, kan regeringen

¹ Se sid. 170.

bemyndiga de lokala kommittéerna att i allt fullgöra utvandrarbefordrarnes ombuds åligganden; den kan genom särskilda koncessioner bemyndiga andra bolag, redare eller befraktare af utvandrarfartyg, såväl italienska som utländska, att befordra utvandrare; den kan tillåta dessas öfverflyttande till andra fartyg i utländska hamnar på denna sidan om oceanen och vidtaga alla andra lämpliga åtgärder till utvandringens skyddande.

När ofvanstående fall inträffar, skall patentet fråntagas utvandrarbefordraren och kan icke på nytt beviljas honom annat än efter motiveradt beslut af ministerkonseljen.

Om saken återupprepas, indrages patentet för beständigt.

Art. 25. Trots hvarje däremot stridande öfverenskommelse är utvandrarbefordraren skyldig (förutsatt att fartyget på återresan anlöper någon italiensk hamn) att på föranstaltande och begäran af en kunglig legations- eller konsulttjänsteman för ett pris af två lire om dagen inkl. vivre befordra de nödställda italienare, hvilka af någon anledning återvända till fäderneslandet; detta till ett antal af tio hela platser på de fartyg, som mäta mindre än 1,000 tons, med ökning af en för hvarje 200 tons eller bräkdal däraf utöfver de 1,000, intill ett antal af 30. Barn i en ålder af öfver 3 men under 12 år betala en lire om dagen; de under 3 år resa fritt.

Spanien. *Ley de Emigración* 1907.

Art. 15. Regeringen kan med hänsyn till den allmänna ordningen eller på grund af ovanliga risker för emigranterna, af eget initiativ eller på förslag af Öfverstyrelsen, temporärt förbjuda emigrationen till vissa länder eller områden.

Då ej viktiga orsaker hindra detsamma, skall statsrådet in pleno dessförrinnan höras i alla de fall, då det angår förbud, beroende af den allmänna ordningen.

Art. 22. De fartygsägare eller redare, som vilja utöfva verksamhet med emigranttransport, äro skyldiga att förskaffa sig tillståndsbevis, hvilket inrikesministern skall utfärda, sedan Öfverstyrelsen för emigrationen blifvit hörd.

För att erhålla sagda tillståndsbevis erfordras:

1:o Att redaren är spansk medborgare och är bosatt i Spanien.

Då det är fråga om juridiska personer, är det tillräckligt att styrelsemedlemmarna hafva sagda nationalitet och bostad.

2:o Att om redaren ej är spanjor eller är bosatt utrikes, han befullmäktigar en i Spanien bosatt spansk undersåte att vara hans syssloman i hvad som angår emigrantbefordran och att öfvertaga redarens ansvar enligt denna lags föreskrifter.

Redaren, i första fallet, eller hans syssloman i det andra, äro skyldiga att innan de göra bruk af sin fullmakt, ställa garanti för ett belopp af 50,000 pesetas i emigrationskassan.

Utländska fartygsägare eller redare, eller deras sysslomän, äro skyldiga att förse sig med ett patent, utställt af Öfverstyrelsen för emigrationen och för hvilket de skola erlägga en årlig afgift, som ej skall understiga 1,000 och ej öfverstiga 3,000 pesetas. Regeringen skall, efter meddelande från Öfverstyrelsen för emigrationen, bestämdt angifva den afgift, som må uppbäras; hvarvid hänsyn skall tagas till tonnaget hos de fartyg hvarje fartygsägare ämnar använda för emigrantbefordran.

Art. 26. De garantier, som fartygsägare eller redare och konsignatörer ställt, utgöra en borgen för den ansvarighet, som kan uppstå af deras respektive, denna lag underkastade åtgöranden.

Fartygsägarnes eller redarnes garantier utgöra dessutom en underborgen för konsignatörernas ansvarighet.

De nämnda garantierna kunna utgöras af penningar eller statspapper; gällande i det senare fallet för dessas värdering den notering som officiellt an-
gifves.

Art. 27. Om fråga uppstår att taga ställd garanti helt eller delvis i an-
språk, äro fartygsägare, redare och konsignatörer skyldiga att ingifva svarom-
mål inom den tid, som reglementet bestämmer.

Reglementet skall äfvenså fastställa, inom hvilken tid återställandet af
garantierna skall äga rum samt villkoren därför.

Art. 28. Tillståndsbevisen, utfärdade åt fartygsägare, redare och konsigna-
törer, kunna annulleras, då dessa bevisligen begå allvarliga brott vid utöf-
vande af sin rörelse, eller om de ej ställa sig till efterrättelse de villkor, som
denna lag föreskrifver, äfvensom då regeringen på grund af Art. 15 förbjuder
emigration.

Art. 31. Fartygsägare eller redare och konsignatörer, eller öfverhufvud
alla personer, som hafva att göra med emigrantbefordran, skola i enlighet med
denna lag vara underkastade spansk lagstiftning och spanska domstolar i
hvilka som helst judiciella eller extrajudiciella frågor, som sagda befordran
må kunna förorsaka.

Äfven är underförstådt, att då de i hvarje fall afstå från behörigt forum,
underkasta de sig det som representeras af respektive emigrationskommissio-
ner, i hvad som angår kontrakterade skyldigheter, och det af spanska rege-
rings- eller rättsliga myndigheter, i hvad som angår icke kontrakterade.

Likaledes äro de underkastade den inspektion, som denna lag föreskrifver.

Art. 34. Emigrantagentur är förbjuden i alla spanska territorier. Af
denna orsak kan ingen, vare sig spanjor eller utlänning, ägna sig åt denna
rörelse.

Art. 46. Fartygsägare och redare med tillstånd till emigrantbefordran
äro skyldiga att till halfva priset återbefordra till hemlandet ett antal emi-
granter, som ej må öfverstiga 20 % af det antal, som blifvit befordrade till
vederbörligt land under näst föregående kvartal.

Reglementet skall föreskrifva om sättet hvarpå denna bestämmelse skall
göras gällande gentemot rederifirmor, vilkas fartyg under återresan ej an-
löpa Spanien.

Det framgår utaf denna sammanställning af de fyra moderna ut-
vandringslagarnas ställning följande. I de äldre, af den liberala
ekonomiska politiken dikterade väst- och nordeuropeiska utvandrings-
författningarna var den enda förekommande synpunkten utvandrar-
fartygens tillfredsställande beskaffenhet och utrustning samt utvandrar-
nes intressens skyddande gentemot befordrarne. För detta ändamål
var det nödvändigt, dels att lagstadga om utvandrarfartygen, dels
att i hvarje fall viss person uti mellan utvandrarne och utvandrar-
befordrarne uppkommande tvistigheter kunde göras civilrättsligt an-
svarig samt åläggas att ställa erforderlig säkerhet. I många fall blefvo
dessa personer icke redarne af utvandrarfartygen, utan vissa mellan-
händer mellan dem och utvandrarne. Endast i det fall, att redarne
själfva afslutade resekontrakt med utvandrarne, träffades de af de bestäm-
melser, hvilka eljest hade afseende å mellanhänderna i fråga (i Sve-
rige dock visst undantag äfven härifrån). Bakom denna allmänna
ståndpunkt hos lagstiftningen lågo inga tankar på en nationell politik

i vidsträcktare mening. Orsaken härtill var det historiska förhållande, att af de tvenne länder, som till en början gingo i spetsen för utvandringslagstiftningen, det ena, nämligen England, af särskilda orsaker alltid fört en utvandringsbefrämjande politik och ansett sina nationella intressen bäst gagnas genom uppkomsten af största möjliga antal utvandrarlinjer med i in- och utlandet möjligast oinskränkta affärsrörelse, medan det andra, nämligen Frankrike, icke haft en mera aktuell utvandringsfråga. Inom dessa båda länder har fördensskull en restriktiv politik gentemot vare sig inländska eller utländska utvandringsrederier icke behöft ifrågasättas, till hvilken åskådning jämväl bidragit den västeuropeiska liberalismen öfverhufvud.

För den nyare utvandringslagstiftning åter, till hvilken den schweiziska förbundsagen bildar öfvergången och som i den italienska utvandringslagen fått sin mest omfattande gestaltning, hafva de ofvannämnda synpunkterna om tillbörligt utvandrar skydd vunnit beaktande i än högre grad än i de äldre författningarna. Samtidigt har det emellertid ansetts nödigt att utvidga lagstiftningens uppgifter utöfver dem, hvilka af den äldre liberala politiken ansågos tillfyllest, samt starkare tillvarataga den inhemska utvandringens intressen gentemot inländska, men i all synnerhet utländska utvandrarbefordrare. De principer, som i de tyska, italienska, ungerska och spanska lagarna därvid följts, äro följande:

A) Själfständiga företagare vid transoceansk befordring, som icke äro redare, böra uttryckligen förbjudas; alltså såväl utvandringsförmedlare med karaktären af de i England förekommande »passage brokers» som för den transoceanska befordringen civilrättsligt ansvarige »agenter» af det i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige förekommande slag (jfr den tyska lagen § 5, sista punkten; den italienska lagen Art. 13, andra punkten; den ungerska lagen § 9, första punkten, jämte Zirk.-Ver. 1904 § 8, näst sista punkten; den spanska lagen Art. 22, 34). Kontrakt om utvandrarbefordring böra avslutas i redares namn, och det civilrättsliga ansvaret bör sålunda hvila på dem. Redarne böra fördensskull underkastas de villkor i afseende å personliga kvalifikationer, å sin beskaffenhet som juridiska personer, å koncessionsplikt, ställande af säkerhet etc., hvilka ansvariga utvandrarbefordrare i den europeiska lagstiftningen i allmänhet äro underkastade; äro de af utländsk nationalitet eller hafva de sitt affärsdomicil i utlandet, böra de dessutom inom riket hafva en inländsk syssloman samt underkasta sig inländsk lag och inländska domstolar i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen.

B) Den koncession, som meddelas redarne, skall vara underkastad den s. k. specialiseringsprincipen, d. v. s. gälla endast i afseende å vissa transoceanska länder eller delar af sådana eller enstaka orter samt

i afseende å vissa bestämda inskeppningshamnar (jfr den tyska lagen § 6; den ungerska lagen § 10).

C) Koncessionen skall kunna *vägras* och *återkallas* (jfr den tyska lagen §§ 2, 10; den italienska lagen Art. 13, sista citerade punkten; den ungerska lagen § 21; den spanska lagen Art. 28). Det är i den allmänna öfversikten framhållet, att dylik vägran eller återkallande af koncession har en betydligt vidsträcktare innebörd än en motsvarande åtgärd i stater med äldre författningar, äfven om orsakerna äro desamma. Vägran eller återkallande af koncession för de i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige och Schweiz förekommande ansvarige utvandrarbefordrarne betyder nämligen i alla de fall, då dessa äro andra personer än redarne, icke ett utestängande af dessa senare verksamhet inom landet. Det blir endast den ifrågavarande mellanhanden, som däraf träffas, och det ligger i författningarna intet hinder för att redaren genom en ny mellanhand fortfar med sin verksamhet. Detta har så mycket väsentligare betydelse, som förhållandet att redaren utöfvar sin verksamhet genom mellanhand äger rum i alla de fall, då redaren är utlänning, d. v. s. i alla de fall, då nationella fordringar gentemot honom kunna vara mest af behovet påkallade. Om åter, såsom i de nya utvandringslagarna, koncessionsplikten med därvid knutna villkor hvilat på redaren personligen, betyder en vägrad eller återkallad koncession ett ovillkorligt utestängande af honom från all affärsrörelse inom landet; och den risk, detta innebär, möjliggör tillämpandet gentemot honom af strängare fordringar såväl i afseende å utvandrarnes som de nationella intressenas tillvaratagande. Äfven innebär en dylik anordning väsentligt större säkerhet för att utvandrarbefordraren icke i sin affärsrörelse öfverträder författningarnas bestämmelser, hvilken fråga särskildt i afseende å faran för emigrantvärfning spelar en hufvudroll.¹

Bland de orsaker, hvilka i de nya utvandringslagarna kunna föranleda koncessions vägran eller återkallande, äro i första hand bristande uppfyllande af bestämmelserna om redarnes personliga kvalifikationer, beskaffenhet såsom juridiska personer, skyldigheter i afseende å kautionen etc. Dessa orsaker äro desamma som de, hvilka i de europeiska författningarna i allmänhet kunna föranleda vägran eller återkallande af tillstånd åt ansvarig befordrare. Förutom detta kan emellertid en sådan åtgärd göras berättigad af ytterligare andra skäl, nämligen (jfr den italienska lagen Art. 1; den ungerska lagen § 5; den spanska lagen Art. 15) då den trakt, dit utvandrarne skola befordras, enligt vederbörande högsta myndighets uppfattning är vådlig för utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet samt (jfr den

¹ Se kap. X.

ungerska lagen § 6) då den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande göra det lämpligt att lägga utvandartransporten i händerna på andra redare. Dessa båda synpunkter, hvilka, om de äfven icke i den tyska rikslagen äro uttryckligen uttalade, dock äfven där äro afsedda att af rikskansleren beaktas, beteckna ett af de moderna utvandringslagarnas väsentligaste framsteg utöfver de äldre liberala utvandringsförfattningarna. Det har med dessa bestämmelser varit afsedt att principiellt fastslå, *dels* att utvandringsstaten icke tillgodosett utvandrarskyddets kraf genom att enbart mot *inländska* redare göra gällande vissa garantier och rörande *inländska* utvandarfartyg träffa vissa bestämmelser, *dels* att dessa kraf icke heller äro tillgodosedda med utvandrarnes skyddande enbart under själfva transporten, och *dels* att jämte utvandrarnes personliga intressen äfven utvandringslandets allmänna intressen böra bevakas. Den första synpunkten är så mycket naturligare, som flera utvandringsstater icke hafva inländska utvandringslinjer och deras lagstiftning om utvandarfartyg därför saknar betydelse. Det finnes för ett utvandringsland skäl redan ur utvandrarskyddets synpunkt att från verksamhet inom detsamma utestänga en utländsk redare, när befogade anmärkningar kunna riktas mot hans fartygs beskaffenhet och utrustning, beskaffenheten af de emigranthotell i utländska genomfartshamnar, med hvilka han står i förbindelse, och i allmänhet mot hans behandling af utvandrarne. Om emellertid redan förhållanden under transporten kunna motivera en sådan åtgärd, så finnes så mycket större skäl därtill, då utvandringen i fråga är öfverhufvud för utvandrarnes välfärd vådlig. I afseende å denna principiellt grundläggande fråga hänvisas till den allmänna redogörelsen. Detta sistnämnda skäl är emellertid nära förbundet med krafvet på tillvaratagande af utvandringslandets nationella intressen, då, såsom i den allmänna redogörelsen likaledes utvecklats, en af de moderna utvandringspolitikens uppgifter är den oundvikliga utvandringens ledande till trakter, där den kommer hemlandet bäst till godo, hvilket åter har utvandrarnes andliga och ekonomiska välfärd till förutsättning. Slutligen kan en politik med vägrande af koncession åt utländska redare i vissa fall göras berättigad ur synpunkten af den inländska sjöfartsnäringsens främjande; en synpunkt, som för de tyska och ungerska lagarnas formulering varit medbestämmande.

D) I den italienska utvandringslagen har förutom tillvaratagandet af ofvannämnda synpunkter försök gjorts med ett ytterligare synnerligen omfattande statligt ingripande i utvandarbefordringen. Utgående från en allmänt utvandringsvänlig hållning, har nämligen den italienska lagstiftningen ställt de transoceanska rederiernas hela tariffpolitik under statlig kontroll och ledning. Afsikten härmed har varit att söka förhindra biljettprisernas otillbörliga stegring, i ändamål

såväl att skydda utvandrarne personliga ekonomiska intressen som att förebygga ett af högre öfverfartspris förorsakadt försvårande af utvandringen. Rörande det sätt, hvarpå man ansett sig vinna detta ändamål, hänvisas till utdraget ur lagen ofvan (Art. 14, 25), hvarvid endast är anledning påpeka de otillfredsställande bestämmelser, hvilka i händelse af trustbildning mellan utvandringsrederierna äro afsedda att tillämpas. I öfrigt hänvisas i afseende å denna punkt till den allmänna redogörelsen.

E) I de italienska och spanska utvandringslagarna äro redarne förpliktigade att i enlighet med vissa bestämmelser återbefordra utvandrade personer till hemlandet.

VIII. Närmare bestämmelser om ansvariga utvandrarbefordrare.

I detta afsnitt skall redogöras för utvandringslagstiftningens ställning i detalj till de ansvariga utvandrarbefordrarna. Dessa äro, såsom framhållits i VI, följande: i England *dels* redarne (befraktarne, befälhafvarne) af utvandrarfartygen, hvilka äro ansvariga för den transoceanska befordringen, *dels* mäklarne (passage brokers), hvilka äro ansvariga för de förbindelser, hvilka de ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarbefordringen; i Frankrike och Belgien utvandringsentreprenörer, vare sig redare eller icke; i Nederländerna företagare vid utvandrarbefordring, vare sig redare eller icke, och hvilka äro af två särskilda slag, nämligen sådana som åtaga sig utvandrarens befordran till främmande världsdel samt sådana som åtaga sig deras befordran till genomfartshamn i Europa; i Danmark, Norge och Sverige *dels* de såsom utvandrara genter betecknade personer, *dels* redare (befraktare, befälhafvare) af utvandrarfartyg, hvilka utan agent såsom mellanhand bedriva utvandrarbefordring; i Schweiz *dels* utvandringsagenturer, *dels* resebyråer; i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien de företagare vid utvandrarbefordring, hvilka med i Tyska riket visst undantag vid transoceansk befordring måste vara redare (befraktare) af utvandrarfartyg. De i Tyska riket tillåtna agenter till redarne samt de i Spanien tillåtna konsignatörerna äro visserligen, i motsats mot hvad i alla andra stater är fallet, ansvariga för de förbindelser, hvilka de ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarbefordringen, men torde dock lämpligen böra i nästa afsnitt sammanföras med agenter i öfriga stater.

Dessa ofvannämnda ansvariga utvandrarbefordrare skola för vinnande af korthet benämnas *expedienter*. De äro, allteftersom de äro redare eller icke, af väsentligt olika karaktär, men hafva det

gemensamma kännetecken, att de äro själfständiga företagare, hvilka icke äro sysslomän till andra personer utan äro själfva ansvariga för sina vid utvandartransporten ådragna civilrättsliga förbindelser. I alla stater, utom Tyska riket, äro de äfven ansvariga för sina agents (underagents) handlingar. Flera hufvudsakliga bestämmelser, som hafva afseende å dem, äro för Tyska rikets, Italiens, Ungerns och Spaniens vidkommande redan refererade i VII, men af dessa komma en del att i föreliggande sammanhang på nytt anföras.

De här afsedda bestämmelser om ansvariga expedienter äro a) om koncessionsplikt, b) om vid expedientens person (juridiska person) fästade villkor, c) om afgifter, ställande af säkerhet och tagande af försäkring, d) om villkor, som i öfrigt göras gällande vid koncessions meddelande.

Koncessionsplikt.

England. Redare (befraktare, befälhafvare) af utvandararfartyg äro icke underkastade skyldighet att begära samt erhålla koncession till utvandarbefordring. — »Passage brokers» åter skola (M. Sh. A. 1894, § 342 b) hafva erhållit licens för den tid, de äro verksamma såsom sådana. Denna licens meddelas (§ 343) af »the licensing authority» på den ort, där sökanden har sin verksamhet. Nämnda myndighet är inom London samt på Irland: the justices of the peace; i England utom London: the council of a county borough or county district; i Skottland: sheriffen. Board of Trade skall (§ 343), för att licensen skall kunna erhållas, minst 14 dagar förut hafva erhållit meddelande af sökanden, att han ämnar ingifva dylik ansökan; likaledes skall Board of Trade erhålla meddelande om licensens beviljande samt, i fall af förverkande, om detta förhållande. — Licensen gäller (§ 344), såframt den icke dessförinnan förverkas, till den 31 januari året efter det år, då den meddelats; den kan genom domstolsutslag när som helst förklaras förverkad, då mäklaren öfverträd lagens i fråga bestämmelser. — **Frankrike.** Utvandringsexpedienter skola (L. 1860, Art. 1; D. 9 mars—6 april 1861, Art. 3) hafva erhållit autorisation af ministern för jordbruk, handel och offentliga arbeten. Autorisationen gäller icke för bestämd tid; den kan emellertid af ministern, vid fall af grof öfverträdelse, när som helst återkallas. — **Belgien** (L. 1876, Art. 1; Régl. 1905, Art. 13). Utvandrings-expedienter skola hafva erhållit autorisation af ministern för utrikes ärendena, hvilken dessförinnan skall hafva inhämtat den för utvandringens öfvervakande förordnade inspektionskommissionens mening. Autorisationen kan af ministern vid fall af grof öfverträdelse temporärt eller definitivt tagas tillbaka, sedan nyssnämnda kommission dessförinnan uttalat sig. — **Nederländerna.** Utvandringsexpedienter, såväl de, hvilka åtaga sig utvandrares befordring till ort utom Europa (W. 1869, Art. 4), som de, hvilka åtaga sig utvandrares befordring till europeisk genomfartshamn (W. 1869, Art. 11), äro icke skyldiga att begära samt erhålla formell koncession. Sedan det i författningarna föreskrifna villkor om ställande af säkerhet iakttagits, anses koncessionen i och med detta gifven. — **Danmark** (L. 1868, §§ 1—4). Ingen får uppträda som utvandaragent utan särskildt därtill meddeladt tillstånd. Tillstånd att befordra utvandrare direkt från danska sjöhamnar kan blott meddelas af justitieministern. Tillstånd att åtaga sig utvandrares befordring öfver utländska europeiska hamnar meddelas af polismästaren på den ort, hvarest sökanden är bosatt. Om tillståndet, som ej är ställt på viss tid, missbrukas, särskildt genom att medelst osanna före-

speglingar värfva utvandrare, kan det när som helst återkallas af den myndighet, som meddelat detsamma. — Alla spörsmål, som röra meddelandet af tillståndet i fråga, kunna emellertid (§ 6) dragas under justitieministerns afgörande. — Norge. (L. 1869, §§ 1, 4, 5, 11). Utvandringsexpedienter (utvandringsagenter samt redare, befraktare och befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand) skola hafva skriftligt tillstånd af polismästaren på den ort, hvarest expedienten har sitt hufvudkontor eller hvarifrån hans verksamhet i öfrigt utgår. Tillståndet gäller till den 31 dec. det år, då det är meddeladt, och kan dessutom af polismästaren när som helst återkallas. Polismästaren skall till vederbörande regeringsdepartement insända meddelande om hvart och ett meddeladt eller återkalladt tillstånd af ifrågavarande slag. — Sverige. (K. F. 1884, §§ 1—3, 53—54). Utvandrarsagent skall hafva tillstånd af kungl. kommerskollegium. Detta gäller intill utgången af det år, hvarunder det blifvit utfärdadt, och äger kommerskollegium äfven före nämnda tid, att i händelse omständigheterna därtill föranleda, återkalla tillståndet. — Redare och befälhafvare å utvandrarfartyg åter, vare sig de befordra utvandrare med eller utan agent såsom mellanhand samt vare sig de äro utlänningar eller icke, äro icke skyldige att därtill begära och erhålla tillstånd. — Schweiz. (B.-G. 1888, Art. 2, 3). Den som vill befatta sig med affärsässig befordring af utvandrare eller med affärsässigt försäljande af resebiljetter, måste härtill hafva ett af Förbundsrådet utfärdadt patent. Förbundsrådet äger rättighet att återtaga detta, när innehafvaren icke längre uppfyller vissa föreskrifna fordringar (Art. 3, mom. 1—3) eller gör sig skyldig till svår och upprepad öfverträdelse af lagens föreskrifter eller befattar sig med ett kolonisationsföretag, med afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning. — Då en agent (resp. innehafvare af resebyrå) vill afstå från sitt patent, skall han göra anmälan därom till Förbundsrådet och återställa patentet till detsamma. — Tyska riket. Jfr VII. (G. 1897, §§ 1—2, 10, 39). Tillstånd till utvandrarsbefordring är erforderligt och meddelas af rikskanslern med instämmande af Förbundsrådet. Tillståndet kan af rikskanslern med Förbundsrådets instämmande när som helst inskränkas eller återkallas. Viss myndighets, »Beirat für das Auswanderungswesen»,¹ mening skall inhämtas af rikskanslern vid tillstånds meddelande åt vissa utvandringsföretagare samt vid tillstånds inskränkning eller återkallande. — Ställföreträdare till utvandringsföretagare skall hafva tillstånd af rikskanslern. Detta tillstånd kan af rikskanslern när som helst återkallas. — Ungern. Jfr VII. (Ges.-Art. 1903, §§ 7, 13, 21). Tillstånd till utvandrarsbefordring är erforderligt och meddelas af inrikesministern. Det kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återkallas. Tillståndet skall återkallas, då vederbörande icke längre uppfyller vissa fordringar (§§ 8, 14, 18); då sådana förhållanden visat sig, hvarur det framgätt, att vederbörande med afseende å affärsrörelsen är otillförlitlig; då minskning i borgenssumman icke inom 15 dagar efter befallning härom, ånyo ersättes. — Ställföreträdare till utvandringsföretagare skall likaledes hafva tillstånd af inrikesministern. I afseende å dess återkallande och anledningar härtill gälla samma bestämmelser, som för utvandringsföretagarna. — Italien. Jfr VII. (L. 1901, Art. 13—15). Utvandringsföretagare skall hafva sökt och erhållit patent af Utvandringskommissariatet. Patentet gäller för ett år; det kan emellertid af utrikesministern efter Utvandringsrådets hörande, genom motiveradt dekret vägras, inskränkas eller återkallas. Rörande anledningarna härtill, se VII, sid. 100—101. Spanien. Jfr VII. (Ley

¹ Se sid. 166.

1907, Art. 22, 28). De fartygsägare eller redare, som vilja utöfva verksamhet med utvandartransport, äro skyldiga att förskaffa sig tillståndsbevis, hvilket inrikesministern skall utfärda, sedan Öfverstyrelsen för emigrationen blifvit hörd. Utländska fartygsägare eller redare eller deras ställföreträdare utom riket äro dessutom skyldiga att förse sig med patent, utställt af Öfverstyrelsen för emigrationen. — Ofvannämnda tillståndsbevis kunna annulleras, då redarne bevisligen begå allvarliga brott vid utöfvandet af sin rörelse eller ej ställa sig de villkor till efter rättelse, som lagen föreskrifver, äfvensom då regeringen på grund af Art. 15 förbjuder emigration till viss trakt.

Det framgår häraf: A) De ansvariga expedienterna vid utvandarbefordring skola i de flesta länder hafva *koncession*. Undantag består i Nederländerna för alla ansvariga expedienter samt i England för redare (befraktare, befälhafvare) af utvandarfartyg och i Sverige för redare (och befälhafvare) af utvandarfartyg. B) Koncessionen meddelas i Frankrike, Belgien, Sverige, Schweiz, Tyska riket, Ungern, Italien och Spanien af regeringsmyndighet eller annan central administrativ myndighet, i England (för mäklarne), Danmark och Norge af ortsmyndighet; i Danmark dock med det undantag, att koncession till direkt befordring meddelas af regeringsmyndighet samt att ortsmyndigheternas åtgärder äfven i annat fall kunna där öfverklagas. C) Koncessionen meddelas på obestämd tid i Frankrike, Belgien, Danmark, Schweiz, Tyska riket, Ungern och Spanien; på bestämd tid (på ett år eller till efterföljande 31 dec. eller 31 jan.) i England, Norge, Sverige och Italien. D) Koncessionen kan i alla länder, där den erfordras, när som helst återkallas; i England (för mäklarne) först efter domstols beslut; i öfriga länder af den myndighet, som beviljat koncessionen, eller af annan högre administrativ myndighet. E) De orsaker, som kunna föranleda koncessions inskränkning eller återtagande, äro författningsöfverträdelser i allmänhet (England); grof öfverträdelse (Frankrike, Belgien, Schweiz, Spanien); missbruk af tillståndet, i synnerhet genom emigrantvärkning (Danmark); då omständigheterna därtill föranleda (Sverige). Att koncessionen dessutom skall återkallas (resp. vägras), då vederbörande icke uppfyller de i författningarna innehållna fordringar rörande personliga kvalifikationer, säkerhetens storlek och beskaffenhet m. m., är i alla författningar underförstådt; uttryckligen utsagdt är det blott i de schweiziska, ungerska och spanska lagarna. Hvad slutligen beträffar de särskilda synpunkter, som i de nyaste utvandringslagarna göras gällande vid koncessionens meddelande, vägrande och återkallande, hänvisas till VII.

Vid expedientens person (juridiska person) fästade villkor.

England. Författningarna omnämna inga villkor rörande redarnes eller mäklarnes personliga kvalifikationer. **Frankrike.** Författningarna omnämna inga villkor af denna art. **Belgien.** Régl. 1905, Art. 13. Expedienten skall

hafva sitt domicil i Belgien. Art. 57. Det är förbjudet för hvarje statens, provinsens eller kommunens funktionär, tjänsteman eller agent att direkt eller indirekt vara intresserad i rörelse med emigrantbefordring. — I öfrigt omnämna författningarna inga villkor af denna art. **Nederländerna.** Författningarna omnämna inga villkor af denna art. **Danmark.** Utvandrarent skall (L. 1868, § 2) vara myndig och hafva god frejd, vara bosatt i Danmark samt hafva varit bosatt därstädes i fem år; från den sistnämnda bestämmelsen kan dock justitieministern medgifva undantag. — Vid direkt befordring kan justitieministern (§ 3) uppställa sådana villkor äfven i afseende å expedientens person (juridiska person), som han anser nödvändiga för utvandarnes skydd. **Norge.** Författningarna omnämna inga villkor af här afsedda art. **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 2, 54). Utvandrarent får utöfva sin rörelse blott i eget namn, men ej med begagnande af firma. Tillstånd att vara utvandrarent må ej meddelas annan än här i riket bosatt man, som är svensk undersåte, äger medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet och i öfrigt finnes lämplig. — I afseende å redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilken drifver utvandrarbefordring utan agent såsom mellanhand och hvilken icke är bosatt i Sverige, är stadgadt, att han skall för någon i riket bosatt man utfärda skriftlig fullmakt att utan inskränkning tala och svara i afseende å de ersättningsanspråk, som kunna af utvandrare eller annan därtill behörig person framställas. I öfrigt är om redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg i föreliggande afseende intet stadgadt. **Schweiz.** (G. 1888), Art. 2, 3. Patent att åtaga sig utvandreres befordran få endast meddelas åt sådana agenter eller fullmäktige för agenturbolag, hvilka hafva god frejd och medborgerligt förtroende, äro förtrogna med ifrågavarande affärsrörelse och i stånd att ombesörja utvandreres säkra befordring¹ samt hafva fast domicil inom republiken. Om en utvandringsagentur bedrifves af ett bolag, skall bolagsordningen eller en bevitnad afskrift af densamma ingifvas till Förbundsrådet samt namnet meddelas å den för affärsrörelsen befullmäktigade personen; äfven bör hvarje ändring härutinnan meddelas. — Utvandringsagenterna (och deras underagenter) få icke stå i vare sig tjänste- eller något annat afhängighetsförhållande till ett transoceanskt ångbåtsbolag eller järnvägsbolag. Art. 6. Agenterna (och underagenterna) få icke vara ämbetsmän eller anställda i statens tjänst. **Tyska riket.** Jfr VII. (G. 1897). §§ 3—4. Tillstånd till utvandrarbefordring kan i regel endast meddelas a) åt riksmådborgare, hvilka hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet; b) åt handelsbolag, inregistrerade föreningar och juridiska personer, hvilka hafva domicil inom riksområdet; åt öppna handelsbolag och kommanditbolag samt kommanditbolag på aktier dock endast i det fall, att deras personligen ansvariga delägare samtliga äro riksmådborgare. Utländska personer eller bolag, äfvensom sådana riksmådborgare, hvilka icke hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet, kunna endast erhålla tillståndet i fråga om de a) bemyndiga någon inom riksområdet bosatt riksmådborgare såsom sin fullmäktige, hvilken i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen, har att rättsgiltigt representera dem gentemot myndigheter och private; b) underkasta sig tysk lag och tyska domstolar i alla rättstvister, som kunna uppstå vid utvandrarbefordringen. Expedienten skall (§ 5) vid transoceansk befordring visa att han är redare; visst undantag därifrån kan (§ 7) af rikskanslaren göras. Expedienten kan (§ 9) utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. Efter expedientens död eller i den händelse han blir ställd under förmyndare, kan hans affärsrörelse högst sex månader fortsättas genom

¹ Innebörden af denna bestämmelse, då ju vederbörande icke äro redare eller stå i något lagstadgadt förhållande till sådana, synes tvetydig.

ställföreträdare. **Ungern.** Jfr VII. (Ges.-Art. 1903). § 8. Tillstånd till utvandrarbefordring kan meddelas 1:o åt inländska företagare, såväl private som bolag, då innehafvaren resp. de personligen ansvariga bolagsmedlemmarna och vid fall af aktiebolag styrelsens flertal äro ungerska statsborgare, såframt desamma icke till följd af förbrytelse eller förseelse stå under åtal, eller öfverhufvud ådömts frihetsstraff, eller icke varit straffade för en af vinningslystnad begången förbrytelse, förseelse eller öfverträdelse af denna lag och ingen befogad anmärkning gentemot dem med afseende å heder och tillförlitlighet finnes; 2:o åt utländska företagare, private eller bolag, a) om de inom det ungerska statsområdet anställa en där bosatt ungersk statsborgare såsom sin ställföreträdare, hvilken i utvandringsangelägenheter representerar dem med full rättsgiltighet och full ansvarighet gentemot myndigheter och enskilde; b) om de vid fall af under transporten uppkomna rättskonflikter underkasta sig ungerska lagar och ungerska domstolar. Vid transoceanisk transport skall (Zirk.-Ver. 1904, § 8) den som söker tillstånd till utvandrarbefordring gifva noggranna upplysningar om sin egenskap af redare. — Expedienten kan (Ges. Art.-1903, §§ 13—14) utöfva sin affärsrörelse genom ställföreträdare. Ställföreträdare kan endast den vara, som a) är ungersk statsborgare, b) är bosatt inom det municipium resp. ett af de municipier, till hvilket resp. till hvilka hans verksamhet sträcker sig, c) icke står under förmyndare, kuratel eller konkurs, mot hvilken intet åtal för förbrytelse eller förseelse är inledt, som icke ådömts frihetsstraff, icke varit straffad för en af vinningslystnad begången förbrytelse eller för en öfverträdelse af lagen XXXVIII af år 1881 eller denna lag och mot hvilken ingen befogad anmärkning i afseende å heder och tillförlitlighet finnes. **Italien.** Jfr VII. (L. 1901). Art. 13. Patent såsom utvandrarbefordrare kan, försävidt de förfoga öfver lagstadgade utvandrarfartyg, meddelas åt a) inländska rederibolag; b) utländska rederibolag, erkända i riket enligt §§ 230 o. följ. af handelsbalken; c) inländska redare, ensamma eller i konsortier; d) utländska redare samt inländska och utländska befraktare. Åt utländska bolag, redare och befraktare kan patentet i fråga utfärdas endast om de till sin fullmäktige* utnämna en inom riket bosatt italiensk statsborgare eller lagligen konstituerad italiensk firma, och om de underkasta sig alla inrikes förordningar och reglementen i fråga om allt som rörer utvandrarbefordringen och hvad därmed sammanhänger. **Spanien.** Jfr VII. (L. 1907). För att erhålla tillståndsbevis till utvandrarbefordran erfordras: 1:o att redaren är spansk medborgare och är bosatt i Spanien; då det är fråga om juridiska personer är det tillräckligt, att styrelsemedlemmarna hafva sagda nationalitet och bostad; 2:o att om redaren ej är spanjor eller är bosatt utrikes, han befullmäktigar en i Spanien bosatt spansk undersåte att vara hans syssloman i hvad som angår utvandrarbefordringen och att öfvertaga hans ansvarighet enligt lagens föreskrifter.

Det synes häraf, att i de flesta äldre författningar inga uttryckliga stadganden rörande expedienten såsom fysisk eller juridisk person hafva ansetts erforderliga. I Belgien, Schweiz och Danmark samt i Sverige, hvad beträffar utvandrargenter, säges dock att expedienten skall hafva sitt domicil inom riket; i Schweiz, Danmark och Sverige stadgas om utvandrargent, att han skulle hafva god frejd; i Schweiz och Sverige att han skall vara inländsk statsborgare. Dessa och liknande bestämmelser torde äfven i länder, där inga uttryckliga stadganden härutinnan äro träffade, vid koncessionen göras gällande.

I de nyaste tyska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna åter hafva, utöfver de föregående, ytterligare bestämmelser blifvit erforderliga, i anslutning till dessa lagars på denna punkt väsentligt olika karaktär (jfr VII). *Dels* stadgas, att expedienten vid transoceansk befordring skall vara redare, *dels* träffas i den händelse expedienten är ett bolag bestämmelser rörande dettas karaktär, *dels* angifvas närmare de villkor, hvarunder utländska expedienter kunna erhålla koncession. I afseende å denna lagstiftnings allmänna innebörd hänvisas till VII. Här må endast anmärkas, att lagstiftningen vid denna anordning bör såsom inländska expedienter godkänna samtliga de inländska bolagsformer, hvilka äro tillåtna för rederirörelsens bedrivande; i afseende å utländska expedienter måste den af naturliga skäl rätta sig efter bolagslagstiftningen i vederbörande utländska stat. I sistnämnda fall faller hufvudvikt på beskaffenheten af den syssloman inom riket, hvilken den utländske expedienten skall vara skyldig att befullmäktiga. Denne bör vara en inländsk man, på hvars personliga egenskaper höga fordringar böra ställas; dock är lämpligt att äfven lämna möjlighet öppen för inländska bolag eller andra juridiska personer med fosterländska syften att åtaga sig dylikt sysslomansskap. — Förutom detta kan det vara ändamålsenligt, att expedienten, vare sig han är inländsk eller utländsk man, tillåtes utöfva sin verksamhet genom ställföreträdare; detta i ändamål att i eventuella filialer af hufvudkontoret kunna förbjuda användande af agenter samt för att möta eventualiteten af expedientens död eller sättande under förmyndare. På ställföreträdarnes personliga egenskaper böra enahanda fordringar ställas som på utländska expedienters sysslomän.

Uppmärksamheten fästes på de i Belgien och Schweiz träffade bestämmelser, att inga i utvandarbefordringen intresserade personer tillåtas vara statens (kommunens) tjänstemän.

Afgifter; ställande af säkerhet; tagande af försäkring.

Koncessionsavgifter förekomma endast i Schweiz, Italien och Spanien. I Schweiz (B.-G. 1888, Art. 3) skall för patentet att vara utvandaragent (innehafva utvandringsagentur resp. resebyrå) årligen betalas 50 frs. I Italien (L. 1901, Art. 13) är patentet att vara utvandringsexpedient, hvarje gång det utfärdas (förnyas), belagdt med en afgift af 1,000 lire. I Spanien (L. 1907, Art. 22) äro utländska fartygsägare eller redare eller deras sysslomän skyldiga att för patentet årligen erlägga en afgift, som ej skall understiga 1,000 och ej öfverstiga 3,000 pesetas.

Rörande *ställande af säkerhet i och för erhållande af koncession* såsom utvandringsexpedient eller tillåtelse att begynna verksamhet såsom sådan är stadgadt på efterföljande sätt. **England.** (M. Sh. A. 1894, § 342.). Licensen för »passage brokers» skall föregås af en skuldförbindelse till staten å 1,000 pund, med två säkra af vederbörande utvandringsstjänsteman godkända borgensmän. Förbindelsen skall förnyas hvarje gång licensen erhålles. Rörande de närmare bestämmelserna, se anförda ställe. **Frankrike.** Den säkerhet, som

(L. 1860, Art. 2; D. 9 mars—6 april 1861, Art. 1, 2) skall ställas för erhållande af autorisation som utvandringsexpedient, skall (D. 8 febr. 1889) utgöra 40,000 frcs. Den kan utgöras af penningar eller af med vederbörlig borgen försedd förbindelse. I förra fallet förräntas den efter 3 %. I senare fallet kan borgesman inom 15 dagar anbefallas att inbetala beloppet. Säkerheten kan återställas först sex månader efter det att expedienten förklarar sig ämna upphöra med sin verksamhet eller efter det att hans autorisation återkallats. Om inbetalning af eventuellt uppkommande minskning, se D. 1861, Art. 1. **Belgien.** Den för erhållande af autorisation såsom utvandringsexpedient erforderliga säkerheten (L. 1876, Art. 2; R. 1905, Art. 14) skall utgöra 40,000 frcs i belgiska statspapper eller i penningar. I senare fallet förräntas den efter 2 $\frac{1}{2}$ %. Om återställandet är stadgadt såsom i Frankrike. **Nederländerna.** Formell koncession för utvandringsexpedient är, som anmärkts, icke föreskrifven. Innan någon tillåtes uppträda såsom utvandringsexpedient skall han dock (W. 1861, Art. 7, 17; W. 1869, Art. 4, 11) hafva ställt en saklig eller personlig borgen till vederbörande uppsiktskommissions¹ förfogande å ett belopp, som bestämmes af kommissionen, men som icke skall öfverskrida a) 10,000 gulden, om befordringen afser främmande världsdel, b) 5,000 gulden, om den afser europeisk genomfartshamn. Om återbetalning af säkerheten är stadgadt (W. 1869, Art. 5), att expedienten anses hafva fullgjort sina förpliktelser först sedan ett år har förflutit efter ett utvandringsfartygs utklarerung utan att åtal mot honom väckts angående transporten. Om inbetalning af eventuellt uppkommande minskning i borgenssumman, äfvensom om borgesmannens beskaffenhet, se W. 1861, Art. 7. **Danmark.** Den för tillstånd att uppträda såsom utvandraragent erforderliga säkerhet, bestämmes (L. 1868, § 3) vid direkt befordring i hvarje särskildt fall af justitieministern. Vid indirekt befordring (L. 1868, § 5) bestämmes säkerheten, som skall utgöras af värdepapper eller af med godkänd borgen försedd förbindelse, af polismästaren. Den skall utgöra minst 3,000 Rd., högst 10,000 Rd. Vid beloppets bestämmande bör särskildt hänsyn fästas därvid, om rörelsen omfattar befordring längre än till landningsorten i den främmande världsdel, i hvilket fall beloppet ej får sättas lägre än till 7,000 Rd. Den ställda säkerheten kan dessutom när som helst kräfvas höjd till 10,000 Rd. Om dess återställande gälla samma stadganden som i Frankrike och Belgien. **Norge.** (L. 1869, § 2). Samma bestämmelser äro ifråga om säkerhetens ställande träffade som vid indirekt befordring i Danmark; de respektive beloppen äro endast andra, nämligen 2,000, 7,000 och 5,000 Spd. Om återställandet gäller likaledes detsamma som i Frankrike, Belgien och Danmark; endast skall den före återställandet fastställda tiden ökas från sex till tolf månader, i fall befordringen afsett orter bortom Goda Hoppsudden och Kap Horn. **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 3, 14). Den för tillstånd att uppträda såsom utvandraragent erforderliga säkerhet skall godkännas af kungl. kommerskollegium; den må utgöras af penningar eller sådana värdeäggande handlingar, som af kollegium godkännas och skall omfatta ett belopp af minst 10,000 kr., högst 60,000 kr. Därest sökanden anmält sig vilja besörja utvandrarens fortskaffande längre än till hamn i annan världsdel, må beloppet icke sättas lägre än 20,000 kr. Kollegium äger, i händelse omständigheterna därtill föranleda, förordna om ställande af högre säkerhet inom ofvannämnda gränser. Säkerhet må ej återbekommas förrän två år efter slutet af det, för hvilket den varit afsedd. Är mot agent ersättningspåstående framställt, skall äfven sedermera så stor del af säkerheten, som svarar mot det belopp, ersättningsanspråket afser, innehållas, intill dess ersättningstvisten

¹ Se afsnitt XII, sid. 164.

blifvit slutligen afgjord. Tyska riket. (G. 1897, § 5.) Före tillstånds meddelande åt utvandringsföretagare har denne att ställa säkerhet till ett minsta belopp af 50,000 Mk. Härifrån kan (§ 7) blott i särskilda fall undantag af rikskansleren medgifvas. Säkerhetens storlek och närmare beskaffenhet bestämmas af koncessioneringsinstansen. Schweiz. (B.-G. 1888, Art. 4.) Hvarje utvandringsagentur har att för erhållande af patent ställa säkerhet till ett belopp af 40,000 frcs; personer, hvilka söka tillstånd till affärsmässig försäljning af resebiljetter (resebyråer), hafva att ställa säkerhet till ett belopp af 20,000 frcs. Säkerheten skall bestå af schweiziska statspapper eller kantonala obligationer eller andra fullgoda värdepapper. Säkerheten återlämnas först ett år efter patentets upphörande, hvarjämte vid fall af oafgjorda ersättningsanspråk gäller samma bestämmelse som i Sverige. Om säkerheten af någon anledning minskas i värde, skall deponenten, vid äfventyr att få sitt patent återkalladt, omedelbart komplettera densamma. Italien. (L. 1901, Art. 13.) Patent såsom utvandringsexpedient är bundet vid en borgenssumma, icke understigande 3,000 lire i ränta å italienska statspapper. Summan skall bestämmas af utrikesministern alltefter verksamhetens betydighet. Ungern. (Ges.-Art. 1903, § 9; Z.-V. 1904, §§ 13—14.) Den, som gör ansökan om tillstånd att vara utvandringsexpedient, skall ställa en säkerhet till ett minsta belopp af 100,000 (ungerska) kronor. Säkerheten skall utgöras af penningar, ungerska statspapper eller andra af finansministern godkända ungerska värdepapper. Säkerheten återbetalas, då tillståndet till verksamhet upphör samt inga oafgjorda ersättningsanspråk kvarstå. Rörande säkerhetens förräntning, komplettering vid minskning m. m., se Z.-V. 1904, § 13. Spanien. (L. 1907, Art. 22, 26, 27.) Redare eller syssloman till utländsk redare, som gör ansökan om tillstånd till utvandrarbefordring, är skyldig att deponera en säkerhet å 50,000 pesetas i emigrationskassan. Säkerheten kan utgöras af penningar eller statspapper; i senare fallet gäller för dess värdering den officiella noteringen. — Redarne äro skyldiga att inom tid, som bestämmas i särskildt glemte, ingifva svaromål då fråga uppstår om säkerhetens komplettering. Äfven bestämmas i samma särskilda (ännu ej utkomna) reglemente om tiden och villkoren för säkerhetens återställande.

Rörande *tagande af försäkring eller ställande af säkerhet vid utvandrarfartygs afsegling* är på följande sätt stadgad. Frankrike, Danmark, Norge, Italien och Spanien hafva, såvidt bekant, härom inga bestämmelser. England. (M. Sh. A. 1894, §§ 309—310.) Innan ett utvandrarfartyg utklareras eller går till sjöss, skall befälhafvare tillsammans med redaren eller befraktaren, eller, i den händelse redaren eller befraktaren är frånvarande eller är densamme som befälhafvaren, tillsammans med en annan af den högsta tulltjänstemannen å afgångsorten godkänd fullgod person, en för båda och båda för en, afgifva en skuldförbindelse till staten å en summa af 2,000 pund. Då hvarken redaren eller befraktaren af utvandrarfartyget är bosatt på de Brittiska öarna, skall skuldförbindelsen lyda å 5,000 pund. Belgien. (L. 1876, Art. 3; R. 1905, Art. 21—23.) Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig att ställa för erhållande af koncession (jfr ofvan), skall han vid utvandrarfartygs afsegling antingen på sin bekostnad men för utvandranes räkning försäkra dessa gentemot skador och förluster, som kunna uppstå genom bristande uppfyllelse af utvandrarkontrakten, eller ock till visst officiellt ställe inbetala en mot försäkringen svarande summa. Dennes belopp skall minst motsvara sammanlagda summan af biljettafgifterna, men kan i vissa fall höjas. Närmare se R. 1905. Nederländerna. (W. 1861, Art. 13; W. 1869, Art. 8.) Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig ställa (jfr ofvan), skall han före

utvandrarfartygs afsegling taga en försäkring för utvandrarnes räkning, uti hvilken assuradören förbinder sig att ersätta de kostnader, hvilka i händelse af sjöolycka komma att föränledas af utvandrarnes logering och förplägning under fartygets iordningsställande eller deras fortskaffande på annat sätt till bestämelseorten, om fartyget urståndsättes att fortsätta resan. Försäkringssummans belopp skall utgöra minst $1\frac{1}{2}$ gånger transportsumman för samtliga utvandrare. Närmare föreskrifter, se de citerade ställena. **Sverige.** (K. F. 1884, § 53). Redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro skyldiga att vid utvandrarfartygs afsegling ställa säkerhet till ett belopp, motsvarande sammanlagda summan af utvandrarnes afgifter för öfverfarten. **Tyska riket.** (G. 1897, § 32; B. 14 mars 1898, § 14). Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig att ställa för koncessions erhållande (jfr ofvan), kan han förpliktigas att vid utvandrarfartygs afsegling för utvandrarnes räkning taga en försäkring till ett belopp, motsvarande $1\frac{1}{3}$ gånger sammanlagda öfverfartskostnaderna, eller att deponera en häremot svarande summa. Denna förpliktelse är således icke obligatorisk, utan blott fakultativ; den kan påläggas expedienten antingen af koncessioneringsinstansen eller utvandringsmyndigheten.¹ Vid fall af försäkring skall den sistnämnda myndigheten godkänna såväl valet af assuradör som försäkringspolicens innehåll. Närmare föreskrifter, se sist citerade ställe. **Schweiz.** (B.-G. 1888, Art. 15 mom. 5—6). Förutom den säkerhet, expedient är skyldig att ställa för koncessions erhållande (jfr ofvan), är han förpliktigad att försäkra hvarje familjeöfverhufvud bland utvandrarne gentemot olyckshändelser under resan för ett belopp af 500 frcs, äfvensom försäkra utvandrarnes reseffekter gentemot skada och förlust efter en af Förbundsrådet godkänd tariff. **Ungern.** (Ges.-Art. 1903, § 27, mom. 4). Förutom den säkerhet, expedient är skyldig att ställa för erhållande af koncession (jfr ofvan), är han förpliktigad att försäkra hvarje familjeöfverhufvud bland utvandrarne gentemot olyckshändelse äfvensom dessas bagage gentemot skada och förlust, efter af inrikesministern fastställd tariff.

Förpliktelse för ansvarig utvandringsexpedient att hafva ställt vederbörlig säkerhet för fullgörandet af sina civilrättsliga förbindelser föreskrifves i alla utvandringsförfattningar. Säkerheten är i alla länder, där koncession är erforderlig, en nödvändig förutbetingelse för dennas erhållande. I Nederländerna, där intet stadgande om formell koncession är träffadt, är säkerhetens ställande det oaktadt nödvändig förutbetingelse för tillåtelse att begynna verksamhet såsom utvandringsexpedient. I afseende åter å redare af utvandrarfartyg i England och Sverige, hvilka *icke* äro underkastade koncessionsplikt, är skyldigheten att vid viss tidpunkt ställa säkerhet *ersatt med* skyldighet att hvarje gång ett utvandrarfartyg utklareras ställa viss säkerhet; i Sverige dock endast om redaren icke använder sig af utvandrareagent såsom mellanhand. Denna sistnämnda förpliktelse har uppenbarligen samma ändamål som den nyssnämnda; emellertid har denna åtgärd mera karaktären af en försäkring, i synnerhet då säkerhetens belopp sättes i relation till sammanlagda biljettpriserna. I Belgien, Schweiz och Ungern har äfven ansetts

¹ Om den sistnämnda, se afsnitt XII, sid. 166.

erforderligt att förpliktiga expedienten till *såväl* den ena *som* den andra af dessa åtgärder; i Tyska riket är förpliktelsen att vid utvandrarfartygs utklarering taga försäkring blott fakultativ.

Om den för erhållande af koncession erforderliga säkerheten gäller följande: A) I Belgien, Schweiz, Ungern och Spanien äro med borgen försedda förbindelser icke tillåtna; i alla öfriga länder kunna sådana, i fall de efter vederbörlig pröfning befinnas fullgoda, godkännas såsom säkerhet. I Tyska riket och Italien innehålla dock författningarna intet uttryckligt stadgande härom, utan öfverlåtes pröfningen utan anvisningar till koncessioneringsinstansen. B) Säkerhetens belopp fixeras antingen absolut (England, Frankrike, Belgien, Schweiz, Spanien), eller fixeras endast minimigränsen (Tyska riket, Italien, Ungern), eller ock endast maximigränsen (Nederländerna), eller ock såväl minimi- som maximigränserna (Danmark, Norge, Sverige). Fixerandet endast af minimigränsen torde vara lämpligast, då vederbörande pröfningsinstans i så fall kan obehindradt höja säkerheten dels för utländska expedienter (jfr England), dels efter befordringens längd (jfr de i Danmark, Norge och Sverige träffade bestämmelserna), dels i allmänhet, då omständigheterna därtill föranleda. C) Om säkerhetens storlek (minimistorlek; gränser); se ofvan. D) I fråga om komplettering af eventuellt uppkommen minskning i säkerheten är i alla författningar uttryckligen eller underförstådt stadgadt på ungefär liknande sätt (jfr ofvan). E) I fråga om villkoren för återställande af säkerheten gäller, att viss tid skall hafva förflutit efter det att expedienten upphört med sin verksamhet eller fått sin koncession återkallad; dessutom få inga oafgjorda ersättningsanspråk kvarstå. Vid jämförelse torde befinnas, att de strängaste bestämmelserna härutinnan äro träffade i Sverige.

Om förpliktelsen att vid utvandrarfartygs afsegling ställa säkerhet eller taga försäkring gäller följande. A) I England och Sverige (för redare, befraktare, befälhafvare å utvandrarfartyg) nämnes blott om säkerhets ställande; i Nederländerna, Schweiz och Ungern blott om tagande af försäkring; i Belgien och Tyska riket lämnas val mellan dessa båda åtgärder öppet. B) I England bestämmes säkerhetens belopp i absolut tal; i Belgien, Nederländerna, Sverige och Tyska riket ställes den i relation till sammanlagda beloppet af biljettafgifterna för öfverresan; i Schweiz och Ungern skall försäkringen ske efter viss tariff för hvarje familjeöfverhufvud bland emigranterna samt för deras bagage.

Om arten och omfånget af den civilrättsliga ansvarighet, som utvandringsexpedienterna äro underkastade, och till säkerhet för hvars uppfyllande ofvanstående åtgärder äro föreskrifna, se afsnitt. XI.

Villkor, som i öfrigt göras gällande vid koncessions meddelande.

Härmed åsyftas sådana bestämmelser, som reglera expedienternas antal, området för deras affärsrörelse, fördelningen af deras verksamhet på olika orter m. m.

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna hafva i sina utvandringsförfattningar inga bestämmelser härom. Danmark. (L. 1868, § 7). Om utvandaragenten har för afsikt att drifva sin affärsrörelse utanför den ort, där han är bosatt, skall den polismästare därom underrättas, som gifvit honom tillstånd till agentverksamheten, hvarjämte ifrågavarande tillstånd skall uppvisas för polismästarna på de orter, där det skall användas. Norge. (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse, som nyss anförda danska, är här träffad. Dessutom är (Regl. af Dep. f. det indre, § 1) stadgad, att polismästaren vid meddelande af tillstånd till agentverksamhet skall iakttaga, att ingen del af riket kommer att falla under mera än en agents för samma ångbåtslinje verksamhet. Äfven skall det distrikt vara bestämdt angifvet, inom hvilket agenten representerar vederbörande ångbåtslinje. Polismästaren skall om dessa förhållanden, äfvensom då han vägrar en person tillstånd att vara agent, underrätta polismästarna på öfriga orter, där hufvudkontor kunna upprättas. I sistnämnda afseende stadgas (L. 1897, § 1), att hufvudkontor endast få upprättas på de orter, som af Konungen bestämmas. Sverige. (K. F. 1884, § 3.) Tillstånd att vara utvandaragent skall innehålla upplysning om den ort, där agenten är bosatt, samt det eller de län, hvarest han önskar utöfva sin verksamhet. Stockholm anses i detta hänseende såsom särskildt län. Tyska riket. (G. 1897). § 8. Tillstånd att vara utvandringsföretagare berättigar denne till affärsrörelse inom hela riksområdet med den inskränkning, att han, såframt det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågan af upplysningar eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid utöfvande af sin affärsrörelse utom den kommun, där han har sitt affärsdomicil, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använder sig af de enligt § 11 o. följ. tillåtna utvandaragenter. § 9. Företagaren kan utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. En sådan är erforderlig för affärsrörelsen i filialer. Schweiz. (V.-V. 10 juli 1888, Art. 10). Det åt en utvandaragent gifna patent berättigar denne till affärsrörelse inom hela republiken; dock äro agenterna förpliktigade att underrätta utrikesdepartementet om sitt domicil och om hvarje förändring däri. Ungern. (Z.-V. 1904, § 9). Det åt en transportföretagare gifna patent kan afse utvandartransport från hela statsterritoriet eller från en bestämd del däraf. — Företagaren kan (Ges.-Art. 1903, § 11) erhålla tillstånd att utöfva sin affärsrörelse äfven genom en ställföreträdare och likaledes att upprätta filial. I filialen måste en ställföreträdare anställas. Italien. (L. 1901, Art. 13). Det åt en utvandarbefordrare meddelade patent berättigar denne, eftersom inga inskränkningar äro i lagen stadgade, till affärsrörelse inom hela riksområdet. Spanien. (L. 1907, Art. 22). Det åt en utvandarbefordrare meddelade tillstånd berättigar denne, eftersom inga inskränkningar äro stadgade, till affärsverksamhet inom hela riksområdet.

Denna sammanställning af bestämmelser är i så måtto oegentlig, som den i olika stater afser ansvariga expedienter af olika karaktär. Det i Tyska riket, Ungern, Italien och Spanien åt expedienterna gifna tillstånd att utöfva verksamhet inom hela riksområdena är en naturlig

konsekvens däraf, att dessa expedienter äro redarne själfva. De inrikes specialiseringssynpunkter, hvilka i dessa stater tillämpas, göra sig i stället gällande vid koncessions meddelande åt redarnes agenter (underagenter, ombud). Se härom nästa afsnitt IX. I öfriga länder åter, där de ansvariga expedienterna icke behöfva vara redarne själfva, bör tillståndet åt dem underkastas pröfning till förebyggande af, att icke inom samma distrikt uppstå flera expedienter, hvilka stå i underförstådt agentförhållande till samme redare. Den fara för osund konkurrens, som däraf kan uppstå, spelar i afseende å frågan om emigrantvärffning en hufvudroll; se härom afsnitt X. Det är fördenskull vid sådan anordning af utvandrarbefordringen lämpligt att träffa de i Norge gjorda bestämmelser; en åtgärd, som dock i de stater blir illusorisk, där expedienten icke ens är skyldig angifva den utländske redare, som han underförstådt representerar. Äfven måste, såsom i afsnitt VII anförts, hela denna teknik med ansvariga expedienter, som stå i underförstådt agentförhållande till redarne, anses föråldrad.

Med den i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien stadgade anordning för utvandrarbefordringen är visserligen lämpligt (om ock ej nödvändigt, jfr Ungern) att hvarje redare tillåtes drifva verksamhet inom hela riksområdet. I vissa stater kan emellertid i sådan händelse vara billigt, att redaren tillåtes inrätta *filialer* af sitt hufvudkontor. Detta kan äfven göras ändamålsenligt däraf, att i sådant fall en agent på samma ort undvikes. Inrättandet af filial på viss ort bör emellertid föregås af särskildt tillstånd, hvarvid ortens behof däraf bör tagas i öfvervägande. Dessutom bör uttryckligen stadgas, huruvida filialen skall vara en *resebyrå* (afseende försäljning af 2:dra och högre klass biljetter) eller ett *emigrantkontor* (afseende avslutande af utvandrarkontrakt); lämpligt är att icke tillåta båda dessa förrättningar från samma kontor. I filialerna bör redaren drifva sin verksamhet genom sådana ställföreträdare, hvarom stadgas i Tyska riket och Ungern.

IX. De ansvariga utvandrarbefordrarnes agenter (underagenter, ombud).

De medverkande vid utvandrarbefordringen, hvilka i detta afsnitt afses, äro (jfr VI) följande: de engelska »agents» och »emigrant runners», de franska »agents», de belgiska »sous-agents», de danska och norska »fullmäktige», de svenska »ombuden», de tyska »Agenten», de schweiziska »Unter-agenten», de italienska »rappresentati», de ungerska »fullmäktige»; de spanska »consignatarios».

Rörande dessa personers ansvarighet för sina civilrättsliga förbindelser och ådragna straff, gäller följande.

England. (M. Sh. A. 1894, § 341 mom. 2). Mäklarne (passage brokers) äro ansvariga för de handlingar och förseelser, hvilka begås af enhvar person, som handlar på uppdrag af dem eller såsom deras agent. De äro sålunda ansvariga, dels för de civilrättsliga förbindelser, hvilka deras agenter ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarsbefordringen, dels för de böter, hvilka såväl agenterna som de s. k. runners, när de handla på mäklarnes uppdrag, kunna ådraga sig. **Frankrike.** (D. 9 mars—6 april 1861, Art. 4). Utvandringsentreprenörerna äro ansvariga för sina agenter handlingar. **Belgien.** (R. 1905, Art. 16). Utvandringsentreprenörerna äro ansvariga för alla personers handlingar, hvilka hafva fullmakt af dem. **Danmark.** (L. 1868, § 7). Utvandringsagenten är i ett och allt ansvarig för dess fullmäktiges öfverträdelse af denna lag. **Norge.** (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse som i Danmark. **Sverige.** (K. F. 1884, § 4 mom. 2). Agent är i allo ansvarig för ombudets öfverträdelse af denna förordning. **Tyska riket.** (G. 1897, § 20). De af företagarne och af agenterna ställda säkerheter häfta för alla ur deras affärsrörelse uppstående förbindelser gentemot myndigheter och utvandrarne, äfvensom för böter och kostnader. Detta (jfr B. 14 mars 1898, äfvensom Goetsch's kommentar, Berlin 1907, sid. 111) är så att förstå, att icke företagaren, men agenten är ansvarig för den senares under affärsrörelsen ådragna civilrättsliga förbindelser och bötesstraff. **Schweiz.** (G. 1888, Art. 7). Agenterna äro gentemot myndigheter och utvandrarne personligen ansvariga för sina underagenters samt sina ställföreträdares i utlandet affärsrörelse. **Italien.** (L. 1901, Art. 16). Redaren är civilrättsligt ansvarig för representanternas alla handlingar i afseende å utvandrares befordran; han är likaledes ansvarig för sina underlydandes åtgöranden äfvensom för andra redare och enhvar annan person, åt hvilken han, om det ock sker med emigrantens vetskap eller medgifvande, anförtrot hela transporten eller en del af densamma. Hvarje öfverenskommelse, som utesluter eller begränsar dylik ansvarighet, är ogiltig. **Ungern.** (G.-A. 1903, § 16). Utvandringsföretagaren är privaträttsligt ansvarig för hvarje handling, begången af hans fullmäktige, som har afseende å utvandrarsbefordringen. **Spanien.** (L. 1907, Art. 26). De säkerheter, som fartygsägarna eller redarne samt konsignatörerna hafva ställt, utgöra en borgen för den ansvarighet, som kan uppstå af deras respektive, denna lag underkastade, åtgöranden. Fartygsägarnes eller redarnes säkerheter utgöra dessutom en underborgen för konsignatörernas ansvarighet.

Det framgår häraf, att i alla författningar, med undantag af de tyska och spanska lagarna, utvandringsföretagarne ensamma äro civilrättsligt ansvariga för agenternas (ombudens) under dessas affärsrörelse vidtagna åtgärder. Hvad beträffar det straffrättsliga ansvaret, är visserligen hufvudmannen i samma författningar i sista hand ansvarig för utbetalande af böter, som ådömts på grund af agentens (ombudets) åtgöranden; icke i dem alla synes emellertid agentens (ombudets) ansvarighet i första hand vara utesluten.

I den tyska rikslagen samt den spanska lagen intaga agenterna, resp. konsignatörerna i så måtto en annan ställning, som de själfva äro civil- och straffrättsligt ansvariga för sina handlingar såsom sådana; i den spanska lagen äro dock redarna ansvariga i andra hand.

Tilläggas bör, att de engelska, belgiska, schweiziska och italienska författningarna (på anförda ställen) uttryckligen stadga, att

vederbörande expedient är ansvarig för handlingar och förseelser, begångna jämväl af *hvarje annan person*, som på uppdrag af honom biträder honom i hans verksamhet. Detta innebär, att han jämväl göres ansvarig, *dels* för olagliga agenters och biträdens handlingar, *dels* för den persons handlingar, åt hvilken han exempelvis vid missöden under resan uppdrager ombesörjande af transporten eller en del däraf, *dels* för handlingar, begångna af biträden i utlandet. Den andra punkten utgör blott ett förtydligande af den ansvarighet för transporten, som i alla författningar åligger expedienten; den första och tredje punkten innebär en ansvarighet af vidsträckt innebörd, som för frågan om emigrantvärfning är af stor betydelse (se afsnitt X).

Lämpligt såsom förtydligande är det i den italienska lagen (Art. 16) gjorda stadgande, att hvarje öfverenskommelse, som utsluter eller begränsar hufvudmannens ansvarighet för hans agenter och biträden, är ogiltig.

Rörande agenternas (underagenternas; ombudens) fullmakter, grad af självständighet, arten och vidden af deras affärsrörelse m. m. är på följande sätt stadgad:

England. Rörande *agenter* till mäklare är stadgad (M. Sh. A. 1894, § 345), att agenten skall hafva af sin hufvudman utfärdad fullmakt, påtecknad af utvandringstjänstemannen i närmaste hamnort. Denna fullmakt skall vid anfordran uppvisas. I öfrigt innehåller lagen ingen bestämmelse om omfånget och arten af agenternas verksamhet. — Rörande de s. k. *emigrant runners* åter och deras verksamhet gifvas ingående föreskrifter i §§ 347—352 sålunda: § 347. Om någon annan person än en med licens försedd »passage broker» eller hans bona fide aflönade bokhållare, inom ett område af fem mil omkring en utskippningshamn, för lön eller ersättning eller i förväntan därpå, direkt eller indirekt upplyser, ledsagar, påverkar eller ger rekommendationer åt någon emigrant, till eller i afseende å någon »passage broker» eller någon redare, befraktare eller befälhafvare af ett fartyg, eller någon innehafvare af härberge, utskänkingslokal eller butik, eller någon penningväxlare eller annan mäklare, detta för något ändamål, som har sammanhang med förberedelser eller arrangemang för en resa, eller han gifver eller föregifver sig gifva till någon emigrant någon upplysning eller hjälp på något sätt, som står i sammanhang med emigrationen, så skall denna person i denna del af denna lags mening anses såsom en »emigrant runner». § 348. »The licensing authority» (jfr § 343, citerad i VIII¹) för »passage brokers» på den plats, där en person önskar uppträda och utöfva yrke såsom »emigrant runner», kan, om den så finner lämpligt, uppå ansökan och efter skriftlig rekommendation af en emigrationstjänsteman eller af en poliskommissarie eller annan öfverordnad polistjänsteman på platsen (men icke på annat sätt), utfärda för sökanden licens att vara verksam som »emigrant runner». I följande mom. af denna § stadgas om formaliteterna vid personens i fråga inregistrering, om särskildt märke att af honom bäras, om licensens varaktighet till den 31 efterföljande december, för såvida den icke dessförinnan af vissa skäl förverkats m. m. I § 349 bestämmes om

¹ Sid. 107.

erhållande af nytt märke. I § 350 förbjudes, vid äfventyr af böter, att verka såsom »emigrant runner», utan att hafva fått licens och blifvit inregistrerad, att använda eller göra åverkan å sådan runners märke samt att använda en person såsom »runner», utan att denne fått licens eller blifvit inregistrerad. I § 351 gifves en rad detaljbestämmelser i afseende å »runners» uppträdande och verksamhet. I § 352 förbjudes en »emigrant runner» att uppbära någon som helst aflöning eller ersättning af en »passage broker» utan att uppträda för dennes räkning med skriftlig fullmakt af honom; dessutom förbjudes »runners» att taga någon som helst ersättning af emigranterna.

Frankrike. (D. 1861, Art. 4). Agenterna skola hafva fullmakter af sina hufvudmän. I öfrigt innehålla författningarna inga bestämmelser om dem och deras verksamhet.

Belgien. (R. 1905, Art. 16). Underagenterna såväl som hvarje annan person, hvilken vägleder eller på annat sätt, hvilket det vara må, ledsagar emigranterna under deras genomresa genom landet eller under deras vistelse i inskeppningshamnen, skola dels hafva laglig fullmakt af sina hufvudmän och dels tillstånd af de lokala myndigheterna. Fullmakten gäller blott för ett år. Den skall till visering underställas regeringens utvandringskommisarie. Denna visering kan vägras och underagentens tillstånd kan återkallas vid fall af grof ohederlighet och grof öfverträdelse. Detta kan emellertid af utvandringskommisarien beslutas endast i samråd med provinsguvernören. — Kommisarien skall i ett register inskrifva de autoriserade underagenternas namn. — Att underagenterna icke få vara anställda i statens, provinsens eller kommunens tjänst, se VIII.¹ — Rörande beskaffenheten och omfånget af dessas medverkan vid utvandrarbefordringen är i öfrigt intet stadgadt.

Danmark. (L. 1868, § 7). Fullmakt för någon annan att handla på agentens vägnar skall skriftligen utställas och påtecknas af den polismästare, hvilken utfärdat tillståndet för agenten, samt förevisas polismästaren på hvarje ort, där fullmakten skall användas.

Norge. (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse som i Danmark. Dessutom är (Regl. af Dep. f. d. indre, § 2) ytterligare föreskrifvet, att enhvar anses såsom fullmäktig (underagent), som på uppdrag af en agent arbetar på att skaffa en ångbåtslinje utvandrare, vare sig han är fast aflönad eller icke. Dessutom skall vid fullmaktens uppvisande för påteckning vara bilagdt intyg af polismyndigheten på fullmäktigens hemort, att han är en person med god frejd.

Sverige. (K. F. 1884, § 4). Utvandrarent, som vid utöfningen af sin verksamhet önskar begagna biträde af ombud, skall därom göra anmälan hos k. bhde i det län, där ombudet kommer att uppträda. Finner k. bhde med hänsyn till förhållandena inom länet anledning att medgifva agenten dylik rätt, och är den uppgifna personen bosatt inom länet samt i öfrigt i besittning af de egenskaper, hvilka fordras för att blifva till agent antagen, må den sökta tillåtelsen meddelas. Dylik tillåtelse kan sedermera af k. bhde återkallas, när omständigheterna därtill föranleda.

Tyska riket. (G. 1897, §§ 11—19). § 11. Den som yrkesmässigt vill medverka vid en affärsrörelse af den i § 1 angifna art, genom förberedelse, förmedling eller avslutande af utvandrarkontrakt (agent), skall härtill hafva tillstånd. § 12. Tillståndet meddelas af de högre förvaltningsmyndigheterna. § 13. Tillståndet kan endast meddelas åt riksmädborgare, hvilka inom den högre förvaltningsmyndighetens område (§ 12) hafva sitt affärsdomicil eller sin bostad och hvilka äro befullmäktigade af en koncessionerad företagare (§ 1). Tillståndet får dock äfven under dessa omständigheter icke meddelas a) då

¹ Sid. 110.

förhållanden föreligga, som gifva vid handen den sökandes otillförlitlighet i afseende å den afsedda affärsrörelsen, b) då ett mot vederbörande förvaltningsmyndighets förvaltningsområdes förhållanden svarande antal personer därstädes hafva erhållit tillstånd att vara utvandragerter eller hafva fått sina tillstånd dit utsträckta (§ 15). § 14. Före tillståndets meddelande skall sökanden ställa säkerhet till ett minsta belopp af 1,500 Mk. § 15. Tillståndet berättigar till affärsrörelse inom vederbörande förvaltningsmyndighets område, i den händelse det icke inskränkes till en del af detsamma. Med denna myndighets tillstånd kan agenten dock få utsträcka sin affärsrörelse till närgränsande förvaltningsområden, då detta därjämte tillåtes af dessa områdens vederbörande högre förvaltningsmyndigheter. § 16. För andras än den i tillståndet angifne företagarens såväl som för egen räkning får agenten icke göra affärer af det i § 11 betecknade slag. § 17. Agenten är förbjuden att bedriva sina affärer i filialer, genom ställföreträdare eller under omkringresande. § 18. Det åt agenten gifna tillstånd kan när som helst inskränkas eller återkallas. Tillståndet skall återkallas a) då de villkor icke längre äro uppfyllda, vid hvilka tillståndet enligt § 13 1:sta punkten är bundet; b) då förhållanden föreligga, som gifva vid handen agentens otillförlitlighet i afseende å affärsrörelsen; c) då säkerheten helt och hållet eller delvis använts till täckande af anspråk, för hvilka den svarar, och icke inom fyra veckor, efter därom utgången anfordran, förnyats eller kompletterats. § 19. Gentemot de på grund af §§ 11—15 och 18 af den högre förvaltningsmyndigheten träffade anordningar är besvär hos uppsiktsmyndigheten tillåtet. Fristen för besvärs ingifvande är två veckor.

Schweiz. (B.-G. 1888, Art. 5). Agenterna äro tillåtna att använda sig af underagerter. Dessa måste uppfylla samma villkor som agenterna (Art. 3, jfr afsnitt VIII¹). Deras anställning fordrar tillstånd af Förbundsrådet och skall bringas till vederbörande myndighets kännedom i den kanton, där de hafva sitt domicil. Då en underagent gifver anledning till grundade klagomål, kan Förbundsrådet återkalla tillståndet till hans vidare användande, och underagenten skall genast afskedas. Affärsrörelsen med utvandrarna får endast förmedlas genom agenter och underagerter. Att underagenterna icke få vara anställda i statens tjänst, se VIII.² I V.-V. 10 juli 1888, Art. 15—23, regleras ytterligare underagenternas ställning. Att märka äro: Art. 19. Ansökningar om tillstånd för underagerter föredragas årligen två gånger. Under mellantiden kan utrikesdepartementet tillåta en underagents anställande under förbehåll af Förbundsrådets slutliga afgörande. Art. 21. Utan utrikesdepartementets tillstånd få underagerter icke drifva sin affärsrörelse å annan ort än där de anmält sig hafva sitt domicil. Art. 22. Förbundsrådet kan återkalla tillståndet för en underagent a) då denne icke längre uppfyller de lagliga fordringarna; b) då han ger anledning till grundade klagomål; c) då han drifver utvandringsaffärer för egen räkning; d) då han försöker göra affärer under omkringresande i landet. — Agenter skola betala (B.-G. 1888, Art. 5; V.-V. 1888, Art. 23) a) för tillstånd att anställa en underagent, för det förnyade anställandet af en förutvarande underagent såväl som för en underagents öfvergång från en agent till en annan, i hvarje fall 30 frcs; b) för publikation af domicilförändringar såväl som för afsked af underagerter, i hvarje fall 5 frcs.

Italien. (L. 1901, Art. 16). Efter meddelande till Utvandringskommisariatet, hvilket därom skall inhämta utlåtande från vederbörande provins-

guvernör, kan utvandringsföretagaren utse egna ombud (rappresentati). Kommissariatet äger rättighet att medelst motiveradt beslut vägra sitt bifall till förordnandet af dylikt ombud samt att, likaledes genom motiveradt beslut, återtaga redan gifvet samtycke. Ombuden skola vara italienska medborgare och kunna icke insätta andra i sitt ställe. Flera utvandringsföretagare kunna, efter ömsesidig öfverenskommelse, hvarom kommissariatet bör hafva fått meddelande, utse en och samma person till sitt ombud. Det är förbjudet för ett ombud att skaffa utvandrare plats på fartyg, som icke tillhöra hans hufvudman eller hufvudmän.

Ungern. (Ges.-Art. 1903). § 15. Utvandringsföretagaren kan i och för avslutande af transportkontrakt anställa en eller flera fullmäktige. För anställande af en sådan fordras i hvarje fall inrikesministerns tillstånd. § 17. Fullmäktigen får icke afönas i förhållande till antalet af honom avslutade kontrakt, utan han måste hafva en på förhand bestämd normal lön. § 18. Såsom fullmäktig kan endast den användas, som uppfyller de för ställföreträdare i § 14 stadgade villkor. (Se VIII¹ eller VII²). Stats- samt municipala och kommunala ämbets- och tjänstemän äfvensom själasörjare och lärare få icke vara fullmäktige. § 19. Fullmäktigens verksamhet får icke sträcka sig utom ett visst municipium eller flera vissa municipier. Inom ett och samma område får endast en fullmäktig för en och samma företagare vara verksam. § 20. Fullmäktigen får endast personligen utöfva sin verksamhet och hvarken han eller hans anhöriga eller biträden få avsluta utvandrarkontrakt för en annan företagares eller för egen räkning. § 21. Tillstånd för fullmäktig kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återkallas. Rörande anledningarna härtill gälla samma bestämmelser som för företagare och deras ställföreträdare (jfr referatet af denna § afsnitt VIII eller VII).

Spanien. (L. 1907, Art. 23, 24, 32). För att de af redarne befullmäktigade konsignatörerna skola kunna ägna sig åt utvandrarbefordran, skola de hafva tillstånd af emigrationskommissionerna, och skall sådant meddelas åt dem om de uppfylla följande fordringar: 1:o att konsignatören är spansk medborgare; 2:o att han är myndig, är i åtnjutande af sina civila rättigheter och ej har varit underkastad bestraffning; 3:o att han i emigrationskassan inbetalar en säkerhet å 25,000 pesetas. — Att bekläda ett publikt ämbete, hvarmed utöfvande af myndighet följer, är oförenligt med att vara till utvandrarbefordran befullmäktigad konsignatör. — Redarnes konsignatörer å destinationsorterna (i främmande världsdelar) skola representera dem i hvad som angår tillämpningen af denna lag, för såvidt icke särskild person därtill är befullmäktigad, hvilket måste meddelas Öfverstyrelsen för emigrationen. — I afseende å den af konsignatören ställda säkerhetens beskaffenhet och återställande, se Art. 26, 27;³ i afseende å tillståndets annullerande, se Art. 28.⁴

Det framgår häraf följande:

A) Agenten (ombudet) skall hafva *fullmakt af sin hufvudman*; dock är i Sverige, Schweiz, Italien, Ungern och Spanien icke uttryckligen föreskrifvet, att denna fullmakt skall hafva formen af en särskild skriftlig afhandling. Emellertid måste expedientens ansökan till viss myndighet att få använda en person såsom agent (ombud) jämte denna myndighets tillstånd på ett tillfredsställande sätt anses konstituera den senares ställning.

¹ Sid. 111. ² Sid. 99. ³ Sid. 114. ⁴ Sid. 102.

B) I alla stater (utom Frankrike, där åtminstone i författningarna ingenting finnes därom föreskrifvet) fordras *viss myndighets tillstånd* för att agenten (ombudet) skall hafva rätt att begagna sig af sin fullmakt. Detta tillstånd meddelas antingen genom påteckning på (visering af) fullmakten (England, Belgien, Danmark, Norge) eller genom särskild resolution (Sverige, Tyska riket, Schweiz, Italien, Ungern och Spanien). I Belgien fordras såväl påteckning å fullmakten af viss myndighet som tillstånd af annan myndighet.

C) Det ifrågavarande tillståndet meddelas i England, Danmark Norge och Spanien af lokal myndighet, i Sverige och Tyska riket af provinsmyndighet, i Belgien, Schweiz, Italien och Ungern antingen af central myndighet eller efter sådan myndighets förutgående gillande.

D) Endast i Tyska riket och Spanien äro agenterna (konsignatörerna) skyldiga *ställa säkerhet*. Därmed sammanhänger (jfr ofvan), att de i dessa länder äro själfva civil- och straffrättsligt ansvariga för sina handlingar med afseende å utvandrarbefordringen.

E) De *personliga kvalifikationer*, som fordras af agenterna, äro icke angifna i de engelska, franska, belgiska och danska författningarna. Dock är antagligt, att de allmänna villkor i afseende å statsborgarskap, god frejd o. s. v., hvilka i öfriga stater äro föreskrifna, äfven i dessa nu uppräknade, åtminstone i viss grad, göras gällande vid tillstånds meddelande. I de norska, svenska och italienska samt i synnerhet i de tyska, schweiziska, ungerska och spanska författningarna äro sådana villkor föreskrifna, nämligen inländskt statsborgarskap; domicil inom landet eller inom den förvaltningsmyndighets område, hos hvilken ansökan göres; god frejd; tillförlitlighet; lämplighet o. s. v.; i allmänhet de personliga kvalifikationer, som fordras af den ansvarige expedienten. Se VIII. I Belgien (R. 1905, Art. 57), Schweiz (B.-G. 1888, Art. 6), Ungern (G.-A. 1903, § 18) och Spanien (L. 1907, Art. 24) tillkommer den i de två förstnämnda staterna äfven för expedienterna gällande bestämmelse,¹ att ombudet icke får vara ämbetsman eller på något sätt stå i statstjänst.

F) Tillståndet kan inskränkas och *återkallas*. Därom finnes ingenting uttryckligen föreskrifvet i de engelska, franska, danska och norska författningarna. I öfriga stater stadgas uttryckligen, att tillståndet när som helst kan återkallas af den myndighet, som meddelat detsamma: vid fall af öfverträdelse af författningarna; då agenten (ombudet) icke längre uppfyller de vid tillståndet fästade villkor; då den ställda säkerheten tagits i anspråk och icke inom viss tid förnyas. I Sverige och Italien är endast i allmänhet föreskrifvet, att tillståndet kan återkallas.

¹ Sid. 112.

G) En synpunkt vid tillstånds meddelande är, huruvida en agent (ombud) kan representera *mer än en hufvudman*. Härom finnes ingenting föreskrifvet i de engelska, franska, belgiska, danska, norska och svenska författningarna, hvilket torde hafva till följd, att flera expedienter kunna tillåtas använda samma person såsom agent (ombud). I de schweiziska författningarna finnes icke heller någon uttrycklig föreskrift härom; det framgår emellertid af deras innehåll i öfrigt, att hvarje underagent sannolikt blott får representera en hufvudman.¹ I den tyska lagen är detta sistnämnda uttryckligen föreskrifvet. I Ungern torde likaledes, att döma af författningarnas innehåll i öfrigt, samma fordran göras gällande. I Italien åter kunna flera expedienter utse en och samma person till sitt ombud. I Spanien finnes i lagen ingenting uttryckligen därom föreskrifvet, men det framgår af dess affattning i öfrigt, att hvarje konsignatör sannolikt blott får representera en redare.

H) *Specialiseringssynpunkten* vid tillstånds meddelande (jfr föregående afsnitt. VIII).² I den äldre, af den liberala ekonomien dikterade lagstiftningen finnas inga garantier mot för många agents (ombuds) uppträdande eller mot flera ombuds för samma hufvudman uppträdande inom samma distrikt. De engelska, franska, belgiska, danska och norska författningarna innehålla icke heller några direktiv för författningarnas praktiska handhafvande i detta afseende. Under förutsättning af att öfriga i författningarna träffade bestämmelser iakttagits, torde därför tillstånd för ombud svårigen kunna vägras af andra skäl.

I Sverige har denna synpunkt vunnit ett svagt beaktande, dels då ombudens verksamhetsområden äro länsvis begränsade, dels då k. bhde anbefalles att »taga hänsyn till förhållandena inom länet» vid meddelande af tillstånd till ombuds uppträdande inom det samma.

I de nyare schweiziska, tyska, italienska, ungerska och spanska lagarna har emellertid denna för utvandrarbefordringens tekniska viktiga punkt vunnit beaktande. I Italien och Spanien finnes visserligen i utvandringslagarna ingenting uttryckligen föreskrifvet om de synpunkter af detta slag, som göras gällande vid tillstånds meddelande åt redarne att utse ombud å orter i landet; det står emellertid med de därstädes inrättade vidlyftiga apparater för utvandringens öfvervakande utom tvifvel, att sådana göras gällande. I Spanien framgår för öfrigt af ombudens (konsignatörernas) benämning samt af beskaffenheten af de hamnkommissioner, hvilka skola meddela dem tillstånd, att de endast äro tillåtna i hamnstäderna och

¹ Jfr bestämmelsen om afgifts erläggande vid en underagents öfvergång från en agentur till en annan.

² Sid. 118.

att deras verksamhet förmodligen är begränsad till dessa. I Schweiz, Tyska riket och Ungern har den *lokala begränsningen* af hvarje ombuds verksamhet varit första princip. I Schweiz får ombudet icke drifva sin rörelse utanför den *ort*, där han har sitt domicil, i Ungern ej utom det *municipium* (de municipier), till hvilket hans tillstånd sträcker sig, i Tyska riket ej utom *området (områdena) för den högre förvaltningsmyndighet (-myndigheter)*, som meddelat tillståndet. Med detta som utgångspunkt tages hvarje distrikts behof af agenter (ombud) i noga öfvervägande, *antingen* utan att författningarna därom gifva särskilda föreskrifter (Schweiz, Ungern) men genom att agenterna underställas hög central myndighet, hvilken med stränghet öfvervakar utvandrarbefordringen och tillämpar dylika synpunkter, *eller* ock träffas och tillämpas med skärpa bestämmelsen (Tyska riket), att tillstånd för agent till verksamhet inom visst distrikt skall vägras, äfven i det fall att lagens öfriga fordringar äro uppfyllda, när ett mot distriktets förhållanden svarande antal personer därstädes redan hafva erhållit enahanda tillstånd. I det ena som andra fallet ligger hufvudvikten på den noggrannhet, hvarmed vederbörande myndigheter följa utvandringens uppträdande och orsaker samt den kraft, hvarmed de tillämpa de dem gifna befogenheter. — Ytterligare anmärkes den ungerska bestämmelsen (jfr den motsvarande norska för expedienters vidkommande),¹ att icke mer än en agent för samma expedient får finnas inom samma distrikt.

I) Uppmärksamheten fästes å den i Ungern träffade bestämmelse, att agenten (fullmäktigen) icke får *aflönas* i förhållande till af honom för hufvudmannens räkning afslutade kontrakt, utan skall hafva en på förhand bestämd normal lön.

K) Endast i Schweiz är föreskrifvet, att expedient skall betala viss *avgift* vid uttagande af tillståndsbevis för agent.

X. Utvandrarbefordrarnes och deras agenter affärsrörelse.

Emigrantvärfning.

Frågan om den närmare regleringen af utvandrarexpedienters och deras agenter affärsverksamhet sammanhänger nära med frågan om emigrantvärfning, af hvilken den dock endast utgör en sida. Förutom den värfning, som kan komma i fråga från lagligen tillåtna utvandrarbefordrars sida, har nämligen lagstiftningen att förutse emigrantvärfning äfven af andra personer, hvilka antingen stå i ett

¹ Sid. 117.

mer eller mindre löst förhållande till de förra eller ock arbeta oberoende af dem i särskilda utländska företags tjänst. Det är ändamålsenligt att i detta afsnitt sammanställa alla bestämmelser, äfven sådana, hvilka förut i andra sammanhang refererats, hvilka hafva afseende å denna fråga i dess helhet.

De allmännaste bland de bestämmelser, hvilka röra expedienternas och deras medhjälparens affärsrörelse, äro i de båda föregående afsnitten refererade, nämligen de som hafva afseende å området för hvars och ens verksamhet, begränsningen inom hvarje distrikt af deras antal, förbud mot flera representanters uppträdande inom samma distrikt för samma hufvudman m. m. Om dessa bestämmelser kommer nedan under hvarje stat att på nytt erinras.

England. Ofvan är framhållet, hurusom i detta land utvandrarbefordringen förmedlas af *dels* redarne (befraktarne, befälhafvarne) af utvandrarfartygen, *dels* mäklarne (passage brokers), *dels* de senares agenter och *dels* de s. k. emigrant runners. Genom stadgandet om hvem som bör anses såsom passage broker (M. Sh. A. 1894, § 341; jfr ofvan afsnitt. VII), sådant detta genom den sista lagen blifvit fullständigadt (M. Sh. A. 1906, § 23), i förening med stadgandet om hvem som bör anses som emigrant runner (M. Sh. A. 1894, § 347) äro andra medverkande vid utvandrarbefordringen än dessa fyra kategorier af personer uteslutna. Befordringens teknik är sålunda den, att de ansvariga expedienterna (redarne) såväl som deras mellanhänder eller mäklarne kunna obehindradt utsträcka sin affärsrörelse till hela statsterritoriet; de senare kunna jämväl erhålla licens på hvarje ort i landet utan inskränkningar, och slutligen tillåtas deras agenter efter erhållen licens uppträda i oinskränkt antal och på hvar ort i landet. Dessa trenne kategorier af medverkande vid utvandrarbefordringen äro dessutom, med det undantag som nedan följer, icke underkastade några bestämmelser i afseende å omfånget och arten af deras verksamhet. Den fjärde kategorien af medverkande åter, nämligen emigrant runners, förutses endast uppträda inom en viss rayon kring hvarje hamnort; dessas verksamhet är underkastad den ingående reglementering, som är i afsnitt IX refererad.

De enda bestämmelser, hvilka hafva afseende å expedienternas, mäklarnes och deras agents affärsrörelse äfvensom hvarje annan persons uppträdande i med utvandrarbefordringen sammanhängande afseenden, äro följande:

(M. Sh. A. 1906). § 24. Om någon genom falsk föreställning, bedrägeri eller falsk förevändning förleder eller försöker att förleda en person att utvandra eller att köpa mellandäcksbiljett på något fartyg, skall han för hvarje förseelse vara förfallen till böter, icke öfverstigande tjugu pund, eller fängelse intill tre månader.

(M. Sh. A. 1894). § 354. Om någon a) falskligen uppgifver sig vara eller falskligen uppträder såsom fullmäktig för Board of Trade för att hjälpa personer, hvilka vilja utvandra, b) säljer något slag af ansökningshandlingar, inskeppnings-tillstånd eller annat dokument eller papper, utgifvet af Board of Trade, i ändamål att hjälpa personer, hvilka vilja utvandra, c) lämnar falska uppgifter i sådana ansökningshandlingar om hjälp hos Board of Trade eller en Secretary of State, eller i något giftermålscertifikat, födelsebevis, dopbevis eller hvilket annat dokument som helst, bilagdt för att stödja sådan ansökan, d) efterapar eller förfalskar någon signatur eller uppgift i några sådana ansökningar, certifikat, dokument eller förklaringar, eller falskligen utgifver sig för någon däri nämnd person, e) hjälper eller uppeggår någon annan att begå någon af förutnämnda förseelser, så skall denne person för hvarje förseelse vara förfallen till böter, icke öfverstigande femtio pund.

Det framgår häraf, att emigrantvärfning, vare sig från lagliga utvandrarbefordrares eller från andra personers sida, icke är förbjuden, utan endast belagd med straff (§ 24 ofvan) i den mån den är grundad på lögnaktiga uppgifter och direkt bedrägeri. De i § 354 med straff belagda handlingar äro äfven alla af sistnämnda slag. Denna ståndpunkt hos lagstiftningen i förening med frånvaron af all reglering af mellanhändernas antal, inbördes konkurrens, affärsverksamhet o. s. v. måste anses innebära en teknik för utvandrarbefordringen, som för en stat med utvandringshämmande politik vore otillfredsställande.

Frankrike. Utvandrarbefordringen förmedlas (jfr ofvan) af *dels* utvandringsentreprenörerna, *dels* deras agenter. De franska utvandringsförfattningarna gifva i öfrigt inga som helst bestämmelser i afseende å utvandringsentreprenörernas och deras agenter antal, verksamhetsområden, inbördes konkurrens eller förhållande till sina kunder. Ej heller är om emigrantvärfning i allmänhet någonting stadgadt. Den sistnämnda torde fördenskull af alla personer samt i alla former, där den icke innebär uppenbart bedrägeri och faller under allmän strafflag, vara tillåten.

Belgien. Utvandrarbefordringen förmedlas af *dels* utvandringsentreprenörerna, *dels* dessas underagenter. Den med afseende å de franska författningarna gjorda anmärkning äger i alla delar tillämplighet å den belgiska lagen af den 14 dec. 1876. I Reglementet af den 2 dec. 1905 hafva inga andra bestämmelser eller förtydliganden ansetts erforderliga, än att (Art. 16) underagenterna *såväl som hvarje annan person*, hvilken vägleder eller på något sätt, hvilket det vara må, ledsagar emigranterna under deras genomresa genom landet eller under deras vistelse i inskeppningshamnen, skola hafva laglig fullmakt af en autoriserad utvandringsentreprenör samt hafva tillstånd af de lokala myndigheterna. Härigenom äro andra medverkande vid utvandrarbefordringen än lagligen tillåtna personer visserligen ut-

tryckligen förbjudna; men frånvaron af all reglering af entreprenörernas och deras agents antal, verksamhetsområden och förhållande till sina kunder är fortfarande bestående. — Rörande utvandrings-expedienternas affärsverksamhet finnes ingen annan bestämmelse i reglementet träffad, än att de (Art. 16) på närmaste platser vid sina kontor skola affischera biljettpriserna på de olika ångbåtslinjer, för hvilka de äro autoriserade att sälja biljetter.

Nederländerna. Det är anmärkt (jfr afsnitt. VI),¹ att genom lagen af den 15 juli 1869 utvandrarbefordringen skall förmedlas af tvenne kategorier af ansvariga expedienter, nämligen sådana, som åtaga sig utvandrares befordran till ort i främmande världsdel, och sådana, som åtaga sig till främmande världsdel destinerade utvandrares befordran till europeisk genomfartshamn. Förutom dem omnämner lagen *inga öfriga* medverkande vid befordringen, alltså icke heller några agenter till förenämnda af det slag, som i alla öfriga stater äro tillfinnandes. Genom följande, visserligen egendomligt affattade, bestämmelse förbjudas i stället andra medverkande vid befordringen än de nyssnämnda lagligen tillåtna:

(W. 1861, Art. 22). Det är förbjudet för enhvar, som icke i kraft af denna lag är därtill berättigad, att genom annonser i tidningar, plakat, anslagstaflor, skyltar eller dylika föremål tillkännagifva, att han befattar sig med emigrationen. Polisen är berättigad att taga bort sådana anslagstaflor, skyltar eller dylika föremål.

Härförutom äro emellertid inga bestämmelser träffade i afseende å expedienternas antal, verksamhetsområden, förhållande till sina kunder o. s. v., såväl som i afseende å emigrantvärfning i allmänhet. Den i Nederländerna skapade tekniken för utvandrarbefordringen torde fördenskull liksom den franska och belgiska vara otillfredsställande, hvarjämte emigrantvärfning såsom i nämnda båda stater torde få anses tillåten.

Danmark. Utvandrarbefordringen förmedlas *dels* af utvandraragenterna, *dels* af dessas fullmäktige. Det är anmärkt (jfr VIII,² resp. IX³), att agenternas tillståndsbevis och deras fullmäktiges fullmakter skola uppvisas för polismyndigheterna å hvarje ort, där agenten resp. fullmäktigen har för afsikt att utöfva verksamhet. Förutom genom denna bestämmelse äro inga specialiseringssynpunkter i lagstiftningen tillvaratagna; ifall öfver hufvud begränsning af agenternas och deras fullmäktiges antal, reglering af hvars och ens verksamhetsområde o. s. v. förekomma, kunna sådana åtgärder icke stödjas på i författningarna innehållna direktiv. Icke heller finnas i dem några närmare bestämmelser rörande agenternas och deras

¹ Sid. 89. ² Sid. 117. ³ Sid. 121.

fullmäktiges affärsverksamhet; den enda passus, som härå har afseende, är (L. 1868, § 2 mom. 2), att agentens tillstånd kan återkallas, om det missbrukas, »särskildt genom att han medelst osanna uppgifter värfvar utvandrare». Denna bestämmelse är likaledes den enda, som har afseende å emigrantvärfning i allmänhet; emigrantvärfning från andra personers sida än utvandringsagenterna är således icke förbjuden.

Norge. Den norska lagen af den 22 maj 1869 är i allt af samma karaktär som ofvannämnda danska lag af 1868, och anmärkningarna häröfvan hafva afseende äfven å den förra.

Genom inrikesdepartementets nyaste reglemente hafva emellertid en del föreskrifter utfärdats, hvilka hafva afseende å utvandrareagenternas och deras fullmäktiges såväl fördelning inom landet som affärsrörelse. Det är anmärkt (jfr VIII),¹ att vederbörande polismästare ålagts tillse, det ingen del af landet kommer att falla under mer än en agents för samma ångbåtslinje verksamhet. Vidare har han att tillse, att det distrikt är bestämdt angifvet, inom hvilket agenten representerar nämnda ångbåtslinje; om dessa omständigheter skall han underrätta polismästarna på öfriga orter, där hufvudkontor kunna upprättas. Genom dessa bestämmelser i förening med bestämmelsen (L. 1897, § 1), att hufvudkontor blott få upprättas å orter, hvilka af Konungen bestämmas, har specialiseringssynpunkten i någon mån vunnit beaktande, ehuru ofullständigt, då inga bestämmelser finnas öfver fullmäktiges antal och verksamhetsområden. — Hvad åter beträffar utvandrarebefordrarnes affärsrörelse, är stadgadt:

(Regl.) § 2. Såsom fullmäktig (underagent) anses enhvar, som på uppdrag af en agent arbetar på att skaffa en ångbåtslinje utvandrare, vare sig han är fast aflönad eller icke.

§ 3. Agenterna, deras fullmäktige och biträden få icke genom trakterande med starka drycker genom oriktiga upplysningar om förhållandena i främmande världsdelar eller genom annan otillbörlig påtryckning försöka öfvertala någon att utvandra.

§ 11. Agenterna och deras fullmäktige hafva att taga noggrann kännedom om föreskrifterna i Lov 22 Mai 1869 om utvandringskontrollen med tilläggslag 5 Juni 1897 samt detta reglemente.

Ett aftryck af nämnda lagar och detta reglemente skall alltid finnas uppspikadt på en i ögonen fallande plats på alla agents och deras fullmäktiges kontor. Resande fullmäktig skall dessutom alltid hafva ett sådant aftryck med sig samt vara förpliktigad att på anfordran uppvisa detsamma.

Den förstnämnda af dessa bestämmelser har som synes till ändamål att förhindra emigrantvärfning från de lagligen tillåtna utvandrarebefordrarnes sida. Emigrantvärfning af andra personer än utvandrarebefordrare är därigenom icke förbjuden.

¹ Sid. 117.

Sverige. Regleringen af utvandrarenternas och deras ombuds antal, verksamhetsområden o. s. v. inskränker sig till, *dels* att i tillståndet för agent den ort, där han är bosatt, samt det eller de län, där han äger utöfva sin verksamhet, skola angifvas, *dels* att ombudens verksamhetsområden äro länsvis begränsade, *dels* att k. bhde skall taga hänsyn till förhållandena inom länet vid tillstånds meddelande åt ombud att där uppträda. I öfrigt innehålla de svenska författningarna ingen annan reglering af agenternas och deras ombuds affärsrörelse än förbud (K. Cirk. den 8 juli 1904, mom. 3) för utvandrarenterna och deras ombud att genom vilseledande uppgifter eller eljest locka till utvandring. Emigrantvärfning af andra personer än utvandrarenterna och deras lagliga ombud är icke förbjuden.

Schweiz. De schweiziska utvandringsförfattningarna voro de första, hvilka på ett ingående och mera tillfredsställande sätt reglerade såväl utvandrarbefordringens teknik i allmänhet som utvandrarbefordrarnes affärsrörelse och emigrantvärfningen i synnerhet.

Som anmärkts (jfr VIII,¹ IX²), får utvandrarbefordringen (B.-G. 1888, Art. 5) uteslutande förmedlas *dels* af utvandringsagenturerna samt resebyråerna, *dels* af dessas underagenter. Utvandringsagenturerna och resebyråerna skola hållas skilda; det är nämligen (V.-V. 1888, Art. 12) förbjudet för personer eller bolag, hvilka erhållit patent att försälja passagerarebiljetter, att på något annat sätt befordra utvandrare. De ansvariga expedienterna tillåtas utöfva sin affärsrörelse inom hela republiken (V.-V. 1888, Art. 10); dock äro de förpliktigade att underrätta utrikesdepartementet om sitt domicil och om hvarje förändring däri. I afseende å deras affärsrörelse i öfrigt samt å underagenternas är stadgad:

B.-G. 1888, Art. 8. Namnen å de med patent försedda agenter, fullmäktige för tillåtna bolag äfvensom de föregående underagenter skola omedelbart efter deras registrering hos vederbörande myndighet såväl som i årliga sammanställningar offentliggöras genom das Bundesblatt.

För personer, hvilka icke på detta sätt officiellt angifvits, är i Schweiz hvarje offentliggörande (»Publikation»), som har afseende å befordring af utvandrare, förbjudet.

V.-V. 1888, Art. 20. Det är agenterna förbjudet, att i affärsrörelsen med utvandrarne använda sådana personer, hvilkas anställande icke är tillåtet af Förbundsrådet.

Likaledes är det dem förbjudet att använda en annan firmas underagenter, äfvensom anvisare (»Zuweisern»).

D:o, Art. 21. Utan utrikesdepartementets tillstånd få underagenter icke drifva sin affärsrörelse på annan ort än där de anmält sig hafva sitt domicil.

D:o, Art. 11. Det är agenterna och underagenterna förbjudet att förläta till utvandring eller att drifva sin affärsrörelse under omkringresande i landet.

B.-G. 1888, Art. 9. Agenterna och underagenterna skola föra ett inbundet och pagineradt register öfver sina avslutade utvandrarkontrakt samt inbundna

¹ Sid. 108. ² Sid. 122.

och paginerade kopieböcker öfver sin korrespondens. De förra äro förpliktigade att lämna Förbundsrådet alla af detta begärda meddelanden öfver dessa kontrakt såväl som öfver deras förhållande till utländska ångbåtsbolag.

Dessutom har Förbundsrådet såväl som vederbörande kantonala myndighet vid en hvar tid rätt att taga kännedom om affärsregistret samt agenternas och underagenternas alla öfriga böcker och skrivelser.

De härmedelst införda, i föregående författningar icke förekommande, bestämmelser äro a) föreskrift om offentliggörande af lagliga agents och underagents namn o. s. v.; b) förbud för agenterna att i sin affärsrörelse använda sig af några andra personer än de, till hvilkas anställande de hafva erhållit lagligt tillstånd; c) förbud särskildt mot användande af anvisare vid järnvägsstationer o. s. v.; d) den lokala begränsningen af underagenternas affärsrörelse; e) förbud för agenterna och underagenterna att drifva sin affärsrörelse under omkringresande; f) föreskrift om register öfver afslutade utvandrarkontrakt och kopieböcker öfver agenternas och underagenternas korrespondens; g) rätt för vederbörande myndigheter att taga del af dessas alla affärshandlingar.

Rörande den allmänna frågan om emigrantvärkning är vidare stadgadt:

B.-G. 1888, Art. 10. Personer, bolag eller agenturer, hvilka i någon egenkap, hvilken den vara må, representera ett kolonisationsföretag, hafva att anmäla detta för Förbundsrådet och gifva detta fullständiga upplysningar om företaget.

Förbundsrådet äger att i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag eller agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag.

B.-B. 12 febr. 1889. Ingen får befatta sig med ett kolonisationsföretag, som har till ändamål kolonisation af en enstaka koloni eller hela landområden, utan att hafva gifvit Förbundsrådet fullständiga upplysningar om företaget. Särskildt skall en ingående redogörelse lämnas för de förpliktelser gentemot företagarna som åligga de utvandrare, hvilka äro afsedda att engageras, äfvensom företagarnes erbjudna villkor.

Såväl offentliggöranden som meddelanden af upplysningar i propaganda-ändamål öfver af Förbundsrådet icke såsom tillåtna erkända kolonisationsföretag äro förbjudna.

B.-G. 1888, Art. 12. Utvandrareagenterna såväl som kolonisationsbolagen äro förbjudna att afsluta kontrakt, enligt hvilka de förpliktiga sig att leverera ett visst antal personer åt ångbåtsbolag, kolonisations- och andra företag eller regeringsmyndigheter.

B.-B. 12 febr. 1889. Utan Förbundsrådets tillstånd får intet utvandrarkontrakt afslutas med personer, åt hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis förskottats eller betalats af utländska bolag, regeringar, institut eller företag.

Do: Annonser i allmänna tidningar eller andra publikationer af hvad slag de vara må (bulletiner och liknande), hvilka innehålla löften om reseförskott, äro förbjudna. Personer, som bryta häremot, skola i enlighet med Art. 19 af B.-G. 1888 öfverlämnas åt de kantonala domstolarna.

Det framgår här af, att emigrantvärfning från såväl lagliga utvandrarebefordrars som andra personers sida är förbjuden, såvida icke Förbundsrådet efter erhållna noggranna upplysningar i hvarje särskildt fall lämnat tillstånd härtill.

Tyska riket. Som anmärkts, får utvandrarebefordringen uteslutande förmedlas *dels* af utvandringsföretagarna samt deras ställföreträdare, *dels* af de förras agenter. Den åt en företagare meddelade koncession berättigar denne till affärsrörelse inom hela riksområdet; dock måste han, då det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågningar af upplysningar, eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid affärsrörelse utom den kommun, där hans firma är domicilerad, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använda sig af sina tillåtna agenter (G. 1897, § 8). Det är vidare anmärkt, att det är agenten förbjudet att drifva utvandringsaffärer såväl för andras än de i tillståndsbeviset angifne företagarnes som för egen räkning (§ 16) äfvensom i filialer, genom ställföreträdare eller under omkringresande (§ 17). Vid meddelande af tillstånd för agent att uppträda inom visst distrikt skall dessutom dettas behof af en sådan agent tagas i noggrant öfvervägande (§ 13).

Förutom dessa allmänna bestämmelser är rörande utvandrarebefordrarnes affärsrörelse särskildt stadgad:

(B. 14 mars 1898). § 1. Företagarna skola föra förteckning öfver befordrade utvandrare efter särskildt fastställt formulär. § 2. Af denna förteckning skall senast dagen före hvarje utvandrarfartygs afgang tillställas utvandringsmyndigheten två kopior. § 3. Rikskommissarien för utvandringsväsendet har rätt att när som helst taga del af skepphandlingarna. §§ 4—15 handla om redarens skyldigheter i afseende å utvandrarkontrakten, hvarom i nästa afsnitt. §§ 16—22 gifva närmare bestämmelser rörande agenternas verksamhet. Till hvarje utvandrare (familjeöfverhufvud), för hvilken agenten *förmedlar* kontrakt, skall ett mottagningsbevis (Empfangschein) med visst innehåll och efter visst fastställt formulär utställas. Mönstret till formuläret skall vara detsamma för alla agenter. Formulären skola innehållas med förtlöpande nummer i inbundna paginerade böcker, hvilka på första sidan skola hafva polismyndighetens attestering öfver det antal sidor, de innehålla. I dessa böcker skola jämte formuläret för hvar och ett mottagningsbevis finnas ytterligare två likalydande formulär i och för afskrift af beviset, på sådant sätt, att beviset och en afskrift af detsamma kunna urtagas utan att skada boken. Agenten skall, då han ifyller formuläret för ett mottagningsbevis, på enahanda sätt ifylla de båda motsvarande formulären. Mottagningsbeviset skall han lämna utvandren; af afskrifterna skall en öfversändas till företagaren, under det att den andra jämte boken förblifver i agentens händer. — Om agenten själf *afslutar* kontrakt (i företagarens namn), skall han utfylla och underteckna detsamma. — De högre provinsmyndigheterna kunna föreskrifva, att agenterna före afslutandet eller förmedlandet af utvandrarkontrakt skola inom en viss bestämd tid göra anmälan därom till viss myndighet.

Härtill kommer ytterligare: § 23. Företagarna skola noga meddela sina agenter (utländska företagare äfven sina fullmäktige) biljettpriset för utvandrarbefordringen. Fullmäktige och agenter äro förbjudna att beräkna ett högre pris än det af företagaren fastställda. § 24. Företagarna skola kopiera sina till agenterna och utvandrarne aflättna skrivelser. Samma bestämmelse gäller för agenterna med afseende å af dem till företagarna och utvandrarne aflättna skrivelser. Denna skriftväxling m. m. skall bevaras i tre år och till enhvar tid stå till vissa myndigheters förfogande.

Genom dessa bestämmelser möjliggöres en ingående kontroll öfver utvandrarbefordrarnes samtliga affärstransaktioner. Med afseende å deras affärsrörelse tillkommer ytterligare följande bestämmelse:

(D:o) § 25. De högre förvaltningsmyndigheterna äro befogade att förbjuda företagarna och agenterna att skylta för sin affärsrörelse genom plakat på offentliga platser; detta antingen för nämnda myndighets hela förvaltningsområde eller för vissa delar af detsamma.

I annonser, prospekt och cirkulär måste städs den väg uttryckligen och noggrannt betecknas, på hvilken utvandrarne skola befordras; om ombyte af fartyg skall äga rum, måste detta likaledes angifvas.

Hvad åter beträffar den vidsträcktare frågan om emigrantvärfning i allmänhet, stadgas endast som följer i rikslagens afd. VIII, Straffbestämmelser:

§ 45. Den som utan det i §§ 1 och 11 stadgade tillstånd bedriver befordring af utvandrare eller yrkesmässigt medverkar vid sådan rörelse, straffas med fängelse intill ett år och med böter intill sextusen mark eller med ettdera af dessa straff.

Samma straff drabbar den, som gör affärer med (>sich zum Geschäft macht<>) att värfva i och för utvandring.

Italien. Det är tidigare redogjort för den allmänna frågan, hur utvandrarbefordringen är reglerad. Ingen äger (L. 1901, Art. 13) rättighet att värfva eller taga handpenning af utvandrare, att borttinga eller sälja biljetter, om han icke erhållit vederbörligt patent såsom utvandrarbefordrare (redare). All verksamhet i afseende å utvandrarbefordringen skall uteslutande ske genom dessa och deras representanter (ombud) samt de kommunala utvandringskommittéerna.¹ Redarne äga att utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; i afseende å representanternas antal, verksamhetsområden o. s. v. är i lagen intet stadgadt, utan är afgörandet af dessa frågor lagdt i vederbörande utvandringsmyndighets händer. I afseende å utvandrarbefordrarnes affärsrörelse samt emigrantvärfning i allmänhet är vidare stadgadt:

(L. 1901) Art. 17. Det är förbjudet för redare eller hans representant att locka till utvandring.

¹ Sid. 170.

I enlighet med förordnande i § 416 strafflagen skall enhvar, som med kungörelser, cirkulär eller meddelanden angående emigrationen offentliggör medvetet osanna underrättelser eller anvisningar eller inom riket sprider i utlandet tryckta underrättelser eller anvisningar af sådan art, straffas med straffarbete intill sex månader och med böter af högst 1,000 lire.

Cirkulär och tillkännagifvanden af hvilket slag som helst, som göras af redaren, skola angifva: fartygens dräktighet brutto och netto; deras hastighet; uppgift på hamnar som anlöpas samt meddelande om huru lång tid hela resan kommer att taga.

Genom detta *dels* förbjudes all emigrantvärfning från de lagliga utvandrarbefordrarnes sida, *dels* förbjudes emigrantvärfning medelst medvetet osanna uppgifter från enhvar persons sida. Om emigrantvärfning är ytterligare stadgadt:

(L. 1901) Art. 18. Utrikesministern kan i samråd med inrikesministern med föreläggande af särskilda villkor tillåta, att en enskild person värfvar utslutande för egen räkning det antal personer, som han behöfver för utförande af ett bestämt arbete i utlandet eller för ett kolonisationsföretag, tillåtet af lagarna i det land, där det skall företagas; för såvidt denna enskilda person, då det är fråga om emigration till de i Art. 6 nämnda länderna,¹ begagnar sig i och för transporten af en bemyndigad redares åtgörande och denne betalar den i Art. 28 föreskrifna afgiften.²

I samband härmed erinras om (jfr VII),³ att enligt Art. 13 redarne, utom sitt patent, skola hafva ett särskildt tillstånd af Utvandringskommissariatet, försedt med tillbörliga garantier, då det är fråga om utvandrare med fri resa eller till hvilkas resa understöd lämnats eller hvilka på något sätt åtnjuta några förmåner eller blifvit värfvade.

Under vissa villkor och med särskildt tillstånd kan sålunda emigrantvärfning få bedrivas af vissa personer, hvilka emellertid i sådant fall måste stå helt och hållet utanför befordringen. Denna skall äfven i sådant fall ske genom de lagliga expedienterna enligt fastställda former och under fastställda skyddsbestämmelser, hvarjämte dessa expedienter vid fall af ofvanstående art skola hafva ytterligare särskildt tillstånd.

Tilläggas bör, att den italienska lagen i sin första hufvudafdelning »om emigrationen i allmänhet» gifver en rad för speciella italienska förhållanden afsedda, stränga straffbestämmelser gentemot värfning af minderåriga. Dessa, som stå utan sammanhang med de nyss refererade öfriga bestämmelser om emigrantvärfning, lyda sålunda:

Art. 2. De, som värfva, medföra eller skicka till utlandet minderåriga under 15 års ålder i och för arbete, utan att dessa underkastats läkarbesiktning och äro försedda med sådan bok från borgmästaren, hvarom stadgas i Art. 3 af reglementet om minderåriges arbete af den 17 sept. 1886, skola straffas med böter till belopp, som bestämmas i Art. 4 af förordningen den 11 febr. 1886, N:r 3657.

Art. 3. Den, som värfvar eller emottager i sin vård inom riket en eller flera minderåriga under 15 års ålder, afsedda att användas i utlandet, vare sig

¹ Sid. 54. ² Sid. 171. ³ Sid. 99.

till kringvandrande yrken eller till sådana yrken, hvilka i reglementet angifvas såsom hälsovådliga, skola straffas med straffarbete i högst sex månader och med böter af 100 till 500 lire. Samma straff drabbar den, som medför eller skickar till utlandet eller öfverlämnar till tredje person att af honom föras till utlandet sådana minderåriga under 15 års ålder, i syfte att använda dem på det sätt, som är angifvet i första punkten af denna artikel. I sådant fall skall förmyndare fräntagas sitt förmyndareskap och fader sin fädernemyndighet.

Samma föreskrifter tillämpas på den, som lockar minderårig kvinna att utvandra för att förleda henne till prostitution.

Ungern. Som tidigare omnämnts, förmedlas utvandrarbefordringen dels af de ansvariga transportföretagarne och deras ställföreträdare, dels af de föregående fullmäktige. Fullmäktig får endast personligen utöfva sin verksamhet och hvarken han eller hans anhöriga eller biträden få avsluta utvandrarkontrakt för en annan företagares än hufvudmannen eller för egen räkning. Transportföretagare kan erhålla tillstånd att utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; fullmäktig får endast utöfva sin verksamhet inom ett visst municipium eller vissa municipier. Inom samma municipium får blott en fullmäktig för samma hufvudman vara verksam.

Förutom dessa allmänna bestämmelser äro detaljbestämmelser utfärdade för transportföretagarnes och deras fullmäktiges affärsrörelse, i Z.-V. 1904, §§ 15—18 och 26—31. Då de emellertid äro af samma art som de, hvilka ofvan för Tyska rikets vidkommande äro refererade, torde de icke här behöfva refereras. I afseende å värfning af emigranter från ofvannämnda personers sida är emellertid dessutom följande särskildt stadgad:

(G.-A. 1903, § 20. Z.-V. 1904, § 28). Fullmäktigen får offentliggöra eller försända till personer, hvilka frivilligt vända sig till honom, meddelanden, hvilka hafva afseende å reseplan, kost och resepris. Det är honom emellertid liksom hvarje annan person förbjudet att offentliggöra eller försända till enskilda uppmaningar eller kungörelser utöfver de ofvannämnda, hvilka hafva afseende å utvandringen; det är vidare förbjudet att muntligen eller skriftligen förleda eller uppegga till utvandring, att gå från hus till hus samt att fordra eller taga af utvandrarne någon som helst afgift eller ersättning förutom resepriset äfvensom att lämna förskott åt utvandrarne.

Detta förbud sträcker sig till hvarje fullmäktigens biträde, och skulle ofvannämnda handling detta till trots begås af ett sådant biträde, är fullmäktigen i hvarje afseende privaträttsligt ansvarig härför.

Hvad åter beträffar emigrantvärfning i allmänhet, är på följande sätt stadgad i hufvudlagens afd. VI, Straffbestämmelser:

§ 46. Den, som utan det i §§ 7, 13 och 15 stadgade tillstånd befattar sig med befordring af utvandrare eller förmedling af sådan, begår en förseelse och straffas med fängelse intill två månader och med böter intill 600 (ungerska) kronor.

De bref, trycksaker och biljetter, hvilka en sådan utan tillstånd uppträdande transportföretagare eller fullmäktig har afsändt, skola af vederbörande myndighet beslagtagnas och konfiskeras.

§ 47. Den som offentligen i en församling uppmanar till utvandring, vare sig genom tal eller genom spridande eller offentligt utställande af trycksak eller skrift, straffas med fängelse intill två månader och med böter intill 600 (ungerska) kronor.

§ 48. Den person begår en förseelse och straffas med fängelse intill två månader och böter intill 600 (ungerska) kronor, hvilken genom tidningspressen offentliggör kungörelser och meddelanden, hvilka hafva afseende å utvandringen, för en sådan företagares eller fullmäktiges räkning, som icke erhållit inrikesministerns tillstånd.

Spanien. Det är tidigare redogjort för det sätt, hvarpå utvandrarbefordringen genom den nyaste lagen är ordnad. Den skall (L. 1907, Art. 22) förmedlas uteslutande af fartygsägarna eller redarne eller dessas sysslomän inom Spanien samt af de förras konsignatörer. Det tillägges uttryckligen (Art. 34), att emigrantagentur i vanlig och förut förekommande mening hädanefter äro förbjudna. De koncessionerade redarne kunna utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; i afseende å konsignatörernas antal, verksamhetsområden o. s. v, är i lagen ingenting uttryckligen stadgadt, men genom den vidlyftiga apparat för utvandringens öfvervakande, som genom lagen skapats, torde dessa frågor underkastas noggrann granskning af vederbörande myndigheter.

I afseende å redarnes och konsignatörernas affärsverksamhet (publicerande af deras namn; organisationen af deras bokföring och vissa talongböckers uppläggande; deras skyldighet att upprätta vissa förteckningar öfver utvandrarne m. m.) föreskrifves i utvandringslagens Art. 24, 25, 29, 36 och 41 äfvensom i särskildt, i anslutning till lagen förberedt reglemente. Dessa bestämmelser, som i hufvudsak äro af samma art som de i Schweiz och Tyska riket gällande, torde icke här behöfva refereras.

I afseende å emigrantvärfning är närmare stadgadt:

Art. 33. Värkning af emigranter och propaganda för att öka emigrationen förbjudes.

Annonser och anslag, som fartygsägare eller redare och konsignatörer publicera angående emigrantbefordran, böra endast innehålla uppgifter om fartygens afgang från och ankomst till hamnarna, platser som angöras under resan samt resevillkor.

Brott mot första afdelningen i denna artikel, såväl som förhållandet att ägna sig åt emigrantagentur (värkning), straffas med enkelt fängelse i mildaste form samt dessutom genom återtagande af gifvet tillstånd, då det är fråga om fartygsägare eller redare och konsignatörer.

Art. 55. De straff, hvarmed strafflagen belägger bedrägeri, brott mot den allmänna hälsovården, oärlighet, bestickning med mutor, bortförande och fördärfvande af minderåriga, förfalskning och andra bedrägerier, skola alltid tillämpas i deras strängaste form, då brottet står i förbindelse med emigrationen och den som däraf lidit skada är en emigrant.

I afseende å den allmännare frågan om emigrantvärfning i större skala för vissa ändamål stadgas:

Art. 6. För all kollektiv utvandring till främmande länder, med afsikt att kolonisera jord eller för liknande ändamål, är särskild tillåtelse, utfärdad i ministerråd, oefftergiftig; detta efter förutgående utlåtande af Öfverstyrelsen för emigrationen, och med de garantier, som anses nödiga, oaktadt de ej äro förutsedda i denna lag.

Med kollektiv utvandring, underkastad denna artikels bestämmelser, förstås sådan, som angår folkminskning i en trakt, stad, by eller församling.

Österrike. I »Gesetz vom 21 Jänner 1897, womit strafrechtliche Bestimmungen in Bezug auf das Betreiben der Auswanderungsgeschäfte erlassen werden» är stadgadt sålunda:

§ 1. Den som utan vederbörande myndighets tillstånd bedrifver eller förmedlar utvandringsaffärer, eller vid dessa, äfven om de äro tillåtna, bryter mot därom gällande förordningar, gör sig skyldig till förseelse och straffas med fängelse från åtta dagar till sex månader.

§ 2. Den som förleder andra till utvandring genom förespeglande af falska förhållanden eller genom andra svekfulla medel, gör sig skyldig till brott och straffas med strängt fängelse från sex månader intill två år, hvartill kunna komma böter intill 2,000 floriner.

I fall af försvärande omständigheter dömes till fängelse intill tre år, hvartill kunna komma böter intill 4,000 floriner.

Tilläggas bör, att i det österrikiska lagförslaget af år 1905 afsikten var att i särskilda lagafdelningar reglera å ena sidan värfning af utvandrare och kontraherande med dem om arbete i utlandet, å den andra sidan befordring af utvandrare till transoceanska länder. Det förstnämnda skulle med vissa garantier vara tillåtet, dock endast på uppdrag af arbetsledare för egna företags räkning; de personer, som yrkesmässigt vilja uppträda såsom kommissionärer för sådana arbetsledare, skulle förpliktigas till koncession, ställande af säkerhet m. m. och underkasta sig andra noggranna kontrollbestämmelser (af liknande art som de, hvilka för Sveriges vidkommande äro träffade i K. F. den 28 november 1884). Utvandrarbefordrare åter skulle jämte sina fullmäktige och biträden underkastas lagstiftning af liknande art som i andra stater. Värfning af utvandrare skulle med särskildt tillstånd kunna ske äfven för företag i transoceanska länder, i hvilket fall, då ingen bestämmelse synes hafva varit afsedd mot koncessions af båda slagen meddelande till en och samma person, det kunde förutses inträffa, att samma person blefve såväl laglig utvandrarbefordrare som laglig värfvare.

Förslaget ifråga tillvann sig, såsom omnämnts, icke deputeradekammarens bifall.

Sammanfattas de härstädes refererade bestämmelserna om utvandrarbefordrars affärsrörelse och om emigrantvärfning, så framgår följande.

A) Lagstiftningens första uppgift är att skapa en viss laglig teknik för utvandrarnes befordran, som icke kan kringgås, och som utesluter all på personlig vinst beräknad värfning af kunder från de lagliga utvandrarbefordrarnes sida. Dess andra uppgift är att antingen förbjuda all värfning, äfven från andra personers än dessas sida, eller att inskränka denna värfning till vissa fall och vissa bestämda, af statsmyndigheterna tillåtna och kontrollerade former.

B) För det första ändamålet stadgas i alla stater, att all befordring af utvandrare skall ske genom vissa koncessionerade eller eljest tillåtna expedienters och dessas tillåtna medhjälparens förmedling. I de stater, där emigrantvärfning under vissa förhållanden kan tillåtas vissa personer, är (jfr den italienska lagen) ett förtydligande härutinnan ändamålsenligt, nämligen så, att lagliga emigrantvärfvare under inga omständigheter samtidigt få vara emigrantbefordrare. De kunna tillåtas att värfva och kontrahera om arbete med vissa utvandrare, men dessa skola befordras utan sammanhang därmed af laglig expedient. Synpunkten härvid är påtagligen, att ingen expedient, hvilken af hvarje person, som han befordrar, drager en privatekonomisk vinst, bör tillåtas vara intresserad i värfningsföretag.

C) Det problem, huru från de sålunda tillåtna utvandrarbefordrarnes sida värfning af hvad slag som helst skall omöjliggöras, bör sålunda i alla stater hafva samma betydelse, hvilken ställning deras författningar än intaga till emigrantvärfning i allmänhet. Det måste fördenskull, oafsedt de i dessa länder förhärskande åsikter om emigrantvärfnings laglighet, anses, att de engelska, franska, belgiska, nederländska, danska samt äfven norska och svenska författningarna äro i föreliggande punkt bristfälliga, ehvad de (såsom de franska, belgiska och nederländska) öfverhufvud sakna alla bestämmelser i detta hänseende, eller de (såsom de engelska, danska, norska och svenska) inskränka sig till vissa allmänna förbud mot värfning eller vissa slag af värfning, utan att på samma gång på ett sådant sätt reglera utvandrarbefordringens teknik, att dessa förbud kunna i praktiken bringas till efterlefnad.

Man kan nämligen såsom resultat af alla staters erfarenhet i denna punkt fastslå, att enbart allmänna förbud för utvandringsförmedlarne att »locka till utvandring», »på ett påträngande sätt erbjuda någon sina tjänster» o. s. v. hafva ringa värde. De mellanhafvanden mellan en affärsman och hans kunder, hvilka här afses, äro af den personliga och svårkontrollerade art, att man med svårighet på grund af en dylik allmän bestämmelse kan väcka ett åtal och skaffa bevis,

som kunna leda till en bestraffningsåtgärd. Utvandrarbefordringen måste, för att lagstiftningen härutinnan skall blifva effektiv, på ett annorlunda och mera ingående sätt regleras.

De principer, hvilka i de nyare utvandringsförfattningarna för detta ändamål följts, äro följande D)—H):

D) Alla andra ansvariga företagare vid utvandrarbefordringen än sådana, som själfva äro redare, äro förbjudna. Detta är (jfr afsnitt VII samt den allmänna öfversikten) den viktigaste tekniska egendomligheten i den nyare utvandringslagstiftningen. Genom denna anordning lägges det sammanlagda privaträttsliga ansvaret (Italien, Ungern) eller hufvudparten af detsamma (Tyska riket, Spanien) på personer eller bolag, för hvilka sådana utomordentliga intressen sätts på spel genom en återtagen koncession och äfven blott genom ett offentligt brännmärkande, att öfverträdelser af författningarna med mindre sannolikhet kunna antagas blifva riskerade. Dessutom måste för en redare, hvilkens affärsvinst icke i likhet med en annan utvandringsföretagares sammansättes af provisioner på afslutade kontrakt, affärsrörelsens stora omfång göra frestelsen till värfning mindre stor. Slutligen äro redarne och rederibolagens chefer i regel personer med annan samhällsställning än mängden af s. k. utvandraragenter och kunna antagas uppfylla högre anspråk med afseende å personliga kvalifikationer och lämplighet såsom utvandrarbefordrare.

E) De agenter (underagenter, ombud), äfvensom alla andra personer i in- och utlandet, hvilka en företagare använder såsom medhjälpare vid utvandrarbefordringen, skola ovillkorligen stå i privaträttsligt sysslomansförhållande till honom, så att de hafva skriftlig fullmakt af honom och äro uttryckligen förbjudna att förbereda eller afsluta kontrakt vare sig för egen eller för någon annans än hufvudmannen räkning.

F) Företagaren skall vara civil- och straffrättsligt ansvarig för alla sådana medhjälpare i in- och utlandet åtgärder med afseende å befordringen. I detta afseende stå dock de tyska och spanska lagarna, hvad beträffar inrikes agenter, på en afvikande ståndpunkt.

G) Vid tillstånds meddelande för agenter skall en inrikes specialiseringsprincip följas. Agentens verksamhetsområde skall vara noggrannt begränsadt. Inom ett och samma distrikt få under inga omständigheter finnas flera än en agent för samma företagare. Inom ett visst distrikt får ej heller agent tillåtas uppträda, äfven om han i öfrigt uppfyller och ställt sig till efterrättelse lagens alla fordringar, såframt intet behof förefinnes af hans verksamhet. I afseende å de synpunkter, som härvid böra göras gällande, kunna inga allmänna principer uppställas. Det är blott med afseende å svenska förhållanden att påpeka, att ombud, hvilka icke afsluta kontrakt för sin hufvudmans räkning och icke kunna gifva några för ut-

vandraren behöfliga upplysningar utöfver dem, som denne i regel inhämtar genom direkt korrespondens med hufvudmannen, hafva ringa berättigande.

H) För agenten bör stadgas, att han icke får drifva sin affär genom någon annan person, vare sig ställföreträdare eller biträde, icke heller i filialer, samt slutligen, hvilket är en afgörande bestämmelse, *icke under omkringresande*. Genom dessa bestämmelser åstadkommes, att han kan träda i muntlig förbindelse endast med de personer, hvilka uppsöka honom å hans kontor.

Fullständigas dessa bestämmelser med förbud för agenten att träda i skriftväxling med allmänheten annat än efter inkomna förfrågningar samt förbud mot att tillsända allmänheten, eller genom pressen eller på annat sätt offentliggöra, meddelanden utöfver sådana, som hafva afseende enbart å befordringen, så är härigenom praktiskt taget all värfning från agentens sida utesluten.

Det bör nämligen påpekas, att hvad som försiggår under samtal mellan agenten och hans kunder icke kan konstateras, med mindre en polisman ständigt är agenten följaktig. Detta visar tydligt nog den praktiska värdelösheten hos allmänna förbud af den art, som ofvan C) anmärkts. Med de här omnämnda bestämmelserna afses icke heller att kontrollera hvad som yttras emellan, men då agentens affärsrörelse ordnas så som nämnts, betyder detta mindre. De personer, som själfmant uppsöka agenten på hans kontor, hafva icke fått incitament att resa genom honom, och faran för uppeggelse vid kontorsdisken betyder föga.

I) De i D)—H) refererade anordningar vid utvandrarbefordring böra, som nämnts, för alla stater vara önskvärda, huru de i öfrigt ställa sig till frågan om emigrantvärfning. Hvad denna i dess allmänhet beträffar, äro de moderna rättsuppfattningarna visserligen divergerande. Man kan såsom allmänt antagen anse uppfattningen, att värfning genom *medvetet osanna* uppgifter är brottslig. Värfning åter genom med verkligheten öfverensstämmande uppgifter anses icke i alla gängse rättsåskådningar brottslig.¹

Såsom fullt berättigadt kan man fördenskull anse ett lagstadgande, *som förbjuder och med frihetsstraff och böter belägger* emigrantvärfning genom medvetet osanna uppgifter. Det torde knappast behöfva på nytt framhållas, att detta förbud icke (såsom i de danska, norska och svenska författningarna) bör enbart sträcka sig till utvandrarbefordrarne, utan bör gälla enhvar person. Utvandrarbefordrarne böra, som nämnts, förbjudas hvilken som helst värfning, äfven med sanna uppgifter. Om de värfva med sanna uppgifter, böra de mista sin koncession; om de värfva med osanna uppgifter, böra

¹ Jfr diskussionen öfver emigrationen inom l'Institut de droit international den 1 sept. 1897 (Annuaire 1907, sid. 271).

de utöfver detta ställas till kriminellt ansvar enligt den allmänna värfningsparagraf, hvars införande framhållits som önskvärd. — En straffparagraf mot bedräglig värfnings bör hafva den i England, Italien eller Österrike gifna allmänna form.

Till den fråga åter, huruvida äfven värfnings med sanna uppgifter principiellt sedt och under alla förhållanden är brottslig, ställa sig de i denna redogörelse afhandlade staters nutida lagstiftningar, med undantag af Tyska rikets, Ungerns och Spaniens, nekande. Endast i Tyska riket, Ungern och Spanien belägges, såsom ofvan framgått, emigrantvärfnings öfverhufvud och i alla former med kriminellt ansvar samt sättes icke i fråga möjligheten af koncession till emigrantvärfnings under vissa villkor och för vissa ändamål.

Äfven om emellertid lagstiftningen icke ställer sig på den tyska, ungerska och spanska ståndpunkten, är det dess ovillkorliga plikt att *reglera den emigrantvärfnings, som den icke anser vara brottslig*. Det är ingen följd af åskådningen om sanningsenlig värfnings berättigande, att denna tillåtes förekomma, utan att anmälan därom göres och vederbörligt tillstånd inväntas. Det är, i anseende till den såväl för staten som för utvandrarne utomordentligt viktiga frågan, erforderligt, att värfnings i hvilken som helst form får ske först efter därtill af högsta myndighet meddeladt tillstånd och sedan de uppgifter pröfvats och befunnits riktiga, hvaraf värfvaren begagnar sig. Under dessa villkor kan värfnings enligt schweizisk och italiensk lag i vissa fall få förekomma.

I anslutning härtill bör enhvar, hvilken *utan tillstånd*, på hvilket som helst sätt, för egen eller annans räkning, yrkesmässigt bedrifver emigrantvärfnings, kunna straffas på liknande eller än hårdare sätt än den, hvilken utan tillstånd bedrifver emigrantbefordran. Om denna värfnings dessutom befinnes vara af bedräglig art, bör den skyldige utöfver detta kunna dömas till frihetsstraff enligt bestämmelsen om bedräglig värfnings.

Den slutliga fråga åter, i hvilken utsträckning nämnda tillstånd till emigrantvärfnings skall beviljas och icke beviljas, är en uppgift för hvarje särskild stats praktiska utvandringspolitik att afgöra, och bör läggas i högsta myndighets händer. Se i öfrigt den allmänna öfversikten.

XI. Rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne. Utvandrarcontrakten.

Rättsförhållandet mellan den för transporten ansvarige utvandrarrexpeditenten samt utvandrarne är i alla nutida utvandringsförfattningar underkastadt ingående bestämmelser. I afseende härå anmärkes följande.

I alla staters författningar förutsättes, att detta rättsförhållande ordnas genom mellan expedienten och utvandrarne afslutat kontrakt, upptagande villkoren för transporten och särskildt den förres åtagna förpliktelser gentemot de senare. Icke i alla stater är emellertid uttryckligen stadgadt, att sådant kontrakt ovillkorligen skall upprättas med hvarje person, hvilken befordras af expedienten såsom utvandrare, och att det är expedienten förbjudet att på hvarje annat sätt befordra denne. Detta förbiseende kan, ifall lagstiftningen samtidigt stadgar om expedientens skyldigheter enbart eller hufvudsakligen i samband med stadgandena om kontraktens innehåll, medföra möjlighet till kringgående från expedientens sida af lagens mening. Detsamma kan uppenbarligen ske, ändock att lagstiftningen härutinnan är tillfredsställande, ifall dess stadgande om obligatoriskt utvandrarcontrakt icke noggrannt upprätthålles. Sålunda finner man i Norge, hvars Lov 22 Mai 1869 icke är i anmärkta hänseende otillfredsställande, att erfarenheter af detta slag ändock hafva nödvändiggjort förtydligande (inrikes dep:s regl. § 4): »bestämmelsen i L. 22 Mai 1869, § 6 om att agenten skall upprätta skriftligt kontrakt med utvandrarne får icke kringgåas därigenom, att personer, som äro utvandrarne, expedieras som passagerare i allmänhet».

Olika staters författningar ställa sig med afseende å denna punkt sålunda:

England. (M. Sh. A. 1894, § 320.). Om någon, med undantag af Board of Trade och personer som handla för dess räkning eller under dess auktoritet, emottager penning af någon person i och för resa såsom mellandäckspassagerare på något hvilket som helst fartyg eller såsom hyttpassagerare på något utvandrarfartyg (definieradt § 268; jfr V),¹ afgående från de Brittiska öarna till någon hamn utanför Europa och icke vid Medelhafvet, skall han utställa till den betalande personen i fråga ett utvandrarcontrakt (contract ticket), undertecknad af redaren, befraktaren eller befälhafvaren å fartyget eller i dessas namn, samt tryckt med tydliga och läsliga bokstäfver. Kontraktets formulär skall hafva af Board of Trade godkänts och hafva publicerats i London Gazette, och alla bestämmelser, innehållna i formuläret, hvilka icke strida mot denna lag, skola efterlydas såsom om de stadgats i denna lagafdelning.

Frankrike. De franska författningarna utsäga ingenstädes uttryckligen, att utvandrarcontrakt skall upprättas. D. 9 mars—6 april 1861, Art. 5 bestämmer emellertid, att utvandringsentreprenören skall till hvarje utvandrare, med hvilken han träffat öfverenskommelse, i brist på en kopia af hans kontrakt, utställa ett personligt bevis, innehållande utvandrarens nationalitet och destinationsort samt de för resan fastställda villkor.

Belgien. (L. 1876, Art. 8). Utvandringsentreprenören skall till hvarje utvandrare, som han åtager sig att befordra, utställa ett af honom undertecknad kontrakt (contrat-coupon).

Nederländerna. (W. 1861, Art. 9, 18; W. 1869, Art. 6, 12). Utvandringsföretagarne, såväl de, hvilka åtaga sig utvandrarne befordring till främmande världsdel, som de, hvilka åtaga sig deras befordring till europeisk genomfartshamn, skola till hvarje utvandrare, hvilkens transport de åtaga sig, öfverlämna ett af dem undertecknad skriftligt kontrakt (verkling).

Danmark. (L. 1868,

¹ Sid. 82.

§ 8). Med enhvar utvandrare skall af agenten upprättas skriftligt kontrakt. Norge. (L. 1869, §§ 6, 11.) Med enhvar utvandrare skall agenten upprätta skriftligt kontrakt. — Redare, befraktare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro underkastade samma bestämmelse. Sverige. (K. F. 1884, §§ 5, 53). Emellan agent å ena sidan och hvarje till myndig ålder kommen utvandrare, eller, å omyndigs vägnar, dennes målsman, å andra sidan, upprättas kontrakt. — Redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro underkastade samma bestämmelse. Tyska riket. (G. 1897, § 22). Utvandringsföretagaren får befordra utvandraden endast på grund af ett förut afslutadt kontrakt (Vertrag). Schweiz. De schweiziska författningarna utsäga ingenstädes uttryckligen, att kontrakt skall upprättas. Ungern. (G.-A. 1903, § 24). Utvandringsföretagaren får endast befordra utvandraden på grund af ett dessförinnan afslutadt kontrakt. Italien. Den italienska lagen innehåller ingen uttrycklig bestämmelse om att kontrakt skall upprättas. Spanien. (L. 1907, Art. 35, 37). Befordringskontraktet skall utgöras af en efter reglementeradt formulär tryckt biljett. Ogiltig är hvarje särskild öfverenskommelse från emigrantens sida, hvarigenom han afstår från alla eller en del af de villkor, som äro stipulerade i kontraktet.

Det framgår häraf följande två omständigheter: A) Ehuru i alla författningar upprättande af kontrakt med de resande, hvilka lagstiftningen betraktar såsom utvandrare, är påtagligen afsedt, sakna de franska, schweiziska och italienska författningarna uttryckligt stadgande härom. Med de i Schweiz och Italien inrättade omfångsrika anordningar för utvandringens öfvervakande kan visserligen antagas, att någon praktisk olägenhet häraf icke följer; emellertid är ett uttryckligt stadgande härom lämpligt och torde ändamålsenligast hafva den i Tyska riket och Ungern gifna form. B) Kontraktet är obligatoriskt eller af lagstiftningen förutsatt som erforderligt endast för såvidt den resande af lagstiftningen betraktas såsom utvandrare. I afseende å olika författningars ställning härutinnan hänvisas till afsnitt V, hvaraf i förening med hvad nyss härofvän anförts framgår, att i Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige och Italien utvandrar-kontraktet är erforderligt endast i afseende å mellandäckspassagerare å sådana fartyg, hvilka anses såsom utvandrarfartyg; att i Frankrike, Belgien och Spanien¹ det synes vara ifrågasatt i afseende å mellandäckspassagerare å alla fartyg, som befordra till främmande världsdel destinerade passagerare; att i England kontraktet är erforderligt i afseende å mellandäckspassagerare å alla fartyg, samt dessutom i afseende å 2:dra och högre klass passagerare å sådana fartyg, som anses såsom utvandrarfartyg, allt under förutsättning, att fartygen äro destinerade till främmande världsdel; slutligen att i Tyska riket och Ungern kontraktet enligt författningarnas bokstafliga tolkning är obligatoriskt för passagerare å alla till utrikes ort destinerade fartyg, oberoende af den klass, å hvilken de resa,

¹ För såvidt icke i det ännu ej utkomna spanska reglementet inskränkingar äro träffade.

endast de hafva den afsikt med sin resa, som i lagens mening gör dem till utvandrare. Hvad sistnämnda ståndpunkt hos lagstiftningen beträffar, gäller samma anmärkning som tidigare¹ gjorts i afseende å dessa samma författningars föreskrifna koncessionsplikt för *alla* utvandrarbefordrare, nämligen att bestämmelserna i fråga i hufvudsak endast tillämpas i det omfång, som i andra länder är föreskrifvet.

Vid det lagliga ordnandet af rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarne bör iakttagas, att bestämmelserna härom införas i utvandringslagen, fristående från bestämmelserna om utvandrarkontraktet och dess innehåll. Visserligen kommer det för de förras rättsgiltighet på ett ut, om de infogas i särskilda §§ i utvandringsförfattningen eller om de i den §, där det stadgas om utvandrarkontraktet, inryckas såsom erforderliga att i detta kontrakt innehållas. Men *dels* fordras härför ovillkorligen, att expedienten uttryckligen förbjödes att befordra utvandrare utan kontrakt och att detta förbud i praktiken upprätthålles, *dels* utesluter man med det senare tillvägagångssättet från det med författningen afsedda skydd alla andra resande än dem som lagen föreskrifver skola befordras med utvandrarkontrakt, hvilket i vissa fall kan vara olämpligt, och *dels* är detta tillvägagångssätt praktiskt oändamålsenligt emedan utvandrarkontrakten i olika fall böra stadgas vara olika uppställda och affattade. Det är fördenskull ändamålsenligt att i den principala utvandringsförfattningen inrycka samtliga utvandrarbefordrarnes förpliktelser gentemot utvandrarne, samt att i anslutning därtill i särskildt reglemente stadga om utvandrarkontraktets uppställning och innehåll. I afseende härå förhålla sig olika länders författningar sålunda:

England. Om redarens förpliktelser gentemot utvandrarne stadgas i särskilda §§ af M. Sh. A., och det göres ingen uttrycklig bestämmelse om att utvandrarkontrakten skola hafva dessa bestämmelser sig påtryckta. Då emellertid formulären till desamma (jfr ofvan) skola godkännas af Board of Trade, kan denna myndighet härutinnan göra de föreskrifter, den finner ändamålsenliga. **Frankrike.** Om utvandringsentreprenörernas förpliktelser stadgas i särskilda artiklar af emigrationslagen. Några bestämmelser om utvandrarkontrakten äro, åtminstone icke i kända författningar, träffade. **Belgien.** I hufvudlagen af år 1876 äro de viktigaste af utvandringsentreprenörernas skyldigheter föreskrifna i särskilda artiklar. Genom reglementet af år 1905 träffas ytterligare bestämmelser härom. Om utvandrarkontraktens uppställning och innehåll föreskrifves i särskildt sammanhang i sistnämnda reglemente. **Nederländerna.** Uti lagarna af år 1861 och år 1869 äro utvandrarbefordrarnes skyldigheter fastställda i särskilda artiklar. Om utvandrarkontraktens innehåll föreskrifves i samma lagar i särskildt sammanhang. **Danmark.** I Lov 1868 föreskrifves icke om utvandrarentens skyldigheter på andra ställen än i samband med bestämmelserna om utvandrarkontraktens innehåll. Det stadgas dessutom, med ett undantag, blott att utvandrarkontrakten skola innehålla vissa *upplysningar* rörande med transporten sammanhängande omständigheter.

¹ Sid. 85.

Beskaffenheten af dessa upplysningar kan ändras, och ytterligare regler rörande innehållet af kontrakten kunna föreskrifvas genom kunglig förordning. Vederbörande polismästare, som påtecknar utvandrarkontrakten, skall tillse, att de äro affattade i enlighet med dessa bestämmelser. — I Regl. 1870 åter föreskrifves vid fall af direkt befördring från danska hamnar i särskilda §§ om utvandrarbefordrarens skyldigheter gentemot utvandrarna. **Norge.** Den norska Lov 1869 är i ifrågavarande punkt öfverensstämmande med nyssnämnda danska Lov 1868. **Sverige.** Ett par bestämmelser om utvandrarens skyldigheter äro träffade i särskilda §§ af utvandringsförfattningen. Andra dylika äro endast föreskrifna såsom erforderliga att i utvandrarkontrakten innehållas. De flesta af de i fråga om kontraktens innehåll träffade bestämmelser äro emellertid, såsom i Danmark vid indirekt befördring samt i Norge, icke bestämmelser om förpliktelse, utan blott bestämmelser om förpliktelse att lämna vissa upplysningar. **Tyska riket.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter stadgas i ett fullständigt sammanhang i afd. V af rikslagen. I särskild förordning stadgas i anslutning till lagen om utvandrarkontraktens innehåll för olika slag af resor. **Schweiz.** Om utvandrarens förpliktelse stadgas delvis i särskilda artiklar af hufvudlagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i särskildt sammanhang, hvarvid dock ytterligare några förpliktelse i detta sammanhang tillfogas. **Ungern.** I utvandringslagen stadgas i särskilda §§ om utvandringsföretagarnes skyldigheter. I särskild § af samma lag stadgas om utvandrarkontraktens innehåll. I särskildt reglemente stadgas närmare om utvandrarkontraktens uppställning. **Italien.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter föreskrifves i sammanhang i en rad artiklar i utvandringslagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i anslutning härtill i särskilda reglementen. **Spanien.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter stadgas i särskilda artiklar i utvandringslagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i särskild artikel i samma lag, och det föreskrifves uttryckligen att kontraktet skall hafva de förra bestämmelserna sig påtryckta.

Häraf framgå de skiljaktigheter och inkonsekvenser, hvilka utvandringsförfattningarna i ifrågavarande hänseende framvisa. Rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarna är i alla författningar, utom de norska samt de för indirekt befördring gällande danska, åtminstone i en viss grad ordnad genom allmänna bestämmelser, utom sammanhang med föreskrifterna om utvandrarkontraktens innehåll. I Sverige och Schweiz äro emellertid bestämmelserna härutinnan splittrade på båda ställena. I Belgien, Nederländerna, Sverige, Schweiz, Ungern och Spanien äro såväl de allmänna bestämmelserna i fråga som de särskilda om utvandrarkontraktens innehåll upptagna i hufvudförfattningen; i England och Frankrike finnas inga särskilda bestämmelser af det senare slaget; i Tyska riket och Italien innehåller hufvudförfattningen endast de allmänna stadgandena, under det att den närmare reglementeringen af kontraktens innehåll och uppställning öfverlättes åt specialförordningar. Det är anmärkt, att det sistnämnda torde vara ändamålsenligast.

Med denna fråga om författningarnas uppställning är den betydelsefullare frågan om omfånget af utvandrarbefordrarnes förpliktelse icke utan sammanhang. I de författningar nämligen, där

föreskrifterna härom uteslutande eller delvis ske genom föreskrifterna om utvandrarkontraktens affattning, visa de sig samtidigt vara mera summariska och mindre tillfredsställande. Det för utvandrarkontrakten föreskrifna innehåll utgöres dels af upplysningar, dels af expedienten enligt lagen åliggande förpliktelser. Upplysningarna gälla en rad af omständigheter vid transporten, hvilka expedienten visserligen i och med kontraktet förpliktigar sig att iakttaga, men hvarom eljest icke är i utvandringsförfattningen närmare föreskrifvet. Dessa omständigheter kunna af honom i en del fall efter behag ändras, i en del fall åter, där kontraktet skall till godkännande underställas viss myndighet, om icke efter behag ändras, så dock i saknad af fasta bestämmelser och under ett mindre strängt handhafvande af kontrollen på allehanda sätt göras summariska och äfven tvetydiga. I de författningar, där expedientens skyldigheter i mer eller mindre grad fastställas i samband med kontraktens innehåll, visar det sig nu, att dessa »upplysningar» utgöra hufvudinnehållet af kontraktet, medan de verkliga, i lagen uttryckligen stadgade förpliktelserna utgöra ett fåtal. Det är fördenskull påtagligt, att i den mån i den nutida lagstiftningen rättsförhållandet ifråga göres strängare och fastare, äfven såsom naturlig följd däraf expedientens samtliga skyldigheter fastställas i hufvudförfattningen, utan att göras beroende af föreskrifterna om utvandrarkontraktens formulering.

Hvad beträffar dessa här afhandlade förpliktelser och i allmänhet rättsförhållandet i fråga, torde i anseende till de ifrågakommande bestämmelsernas stora antal vara ändamålsenligt att behandla dem i följd hvar för sig.

a) Förpliktelse att befordra utvandrarerna fram till det slutliga målet för utvandringen.

Då en utvandrare ämnar resa till en viss utomeuropeisk utskeppningshamn eller till en ort inne i den främmande världsdelen, uppstår den frågan, om expedienten alltid och under alla omständigheter skall vara ovillkorligen förpliktigad att befordra honom fram till destinationsorten. Man kan tänka sig, att expedienten endast åtager sig transporten till en viss genomfartsort i Europa, hvarefter utvandrarerna fortsätter resan genom en annan expedients försorg eller på annat sätt.

Denna punkt är påtagligen af betydelse ur synpunkten af det utvandrarskydd, som med lagstiftningen afses. Alla författningar stadga äfven, att utvandrarkontrakten skola innehålla upplysning

härom. I afseende å den nederländska lagstiftningens särskilda beskaffenhet på denna punkt, se VI. Emellertid finnas inga *uttryckliga* förbud mot sådan endast halfvägsbefordring annat än i den tyska rikslagen, hvilken stadgar (§ 25):

Kontrakt om transoceansk befordring af utvandrare måste omfatta befordring och förplägning fram till landstigningen i den utomeuropeiska afstigningshamnen. De skola omfatta ytterligare befordring och förplägning från afstigningshamnen fram till utvandringsmålet, försävidt detta gjorts till villkor vid koncessions meddelande åt företagaren (§ 1).

För ett stadgande af denna art är det, om ock icke oundgängligen nödvändigt, så dock lämpligt, att vid koncessions meddelande åt expedienten den utrikes specialiseringssynpunkten följts (jfr VII). Är detta fallet, så är däraf en naturlig följd, att expedienten äfven förpliktigas att befodra utvandrarerna hela den väg som koncessionen afser. Om denna sistnämnda gäller befordring fram till en ort inne i den främmande världsdelen (hvilket i afseende å sådana kolonisationsbolag, som tillika tillåtas vara ansvariga expedienter, kan förekomma), så bör expedienten vara ovillkorligen förpliktigad att befodra utvandrarerna fram till denna ort.

b) Förbud mot att sälja lösa järnvägsbiljetter i destinationslandet.

I den europeiska utvandringens historia hafva tidigare erfarenheter gjort en bestämmelse härom önskvärd. Den återfinnes i flera nutida utvandringsförfattningar; sålunda:

Nederländerna (W. 1861, Art. 21). Det är förbjudet att till emigranter, innan de uppnått den hamn, dit de äro destinerade, sälja eller utbjuda till salu transportbiljetter, afsedda för deras vidare resa.

Tyska riket (G. 1897, § 26). Försäljning af biljetter åt utvandrare i och för vidare befordring från en transoceansk ort är förbjuden. Detta förbud har dock icke tillämplighet i afseende å kontrakt, genom hvilka utvandringsföretagaren samtidigt med öfrig befordring förpliktigar sig till ytterligare befordring från den transoceanska afstigningshamnen.

Italien (L. 1901, Art. 19). Det är förbjudet för hvem det vara må förutom de af kommissariatet bemyndigade redarne att föranstalta, det emigranterna förses med järnvägsbiljetter i det land, dit de ämna sig; med undantag för det fall, att dessa samma biljetter lämnas gratis och skola öfverlämnas åt emigranterna vid landstigningen i det främmande landet.

c) Begreppet »fram till» afstigningshamnen.

På grund af i sydamerikanska hamnar tidigare förekommande missförhållanden, där utvandrarfartygen icke kunnat anlöpja kajen, utan utvandrarerna måst landsättas med särskilda båtar, hvarvid utpressning af särskilda höga afgifter ägt rum, böra författningarna

i stället för uttrycket »fram till bestämmelseorten (afstigningshamnen)» använda ett tydligare uttryck, såsom »fram till landstigningen», »fram till afstigningshamnen, landstigningen därvid inberäknad», eller dylikt. Jfr tyska rikslagen § 25.

d) Förpliktelse att under transporten sörja äfven för utvandrarnes underhåll.

Alla utvandringsförfattningar förutsätta visserligen såsom regel, att den som åtager sig utvandrarnes transport till främmande världsdelen äfven skall åtaga sig deras underhåll under resan. De franska författningarna (jfr D. 15 mars—16 april 1861, Art. 8) stadga dock ingen skyldighet för expedienten att göra detta; de belgiska, danska, norska och svenska utsäga endast, att *upplysning* om, huruvida det ena eller andra är fallet, skall innehållas i utvandrarkontraktet. Däremot är i England (M. Sh. A. 1894, § 298), Nederländerna (W. 1861, Art. 10, 19; W. 1869, Art. 13), Tyska riket (G. 1897, § 25), Schweiz (B.-G. 1888, Art. 15, 16), Italien (L. 1901, Art. 22), Ungern (G.-A. 1903, § 27) och Spanien (L. 1907, Art. 35, mom. 9) uttryckligen stadgadt, att expedienten, som åtager sig utvandrarnes transport till en viss ort, äfven skall åtaga sig att sörja för deras bespisning under transporten.

e) Ombordstigningen i afgångshamnen.

Härom är i olika författningar på följande sätt stadgadt:

England (M. Sh. A. 1894) §§ 328, 329. (M. Sh. A. 1906) § 19. Om en mellandäckspassagerare på *vissa* fartyg uppgjort samt betalat resekontrakt samt infunnit sig på ombordstigningsplatsen före den i kontraktet utsatta timmen, eller, om ingen timme utsatts i kontraktet, före den för ombordstigningen bestämda timme, hvarom han minst 24 timmar förut erhållit under rättelse, och det inträffar, att han af någon hvilken som helst orsak (hans egen vägran, vårdslöshet eller försummelse samt vissa myndigheters ingripande undantagna) antingen icke emottages ombord, eller icke jämte sina i kontraktet inneslutna familjemedlemmar befordras till den aftalade bestämmelseorten, vare sig med detta fartyg eller med något annat likvärdigt, som afgår inom tio dagar från den aftalade afgångsdagen räknadt, och han icke heller får underhållspenningar på sätt som nedan stadgas (§ 329), så är han eller å hans vägnar någon emigrationstjänsteman berättigad att återfå allt hvad han betalt i och för resan samt att därjämte erhålla viss ytterligare ersättning, hvarom närmare stadgas. Dessutom stadgas af hvem dessa penningar skola utkrävas.

Beträffande de nämnda *underhållspenningarna* stadgas (§ 329): om fartyget icke går till sjöss före kl. 3 e. m. dagen efter den i kontraktet utsatta ombordstigningsdagen, så skall vederbörande (hvem denne är, stadgas närmare) betala till hvarje mellandäckspassagerare eller till emigrationstjänstemannen å hans vägnar underhållspenningar, nämligen: 1 sh. 6 d. för hvar och en af de första tio dagarna samt 3 sh. för hvar och en af de följande. Härifrån

göres dock, under förutsättning att mellandäckspassagerarne få stanna ombord och bespisas å fartyget, undantag, dels för de två första dagarna, dels öfverhufvud, om fartyget uppehålls af orsaker dem emigrationstjänstemannen icke anser vara att tillskrifva redarens, befraktarens eller befälhafvarens försummelse.

§§ 307, 308. Här stadgas ytterligare vid fall af resandes återsändande i land från emigrantfartyg på grund af omständigheter, som hafva afseende å deras hälsotillstånd. Till sådana resande skola, om de äro mellandäckspassagerare, underhållspenningar betalas med 1 sh. 6 d. om dagen, intill dess de tillåtas på nytt stiga ombord eller de afstå från resan eller återfått reseafgiften. Härom stadgas, att om en af dylik orsak i land återskickad resande på emigrantfartyg icke afreser, skall han vara berättigad att återfå antingen hela reseafgiften, om han är mellandäckspassagerare, eller halfva densamma, om han är hyttpassagerare.

Frankrike. (L. 1860) Art. 5. Emigranterna hafva rätt att stiga ombord aftenen före den för afresan bestämda dag. Art. 7. Om fartyget icke lämnar hamnen på den i kontraktet bestämda dagen, så är den ansvarige entreprenören skyldig att åt hvarje emigrant, under hvarje uppehållsdag, betala för utgifterna i land en godtgörelse, hvars storlek bestämmes genom dekret. Om uppehållet öfverstiger tio dagar, och om entreprenören icke dessförinnan föranstaltat om emigrantens befordring med annat fartyg under de i kontraktet fastställda villkor, så har emigranten rätt att lösgöra sig från kontraktet endast genom förklaring inför emigrationskommisarien, utan att gå förlustig den skadeersättning, som kan komma att tillerkännas honom. Men om uppehållet förorsakas af högre makt i enlighet med hvad af emigrationskommisarien konstateras och intygas, så kan emigranten icke lösgöra sig från kontraktet och icke heller fordra godtgörelse för vistelsen i land, under förutsättning att han på entreprenörens eller dennes ställföreträdarens bekostnad logeras och bespisas i land eller ombord.

Art. 6. Hvarje emigrant, som hindras från att afresa till följd af vederbörligt bekräftad allvarlig eller smittosam sjukdom, har rätt att få tillbaka afgiften för sin resa. Reseafgiften skall likaledes återbetalas till de medlemmar af hans familj, som jämte honom stanna kvar i land.

Belgien L. 1876, Art. 6 och 5 äro resp. ordagrant öfverensstämmande med de nyss refererade franska artiklarna 7 och 6. Genom R. 1905 fixeras den i lagens Art. 6 omnämnda godtgörelse till visst belopp i penningar. Dessutom preciseras lagens bestämmelser ytterligare och tillägges (Art. 26), att reseafgiften helt och hållet eller delvis skall återbetalas äfven i det fall, att emigranten hindras afresa genom rättsmyndigheternas ingripande.

Nederländerna (W. 1861, Art. 11, 12, 19; W. 1869, Art. 13). Den förpliktelse som åligger företagaren (att befordra emigranterna) upphör, såvida emigranterna icke på den bestämda dagen infinna sig ombord.

Om resan med fartyget *icke företages* eller afbrytes efter fartygets afresa, skall företagaren ombesörja logis och förplänning för emigranterna och sörja för deras befordring med ett annat fartyg. Denna förpliktelse upphör, om afbrottet eller inställandet af resan är en följd af högre makt, undantagandes i fall af sjöolycka. Om det fartyg, med hvilket transporten skall äga rum, icke är färdigt att emottaga emigranterna på den dag som är utsatt uti kontraktet, så är den ansvarige företagaren i hvarje fall förpliktigad att på sin bekostnad sörja för emigranternas logis och förplänning.

Till emigranter, hvilka enligt läkares skriftliga intyg på grund af sjukdom icke kunnat eller fått tillstånd att stiga ombord, äfvensom till alla medlemmar af deras familjer, som varit dem följaktiga till kusten, skall transportafgiften, försävidt den redan är erlagd, återbetalas.

Danmark. Norge. De danska författningar, som hafva afseende å utvandrarens *indirekta* befordring, äfvensom de norska författningarna, ålägga, icke utvandrarebefordraren några uttryckliga förpliktelser af ifrågavarande karaktär. Bland de upplysningar, hvilka stadgas skola innehållas i utvandrarkontrakten, ingår emellertid upplysning om (L. 1868) »... det sätt, hvarpå det skall sörjas för utvandrarnes logis och underhåll på ... afgångsorten», samt (L. 1869) »huruvida det öfvertages någon särskild förpliktelse med afseende å utvandrarens underhåll».

I det danska reglementet (1870) för den *direkta* befordringen från danska hamnar stadgas (§§ 30, 36, 46): Om utvandraren eller medlem af hans familj insjuknar före afresan, skall den betalade reseafgiften med vederbörligt afdrag återbetalas till honom. Om fartyget uppehålls utöfver den bestämda afgångstiden, skola passagerarna antingen underhållas ombord å fartyget eller ock på företagarens bekostnad i land förses med försvarligt logis och lika god kost, som de äro berättigade till ombord. Efter öfverenskommelse kunna de af företagaren emottaga en daglig godtgörelse i penningar, hvars belopp i så fall skall angifvas i kontrakten. — Om fartygets afresa fördröjes mera än 8 dagar utöfver den i kontraktet angifna afgångstiden, skall utvandraren, om han så önskar, vara berättigad att blifva löst från kontraktet och återfå hela det af honom betalade beloppet utan afdrag för hvad hans uppehåll under dessa dagar har kostat företagaren.

Sverige. (K. F. 1884, §§ 7, 8). Utvandrare, hvars resa från afgångsorten i riket utan hans eget förvällande fördröjes utöfver den i kontraktet bestämda dag, skall under tiden genom agentens försorg förses med nödigt härberge och tillräcklig kost, såvida utvandraren icke i stället åtnöjes med den ersättning i penningar, som kan erbjudas.

Insjuknar utvandrare så, att han icke utan fara för eget lif eller allmänna hälsotillståndet bland öfriga utvandrare kan vid afgångstiden afresa från riket, må han, äfvensom de medlemmar af hans familj, hvilka skolat åtfölja honom men nu vilja kvarblifva, äga att, efter afdrag af så stort belopp, som kan anses motsvara åtnjutet härberge och underhåll under tiden, återbekomma erlagd afgift för resan.

Tyska riket. (G. 1897) § 27. Företagaren är förpliktigad att, från den i kontraktet bestämda afgångsdagen räknadt, utan särskild ersättning gifva utvandrarne logis och förplägning på de för *deras inskeppning* eller fortsatta befordring bestämda orter, vid hvarje af dem själfva icke förvälladt dröjsmål. § 28. Om dröjsmålet varar längre tid än en vecka, har utvandraren, utan hinder af öfriga honom tillkommande anspråk på ersättning enligt allmän civil lag, rätt att träda tillbaka från kontraktet och fordra återlämnande af den betalade öfverfartssumman. § 29. Återlämnande af öfverfartssumman kan fordras äfven i det fall, att utvandraren eller någon honom åtföljande familjemedlem före sjöresans anträädande aflider eller påvisligen genom sjukdom eller andra utan hans förvällande förorsakade omständigheter förhindras från att anträda resan. (Detsamma gäller i afseende å kostnaderna för den fortsatta befordringen, då i sådant fall, som säges i § 26 mom. 2, förhindret inträffar i en transoceansk landstigningshamn).

Hälften af priset för öfverresan kan återfordras, om utvandraren före resans anträädande af *andra orsaker* träder tillbaka från kontraktet.

Schweiz. Några bestämmelser rörande rättskonflikter vid afgångsorten finnas af naturliga skäl icke. Befordrarens skyldigheter härutinnan äro inneslutna i B.-G. 1888, Art. 15 mom. 7, »att han vid ... dröjsmål på resan utan

utvandrarens bevisliga skuld skall sörja för dennes fullständiga förplägnad och härbergering».

Ungern. (G.-A. 1903, §§ 27, 28, 29). Dessa bestämmelser äro full öfverensstämmande med de i den tyska rikslagens §§ 27, 28, 29 innehållna, med det undantag, att utvandrare, då han af andra orsaker (jfr ofvan) träder tillbaka från kontraktet, kan återfå tre fjärdedelar af resepriset.

Italien. (L. 1901, Art. 21, 22). Vivre och logis för hvarje emigrant, som anländt till inskeppningsplatsen, skola bekostas af redaren från kl. 12 middagen dagen före den dag, som i kontraktet angifves såsom dag för afresan, intill den dag då afresan äger rum; hvilka än anledningarna till dröjsmålet må vara.

Emigrant, som fått underrättelse om dröjsmålet, sedan han emottagit sitt kontrakt, men innan han ännu lämnat sin hemort, äger rätt till en ersättning af 2 lire om dagen, om han beställt hel plats, och i proportion därefter, om han har half eller fjärdedels plats, till och med andra dagen före den, på hvilken afresan äger rum.

Om dröjsmålet öfverstiger tio dagar, kan emigranten afstå från resan, återfå reseafgiften, om denna erlagts, samt begära af den i Art. 27 nämnda skiljedomskommissionen godtgörelse för liden skada, om så är fallet.

Reseafgift, som redan i sin helhet eller delvis erlagts af emigranten för honom själf och hans familj, skall återställas till honom, när han är urständ-satt att afresa på grund af styrkt sjukdom, drabbande honom eller någon medlem af hans familj, eller ock på grund af bantägsförseningar eller af anledningar, äfven tillfälliga, som bero på redaren eller fartyget.

När vidare af någon anledning emigranten före fartygets afresa bryter sitt kontrakt, äger han, efter gynnsamt utlåtande af hamnens emigrationsinspektör, att återfå hälften af resepriset; dessutom kostnaderna för vivre under den beräknade tiden för resan, om dessa ingå i resepriset.

Spanien. (L. 1907.)

Art. 39. Emigranten kan afstå från kontraktet, med rätt till återställandet af halfva den gjorda inbetalningen, och bör han därom meddela den person, med hvilken kontraktet blifvit uppgjort, fem dagar före inskeppningsdagen.

I händelse af sjukdomsfall för honom själf eller någon familjemedlem, som skall åtfölja honom, är det tillräckligt, om meddelandet om att han afstår från kontraktet göres sex timmar före inskeppningen.

Om kontraktet upphör att vara gällande på grund af emigrantens död, skall afgiften oafkortad tillfalla hans arvingar.

Reglementet skall bestämma de med sjukdomsfall jämnställda orsaker, som kunna förorsaka förändring af kontraktet.

Art. 40. Om resan skulle uppskjutas af orsaker, hvarmed emigranten ej har att skaffa, skall fartygets konsignatör i vederbörande hamn till honom som skadeersättning utbetala två pesetas för hvarje försenad dag.

Härifrån äro undantagna fall af »force majeure» samt hamn- och stufveriarbetarstrejk, som hindra fartygets punktliga afgång.

Om resans uppskjutande öfverstiger femton dagar, kan emigranten annullera kontraktet, med rätt att återfå hvad han utbetalat, eller, om det gäller kostnadsfri befordran, mot erhållande af betalning af omkostnaderna för återresan till utgångspunkten.

Art. 43. Om emigranten, genom försening af bantåg, som ej är en följd af »force majeure», anländer efter fartygets afgång, äro järnvägsbolagen skyldiga att kostnadsfritt återföra honom och hans gods till afgangsstationen, eller till honom utbetala två pesetas per dag, tills han erhåller ny lägenhet att afresa. Denna sistnämnda skyldighet upphör efter femton dagars förlopp.

Det framgår häraf följande:

A) I alla stater, utom i Danmark, hvad indirekt befordring beträffar, samt i Norge, stadgas uttryckligen om expedientens förpliktelser gentemot utvandrarna på afgangsorten.

B) De därstädes uppkommande händelser kunna vara af tre slag: att utvandrararen kommer för sent till den i kontraktet utsatta tid; att han af orsaker, som icke stå i sammanhang med honom själf, fördröjes på afgangsorten; att han af orsaker, som stå i sammanhang med honom själf, förhindras från att afresa med den bestämda lägenheten.

C) Då utvandrararen kommit för sent till den i kontraktet utsatta tid, har expedienten i de flesta författningar inga förpliktelser gentemot honom. I Italien åligger det dock expedienten att vid fall af tågförsening återbetala resepriset. (I Spanien tillkommer liknande åliggande, såsom det synes rättare, vederbörande järnvägsbolag).

D) Då utvandrararen fördröjes å afgangsorten genom omständigheter, som ej sammanhånga med honom själf, är expedienten i alla de nämnda författningarna förpliktigad att antingen sörja för hans kost och logis eller lämna honom viss ersättning i penningar. Om det förre är det uteslutande tal i de nederländska, tyska, schweiziska, ungerska och italienska författningarna. I de engelska, franska, belgiska, danska (direkt befordring) och svenska lämnas, ehuru på olika sätt, alternativet med penningersättning öppet. I den spanska lagen skall i vissa händelser såväl det ena som andra bestås emigranten.

Emellertid måste i ifrågavarande fall skillnad göras a) då dröjsmålet beror på omständigheter, hvaröfver den ansvarige expedienten är herre, b) då det beror på s. k. högre makt. I alla författningarna i fråga är expedienten i båda dessa fall skyldig att antingen ombord eller i land sörja för utvandrarnes kost och logis. I de engelska, franska och belgiska författningarna bortfaller emellertid i fallet b) utvandrararens i fallet a) medgifna rätt att begära alternativ ersättning i penningar; i den spanska lagen bortfaller i så fall hans rätt att förutom kost och logis erhålla skadeersättning i penningar.

E) I den italienska lagen kan emigranten, om han redan på hemorten får underrättelse om dröjsmål af ofvannämnda slag, begära penningersättning.

F) För det fall att det ifrågavarande dröjsmålet varar öfver en viss tid, tillkomma i flera författningar ytterligare bestämmelser. I de franska, belgiska, danska (direkt befordring), tyska, ungerska, italienska och spanska författningarna stadgas nämligen, att om dröjsmålet i fråga varar öfver en viss tid (femton eller tio dagar eller en vecka), så kan emigranten lössäga sig från kontraktet och återfå de

af honom betalade penningar, utan hinder af öfrig skadeersättning. I de danska (direkt befordring), tyska, ungerska, italienska och spanska lagarna gäller detta, vare sig dröjsmålet beror på expedienten eller på högre makt; i de franska och belgiska blott i förra fallet. I den engelska lagen kan det ske, blott om inga underhållspenningar utbetalas.

G) Då utvandrarén genom orsaker, som sammanhånga med honom själf eller hans anhöriga, men hvartill han icke har skuld (sjukdom o. s. v.), förhindras från att afresa med den bestämda lägenheten, till hvilken han i rätt tid inställt sig, så är expedienten i de engelska, tyska, schweiziska och ungerska författningarna förpliktigad att underhålla honom till dess att han kan anträda resan med en senare lägenhet eller han lössäger sig från kontraktet. I denna händelse är expedienten vidare i alla här omnämnda författningar (den schweiziska undantagen) förpliktigad att på begäran lösa utvandrarén från kontraktet och återbetala reseafgiften, antingen helt och hållet eller med visst afdrag eller till viss del. I den spanska lagen stadgas dessutom om viss tid före inskeppningen, vid hvilken anmälan om tillbakaträdande från kontraktet skall ske.

H) Om åter utvandrarén af andra än sådana nödtvungna orsaker, eller blott emedan han ångrar sig, vill före afresan tråda tillbaka från kontraktet, så är han i de tyska, ungerska, italienska och spanska författningarna berättigad att återfå en viss del af de betalade resekostnaderna (hälften, tre fjärdedelar). I den spanska lagen skall dock anmälan om tillbakaträdande ske viss tid före afresan.

I) I afseende å de förutsättningar ifråga om de här afhandlade fartygens och resandenas beskaffenhet m. m., hvarunder stadgandena C)—H) gälla, hänvisas till ofvanstående utdrag ur respektive författningar.

f) Allmän bestämmelse.

Expedienten är förpliktigad att befordra utvandrarén till den i kontraktet angifna ort på den däri angifna väg. Ehuru icke nödigt, är detta i flera författningar uttryckligen nämndt; jfr England: M. Sh. A. 1894, § 330; Frankrike: L. 1860, Art. 8; Belgien: L. 1876, Art. 7; Nederländerna: W. 1861, Art. 10; Schweiz: B.-G. 1888, Art. 15, mom. 1; Ungern: G.-A. 1903, § 27, mom. 1.

g) Dröjsmål och olyckshändelser under resan.

I afseende härå är i olika författningar på följande sätt stadgadt:

England. (M. Sh. A. 1894, §§ 331—333). Om ett emigrantfartyg har (a) i hamn å de Brittiska öarna eller sedan resan begynts lidit skeppsbrott

eller eljest blifvit odugligt att fortsätta sin tillämnade resa, och några mellandäckspassagerare förts tillbaka till hamn å de Brittiska öarna; (b) anlöpt hamn å de Brittiska öarna i skadadt tillstånd; så skall den ansvarige expedienten inom 48 timmar afgifva till närmaste emigrationstjänsteman en skriftlig förklaring, förbindande sig att inom en tid af sex veckor befordra mellandäckspassagerarne till bestämd ort, i fallet (a) med annat likvärdigt fartyg, i fallet (b) med det skadade fartyget repareradt. Under tiden skall han antingen sörja för de nämnda passagerarnas logis och förplägning eller gifva dem föreskrifna underhållspenningar. Passagerarna äga, om icke inom den nämnda tiden af sex veckor befordringen fullföljes, att återfå alla betalade resekostnader.

Om någon person, vare sig hytt- eller mellandäckspassagerare, (a) räddats från skeppsbrott å ort på eller utom de Brittiska öarna eller (b) af någon icke själförfvälad orsak befinner sig kvarlämnad i annan utländsk hamn än den, som hans resa afsett, så skola vissa myndigheter äga rätt i fallet (a) att förskottera alla kostnader för personens omhändertagande, i fallet (b) att i den händelse vederbörande redare icke inom 48 timmar skriftligen förbinder sig att befordra honom till bestämmelseorten, föranstalta om detta sistnämnda. De kostnader, som i såväl ena som andra fallet uppkomma, skola sedermera täckas af den säkerhet redaren haft att ställa (jfr VIII).

Den nämnda myndigheten är på ort utom de Brittiska öarna och de brittiska besittningarna konsulin på platsen.

Frankrike. (L. 1860, Art. 8). Vid fall af fartygets frivilliga eller nödtvungna uppehåll, skola emigranterna antingen logeras och bespisas på entreprenörens bekostnad ombord å fartyget, eller godtgöras för sina utgifter i land. I fall af skeppsbrott eller alla andra händelser till sjöss, som hindra fartyget att fortsätta sin resa, är entreprenören skyldig att på sin bekostnad ombesörja emigranternas befordring till den i kontraktet bestämda destinationsorten.

Belgien. I L. 1876, Art. 7 äro likadana bestämmelser träffade som ofvan i den franska författningen. I R. 1905, Art. 20 förklaras detta närmare sålunda, att nämnda skyldighet för entreprenören består vid alla inträffande händelser, krig och blockad undantagna.

Nederländerna. (W. 1861, Art. 12). Om resan med fartyget icke företages, eller *afbrytes* efter fartygets afresa, skall företagaren ombesörja logis och förplägning för emigranterna och sörja för deras befordring med annat fartyg. Denna förpliktelse upphör, om afbrottet eller inställandet af resan är en följd af högre makt, undantagandes i fall af sjöolycka.

Danmark. Norge. Den danska lagen af år 1868 innehåller för fall af *indirekt* befordring intet annat uttryckligt stadgande om utvandrarens förpliktelse i ifrågavarande hänseende, än att han (§ 8) vid befordring öfver Storbritannien skall inom 12 timmar befordra utvandrarne från afstigningshamnen vidare med järnväg. Den norska lagen af år 1869 har icke heller detta stadgande. Utvandrarkontrakten skola emellertid innehålla upplysning om (L. 1868) »huruledes utvandrarens fortsatta befordring är försäkrad, i den händelse att det bestämda fartyget genom olyckshändelse hindras från att fortsätta resan», samt (L. 1869) »huruvida det öfvertages någon särskild förpliktelse för utvandrarne underhåll, ifall fartyget genom ogynnsamma omständigheter uppehålles, eller för hans vidare befordring, ifall det förolyckas eller blir odugligt för resans fortsättande».

Vid fall af *direkt* befordring stadgar det danska reglementet af år 1870 (§§ 47—49, 51—52): Då ett utvandrarfartyg anlöper utländsk mellanhamn för att därstädes intaga passagerare, får det uppehåll, som däraf förorsakas, icke

utan särskildt tillstånd utgöra mera än 8 dagar. — Om fartyget af nyssnämnda orsak eller på grund af haveri eller annat missöde nödgas söka hamn, skola passagerarne, så länge fartyget kvarligger i sådan hamn, bespisas ombord eller på företagarens bekostnad erhålla motsvarande kost och logis iland — Om fartygets befälhafvare, medan fartyget ligger i utländsk hamn, underlåter att sörja för passagerarnes uppehälle på nyssnämnda sätt, åligger det viss tillsyningsman (som enligt närmare stadgande skall medfölja fartyget) eller läkaren ombord eller den af passagerarna valda ordningsmannen att med hjälp af närmaste danske konsul förskaffa dem kost och logis. — Nödgas fartyget att längre än fyra veckor blifva liggande i utländsk hamn, och har företagaren icke inom nämnda tid föranstaltat om passagerarnes befordring till bestämmelseorten med ett enligt konsulns åsikt likvärdigt och i hvarje fall försvarligt fartyg, så skall konsuln sörja för att detta sker, antingen direkt från samma hamn eller om detta icke låter sig göra, öfver annan hamn, samt att passagerarne å det nya fartyget såvidt möjligt erhålla samma villkor, som genom deras ursprungliga kontrakt äro dem tillförsäkrade. — Hvad ofvan är stadgadt om passagerarnas förplägning och vidare befordring gäller äfven för det fall, att passagerarna efter fartygets förlisning landsättas i utländsk hamn och företagaren är ur stånd att draga behörig försorg om dem.

Sverige. (K. F. 1884, § 5; K. F. 1893). Bland de upplysningar, hvilka stadgas skola innehållas i, utvandrar kontrakten, ingår äfven upplysning om den tid, under hvilken, i händelse öfverfarten ej sker omedelbart till den främmande världsdelen, utvandren under resan till bestämmelseorten kan komma att å särskilda mellanstationer för afvaktande af vidare befordran högst uppehållas, samt på hvad sätt för hans underhåll och vård under sådana uppehåll är sörjdt. Enligt K. F. 1884, § 48 får utvandrarfartyg, som afgått från svensk hamn och anlöper utländsk, icke utan tvingande skäl uppehålla sig i den senare mera än tio dagar.

(K. F. 1884), § 9. Har agent underlåtit, att i enlighet med därom i kontraktet gjordt åtagande draga försorg om utvandrares vård och underhåll under den tid, han på resa till bestämmelseorten uppehåller sig å utländsk plats, äger svensk konsul därstädes, om sådan finnes, men i annat fall konsuln å närmaste ort därintill att förskaffa utvandren nödigt härberge och underhåll. Om utvandrare längre än *fyra* veckor uppehållas å utländsk ort i afvaktan på vidare befordran, bör konsuln föranstalta, det han varder med ändamålsenligt fartyg fortskaffad till bestämmelseorten antingen omedelbart eller, om sådant icke låter sig göra, öfver annan hamn, där svensk konsultjänsteman finnes anställd. Önskar i fall, som nu är sagdt, utvandrare att hellre varda återsänd till hemorten, äge konsuln, där så ske kan, att om hans fortskaffande dit draga försorg.

§ 10. Å de kostnader, konsul på grund af § 9 kan få vidkännas, äger han, därest desamma ej gäldas af vederbörande, att till kommerskollegium insända af behörige verifikationer åtföljd räkning jämte en bestyrkt afskrift af utvandrares med agent upprättade kontrakt, hvarefter kollegium har att med anlåtande af den utaf agenten ställda säkerhet, bereda konsuln ersättning för det gjorda förskottet.

Tyska riket. (G. 1897), § 27. Företagaren är förpliktigad att, från den i kontraktet bestämda afgångsdagen räknadt, utan särskild ersättning gifva utvandrarne logis och förplägning på de för deras inskeppning eller *fortsatta befordring bestämda* orter, vid hvarje af dem själfva icke förorsakadt dröjsmål. § 28. Om dröjsmålet varar längre tid än en vecka, har utvandren, utan hinder af öfriga honom tillkommande anspråk på ersättning enligt allmän

lag, rätt att träda tillbaka från kontraktet och fordra återlämnande af den betalade öfverfartssumman. § 30. Om fartyget genom sjöolycka eller annan omständighet förhindras från att fortsätta resan eller nödsakas göra ett längre afbrott i densamma, så är företagaren förpliktigad att utan särskild ersättning gifva utvandrarne tillbörligt logis och förplägning och så fort som möjligt föranstalta om befordring af dem och deras bagage till bestämmelseorten. Detta stadgande skall tillämpas på den fortsatta befordringen från den transoceanska afstigningshamnen.

Schweiz. (B.-G. 1888. Art. 15 mom. 7). Agentens förpliktelse omfattar fullständig förplägning och härbergering af utvandrarne vid uppehåll eller dröjsmål på resan, som icke påvisligen förorsakats genom utvandrarens förvällande, samt snabb annan befordring af minst lika god art som den i kontraktet angifna, för den händelse att den afsedda befordringslägenheten icke finnes eller icke är tillräcklig.

Ungern. (G.-A. 1903, §§ 27, 28). Företagaren är förpliktigad att i den händelse resan utan utvandrarens påvisliga skuld försenas eller afbrytes, under tiden gifva denne utan särskild ersättning fullständig förplägning och in-kvartering samt så fort som möjligt befördra honom och hans bagage till bestämmelseorten. Om förseningen varar längre tid än en vecka, kan utvandrarne träda tillbaka från kontraktet och fordra återbetalning af den erlagda reseafgiften, utan hinder af hans anspråk på ersättning enligt allmän lag för möjligen liden skada.

Italien. (L. 1901, Art. 22). Om emigranten på grund af orsaker, som sammanhånga med fartyget, eller på grund af karantän måste göra uppehåll å en mellanstation under resan, skola omkostnaderna för vivre och vid behof för logis bestridas af redaren. I händelse af skeppsbrott eller fartygets oduglighet att fortsätta resan eller vid fall af genom sjöskada förorsakadt uppehåll, som räcker längre tid än 14 dagar, åligger det redaren att sända annat fartyg, lämpligt att taga emigranterna ombord och föra dem till destinationsorten. I motsatt fall skall utrikesministern, efter emigrationsrådets hörande, begagna sig af borgenssumman i och för nödiga åtgärder.

Spanien. Den spanska lagen innehåller inga andra stadganden för här afsedda händelser än de ofvan under e) refererade.

Det framgår häraf följande:

A) I alla författningar är den ansvarige expedienten underförstådt förpliktigad att vid på resan utan utvandrarens bevisliga förvällande *uppkommande dröjsmål* sörja för hans logis och kost eller gifva honom däremot svarande ersättning i penningar. I samtliga författningar utom de för indirekt befordring gällande danska samt de norska och svenska är detta utsagdt såsom en uttrycklig förpliktelse; i de tre sistnämnda författningarna stadgas endast att utvandrarkontrakten skola innehålla upplysning om de förpliktelser expedienten härutinnan åtager sig.

B) I alla författningar är expedienten förpliktigad att i händelse af *sjöskada eller skeppsbrott* sörja för utvandrarens kost och logis samt föranstalta om hans fortsatta befordring till bestämmelseorten med likvärdig lägenhet. I de för indirekt befordring gällande danska samt de norska och svenska författningarna stadgas dock om denna förpliktelse endast i den form, som nyss är omnämnd.

Hvad beträffar andra mellankommande hinder (*krig, blockad, karantän*), är de engelska, danska, norska och svenska författningarnas formulering sådan, att intet kan anses vara för dessa eventualiteter stadgad. Med öfriga författningars formulering kan åtminstone formellt den tolkning göras gällande, att de franska, tyska, schweiziska och ungerska lagarna äfven i alla nämnda händelser göra expedienten ansvarig för den fortsatta befordringen, under det att de belgiska och italienska lagarna göra detta, väl i händelse af karantän, men ej i händelse af krig och blockad, den nederländska författningen slutligen i ingen af nämnda tre händelser.

C) I de engelska och italienska lagarna är *viss tid stadgad* (6 veckor, resp. 14 dagar), inom hvilken den vidare befordringen i fall af sjöskada eller skeppsbrott skall af expedienten ombesörjas.

D) I den händelse dröjsmål af ofvannämnda orsaker eller eljest uppstår å mellanstation under resan samt varar *öfver en viss tid*, är utvandrarerna i de engelska, svenska, tyska och ungerska författningarna berättigade att uppsäga kontraktet och antingen återfå utlagda resekostnader eller på expedientens bekostnad återbefordras till hemorten. Den nämnda tiden är i den engelska författningen sex veckor, i den svenska fyra veckor, i de tyska och ungerska en vecka.

E) I de engelska, danska (direkt befordring) och svenska författningarna äro beträffande *konsulatmyndigheternas* skyldigheter i de fall, hvarom ofvan är tal, vidsträcktare föreskrifter gifna än i öfriga författningar. De sistnämnda författningarna ålägga nämligen vederbörande konsul att i vissa fall föranstalta om utvandrarernas vidare befordring eller om deras återsändande till hemorten. I de danska (direkt befordring) och svenska författningarna åligger det honom äfven att sörja för utvandrarernas logis och kost, om detta af expedienten försummas. De kostnader, som häraf uppstå, skola täckas af den af expedienten ställda säkerhet.

h) Framkomsten till afstigningshamnen.

Enligt de engelska (M. Sh. A. 1894, § 327), franska (L. 1860, Art. 5) belgiska (R. 1905, Art. 53) nederländska (W. 1861, Art. 10) och för direkt befordring gällande danska (R. 1870, § 47) samt svenska (K. F. 1884, § 48) författningarna äro utvandrarne berättigade att under högst 2 dygn efter ankomsten till afstigningshamnen sofva och äta ombord, enligt de engelska och franska författningarna dock endast för så vidt fartyget icke är nödsakadt att omedelbart återresa. Enligt den nederländska författningen åligger det emellertid i sistnämnda fall expedienten att på annat sätt sörja för deras logis och förplägning under nämnda två dygn. Enligt den belgiska för-

fattningen kan utvandrararen icke göra anspråk på rättigheten vid transport med ångfartyg.

i) Medling i rättskonflikter.

I rättskonflikter mellan expedient och utvandrare skall utvandrararens talan föras samt medling ske, i hemlandet af vederbörande administrativa eller särskildt för emigrationen inrättade myndigheter, å utrikes ort af konsul. Jfr därom närmare England: M. Sh. A. 1894, §§ 356—358, 487—489; Frankrike: L. 1860, Art. 11; Belgien: L. 1876, Art. 11; Nederländerna: W. 1861, Art. 6; Danmark: L. 1868, § 9; Norge: L. 1869, § 7; Sverige: K. F. 1884, §§ 11, 12; Tyska riket: G. 1897, §§ 40, 41; Schweiz: B.-G. 1888, Art. 22, 23; Italien: L. 1901, Art. 26, 27; Spanien: L. 1907, Art. 16—21, 47—50.

XII. Organisationer för utvandringens öfvervakande och reglerande.

England. Sedan år 1830 hafva i ett antal af de viktigaste embarkeringshamnarna *särskilda tjänstemän* varit anställda i och för utvandring författningarnas öfvervakande. Genom M. Sh. A. 1894, § 355, stadgas:

Mom. 1. Inom Storbritannien och Irland kan Board of Trade och i en brittisk besittning guvernören tillsätta och afskeda emigrationstjänstemän (»emigration officers») och assistenter till dessa, hvilka under Board of Trades eller guvernörens ledning synas behöfliga för att utföra denna lags bestämmelser.

Mom. 2. Alla en emigrationstjänstemans bemyndiganden, göromål och plikter i afseende å denna lag kunna uppdragas åt och utövas af hans assistent, eller i hamnar, där ingen emigrationstjänsteman eller assistent finnes eller där de äro frånvarande, högste tulltjänstemannen för tillfället i hamnen. — — —

Mom. 3. En person, som enligt denna lag upprätthåller emigrationstjänstemans befattning, är icke personligen ansvarig för några utbetalningar af penningar eller några kostnader i afseende å någon afslutad förbindelse eller några lagliga åtgärder, företagna af honom i egenskap af emigrationstjänsteman å tjänstens vägnar.

Om *instanser för rättskonflikter*, uppkomna i anledning af utvandring författningarna, stadgas (M. Sh. A., §§ 356—357):

§ 356. Alla anspråk i afseende å plikter och förverkande enligt denna lags bestämmelser (med undantag af dem, som enbart hafva afseende å passagerarefartyg) skola framställas hos följande tjänstemän,

nämligen: a) någon emigrationstjänsteman; b) någon högsta tulltjänsteman; äfven c) inom Storbritannien och Irland någon af Board of Trade bemyndigad person eller någon af tullstyrelsen (»Commissioners of Customs») bemyndigad tulltjänsteman; d) i en brittisk besittning någon person, bemyndigad af guvernören, eller någon tulltjänsteman, bemyndigad af det regeringsdepartement, som handhåller tullärendena i denna besittning.

§ 357. Alla penningebelopp, som kunna indrifvas på grund af denna lag i form af reseafgifter, underhållspenningar, skadeersättning eller kostnader, skola utsökas hos en *domstol för summarisk rättsbehandling* (»court of summary jurisdiction») af den person, som därtill är berättigad, eller å hans vägnar af någon af de i föregående § nämnda tjänstemän; i bådadera fallen genom en eller flera åtgärder.

För meddelande af upplysningar åt utvandrare är, såsom i den allmänna redogörelsen omnämnts, inrättad en central institution, *Emigrants' Information Office* (»E. I. O.»), hvilken varit i verksamhet sedan den 11 oktober 1886. Dess uppgift är att meddela möjligast noggranna upplysningar i afseende å utvandringen till de brittiska besittningarna, hvilken verksamhet efter den 11 juni 1890 äfven tillåtits i afseende å andra länder; rörande resekostnader, arbetsmarknadens läge, priset på förnödenhetsartiklar o. s. v.; i ändamål att personer, som äro betänkta på att utvandra, skola kunna sättas i tillfälle att bedöma, huruvida det är rådligt eller icke att utvandra till ett bestämdt land vid en bestämd tid. Härvid skall det icke vara byråns uppgift att på något som helst sätt uppmuntra till eller afråda från utvandring, i allmänhet eller efter en bestämd plan. Dess uppgift är uteslutande att konstatera och offentliggöra faktiska förhållanden.

Denna upplysningsbyrås organisation är följande. Dess verksamhet står under kolonialdepartementets allmänna uppsikt; men ledningen handhafves närmast af ett förvaltningsråd på 15 medlemmar, hvars ordförande är en ämbetsman i kolonialdepartementet, men som i öfrigt är sammansatt af parlamentsmedlemmar, särskilda sakkunnige i utvandringsärenden, ledare af privata utvandringsföreningar och några arbetarpartiets förtroendemän. Det hufvudsakliga arbetet utföres dock af ett arbetsutskott på 6 personer.

Det för byråns verksamhet nödvändiga materialet insamlar den, hvad kolonierna beträffar, genom medverkan af koloniernas representanter i London och genom direkt korrespondens med kolonialregeringarna och talrika korrespondenter i kolonierna; hvad andra länder beträffar, genom material, insamladt genom utrikesdepartementets försorg, konsulsrapporter o. s. v.

Sin verksamhet bedrifver byrån dels genom lämnande af muntliga upplysningar, dels genom utgifvande af särskilda publikationer. För det förra ändamålet är ett hufvudkontor i London (31 Broadway, Westminster, S. W.) och ett antal filialkontor i andra brittiska städer upprättade, för det senare ändamålet utgifver den a) årliga *handböcker*, behandlande skildringar och meddelanden från olika brittiska besittningar och andra stater, b) kvartalsvis förnyade *plakat*, som skickas till samtliga poststationer och anslås på lämpliga ställen, c) kvartalsvis tryckta *cirkulärhäften*, hvilka innehålla de senaste underrättelserna om arbetsmarknaden etc. i kolonierna, och hvilka gratis tillskickas myndigheter, arbetareföreningar, prästerskapet, välgörenhets- och utvandringsföreningar o. s. v.

Ehuru byrån, som nämnts, enligt planen för densamma samt enligt officiella uttalanden öfver dess verksamhet, icke skall uppmuntra till eller afråda från utvandring, så står det dock utom tvifvel, att dess verksamhet i verkligheten verkar utvandringsbefrämjande. Detta framgår redan däraf, att byrån icke, såsom den nyligen i Tyska riket inrättade (se nedan), inskränker sig till att ge upplysningar på förfrågan, utan i vidsträckt mån och på ett ganska energiskt sätt tvingar sina upplysningar på allmänheten. Dessa upplysningar äro vidare, hvilket redan framgår af en flyktig blick på de handböcker och cirkulärhäften, hvori de äro innehållna, så snart det gäller de brittiska biländerna ljust färgade och ingalunda af rent beskrivande art. Det är för öfrigt omöjligt, att skildra klimatiska, ekonomiska och sociala förhållanden i ett transoceanskt land, utan att skildringen får en subjektiv anstrykning, så mycket mer då, såsom i ifrågavarande fall, de meddelanden, hvarpå den är byggd, icke äro observationer i första hand, utan uppgifter från skilda myndigheter och personer, af hvilka flera *hafva intresse af* att öka invandringen till det land, där de äro bosatta eller t. o. m. äro anställda i statstjänst. Att den brittiska upplysningsbyråns verksamhet i afseende å de brittiska biländerna verkar utvandringsbefrämjande är för öfrigt öfverensstämmande med den brittiska utvandringspolitikens önskemål i allmänhet (jfr den allmänna redogörelsen).

På grund af ofvanstående förhållande föreligger ingen anledning att i denna redogörelse närmare ingå på den ifrågavarande upplysningsbyråns verksamhet.

Frankrike. Genom Décret impérial relatif à l'émigration européenne 15—27 janvier 1855 stadgades:

Art. 1. I städerna Strassburg, Paris, le Havre, Forbach och St Louis och på de ställen, där inrikesministern anser det nödvändigt, skola särskilda *kommissarier* tillsättas, med uppdrag att under

inrikesministerns inseende i ordningens och emigranternas intresse öfvervaka den franska och utländska emigrationen. Dessa kommissarier skola hafva till uppgift att öfvervaka utförandet af de åtgärder, som föreskrivas af författningarna.

Art. 2. I hvar och en af de städer, som inrikesministern bestämmer, skall under emigrationskommissariens ledning upprättas en *upplysningsbyrå*, till hvilken emigranterna kunna vända sig för att utan ersättning erhålla alla de informationer, som angå deras resa genom Frankrike, deras vistelse i land och utvandrarkontraktens upprättande. — På de ställen, där det icke kommer att existera några upplysningsbyråer, skola emigrationskommissarierna få i uppdrag att träda i dessas ställe.

Genom Loi 1860, Art. 11, bestämmes att förseelser i afseende å utvandarbefordran kunna beifras 1:o i Frankrike af emigrationskommissarierna eller af de polistjänstemän, funktionärer eller agenter, som genom ministeriell bestämmelse vare sig för beständigt eller tillfälligtvis tillagts emigrationskommissaries ställning; 2:o ombord å franska fartyg i främmande hamnar af konsulerna med biträde af särskilde sakkunnige.

Genom D. 15 mars—16 april 1861, Art. 15, bestämmes om de *besiktningsmän*, hvilka före hvarje utvandarfartygs afgang skola besiktiga detsamma.

Belgien. I Belgien är genom Règl. du 2 déc. 1905 sur le transport des émigrants, Art. 1—11, en delvis sedan längre tid tillbaka bestående officiell apparat för utvandringens reglerande och öfvervakande på följande sätt ytterligare utvecklad och organiserad:

Art. 1. I Antwerpen inrättas till emigrationens tjänst:

- 1:o En inspektionskommission (»commission d'inspection»).
- 2:o En besiktningskommission (»commission d'expertise»).
- 3:o Ett regeringskommissariat (»commissariat du Gouvernement»).

4:o En läkarebyrå (»service médical»).

Art. 2. *Inspektionskommissionen* sammansättes af 9 medlemmar, nämligen provinsguvernören såsom ordförande, en högre ämbetsman i utrikesdepartementet såsom vice ordförande, en medlem af kommunalrådet, två köpmän, hvaraf en redare eller f. d. redare, direktören i Antwerpen för statsbanorna, två framstående personer, valda af regeringen, en tjänsteman vid provinsstyrelsen, på samma gång tjänstgörande som sekreterare. Trenne suppleanter utnämnas för den högre ämbetsmannen i utrikesdepartementet, för medlemmen af kommunalrådet och för sekreteraren.

Kommissionens medlemmar och suppleanter utnämnas af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister.

Art. 3. Inspektionskommissionen har till uppgift:

1:o att inspektera och kontrollera besiktningskommissionens åtgöranden i ärenden, som röra utvandringen;

2:o att utjämna de svårigheter och medla i de tvistigheter, hvar till befordringen af utvandrare kan gifva anledning.

Art. 4. *Besiktningskommissionen* sammansättes af 6 medlemmar, nämligen en sakkunnig i fråga om besiktning af ångmaskiner, en läkare, en sjöfartskommissarie, en befälhafvare å långtgående ångfartyg, en fartygskonstruktör, en ingenjör. Dessutom utnämnas suppleanter.

Medlemmarna af besiktningskommissionen och deras suppleanter utnämnas af Vår utrikesminister.

Art. 5. Besiktningsmännen hafva i uppdrag att besiktiga utvandrarfartygen och handhafva detta reglemente.

Det redogöres därefter närmare för arten af denna besiktning, hvilken afser att kontrollera efterlefnaden af de rörande utvandrarfartygens inredning och utrustning utfärdade bestämmelser.

Art. 6. *Regeringskommissarien för emigrationen* utnämnes af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister, och lyder under provinsguvernören.

Art. 7, Art. 8, mom. 1—7 gifva noggranna föreskrifter om emigrationskommissariens åligganden och bemyndiganden.

Art. 9. Oberoende af regeringskommissarien för emigrationen och under hans ledning skola en eller flera *adjungerade kommissarier*, allt efter behof, utnämnas af Oss, på förslag af Vår utrikesminister.

Dessa funktionärer hafva samma bemyndiganden som regeringskommissarien.

Regeringen har rättighet att, då den finner lämpligt, låta hvarje utvandrarfartyg åtföljas af en *särskild delegerad*, som reser gratis på 1:sta klass.

Art. 10. *Läkarbyråns* personal utgöres af en chefläkare och en eller flera adjungerade läkare, hvilka utnämnas af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister.

Art. 11 föreskrifver dessa läkares åligganden vid besiktning af utvandrarna och utvandrarfartygen.

År 1888 inrättades i Belgien en officiell upplysningsbyrå för emigrationens räkning: *Le service de renseignements concernant l'émigration*. Dess organisation är följande. Den är upprättad i samband med utrikesdepartementets afdelning för handel och konsulatväsen (Ministère des Affaires Etrangères, Direction du Commerce et des Consulats) och har en helt och hållet officiell karaktär såsom afdel-

ning af detta departement. Den har ett centralkontor i Bruxelles samt filialkontor i samtliga provinser, inrättade hos provinsernas administrativa myndigheter. På dessa ställen lämnas på förfrågan muntliga upplysningar om förhållandena i transoceanska länder förutom detta utgifvas årligen publikationer öfver de olika invandringsländerna af samma art som de af den brittiska E. I. O. utgifna handböcker.

Den belgiska upplysningsbyrån inhämtar sina uppgifter på liknande sätt som den engelska. Dessutom äro på flera orter i invandringsländerna belgiska upplysningsbyråer bildade, dels privata, dels i anslutning till de belgiska konsulatet. Genom korrespondens med dessa är byrån i Bruxelles i stånd att inhämta ytterligare af behovet varande upplysningar.

I afseende å denna byrås och dess filialers allmänna hållning gentemot utvandringen gäller i viss mån samma anmärkning som om den engelska E. I. O. Byrån har visserligen tillkommit enbart i ändamål att på ett objektivt sätt upplysa belgiska och genomresande emigranter om »de möjligheter till framgång, hvilka transoceanska länder kunna bereda resande med olika yrken»; hvarje verksamhet, som uppmuntrar till eller afhåller från utvandring, skall enligt officiell förklaring vara från dess sida utesluten. Om emellertid denna objektivitet äfven upprätthålles i högre grad än af den engelska E. I. O., eftersom den belgiska byrån icke i likhet med den senare drifver en vidtutgrenad propaganda med sina upplysningar, så kan en viss utvandringsbefrämjande verkan dock icke undvikas, när någon afsikt i motsatt riktning icke förefinnes och upplysningarna bygga på meddelanden äfven af sådana personer i invandringsländerna, hvilka äro intresserade i invandringen dit. De publikationer, som byrån utgifver öfver olika transoceanska länder, visa sig visserligen i hela sin tendens mindre ljusfärgade än E. I. O:s, men hafva tydligen icke till uppgift att framställa förhållandena annat än i så god dager som möjligt. Detta öfverensstämmer för öfrigt med den belgiska utvandringspolitikens allmänna önskningsar, då den belgiska utvandringen icke ger anledning till nationella farhågor och inländska redareintressen hafva starka skäl att önska den utländska emigrantströmmens dragande öfver belgiska hamnar.

Nederländerna. Genom lagen den 1 juni 1861 bestämmes:

Art. 4. I de kommuner, som af Oss anvisas, skola genom våra provinsguvernörer tillsättas uppsiktskommissioner för öfvervakande af utvandrarbefordringen (*Commissie van toezigt over het vervoer van landverhuizers*), enligt af Oss gifna föreskrifter.

I dessa kommissioner skola till ett så stort antal som möjligt sitta medlemmar af handels- och industrikammaren, medlemmar af kommunalrådet samt personer, förtrogna med den större sjöfarten.

Till bestridande af nödiga kostnader skall ur statskassan till hvarje kommission utbetalas en summa, som årligen bestämmes.

I de kommuner, där ingen uppsiktskommission är upprättad, åligger det borgmästaren och magistraten att öfvervaka utvandrarsbefordringen. På dessa äro denna lags bestämmelser angående uppsiktskommissionerna tillämpliga.

I Art. 5 och 6 af samma lag äfvensom Art. 1, 2, 3 af lagen den 15 juli 1869 bestämmes arten och omfånget af kommissionernas åligganden och bemyndiganden. De hafva i stort sedt samma uppgifter som de engelska och franska emigrationskommissarierna (handhafva författningarna, inspektera utvandrarfartygen, medla i tvister mellan utvandrarne och expedienten, gifva råd och upplysningar åt utvandrarne), hvarjämte de hafva att gifva tillstånd till innehafvare af emigranthärbergen och vissa andra personer.

I Lag 1861, Art. 15, stadgas, att vissa af uppsiktskommissionens beslut kunna öfverklagas hos borgmästaren och magistraten på platsen eller, om dessa tjänstgöra i stället för uppsiktskommissionen, hos provinsens deputeradeständer (Gedeputeerde Staten der provincie).

Enligt Lag 1869, Art. 17, skola tvister, uppkomna vid utvandrarsbefordringen, anhängiggöras vid *domstol* på inskeppningsorten.

Danmark, Norge, Sverige. Några särskildt för utvandringen afsedda tjänstemän eller statsorgan finnas icke. I alla tre länderna utöfvas uppsikten öfver utvandringen af de vanliga civila myndigheterna. Särskilda *besiktningsmän* öfver utvandrarfartyg skola förordnas enligt det danska Reglement 28 mars 1870, § 5, den norska Lov 23 maj 1863, § 9, den svenska K. F. 1884, §§ 19—20.

Tyska riket. Genom beslut af Förbundsrådet den 11 juli 1868 förordnades en rikskommissarie för utvandringsväsendet (*Reichskommissar für das Auswanderungswesen*) i Hamburg; senare har äfven i Bremen en sådan förordnats. Dessas verksamhet, som regleras genom en instruktion af rikskansleren, består i att öfvervaka författningarnas efterlefnad, kontrollera de lokala myndigheternas åtgöranden i punkter, som angå utvandringen, och ingripa vid fall af förefintliga missförhållanden.

Deras bemyndiganden äro stadfästade genom rikslagens af år 1897, § 41.

I utlandet åligga rikskommissariernas uppgifter tyska rikets myndigheter (beskickningar och konsulat); till deras hjälp skola vid fall af behof särskilda kommissarier anställas såsom biträdande tjänstemän.

Under rikskommissarierna sortera de *utvandringsmyndigheter*, hvilka de särskilda landsregeringarna på grund af § 40 rikslagen äga att förordna. **Hamburg** (Gesetz betr. das Auswandererwesen v. 14 Jan. 1887 §§ 1—6). Utvandringsmyndigheten (*»Behörde für das Auswandererwesen»*) skall sammansättas af två medlemmar af senaten och tre medlemmar af handelskammaren i Hamburg. Den skall jämte polismyndigheterna hafva uppsikt öfver utvandringsväsendet. Under densamma lyda a) en *upplysningsbyrå*, som på begäran skall gifva utvandrarne alla erforderliga upplysningar och skydd, b) en *inspektionläkare* med assistenter, c) vissa *besiktningsmän* för utvandrarfartygen. Denna byrås tjänstemän och dessa öfriga personer utnämnas af senaten, äro fast aflönade och erhålla sina instruktioner af utvandringsmyndigheten. **Bremen**. (Verordnung v. 9 Juli 1866, § 1). Utvandringsmyndigheten (*»Behörde für das Auswandererwesen»*, äfven kallad *»Senatskommission für das Auswandererwesen»*) sammansättes på liknande sätt som i Hamburg. Genom § 30 af samma förordning förordnas om *besiktningsmän* såsom i Hamburg.

Genom rikslagens §§ 38, 39 förordnades om inrättande af ett *Beirat für das Auswanderungswesen*, som skall medverka vid utöfvandet af de rikskansleren tillkommande befogenheter på utvandringsväsendets område. Detta sakkunniga utvandringsråd skall bestå af en ordförande och minst 14 medlemmar. Ordföranden utnämnes af kejsaren, medlemmarna af Förbundsrådet. Hvertannat år skall omval af samtliga medlemmar försiggå. Rådet måste höras innan koncession meddelas åt sådana företag, hvilka hafva till ändamål kolonisation af ett bestämt område i transoceanska länder, äfvensom vid fall af inskränkning eller återkallande af ett åt en utvandringsföretagare meddeladt tillstånd. Utom detta kunna viktigare frågor på utvandringsväsendets område af rikskansleren föreläggas rådet till öfvervägande, och detta kan göra framställningar till rikskansleren.

Utvandringsrådets organisation regleras genom ett af Förbundsrådet utfärdadt regulativ af den 17 februari 1898, i samband med hvilket regulativ stadgar för dess arbetsordning likaledes utfärdades.

I samband med den nya utvandringslagens genomförande planades i Tyskland upprättandet af en statlig upplysningsbyrå för utvandrare af liknande slag som de i England, Belgien och Schweiz (se nedan) inrättade. Det befanns emellertid icke lämpligt att fullfölja planerna i denna form, och i stället upprättades genom ett privat sällskaps (*Deutsche Kolonialgesellschaft*) initiativ en dylik upplysningsbyrå *»Centralauskunftstelle für Auswanderer»* i Berlin (Schelling-Strasse 4), hvilken började sin verksamhet den 1 april 1902. Då emellertid genom Erlass den 10 juli 1902 sällskapet i fråga erhöi ett understöd ur rikskassan för byråns upprätthållande, hvil-

ket understöd under de efterföljande åren förnyats och nyligen föreslagits skola öfverföras till ordinarie stat, äfvensom sällskapet förbundit sig att leda byråns verksamhet under rikskanslerens uppsikt och efter hans direktiv, så torde denna upplysningsbyrå icke böra ur detta sammanhang uteslutas.

Byråns verksamhet består *dels* däruti att den på sitt hufvudkontor i Berlin och sina filialkontor i andra tyska städer lämnar upplysningar på förfrågan om förhållandena i olika invandringsländer, *dels* lämnar samma upplysningar genom korrespondens, *dels* utgifver publikationer öfver länderna i fråga. Materialet för dessa upplysningar insamlar den genom tyska rikets myndigheter i utlandet, äfvensom genom privata korrespondenter därstädes.

I likhet med i England och Belgien gå i Tyskland alla officiella uttalanden öfver utvandringsbyråns verksamhet i den riktning, att denna verksamhet skall vara strängt objektiv och taga bestämdt afstånd från att vare sig uppmuntra till eller afhålla från utvandring. Under det att emellertid i England och Belgien upplysningsverksamheten i verkligheten verkar mer eller mindre utvandringsbefrämjande, kan detta icke sägas om den tyska byråns verksamhet. Den verksamhet, som utöfvas af en upplysningsbyrå för utvandrare, blir nämligen med nödvändighet beroende, mindre af innehållet i dess statuter än af de syften, som öppet eller underförstådt fullföljas i dess praktiska verksamhet. Liksom de engelska och belgiska byråernas direkta eller indirekta utvandringsbefrämjande karaktär står i öfverensstämmelse eller åtminstone icke i strid med den allmänna hållningen hos dessa länders utvandringspolitik, så ledes själfallet den tyska byråns verksamhet i den riktning, som den tyska utvandringspolitiken bestämmer. Denna är emellertid icke utvandringsbefrämjande. Den tyska byrån meddelar upplysningar uteslutande på förfrågan, och dess broschyrer öfver förhållanden i invandringsländerna kännetecknas af en afgjordt mera reserverad hållning än den belgiska och i all synnerhet den engelska byråns.

Äfven en andra skiljaktighet mellan den tyska byrån och de båda öfriga är beroende af deras olika syften. Den engelska E. I. O. kan sägas hafva, om icke officiellt så dock i verkligheten, till uppgift att befrämja invandringen till de brittiska biländerna; den belgiska byrån har ingen af nationella skäl dikterad anledning att betrakta utvandringen till dessa skyddsområden med ovilja; det tyska kolonialsällskapets byrå åter har, om detta äfven icke officiellt uttalas, det starkaste intresse af att leda utvandringen bort från dessa brittiska skyddsområden. Dess upplysningar och broschyrer öfver t. ex. Canada känneteckna sig, trots den fullständiga objektivitet som de, likaväl som den engelska byråns, officiellt förklaras besitta, en lika i ögonen fallande mindre gynnsam färg, som de

senare hafva en mera gynnsam. I stället har den tyska byrån till underförstådt syfte att leda den inhemska utvandringen till de länder, där utvandarnes välfärd bäst kan förenas med det tyska rikets intressen. Bland dessa länder intaga de tyska rikskolonierna en allt mera betydelsefull plats, allteftersom förhållandena i dessa kolonier blifva för kolonister gynnsammare (jfr den allmänna öfversikten).

Då den tyska upplysningsbyrån är den enda för närvarande i Europa existerande, som samtidigt med att den bevakar utvandarnes välfärd ledes af en allmän utvandringshämmande politik, har den för vårt land det största intresset.

Följande statistiska uppgifter afse dess och dess filialers verksamhet från begynnandet intill den 30 sept. 1906:

Tidrymd.	Besvarade förfrågningar.			Af de frågande voro af följande yrken:						Af förfrågningarna hade afseende å			
	Skriftliga.	Muntliga.	Inalles.	Jordbrukare o. trädgårdsmäst.	Handverkare.	Arbetare.	Högte kvalific. yrken m. fl.	Inalles.	De tyska kolonierna.	Nordamerikas Förenta Stater.	Alla andra länder.	Inalles.	
1 april 1902— —1 okt. 1902.	2168	486	2654	307	540	119	1688	2654	1709	134	1154	2997	
1 okt. 1902— —1 okt. 1903.	2906	470	3376	501	509	107	2259	3376	2315	215	1643	4173	
1 okt. 1903— —1 okt. 1904.	2780	528	3308	620	496	101	2091	3308	2348	244	1558	4150	
1 okt. 1904— —1 okt. 1905.	2061	602	2663	473	370	124	1696	2663	1888	154	1263	3305	
1 okt. 1905— —1 okt. 1906.	2496	684	3180	537	511	95	2037	3180	2979	227	1572	4778	

Det framgår häraf, att byråns väsentligaste verksamhet sker genom korrespondens, hvilket äfven förklaras af dess och dess filialers belägenhet i större städer, inom hvilka utvandringen själfallet är ringare. Af uppgifterna om de frågandes yrken framgår vidare otvetydigt, att byrån spelar en ringa roll för personer af arbetsklassen, och att dess hufvudsakliga uppgift, såsom äfven af hela dess organisation kan förmodas, är att vara en upplysningsbyrå för köpmän, ingenjörer o. s. v. Byrån får därigenom en karaktär, hvilken så mycket mer motiverar de särskilda intressen i afseende å de tyska kolonierna, som den måste anses företräda. Att byråns förnämsta verksamhet sker i afseende å kolonierna framgår äfven däraf, att det ojämförligt största antalet förfrågningar hafva afseende å dessa. Förfrågningarna i afseende å det för svenska förhållanden viktigaste invandringslandet (Nordamerikas Förenta Stater) äro jämförelsevis få.

Den tyska upplysningsbyråns uppgift är sålunda i hufvudsak redan nu och kommer otvifvelaktigt i framtiden än mer att blifva

de nationella intressenas tillvaratagande vid utvandringen genom den oundvikliga utvandringens länkande till trakter, där den kommer hemlandet bäst till godo och genom dess utnyttjande i det inhemska näringslivets tjänst. Dessa uppgifter äro visserligen icke främmande för de engelska och belgiska samt de schweiziska och italienska motsvarande institutionerna, men i inga af dessa senare länder har utvandringspolitiken vid sidan af sitt intresse för utvandrarnes skydd en sådan nationell målmedvetenhet som i Tyska riket. För ett land, hvilket lider uppenbar skada af sin utvandring, kan endast den tyska byrån och dess verksamhet vara af intresse.

Schweiz. Genom Art. 25 af Bundes-Gesetz v. 22 Mars 1888 beslöts att inom utrikesdepartementet, under hvilket utvandringsväsendet i sin helhet genom lagen förlades, upprätta en särskild *Byrå*, hvilken »skall hafva att sätta sig i förbindelse med motsvarande institutioner i andra stater och på begäran förse personer, hvilka vilja utvandra, med behöfliga upplysningar, råd och rekommendationer».

Genom Bundesrathsbeschluss v. 18 Sept. 1888 stadgades närmare om denna utvandringsbyrås organisation. Den skall bestå af två afdelningar, en administrativ, (*administrative Abteilung*) som skall hafva uppsikten öfver agenternas, underagenternas och resebyråernas affärsrörelse, samt en kommissarisk (*kommisnarische Abteilung*), som skall företräda den schweiziska utvandringens intressen i allmänhet i andra stater, och som har till uppgift meddelande af upplysningar, råd och rekommendationer. Genom Art. 3, mom. 1—7 af samma författning bestämmes närmare om den kommissariska afdelningens verksamhet.

Italien. Genom den italienska utvandringslagen 31 jan. 1901 skapades en omfattningsrik officiell apparat för utvandringens öfvervakande:

Art. 7. Lydande under utrikesministeriet skall inrättas ett kommissariat, där allt som rör utvandringens öfvervakande skall förläggas.

Emigrationskommissariatet (*Il commissariato dell'emigrazione*) skall bestå af en generalkommissarie, utnämnd i statsrådet på förslag af utrikesministern bland statens högre ämbetsmän, af tre kommissarier, utnämnda efter de normer, som bestämmas i reglementet, och af erforderligt antal tjänstemän.

Därjämte skall det inrättas ett Emigrationsråd (*Consiglio dell'emigrazione*), bestående af generalkommissarien såsom delegerad för utrikesdepartementet, af fem delegerade för inrikes-, finans-, sjöförsvars-, kultus- och jordbruksdepartementen, af tre medlemmar, utnämnda på förslag af utrikesministern genom kungl. dekret bland

idkare af de geografiska, statistiska och ekonomiska vetenskaperna, samt af två medlemmar, valda på af reglementet angifvet sätt bland italienska medborgare bosatta i Rom, den ena af de italienska kooperativa sällskapernas nationalförening (*Lega nazionale delle società cooperative italiane*), den andra af de förnämsta sällskapen för inbördes understöd (*società di mutuo soccorso*) i de viktigaste af rikets sjöstäder.

Emigrationsrådet skall höras i viktigare frågor rörande emigrationen samt vid behandling af frågor, som höra till flera departements befogenhet.

Art. 8. Kommissariatet skall stå i förbindelse med myndigheterna inom riket, med de kungl. konsulerna i utlandet, med andra staters emigrationsbyråer och med alla de institutioner, som inom riket och utomlands verka för skydd åt emigranter.

Art 9. Utrikesministern skall i samråd med inrikesministern uti hamnarna i Genua, Neapel och Palermo och andra städer, hvilka bestämmas genom kungl. dekret, utnämna en emigrationsinspektör (*Ispettore dell'emigrazione*), försedd äfven med polismyndighet. Inspektören skall verkställa de åligganden, som angifvas genom reglementet, samt öfvervaka undersökandet och skyddandet af emigranternas effekter, både afresandes och återvändandes.

Art. 10. Å platser, därifrån emigration äger rum, kunna inrättas distriktskommittéer eller lokala kommittéer (*comitati mandamentali o comunali*) för emigrationen, bestående af pretorn (pretore) eller i brist därpå af fredsdomaren (giudice conciliatore), af borgmästaren (sindaco) eller hans ställföreträdare, af en katolsk kyrkoherde eller en protestantisk präst, af en läkare (dessa tre sistnämnda valda af kommissariatet) samt af ett ombud för ortens arbetareförening eller jordbruksförening, utsedt af kommunalnämnden.

Kommittén har till ordförande pretorn eller, där sådan ej finnes, borgmästaren.

Art. 11 bestämmer om läkarne ombord å utvandrarfartygen.

Art. 12. I de stater, till hvilka den italienska emigrationen företrädesvis är riktad, skola genom utrikesministerns försorg, äfvensom efter öfverenskommelse med respektive regeringar, inrättas byråer för lämnande af skydd och upplysningar samt för arbetsförmedling (*uffici di protezione, d'informazione e d'avviamento al lavoro*).

Utrikesministern skall — — — utnämna emigrationsinspektörer, som skola resa omkring i länderna på andra sidan oceanen. Till denna tjänst äger han rättighet att äfven utse konsulattjänstemän.

Dessa inspektörer skola underrätta kommissariatet angående de italienska emigranternas allmänna ställning samt om de klagomål och önskemål dessa upptaga och framföra.

Såväl i transithamnarna som i sluthamnarna skola ombord å utvandrarfartygen göras regelbundna inspektioner af de i utlandet varande inspektörerna eller af konsulattjänstemännen efter de normer, som bestämmas i reglementet.

Genom Decreto 10 juli 1901, Titolo II, Art. 12—40, äro närmare föreskrifter gifna för emigrationskommissariatet samt för de öfriga ofvannämnda byråerna och inspektörerna.

Jämte denna apparat för utvandringens öfvervakande har den italienska lagen förordnat om upprättande af en emigrationsfond sålunda:

Art. 28. Redaren skall till depositions- och lånekassan vid ett af kungl. räntekammarens afdelningskontor inbetala 8 lire för hvarje hel emigrantplats, 4 lire för hvarje half och 2 lire för hvarje fjärdedels plats. Till samma kassa skola äfven inbetalas afgifterna för patentet, bötessummor och hvarje annan eventuell utbetalning på grund af denna lag.

Dessa inbetalningar skola bilda en emigrationsfond (*Fondo per l'emigrazione*), som skall placeras i statsobligationer eller af staten garanterade obligationer till så stor del, som icke begagnas för att bestrida de ordinarie utgifterna för emigrationen.

Den för det senare ändamålet bestämda delen skall af depositions- och lånekassan förräntas på kontokuranträkning. — — — — Utbetalningar från denna kontokuranträkning göras på begäran af generalkommissarien efter utrikesministerns godkännande, och få dessa penningar uteslutande begagnas till emigrationens fromma, såväl inomlands som utomlands.

Budgeten för emigrationsfonden, af hvafs medel skola bestridas utgifterna för kommissariatet och därmed förenade tjänsteförrättningar — — — skall årligen framläggas för parlamentet till granskning och godkännande.

Emigrationsfonden öfvervakas af en *ständig kommission*, bestående af 3 senatorer och 3 deputerade, valda af de respektive kamrarna vid hvarje parlamentssession. Dessa skola tillhöra kommissionen äfven under mellantiden mellan parlamentsperioderna och sessionerna. Kommissionen skall årligen offentliggöra en redogörelse, som af utrikesministern skall framläggas för parlamentet.

Ungern. Den ungerska utvandringsslagen är äfven i ifrågavarande hänseenden efterbildad den italienska.

Genom Ges.-Art. 1903, §§ 38—40, stadgas om inrättande af en *utvandringssenat*, hvilken skall biträda inrikesministern vid utvandringssakens behandling. Dess president är inrikesministern eller, vid förfall för honom, statssekreteraren; medlemmar äro: en delegerad

för ministerpresidenten, två delegerade för inrikesministern, en delegerad för hvar och ett af finans-, justitie-, kultus-, handels-, jordbruks- och landtförsvarsdepartementen samt dessutom 10 personer, hvilka utnämnas af inrikesministern bland medlemmar af handels- och industrikamrarna, jordbrukssällskapen, äfvensom bland personer, hvilka idka jordbruk, industri och handel. Organisationen och arbetsordningen för denna senat fastställas af inrikesministern.

Genom § 41 förordnas om tillsättande af en *utvandringskommisarie* med statsämbetsmans ställning jämte behöflig personal. Denne är direkt underställd inrikesministern (§ 43) och erhåller sina instruktioner från honom; hans äligganden och bemyndiganden, hvilka äro af samma art som de engelska, franska, tyska och italienska emigrationskommisarierna, fastställas i § 42.

Genom samma lags §§ 35—37 förordnas om upprättande af en *emigrationsfond* sålunda:

§ 35. I främsta rummet för att delvis eller helt och hållet betäcka resekostnaderna för sådana medellöse, hvilka vilja återvända till hemlandet, därjämte i och för de utvandrandes ledning i utlandet och arbetsförmedling åt dem, för upprättande af utvandrarrhärbergen, för välgörenhetsändamål och för befordrande af utvandrarnes religiösa och andliga behof skall en särskild fond upprättas.

Denna fond bildas:

- a) af det belopp, som i statsbudgeten för detta ändamål afsättes;
- b) af den återstående delen af de såsom passafgifter inflytande belopp, sedan stämpel- och utskriftningskostnader afgått;
- c) af de bestämda afgifter, hvilka skola betalas af transportföretagaren och hvarom bestämmes i dennes tillståndsbevis;
- d) af den årsafgift, som skall genom öfverenskommelse fastställas och betalas af det penninginstitut, åt hvilket förvaltningen och hembefordringen af utvandrarnes penningmedel äro anförtrödda.

Genom §§ 36, 37 bestämmes, att fonden skall stå under inrikesministerns förvaltning och handhafvas af ett penninginstitut, som af honom därtill bestämmes, hvarjämte inrikesministern skall årsvis aflägga räkenskap för densamma till parlamentet.

Spanien. Genom den nyaste utvandringslagen är en vidlyftig apparat för utvandringens kontrollerande inrättad.

Art. 8. I inrikesministeriet inrättas en Öfverstyrelse för emigrationen (*Consejo Superior de emigración*) och ett Emigrationskontor (*Negociado de emigración*).

Styrelsen skall bestå af trettio tre medlemmar.

Själfskrifna medlemmar äro: undersekreterarne i stats- och inrikesministerierna; generaldirektörerna för åkerbruk och allmänna

arbeten samt geografiska och statistiska institutet; en representant för krigsministeriet samt en för marinministeriet; en medlem utsedd af institutet för sociala reformer bland de af regeringen föreslagna; presidenten i sjöfartskollegium; generaldirektören för sundhetskollegium; en person från geografiska sällskapet, utnämnd af detta och en medlem af centraljuntan för den inre kolonisationen.

Arbetarelementet skall representeras af fyra medlemmar, utsedda på sätt som reglementet föreskrifver.

Samtidigt med valet af dessa representanter utses fyra suppleanter. Fartygsägare och redare med rätt att befordra emigranter utvälja fyra medlemmar och fyra suppleanter; konsignatörer, med rätt till sagda transport, ytterligare fyra medlemmar och fyra suppleanter. Reglementet skall äfven bestämma sättet för dessa val. Inrikesministern skall utnämna nio medlemmar. Utnämningen skall ske bland personer som hafva utmärkt sig för geografiska, sociala eller ekonomiska studier, eller som hafva vistats i de länder, till hvilka den spanska emigrationen hufvudsakligen riktas.

För att täcka vakanserna, som kunna uppstå bland de af inrikesministern utnämnda medlemmarne, skall denne företaga utnämning genom lottning bland af öfverstyrelsen föreslagna.

President i densamma skall den blifva, som dess medlemmar därtill med röstöfvervikt utvälja.

Chefen för emigrationskontoret skall vara öfverstyrelsens sekreterare.

Reglementet skall bestämma i huru många afdelningar öfverstyrelsen bör indelas och närmare angifva de ärenden, som hvar och en skall behandla, äfvensom antalet af och allmänna föreskrifter för emigrationskontorets tjänstemän.

Art. 11. På förslag af öfverstyrelsen och i hamnstäder som denna bestämmer skall inrikesministern inrätta emigrationskommissioner (*Juntas de emigración*), hvilka skola bestå af följande medlemmar:

en rättslörd, utsedd af magistraten; en representant för sjöfarten, utsedd af sjöministern; en sundhetsinspektör; en praktiserande advokat, utsedd af advokatkollegiet, eller i brist däraf af vederbörande domstol i första instans; presidenten i handelskammaren eller en industriidkare; två representanter, valda af arbetarföreningarna; två af hamnstadens fartygsägare och konsignatörer, som innehafva rättigheter för emigrantbefordran; två af öfverstyrelsen för emigrationen bland de å en af kommissionen årligen uppgjord lista upptagna lämpliga personer. Då kommissionerna tillsättas skola dessa två sistnämnda medlemmar utnämnas af inrikesministern.

En medlem, utsedd af inrikesministern, skall presidera i kommissionen och denna medlem skall välja sin sekreterare.

Sköds 3/3-59
18 p m

Art. 12. Kommissionärerna skola, utom utöfvande af sina oinskränkta rättigheter anförda i Art. 20, och de ämbetsbefattningar, som åt dem blifvit uppdragna och som hafva afseende å tillstånds meddelande åt konsignatörer och å emigrantkontrakten, vaka öfver denna lags efterlefnad och tillämpning.

Art. 13. Öfverstyrelsen och emigrationskommissionerna skola hafva karaktär af informativa verk för emigranter och skola deras tjänster härutinnan alltid vara kostnadsfria.

Art. 47—50 stadga om tillsättande af emigrationsinspektörer, hvilka skola utnännas af inrikesministern på förslag af öfverstyrelsen för emigration n. Dessa inspektörer skola kontrollera utvandrarkontraktens efterlefnad, utvandrarfartygens beskaffenhet m. m. samt åtnjuta fria resor på utvandrarfartygen.

Genom Art. 30 stadgas om inrättande af en emigrationskassa sålunda:

Art. 30. En emigrationskassa (*Caja de emigración*) skall inrättas, hvilken skall administreras och öfvervakas af öfverstyrelsen för emigrationen.

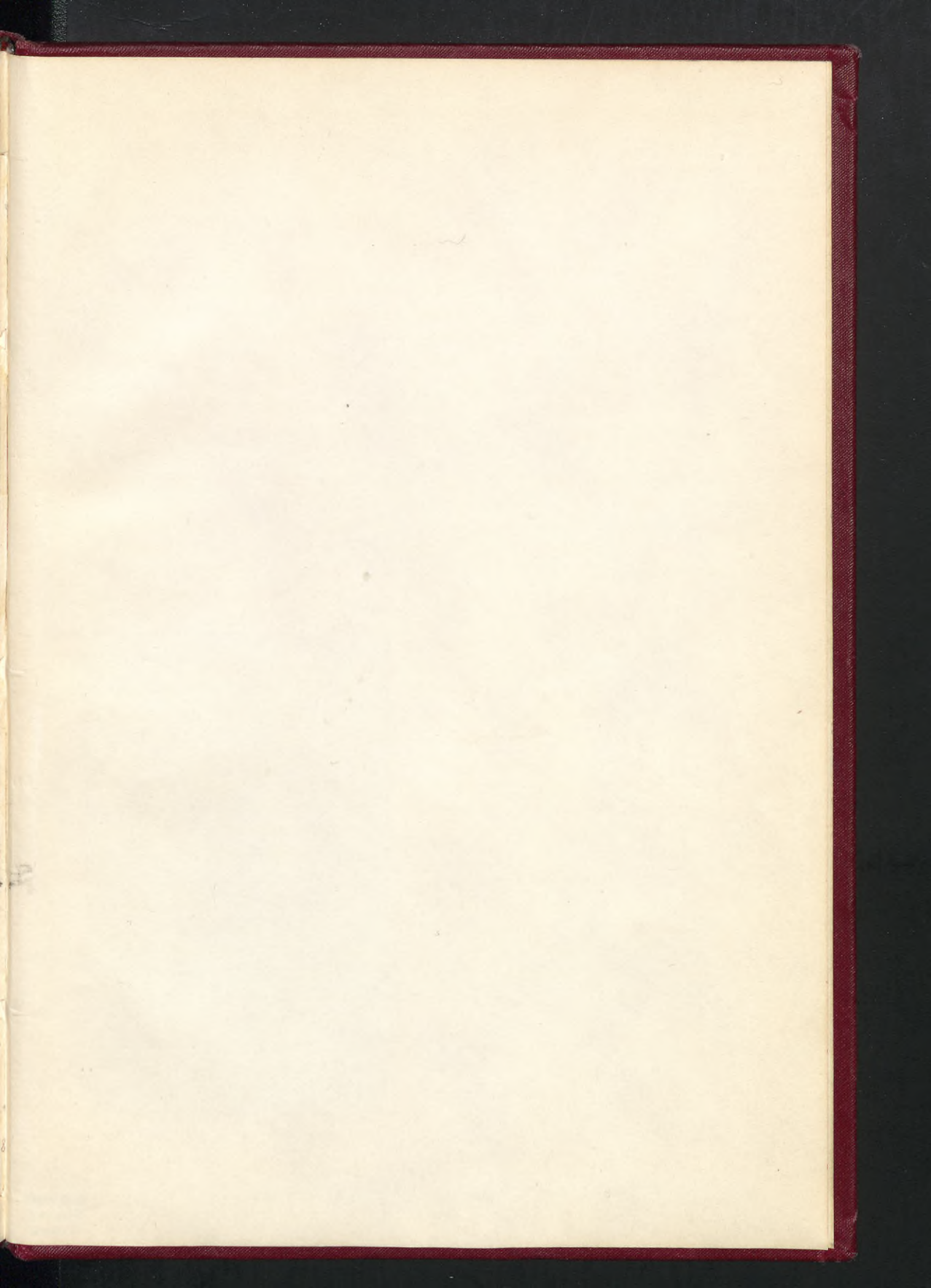
Från denna kassa skola alla utbetalningar äga rum, som förorsakas af denna lags tillämpning.

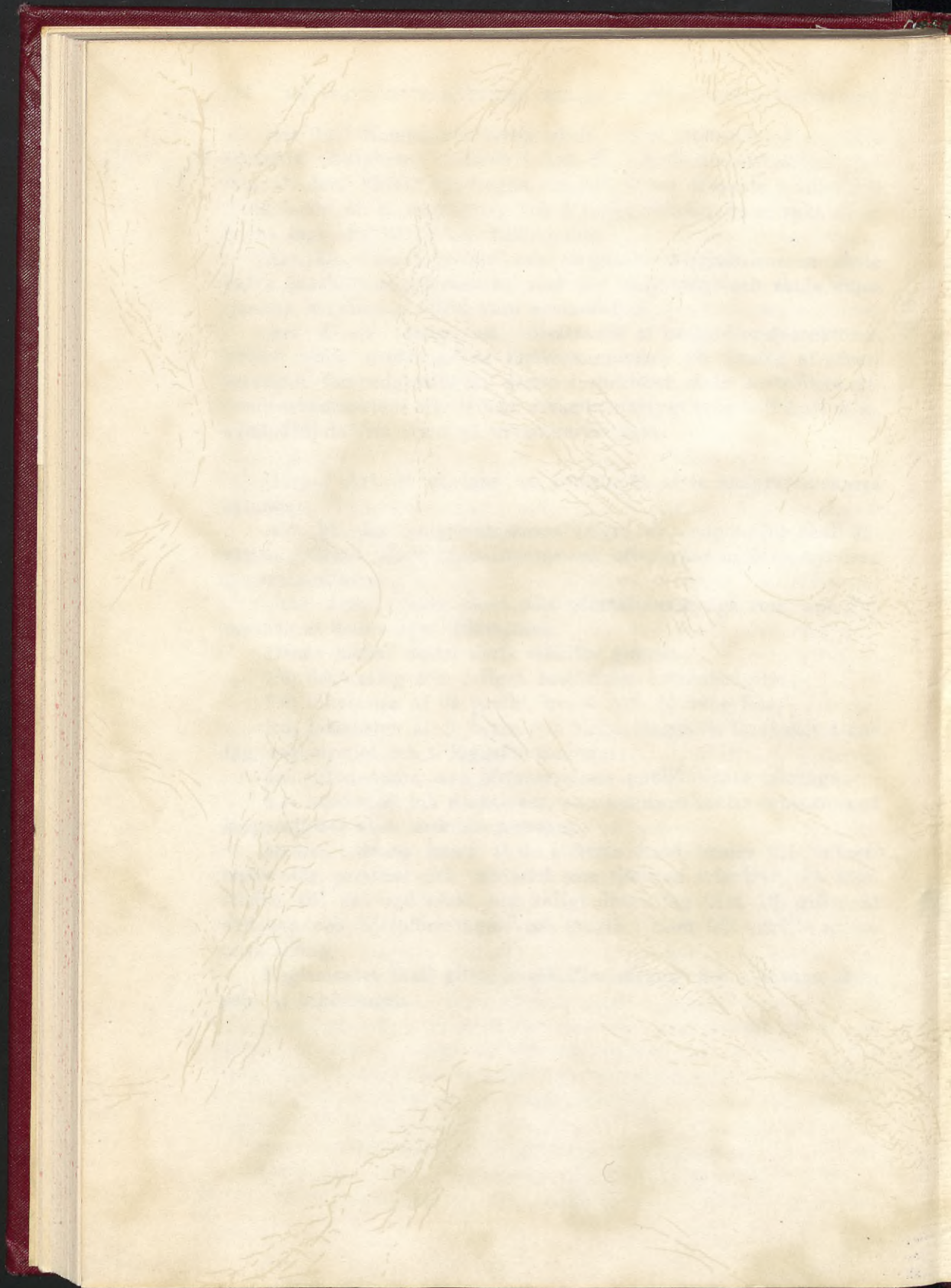
Denna kassas medel skola erhållas genom:

- 1:o) det anslag som årligen bestämmes i statsbudgeten;
- 2:o) inkomsten af de patent, hvarå Art. 22 hänsyftar;
- 3:o) inkomsten af de böter, som blifva ålagda för brott mot denna lag, reglementet och tilläggsförordningar;
- 4:o) inkomsterna, som öfverstyrelsens publikationer inbringa;
- 5:o) understöd och donationer, som kunna tilldelas densamma af korporationer eller enskilda personer.

Medlen i denna kassa skola i första hand anslås till omkostnader för personal och materiel som tjänsten erfordrar, och återstoden till det understöd, som enligt denna lag (Art. 16) gifves åt sällskap och hjälpföreningar, och kunna i intet fall erhålla annan användning.

Reglementet skall gifva föreskrifter rörande den allmänna skötsel af bokföringen.

19.25
Vasastadens
Bokbinderi
Göteborg

